

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ENSTİTÜSÜ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ANABİLİM DALI**

**BURSA HALKEVİ
ULUDAĞ DERGİSİ ve TÜRK DEVRİMİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Necla ASLAN

Tez Danışmanı: Yard.Doç.Dr.Aynur SOYDAN ERDEMİR

İstanbul 2007

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ENSTİTÜSÜ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ANABİLİM DALI**

**BURSA HALKEVİ
ULUDAĞ DERGİSİ ve TÜRK DEVRİMİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Necla ASLAN

Enstitü No:

2901980015

Tez Danışmanı: Yard.Doç.Dr.Aynur SOYDAN ERDEMİR

DÜZELTİLMİŞ TEZ

İstanbul 2007

DÜZELTME METNİ

Birinci tez savunma sınavında jüri tarafından düzeltme kararı verilen “Bursa Halkevi Uludağ Dergisi ve Türk Devrimi” konulu tez, yapılması istenen değişiklik ve eklemelerle düzeltilerek son halini almıştır.

- 1- Kaynak sayısı artırılmış 13 yeni kaynağa yer verilmiştir.
- 2- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının Tez merkezinde internet ortamında yapılan taramada birinci çalışmada Bursa Halkevi ve Uludağ Dergisi ile ilgili bir yüksek lisans tezi olduğu belirlenmişken, tez düzeltme döneminde tekrar yaptığımız tarama sonucunda (2004 yılında yapılmış olmasına rağmen Tez merkezine kaydının yeni yapıldığı düşünülmektedir.) bir de doktora tezi olduğu tespit edilmiştir. Bu tezin incelenmesinde, içerik olarak çalışmamızdan farklı bir yöntemle hazırlandığı anlaşılmıştır.
- 3- Alıntılardaki problem giderilmiştir. İtalik olarak yazılan alıntılar, normal yazı tipinde düzenlenerek bir cümleden uzun olanlar ayırt edilebilmesi için bir punto küçültülmüştür.
- 4- Birinci çalışmamızda “Giriş” kısmı daha geniş tutulmuş genel olarak Halkevleri konusuna bu kısımda yer verilmişti. Bu çalışmada ise kaynak sayısındaki artış ve ulaşılan yeni bilgiler nedeniyle Halkevleri konusu Giriş kısmından ayrılarak “Birinci Bölüm”e alınmıştır.
- 5- “Uludağ”ın bir kültür dergisi olduğu vurgulanmıştır.
- 6- Önceki çalışmamızda Bursa Halkevi ve Uludağ Dergisi’ne ait bilgiler sınırlı iken, bu çalışmamızda daha geniş olarak yer verilmiştir. Örneğin Bursa Halkevinin açılışına ait bilgilere, Bursa da bulunan Halkevi ve Halkodaları ile Bursa Halkevi tarafından yayınlanan kitap ve broşürlerin tabloları eklendi.
- 7- Birinci çalışmamızda Dergideki yazıların 1935–1946 döneminde yayınlananlarına ağırlık verilmişken, bu kez inceleme alanı genişletilerek, Uludağ Dergisi’nin 1935–1950 dönemindeki yazıları incelenmiştir.
- 8- Birinci çalışmamızda Uludağ Dergisindeki yazılar yüzeysel incelenmişken bu kez içeriklerine daha geniş yer verilmiştir.
- 9- Uludağ Dergisi’nde yayınlanmış olan zengin yazı ve şiir kaynaklarından daha fazla yararlanılmış, konu özelliklerine göre şiirlerden örneklere çalışmamızda yer verilmiştir.
- 10- Yetersiz bulunan sonuç bölümü yeniden yazılmıştır.
- 11- Yazım hataları ve dipnotlar düzeltilmiştir.
- 12- Yetersiz bulunan “Üçüncü Bölüm” yeniden planlanmıştır.
- 13- Daha önce ekler kısmında birkaç dergi kapak örneği ve bir ilana yer verilmişken, ekler Uludağ Dergisi’nin farklı zamanlardaki dergi kapak örnekleriyle, Bursa Halkevi faaliyetlerine ait resimlerle ve dergide yer alan Cemal Nadir Güler karikatürleriyle zenginleştirilmiştir.
- 14- Belirtilen düzeltmeler tez metninin bütününe kapsamış, bu nedenle tez metni, buna bağlı olarak, İçindekiler, Bölümler, Kaynakça ve Ekler yeniden düzenlenmiştir.

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAYI

ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ Bilim Dalında 2901980015 numaralı Necla ASLAN'ın hazırladığı Bursa Halkevi Uludağ Dergisi ve Türk Devrimi konulu **YÜKSEK LİSANS TEZİ** ile ilgili **Tez Savunma Sınavı**, İ.Ü. Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin 10./28.Maddesi uyarınca 06.06.2007 günü saat 9.30'da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayı tezinin kabulüne* **OYBİRLİĞİ** ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI(*)	İMZA
Yard.Doç.Dr.Aynur SOYDAN ERDEMİR (Danışman)	Kabul	
Yard.Doç.Dr.Şamil ÜNSAL	Kabul	
Yard.Doç.Dr.Cevahir KAYAM	Kabul	
Yard.Doç.Dr.Mustafa AYDIN	Kabul	
Öğr.Gör.Dr.Serkan TUNA	Kabul	

YEMİN METNİ

“Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum Bursa Halkevi Uludağ Dergisi ve Türk Devrimi adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğundan, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.”

09/07/2007

Necla ASLAN /

Düzeltil

Yazdır

? Yardım

T.C YÜKSEKÖĞRETİM KURULU TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

Ref No: 35346

Tez No:

(Tez Merkezi tarafından
doldurulacaktır.)

(Tez yazarı tarafından bilgisayarda doldurularak kaydedilmeli
Referans Numarası alındıktan sonra basılarak imzalanmalıdır.)

Yazar Adı / Soyadı :

Necla

ASLAN

(Tezde kullandığınız tüm adlarınızı açık olarak yazınız. Kısaltma kullanmayınız.)

Uyruğu :

T.C.

T.C. Kimlik No : 32065002828

Telefon No :

2124400046

GSM No : 5424752337

E-Posta Adresi :

naslan@istanbul.edu.tr

Tezin Özgün Dili :

Türkçe

(Tezin ana bölümünün dili)

Tezin Adı :

Bursa Halkevi Uludağ Dergisi ve Türk Devrimi

(Tezin özgün dildeki adı.
Yandaki alana en fazla
200 karakter yazılabilir.)

Tezin Türkçe Adı :

(Tezin özgün dili Türkçe ise
değilse burayı doldurunuz.
Yandaki alana en fazla
200 karakter yazılabilir.)

Tezin İngilizce Adı :

(Tezin özgün dili Türkçe ise
ingilizce adını buraya yazınız.
Yandaki alana
en fazla 200 karakter yazılabilir.)The People's House of Bursa Periodical of Uludağ and
Turkish Revelation

Tezin Konu Başlığı :

1. Türk İnkılap Tarihi
2.
3.

Tezin Yapıldığı Yer :

Üniversite

İstanbul Üniversitesi

Enstitü / Hastane

Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü

Fakülte

Anabilim Dalı/Bölüm

Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi

Tez Türü :

Yüksek Lisans

Tez Yılı :

2007 (yyyy)

Sayfa Sayıları :

283

(Toplam)

Giriş Sayfaları :

(Romen rakamlarıyla numaralandırılmış
bölüm)

21

Ana Bölüm : 262

Ekler:

(Ana bölümden farklı
numaralandırılmış ise)

Tez Danışmanları : Ünvanı

Adı

Soyadı

1. Danışman : Yrd. Doç. Dr.

Aynur

SOYDAN ERDEMİR

2. Danışman :

3. Danışman

Dizin Terimleri:

(Dizin terimleri listelerinden seçiniz. İmeci dizin terimini girmek istediğiniz kutucuğa getiriniz. Kutucuğun yanındaki linke tıklayınız. Gelen alfabetik listeden uygun harfi seçiniz. Aradığınız terimi listede tarayıp bulduğunuzda tıklayınız. Terim uygun kutucuğa yerleşecektir.)

Türkçe Dizin Terimleri

İngilizce Dizin Terimleri

Önerilen Dizin Terimleri:(YOK Dizin terimleri listelerinde bulamayıp önerdiğiniz terimler)

Türkçe

İngilizce

Tezin Metin Formatı Dışındaki Ekleri : (Aynı türden 1'den çok dosyanız varsa ilgili kutuda dosya adlarını noktalı virgül (;) ile ayırınız)

Resim: X Dosya adı: Dergi Kapağı örnekleri; Resimler; Cemal Nadir Güler Karikatürleri

Harita: - Dosya adı:

Görüntü: - Dosya adı:

Ses: - Dosya adı:

Program: - Dosya adı:

Diğer: X Lütfen Belirtiniz: Tablo

Dosya adı: Uludağ Dergisi Yazı Dizini

Kısıtlama: Yok

Kısıtlama Bitiş Tarihi:

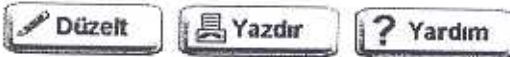
(gg/aa/yyyy)

Proje desteği aldıysa Proje no:

Tarih: 09.07.2007

İmza

Bu belgenin İnternet Adresi : <http://www.yok.gov.tr/YokTezForm>

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
Yayın ve Dokümantasyon Dairesi Başkanlığı
Tez Merkezi

TEZLERİN ÇOĞALTILMASI VE YAYIMI İÇİN İZİN BELGESİ
(Telif Hakkı Tez Yazarına ait olan tezler için)

Tez Yazarının

Adı:Necla..... Soyadı:ASLAN.....

Uyruğu : T.C. T.C. Kimlik No: 32065002828..
Diğer : Belirtiniz.....

Sürekli Adresi:Merkez Mah. Reşitpaşa Cad. Tıpataş Sok. 24.11
.....Avcılar.....İSTANBUL.....

Telefon No: 0212 440 00 46 Faks: 0212 440 00 48 E-Posta: naslan@istanbul.edu.tr

Üniversite Adı :İstanbul Üniversitesi.....

Enstitü / Eğitim Hastanesi Adı :Atatürk İlkeleci ve İnkılap Tarihi Enstitüsü.....

Fakülte, Bölüm/Yüksekokul:

Tez Türü: Doktora Yüksek Lisans Tıpta Uzmanlık Sanatta Yeterlik

Mezuniyet Tarihi:06.06.2007..... (Gün/Ay/Yıl)

Tezin Başlığı:Bursa Halkevi Uludağ Derçisi ve Türk Devrimi.....

Tez yazarı aşağıdaki seçeneklerden birini işaretleyerek imzalamalıdır.

Not: Yükseköğretim Kurulu'nun kabul ettiği ilke tüm tezlerin, makul gerekçeler dışında (patent başvurusu, yayınlanma sürecinde oluşu vb.) hiçbir kısıtlama olmaksızın tüm araştırmacıların erişimine açık olmasıdır. (Tezin kopyalanması endişesi, tezin erişime açılmasının engellenmesi için bir gerekçe olarak kabul edilemez.)

a) Yukarıda başlığı yazılı olan tezin, ilgilenenlerin incelemesine sunulmak üzere Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi tarafından arşivlenmesi, kağıt, mikroform veya elektronik formatta, İnternet dahil olmak üzere her türlü ortamda tamamen veya kısmen çoğaltılması, ödünç verilmesi, dağıtımı ve yayımı için, tezimize ilgili fikri mülkiyet haklarımız saklı kalmak üzere hiçbir ücret (royalty) ve erteleme talep etmeksizin izin verdiğimi beyan ederim.

İmza

.....

Tarih

.....09.07.2007.....

b) Tezin Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi tarafından çoğaltılması veya yayımının tarihine kadar ertelenmesini talep ediyorum. Bu tarihten sonra (a) maddesindeki koşulların geçerli olacağını kabul ve beyan ederim. (Ertelene süresi formun imzalandığı tarihten itibaren en fazla 3 (üç) yıldır.)

İmza

Tarih

.....

.....

ÖZET

Atatürk'ün ve Türk Ulusunun özverisiyle, olağanüstü çaba ve gayretiyle kazanılan mücadelelerin ardından, Türk Ulusunun çağdaş uygarlık düzeyine ulaşabilmesi için devrimler arka arkaya hayata geçirilmeye başlanmış, devrimin özümsemesi, ideolojisinin anlaşılması amacıyla bazı kurumların kurulmasına ihtiyaç duyulmuştur.

Türk Devriminin halka ulaştırılmasına aracı olarak 19 Şubat 1932 tarihinde 14 yerde resmen kurulan ve sürecin sonucunda sayıları 478'i bulan Halkevleri 9 şube ile etkinlik göstermişlerdir. Dergi çalışmaları Halkevlerinin en önemli etkinlikleri arasında yer almıştır. İlk kurulan Halkevlerinden biri olan Bursa Halkevi de "Uludağ" adlı süreli yayımla, dergi çalışmalarına katkıda bulunmuş, çalışmalarının konusunu da bu dergi oluşturmuştur.

Uludağ Dergisi 2 inci Kanun 1935 yılında yayın hayatına başlamıştır. 6. sayısından itibaren adı "Türkün" olarak değiştirilmiştir. Bu isim değişikliğinin nedeni derginin içeriği, kapsamı itibarıyla, sadece Bursa yöresine değil, bütün Türk Ulusunun yararlanabileceği nitelikte bir yayın olduğu inancıdır. Daha sonra Bursa denilince akla Uludağ geldiğinden, Bursa'yı en iyi tanımlayacak ismin "Uludağ" olacağı düşünülerek tekrar 10. sayıdan itibaren "Uludağ" ismi ile yayınlanmaya devam edilmiştir. Dergide, Cumhuriyet ve devrimlerin yerleştirilmesine, devrim önderlerine, stratejik ve milli konulara, felsefi yazılara, folklor araştırmalarına, tetkik yazılarına yer verilmiş, halkevi faaliyetlerine ilişkin çok sayıda yazı yayınlanmıştır. Hem Bursa'nın ve tüm Türkiye'nin hem de dünyadaki gelişmelerin nabzını tutuşuyla dikkati çeken dergide Türk dili üzerinde yoğunlukla ve özenle durulmuştur. Konuların ele alınış biçimleri, Dil Devriminin arkasından çok zaman geçmemesine rağmen Türkçenin kullanılışındaki ustalık hayranlık uyandırmaktadır. Hemen hemen her sayıda Osmanlıca sözcüklerin Türkçe karşılıklarının verilmesi, dönemin Sağlık Bakanlığının talebi üzerine, bazı tıp terimlerinin Türkçe karşılıklarının belirlenmesi işinin Bursa Halkevine verilmiş olması, Bursa Halkevinin dil çalışmaları konusunda bir adım önde olduğunu göstermektedir.

Bursa'nın, tarihsel, kültürel, sosyal, ekonomik hayatında ve Türk Devriminin yaygınlaşması ve benimsenmesi sürecinde önemli katkılarda bulunan Bursa Halkevi'nin yayın organı Uludağ Dergisi, Mayıs-Haziran 1950 tarihinde yayınlanan 102 inci sayısından sonra yayım hayatından çekilmiştir.

ABSTRACT

Drawings upon the struggles won by the extraordinary efforts and devotion of the Turkish nation and Atatürk himself, the revolution have been reinforced consecutively in order to make the Turkish nation reach the level of modern civilization. Some institutions have been required to be founded for the nation to comprehend and interiorize those reforms and its ideology thoroughly.

As a means of transmitting Turkish reforms to the nation, Adult Education Centers, called people's house, were established officially on February 19, 1932, 14 of which were immediately inaugurated and nine of them were of particular importance. On the date of their closure, their number had already reached 478.

The People's House of Bursa, one of the first established ones, contributed to publishing periodicals with its periodical called "Uludağ", which is the focus of our study.

Uludağ began to be published in January 1935. It was renamed as "Türkün" as of the sixth issue. Regarding the scope and the content of the periodical, the purpose of renaming was that the periodical did not only address to a limited Bursa region but to the whole Turkish nation. Later on, as the best landmark to describe Bursa is "Uludağ", it was again named "Uludağ." Many essays about the republic and the revolutions, the leaders of the reforms, strategic and national issues, philosophy, and folkloric studies were published in the periodical. It is also worth mentioning that Turkish language is carefully examined and the public opinions both in Bursa, Turkey and in the world were reflected in the periodical. The styles in which the issues are dealt with and the excellence in the usage of Turkish language despite the short period of time after the language reform have caused great admiration. It shows that, as an indicator people's house of Bursa being ahead of other similar institutions, that in almost each issue, the Turkish equivalents of Ottoman words were given and people's house of Bursa translated some of the medical terms into Turkish in accordance with the demand of the Ministry of Health of the time.

The publication of People's House of Bursa, "Uludağ", which contributed greatly to the history, culture, society and economy of Bursa as well as to the spreading and adoption of the Turkish Revolution, was ceased to be published after the 102 nd issue of May-June 1950.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

ÖZET.....	ix
ABSTRACT.....	x
İÇİNDEKİLER.....	xi
ÖNSÖZ.....	xiv
TABLolar.....	xv
KISALTMALAR.....	xvi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM HALKEVLERİ VE BURSA HALKEVİ

I- Halkevleri, Halkodaları ve Halkevi Dergileri	8
A- Halkevleri	8
B- Halkodaları.....	11
C- Halkevi Şubeleri, Görev ve Faaliyetleri	12
D- Halkevi Dergileri.....	16
E- Halkevlerinin Kapatılışı.....	17
II. Bursa Halkevi.....	20
A- Bursa Halkevi Hakkında Genel Bilgiler.....	20
B- Halkevi İdare Heyeti ve Komite Yönetimi.....	23
C- Bursa Halkevi Komite Çalışmaları.....	25
1- Dil Tarih Edebiyat Komitesi.....	29
2- Güzel Sanatlar(Ar) Komitesi.....	30
3- Temsil Komitesi.....	32
4- Spor Komitesi.....	34
5- Sosyal Yardım Komitesi.....	35
6- Halk Dershaneleri ve Kurs Komitesi.....	37
7- Kütüphane ve Neşriyat Komitesi.....	38
8- Köycülük Komitesi.....	38
9- Müze ve Sergi Komitesi.....	40

İKİNCİ BÖLÜM BURSA HALKEVİ YAYIN ORGANI ULUDAĞ DERGİSİ

I- GENEL OLARAK ULUDAĞ DERGİSİ.....	43
II- HALKEVLERİ KONUSUNDA YAZILANLAR.....	46
III- DEVRİM SÜRECİ VE TÜRK DEVRİMİ ÜZERİNE YAZILANLAR.....	53
A- Tanzimat Dönemi.....	54
B- Cumhuriyet ve Türk Devrimi	57

C- Cumhuriyeti Kuran Öncüler	62
1- Atatürk.....	62
2- İsmet İnönü.....	70
F- Türk Devrimi Yolundaki Önemli Olaylar.....	72
1- Mudanya Mütarekesi.....	72
2- Lozan Konferansı.....	74
3- Boğazlar ve Montrö.....	75
4- Hatay Sorunu.....	76
E- Bayramlar ve Anma Günleri.....	77
IV- DİL, EDEBİYAT, EĞİTİM VE KÜLTÜR, TARİH, EDEBİ	
 KİŞİLİKLER ÜZERİNE YAZILANLAR.....	81
A- Dil Konusunda.....	81
B- Edebiyat Konusunda.....	88
1- Şiirler.....	88
2- Hikâye, Masal ve Fıkralar.....	91
3- Çeviri, Mektup ve Telgraflar.....	93
4- Kitap, Dergi Değerlendirmeleri ve Tanıtımı.....	95
C- Edebi Kişiliklere Örnekler.....	98
1- Namık Kemal.....	98
2- Cemal Nadir Gürel.....	100
D- Eğitim ve Kültür	102
1- Çocuk Eğitimi	102
2- Yetişkinlerin Eğitimi	105
E- Tarih Araştırmaları.....	107
1- Etiler, Sümerler ve Osmanlı İmparatorluğu	107
2- Felsefe Tarihi	112
3- Türk Sporları Tarihi	116
F- Türk Tarihindeki Ünlü Kişiler	117
1- Mimar Sinan.....	117
2- Evliya Çelebi.....	118

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ULUDAĞ DERGİSİNDE BURSA’NIN TARİHİ, KÜLTÜRÜ,
EKONOMİSİ ÜZERİNE YAZILANLAR

I- BURSA TARİHİ ÜZERİNE YAZILANLAR	119
A- Bursa’nın Kuruluşu, Kültürü ve Gelişimi	119
B- Uludağ Adının Tarihçesi	124
C- Tarihte Bursa Sanatları	126
D- Tarihte Bursa Yolları	127
E- Bursa’daki Tarihi Eserler.....	127
II- CUMHURİYET ÖNCESİ VE CUMHURİYET DÖNEMİNDE	
 BURSA ÜZERİNE YAZILANLAR.....	129
A- Cumhuriyet Öncesi Bursa.....	129
B- Milli Mücadele ve Cumhuriyet Döneminde Bursa	130
C- Bursa Folkloru	133
D- Bursa’nın Coğrafi, Jeolojik, Arkeolojik İncelemeleri ve	
Siyasi Konumu	136
E- Bursa Köyleri	139

III- BURSA EKONOMİSİ ÜZERİNE YAZILANLAR	140
A-Tarımsal Ekonomik Kaynaklar	140
1- Bursa Kestanesi.....	140
2- Bursa Şeftalisi.....	141
B- Hayvansal Ekonomik Kaynaklar.....	142
1- Merinos Koyuncululuğu	142
2- İpek Böcekçiliği.....	144
C- Bursa'nın Doğal Ekonomik Kaynakları	145
1- Bursa Kaplıcaları.....	145
2- Bursa Suları	146
3- Bursa Dağları ve Turizm	146
D- Diğer Yazılar	149
1- Kadın Konusunda.....	149
2- Kutlama, Yarışma ve Ölüm Duyuruları	151
3- Çeşitli Yörelere Hakkındaki Yazılar.....	152
SONUÇ	155
KAYNAKÇA	160
EKLER	226
EK I- Dergi Kapağı Örnekleri.....	227
EK II- Resimler.....	240
EK III- Cemal Nadir Güler Karikatürleri.....	258

ÖNSÖZ

Halkevleri; Türk Devrim ve ideolojisinin halka anlatılması, özümsetilmesi ve yaygınlaştırılarak yaşatılmasında önemli rol oynamıştır. En önemli etkinliklerinden olan Dergiler; bu süreci hızlandırmış, kısa zamanda büyük halk kitlelerine ulaşılarak, öncelikle yöre halkının kültür, eğitim ve yaşam standartlarının çağdaş uygarlık düzeyine yükseltilmesi çalışmalarına aracı olmuştur.

Dergilerin; hem yayımlandıkları süreçteki Halkevi hareketlerinde etkili oldukları, hem de o dönemin özelliklerini ve yaşananları günümüze yansıtmada önemli katkı yaptıkları bilinmektedir. Bu özellikleriyle Halkevi Dergileri Cumhuriyet dönemi tarih çalışması yapanlar için cazip bir araştırma konusu oluşturmaktadır.

Halkevleri ve dergileri konusundaki araştırmalara küçük de olsa bir katkıda bulunmak amacıyla, “Bursa Halkevi Uludağ Dergisi ve Türk Devrimi” inceleme konusu olarak seçilmiştir.

Uludağ Dergisi hakkında yapılan tezler araştırılmış, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü’de Cemil Ekiyor tarafından 1998 yılında yapılan “Uludağ Dergisindeki Edebi Metinlerin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezi ile Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitü’sünde Mine Akkuş tarafından 2004 yılında yapılan “Bursa Halkevi ve Uludağ Dergisi” adlı doktora tezi olduğu tespit edilmiştir. “Uludağ Dergisindeki Edebi Metinlerin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde Uludağ Dergisi Türk Dili ve Edebiyatı yönünden incelenmiştir. “Bursa Halkevi ve Uludağ Dergisi” adlı doktora tezinde ise Bursa Halkevi ve Uludağ Dergisi üzerinde durulduğu ancak dergideki yazıların içerikleri konusuna fazla yer verilmediği gözlemlenmiştir. Biz bu çalışmamız ile Uludağ Dergisinde yayımlanmış olan yazıların içeriklerini inceleyerek farklı bir bakış açısıyla katkı sağlamayı amaçlamış bulunuyoruz.

Araştırmamızın ana konusu olan Bursa Halkevi “Uludağ Dergisi” nin incelenmesi aşamasında, ağırlıklı olarak Uludağ Dergisindeki yazı ve bilgiler temel alınmakla birlikte, genel olarak Halkevleri ve Türk Devrimleri hakkındaki eserlerden de yararlanılmıştır.

Bursa Halkevi 19 Şubat 1932 tarihinde açılan 14 Halkevinden biridir. C.H.P. Halkevleri Talimatnameleri ve Parti Programı doğrultusunda çalışmalara girişilmiş, ancak gerekli üye sayısı sağlanıp Komiteler kuruldukça etkinliklerine başlayabilmiştir. Türk Devrimi, tarih, kültür, eğitim, folklor araştırmaları konularındaki zengin içeriğinden sadece yöre halkının değil, bütün Türk Halkının yararlanması amaçlanmıştır.

Cumhuriyet ilkelerinin ve Türk Devrimlerinin yayılması, yaşatılması, devamlılığının sağlanabilmesi aşamasında büyük rol oynayan Halkevleri ve Halkevi Dergiciliği üzerine yaptığım bu çalışma süresince anlayış ve desteklerini eksik etmeyen sevgili eşim Sebahattin ASLAN’a, biricik oğlum Eren’e, sevgili aileme, manevi desteği için İ.Ü.Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü’nde görevli Fevziye SEVİM’e, İ.Ü.Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı uzmanlarından Kemal ÖZTÜRK’e ve her aşamada yakın ilgisini, bilgisini, yardımını esirgemeyen değerli danışman hocam sayın Yard.Doç.Dr.Aynur SOYDAN ERDEMİR’e saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım.

TABLULAR

Tablo 1- Bursa'daki Halkevleri ve Halkodalarının Dağılımı (Sayfa 22)

Tablo 2- Bursa'da Çıkan Yayınlar (Kitap, Broşür, Dergi) (Sayfa 27-28)

KISALTMALAR	Türkçe
Adı geçen eser	a.g.e.
Aynı Yazı veya Aynı Yer	A.y./a.y.
Bakınız	Bkz:
Cumhuriyetçi Halk Fırkası	C.H.F.
Cumhuriyet Halk Partisi	C.H.P.
Demokrat Parti	D.P.
Sayı	S:
Sayfa/Sayfalar	s.
Serbest Cumhuriyet Fırkası	S.C.F.
Tarihi Yok	t.y.
ve benzeri	v.b

GİRİŞ

19 uncu yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu için ekonomik ve siyasal sorunların yoğunlaştığı, gayrimüslim unsurların ayrı devlet çatısı altında örgütlenmeye gittiği bir çöküş dönemidir. Diğer taraftan sorunları aşmak, Osmanlı Devletini çöküşten kurtarmak amacıyla çözüme dair çabaların da arttığı bir dönemdir. Bu süreçte gündeme gelen Osmanlıcılık, İslamcılık, Batıcılık gibi düşünce akımları da “Osmanlı Devleti nasıl kurtulur” sorusunun cevabı olarak ortaya çıkmış, 20 nci yüzyıldaysa Türkçülük en geçerli ideolojik yönelimi oluşturmuştur. Türk gençlerindeki milli bilinç Türk Ocağı'nın kurulmasıyla örgütlü biçime dönüşmüştür. 1911 yılında kurulan Türk Ocakları, milli şuuru yaygınlaştırmak ve bireylerin kültürel gelişimine katkıda bulunmak için konferanslar, temsiller, konserler düzenleyip kitap ve dergiler yayınlamış, kısa zamanda bütün yurttan örgütlenmiştir. “Türk Yurdu” adında bir yayın organı da bulunan Ocak, Birinci Dünya Savaşı yıllarında İttihat ve Terakki Cemiyeti ile uyum içinde faaliyet göstermiş, Milli Mücadele döneminde de Ankara yönetimini desteklemiştir.¹

Cumhuriyetin ilk yıllarında da Atatürk, çıktığı yurt gezileri sırasında Türk Ocakları'nın çeşitli şubelerine uğrayıp konuşmalar yaparak, bu kurumları Cumhuriyet yönetiminin bir parçası yapmak, ulusçuluk ilkesinin yanında Türk Devriminin halkçılığını da bu çatı altında örgütlemek için çaba göstermiştir. Ancak süreç içinde Türk Ocakları değişen koşullara ayak uyduramadığı gibi, Atatürk'e karşı olan eski İttihatçıların toplandığı bir merkez durumuna gelmesiyle laik ve halkçı Cumhuriyetin, Türk Ocakları'nın elinde gelişemeyeceği düşüncesi yaygınlaşmaya başlamıştır.²

Türk Ocakları tarafından düzenlenen konferanslarda; muhafazakârlık ve etnik eğilimler sergilendiği, Turancılığın ön plana çıkarılarak propaganda yapıldığı, laikliğin bir ulusal gereksinim olmadığı, Arapça öğrenmenin islam beraberliğini

¹ Nurettin Güz, **Tek Parti İdeolojisinin Yayın Organları Halkevleri Dergileri (1932-1950)**, Ankara, Kariyer Matbaacılık, 1995, s.12.

² Anıl Çeçen, **Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri**, Cumhuriyet Kitap Kulübü, 2000, s. 84-87.

sağlayacağı, kıyafet devriminin Türk insanını geleneksel karakterinden uzaklaştıracağı gibi gerekçeler ileri sürerek karmaşa yarattıkları gözlemlenmiştir.³

Türk Ocakları Genel Başkanı Hamdullah Suphi Tanrıöver, konuşmaları ile güncel siyasete ilk adımını atarak, Türk Ocağı Tüzüğü'nün 3 üncü maddesindeki "Ocağın siyasetle uğraşmaması ve hiçbir ocaklının siyasal örgütlere alet olmaması" hükmüne aykırı davranışlar sergilemeye başlamıştır. Örneğin 12 Haziran 1925 tarihinde İstanbul Öğretmenler Derneğinde yaptığı konuşmada, İtalya'daki Mussolini faşizmini övüp Musollini'yi bir halk adamı olarak değerlendiriyor, birkaç yıl sonra Ankara merkez binasının açılışında yaptığı konuşmada da faşizmi bir milliyetperverlik hareketi olarak nitelendirerek "...Faşizm gençliği gibi, milliyetperver Türk Gençliği, yarın Türk inkılabını tehdit edecek her hangi bir tehlikeye karşı silahı kapıp müdafaa vaziyetine koşacaktır" diyordu. Bu gibi söylemlerle Musollini'nin silahlı iktidar yürüyüşü, ocak üyesi gençlerin harekete geçmesi için örnek olarak gösteriliyor, Türk Ocakları, doğrudan siyasete alet ediliyordu.⁴

Türk Ocakları'nın, Cumhuriyetin ve C.H.F.'nin çizdiği gelişme programına uymaması, birçok yerde Ocak üyelerinin Serbest Cumhuriyet Fıkrası (S.C.F.)'na geçtiğinin öğrenilmesi, bu kurumların giderek saltanat ve halifelik özlemi çekenlerin yuvası haline dönüşmesi, Hamdullah Suphi'nin, Türk Ocakları'nın silahlı bir eyleme yönelebileceğinin işaretlerini vermesi, Ocakların bütün işlevini yitirdiği, devrini doldurduğu yolundaki düşüncelerin oluşmasına neden olmuştur. Atatürk, gelişen olaylar karşısında Türk Ocakları'nda toplanan kesimin ayrı hareket etmesini doğru bulmuyor ve bütünleştirici halkçılık politikası çerçevesinde, bu kesimi de devletin tek partisinin çatısı altında toplamaya çalışıyordu. Daha Cumhuriyetin kuruluş yıllarında eskiye dönüş özlemi ve Avrupa'da gelişen faşist hareketlere dönük bir örgütlenme yoluna girmesi O'na göre Cumhuriyetin geleceği açısından önemli tehlike oluşturmuyordu.⁵

Atatürk'ün 1931 yılında Aydın Türk Ocağı şubesine yaptığı ziyaret sırasında Türk Ocağı idare heyeti üyeleri ile yaptığı söyleşiden sonra Türk Ocakları'nın rejim

³ Gelişmeleri yakından izleyen Atatürk, "İslamcılık ve Turancılık siyasasının başarı kazandığına ve dünyayı uygulama alanı yapabildiğine tarihte rastlanmamaktadır." diyerek, konu hakkındaki düşüncesini ortaya kormuş bulunuyordu. (Bkz: **Nutuk** (Söylev).C.II (1920-1927). Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara, 1984. s.586.)

⁴ Ali Nejat Ölçen, **Halkevleri**, Ankara, Özkan Matbaacılık, 2001, s.10-11.

⁵ Çeçen, a.g.e., s. 88-89.

içerisindeki konumu yönündeki endişesi iyice artmıştır.⁶ Türk Ocaklarının C.H.F. ile bütünleşmesine giden süreçte, Menemen olayı ve Aydın Türk Ocağı'ndaki söyleşinin büyük payı olduğu düşünülmektedir. Atatürk bu konudaki ilk mesajı "...Türk Ocakları CHF'nın hars şubesidir. Fırka millete mürebbilik yapacak ilim, iktisat, siyaset ve güzel sanatlar gibi bütün hars sahalarından vatandaşları yetiştirmek için pişivalık edecektir. Ocaklılar CHF'nın programını vatandaşlara izah etmekle asıl vazifelerini yapmış ve mefkurelerine en büyük hizmeti ifa etmiş olurlar...Gayeniz bu çok faydalı olduklarına kati kanaatimiz bulunan yol üzerine de milleti ahenk olarak yürümekten ibarettir..."diyerek ilk kez Aydın Türk Ocağı'nda dile getirmiştir.⁷

1931 Ocak ayında Türk Ocakları Genel Başkanı Hamdullah Suphi Tanrıöver Çankaya'ya çağrılmış, Ocaklar konusunda bir görüşme yapılmış, ilk konuşmayı yapan ocak mensubu Vasıf Çınar, yapılan Devrimlerden sonra Türk Ocakları'nın artık işlevinin kalmadığını belirtmiş, diğer bir Türk Ocağı üyesi siyasetçi Dr. Reşit Galip de bu görüşe katılmıştı. Hazırlanan tutanağı Celal Bayar ve orada bulunanlar imzalamışlardır. Tanrıöver ise önce Ocakların görevinin bitmediğini anlatmaya çalışmış ancak direnmesine rağmen bu tutanağa imza atmıştır.⁸

Bu toplantıyla ilgili olarak Hamdullah Suphi Tanrıöver, 1951 yılında, Halkevlerinin Kapanış Kanunu'nun T.B.M.M.'deki görüşmeleri sırasında, Çankaya'da yapılan toplantıda benimsenen görüşe katılmadığını, Türk Ocakları'nın bir çok yararlı görevler yaptığını, kendisinden memnuniyet duyulmuyorsa görevden ayrılmaya ve Amerika'ya konsolos olarak gitmeye hazır olduğunu ancak hayırlı bir kuruluşun kapatılmaması gerektiğini anlattığını, orada bulunan Türk Ocaklı Sadri Maksudi, Samih Rifat, İsmail Hakkı Uzunçarşılı ve Yusuf Akçora ile birlikte canla başla Türk Ocaklarını savunduklarını dile getirmiştir.⁹

⁶ Atatürk'ün Aydın Türk Ocağı idare heyeti ile yaptığı söyleşide yöre halkının durumu ve yaşayışı üzerine bir takım sorular sormuş kültür, sağlık ve ekonomi konularında köylüyü aydınlatmak için yapılan çalışmalar hakkında bilgi istemiştir. Kayda değer cevaplar alamamış, harcırah ve vasıta olmadığı için köylere gidilemediğinin belirtilmesi üzerine "...siz gidemiyorsunuz ama bir sürü yobaz çarığı çektiği gibi sırtında torbası ile karanfil yağı satacağım diye inkılabı köstekleyen yayınlarla köyleri adım adım dolaşmaktadır. Sizin ise bu uğurda en küçük tedbiriniz ve hareketiniz yok..." diyerek Menemen olayına atıfta bulunmuştur. (Bkz:Güneş Günver, "Mustafa Kemal Atatürk'ün Aydın Seyahatleri", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Cilt: XX1, Sayı 61, Mart 2005, s.230-231

⁷ Günver, a.g.e., s.31

⁸ Güz, a.g.e., s.13.

⁹ **Kuruluşlarının Yıl Dönümü Halkevleri(1932-1951-1963)**, C.H.P. İstanbul İl Gençlik Kolu Yayını:4, İstanbul,Şevket Ünal Matbaası, 1963, İstanbul, Şevket Ünal Matbaası, 1963, s.109-110.

Türk Ocakları Olağanüstü Kurultayı 10 Nisan 1931 tarihinde toplanarak, 257 şubesi bulunan Ocakların kapatılmasına ve mal varlığının C.H.F.'ye devredilmesine¹⁰ karar vermiştir.

Türk Ocakları'nın kapatılma gerekçeleri hakkında farklı görüşler de ileri sürülmüştür. Bunlardan biri, Türklerle olan yakın ilişkileri nedeniyle Sovyetler Birliği'nin duyduğu endişe; diğer bir görüşe göre Mustafa Kemal'in bu kurumun ileride siyasi bir parti olarak karşısına çıkabileceği konusunda ve faşist akımdan duyduğu tedirginlik, başka bir görüşe göre de belediye seçimlerinde Ocakların C.H.F.'ye karşı bir liste çıkarmaları ve S.C.F.'yi desteklemeleriydi.¹¹

Bir görüşe göre, kuruluşundan itibaren uzun yıllar İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin kontrolünde görev yapan, hedefi "Türkçülük" olunca kaçınılmaz olarak köklerini Anadolu'nun dışında aramaya yönelmiş olan ve 1930 yılındaki belediye seçimlerinde bazı yörelerde bağımsızları ya da S.C.F.'yi destekleyen Türk Ocakları, C.H.F. tarafından uygun görülmeyen bir takım güç ve kişilerin denetiminde bulunan böyle bir kuruluşa sahip çıkmak yerine tüm değerlerini Anadolu'da arayan ve Anadolu Türkçülüğünü savunan bir görüşü yayacak yeni bir kuruluş yaratmak düşüncesi C.H.F.'li yöneticilere daha çekici gelmiştir.¹²

Bir diğer görüşe göre de, Kemalist rejim; İmparatorluk döneminden kalan tüm siyasi güç odaklarını ve kuruluşları tasfiye etme amacıyla, bürokratik denetimini ve siyasi baskısını artırarak, bu kurum ve kuruluşlara karşı ideolojik savaş başlatmış, alternatif politik görüşler benimseyerek Türk Ocaklarını kendisine yabancılaştırmış, böylece aralarındaki işbirliği ve dayanışmayı inkar ederek Ocakları kapatmıştır.¹³

C.H.F. parti ilkelerini halka ulaştıracak yaygın eğitim kurumu olan Halkevlerini kurmadan önce, halka devrim ilkelerini anlatacak, aktaracak, benimsetecek kadronun yetiştirilmesine başlamış ve bu amaçla 1931 yılında Halk Hatipleri Teşkilatı'nı örgütlemiştir. Radyo, TV gibi propaganda araçlarının işler ve

¹⁰ Türk Ocakları ile birlikte aynı gerekçelerle, Mason Derneklerinin de aralarında bulunduğu, dernek ve kuruluşlar da kapatılarak, mal varlıkları CHP'ye devredilmiştir. (Bkz:Necdet Ekinci, **Türkiye'de Çok Partili Düzene Geçişte Dış Etkenler**, İstanbul, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, 1997, s.87-88.)

¹¹ Güz, a.g.e., s.13-14.

¹² Orhan Özacun, **C.H.P. Halkevleri Yayınları Bibliyografyası 1932 - 1951**, İstanbul, Kitap Matbaacılık, 2001, s.7.

¹³ Sefa Şimşek, **Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi Halkevleri 1932-1951**, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2002, s.217.

etkin olmadığı ve 1927 nüfus sayımlarına göre okur-yazar oranının % 10 civarında olduğu bu dönemde, sözlü propagandanın büyük bir zorunluluk olarak benimsenmesi, Halk Hatipleri Teşkilatı'nın devrim eğitimini üstlenecek ilk yaygın kadro olarak kurulmasına neden olmuştur.¹⁴

Diğer yandan Cumhuriyet yönetimi, demokratik ülkelerin demokrasiyi tabana yayma doğrultusundaki halk eğitimine ağırlık veren denemelerin yol göstericiliğinden yararlanmak üzere araştırılması için bazı gençleri Avrupa ülkelerine eğitime göndermiş ve buralardaki halk eğitimi çalışmalarını incelemesi sağlanmıştır. Bu doğrultuda Selim Sırrı Tarcan İsveç'te, Vildan Aşir Savaşır'da Orta Avrupa ülkelerinde inceleme yapmıştı.¹⁵

O günlerde Vildan Aşir Savaşır'ın, üzerinde inceleme yaptığı Çekoslovakya'daki "Sokol" adlı sivil toplum kuruluşuna ilişkin verdiği bir konferansta, Türkiye'de de "Halkevleri" ya da "Halkın Evleri" adı verilecek benzer bir örgütlenmeye gidilebileceğini önermesi dikkatleri çekmişti.¹⁶

Yeni kuruluşu gerçekleştirmek görevini üstlenen Milli Eğitim Bakanı Dr. Reşit Galip Bey, bu konuda düşünen çalışan aydınları ve Vildan Aşir Savaşır'ı Türk Ocağı binasında toplantıya çağırmıştı. Devrimci bir heyecanla toplantıyı açan Reşit Galip Bey, Mustafa Kemal'in Halkevlerinin kuruluşu ile ilgili direktiflerini heyete anlatmış, kuruluş hazırlıklarının hemen başlatılacağını bildirmiştir. C.H.F. Genel Sekreteri Recep Peker de yaptığı konuşmada, Halkevlerinin yükleneceği görev ve işlevi inançlı bir biçimde anlatmış, Halkevlerinin, Türkiye Cumhuriyetine yakışır birer yurttaş olarak yetiştirecek ulusal bir yuva biçiminde görev yapacağı inancını taşıdığını ve bütün vatandaşlara açık olacağını belirtmiştir.¹⁷

Halkevlerinin işleyişini belirleyen yönetmeliği hazırlamak üzere; Ziya Gevher Etili başkanlığında, Dr.Sadi Irmak, Şevket Süreyya Aydemir, Tahsin Banguoğlu, Hamit Zübeyir Koşay, Kerim Ömer Çağlar, Namık Katoğlu ve Vildan Aşir Savaşır'dan oluşan bir komisyon kurulmuş, birkaç toplantıdan sonra alt komiteler oluşturularak çalışmalarını genişletmişlerdir. İki aylık bir çalışma sonucunda Halkevleri tüzüğü'nün ön tasarısı ortaya çıkmış Partinin ilgili organları tarafından

¹⁴ Işıl Çakan, **Konuşunuz Konuşturunuz Tek Parti Döneminde Propagandanın Etkin Silahı Söz**, İstanbul, Otopsi Yayınları, Kasım 2004, s.67-68.

¹⁵ Çeçen, a.g.e., s .82.

¹⁶ Şerafettin Turan, **Türk Devrim Tarihi Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye (10 Kasım 1938- 14 Mayıs 1950)**, 4. Kitap (Birinci Bölüm), Ankara, Bilgi Yayınevi, s.73.

¹⁷ Çeçen, a.g.e., s.94 .

incelenmiş ve sonunda ana statü ile ilgili işlemler tamamlanarak, 10–18 Mayıs 1931 tarihlerinde toplanan Cumhuriyet Halk Fırkası'nın III. Büyük Kongresinde Halkevlerinin kurulmasına karar verilmiştir.¹⁸

Halkevleri, Halkçı devletin oluşumuna ve aydınlanmanın kitlelerce özümsemesine katkıda bulunmak; toplumsal ilişkilerde, kültürde, sanatta, bilimde ve eğitimde çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmanın gereklerini halk ile birlikte yerine getirmek düşüncesiyle kurulmuş ve genç kuşakların güçlerini, ülkülerini birleştirmeleri ve bir çatı altında örgütlenmeleri amaçlanmıştır. Halkevleri işte bu düşüncenin ürünü olmuştur.¹⁹

Yeni rejimi tüm boyutlarıyla ve istenildiği şekilde ülkenin her köşesine duyurmak için yeni düzenin siyasal ve kültürel temelleriyle özellikle yetişkin halk kitlelerini eğitecek Halkevlerinin kuruluş amaçları çerçevesinde yeni siyasal sistemin ideolojik yapısına halk konmuş oluyordu. Halkevleri, Devrimin amaçlarını gerçekleştirmek, hem Ulus oluşumunu sağlamak hem de bu devrimin yasallığını yaratmak için kurulmuştur.²⁰

Halkevlerinin kuruluşu ile halkının eğitiminde resmi ve gayri resmi güçlerin işbirliğinin aynı hedef doğrultusunda yoğunlaştırılması amaçlanmıştır. Türk Devriminin genel prensipleri, egemenliği ve ölümsüzlüğü için kuvvetli yurttaşlar yetiştirilmesi, ulusal karakterin istenilen düzeylere çıkarılması, güzel sanatların yükseltilmesi, ulusal kültürün, bilimsel faaliyet ve hareketlerin güçlendirilmesi hedefler arasındadır.²¹

Halkevleri Kemalist düşüncenin yaygınlaştırılması amacıyla kurulmuştur ve konunun temelinde “yetişkinlerin eğitimi” sorunu bulunmaktadır. Yani Halkevleri yetişkinlerin eğitimi düşüncesinin gelişmiş bir uygulaması olarak ortaya çıkmıştır.²²

Buna göre, Halkevlerinin kuruluş amaçlarını; Ulusu bilinçli, birbirini anlayan, seven, ortak ideale bağlı bir halk kütlesi düzeyinde örgütlemek; kültür, ülkü, amaç ve düşünce birliğini güçlendirecek bir toplum olmayı sağlamak; ulusal birliği oluşturan, ulusal ruhu biçimlendiren ve güçlendiren kültür öğelerini ortaya çıkarıp geliştirmek, köylü-kentli ve aydınlar arasındaki ilişkileri düzenlemek, CHP'nin ana

¹⁸ Turan, a.g.e., s.73.

¹⁹ Ölçen, a.g.e, s.7-8.

²⁰ Suna Kili, **Atatürk Devrimi Bir Çağdaşlaşma Modeli**, Ankara 1981, s. 174.

²¹ Sabahattin Özel, **Büyük Milletın Evladı ve Hizmetkârı Atatürk ve Atatürkçülük**, İstanbul, Derin Yayınları, 2006, s. 69-70.

²² Özacun, a.g.e., s.4-5.

ilkelerini ve bunların ülke düzeyinde nasıl uygulandığını anlatarak, kısa zamanda toplumsal ve kültürel kalkınmayı gerçekleştirmeye çalışmak, Türk toplumunun devletin çağdaşlaşma savaşına katkılarını artırmak, olarak özetlemek mümkündür.²³

Halkevlerinin Teşkilatlanması²⁴, görevlerinin belirlenmesi, halka ulaşmanın yolları gibi konularda azim ve kararlılıkla yürütülen çalışmalar nihayet meyvelerini vermeye başlamış, gerekli hazırlıklar tamamlanmış ve 19 Şubat 1932 tarihinde Halkevleri resmen açılmıştır.

Halkevlerini bir düşünce olarak ortaya koyan, araştıran, geliştiren ve yurt genelinde örgütlenme sürecine taşıyan Atatürk olmuştur. Daha sonraki dönemlerde yurt gezileri sırasında Halkevlerine uğramış ve halk ile diyalog kurarak ülke sorunları üzerinde konuşmuştur. Atatürk'ün “Halkevleriyle vatandaşa kucak açılmasıyla ülkemizde sosyal devrim yapıldı” sözü O'nun tümüyle Halkevi atılımına sahip çıkışının ve desteğinin göstergesi olarak görülebilir.²⁵

²³ Çeçen, a.g.e., s. 104.

²⁴ Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesinin birinci maddesinde Halkevleri şöyle tanımlanmıştır. “Halkevleri CHP'nin Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Laiklik ve İnkılâpçılık prensipleri içinde çalışan bir kurumdur” (Bkz: **CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi**, Ankara, Zerbamat Basımevi, 1940, s.3.)

²⁵ Çeçen, a.g.e., s.99,114-115.

BİRİNCİ BÖLÜM

HALKEVLERİ VE BURSA HALKEVİ

I- Halkevleri, Halkodaları ve Halkevi Dergileri

A- Halkevleri

Ankara Türk Ocağı binası (eski), Halkevlerinin genel merkezi olarak belirlendiği için açılış töreni burada yapılmıştır. Halkevlerinin açılışına Millet Meclisi Başkanı Kazım Karabekir başta olmak üzere bakanlar ve büyük bir milletvekili çoğunluğu hazır bulunmuştu. Açılış töreni Ankara Radyosu aracılığı ile bütün ülkeye yayınlanmıştır.²⁶

İstiklal Marşı'nın okunmasından sonra parti Genel Sekreteri Recep Peker konuşma yapmış, C.H.P.'nin halkevlerini kurarak halkı ulusal amaçlar içerisinde yeniden örgütlemek istediğini, Halkevlerinin parti ve politik düşünceler dışında ulusal amaçlar için çalışmalar yapacağını, kitlelerin gelecek için yetişmesinde rehberlere gereksinim duyulduğunu belirtmiştir. Halkevlerinin bu öncülük görevini yerine getirerek Türk toplumunu geleceğe hazırlayacağını ve bu sayede ülkemizin uygar ülkeler seviyesine ulaşacağını, geleceğin ışığı olan, gençliğin sürekli yetişen ve yetiştiren bir çalışmanın içinde bulunması gerektiğini, Cumhuriyet Halk Partisinin Halkevleriyle izlediği amacın, ulusu bilinçli, birbirini anlayan, seven, ideallere bağlı bir halk kütlesi olarak örgütlemek olduğunu vurgulamıştır.²⁷

Milli Eğitim Bakanı Dr. Reşit Galip Bey yapmış olduğu konuşmada, ulusal davanın uygarlık yarışında kaybedilen zamanı kazanmak olduğunu, Halkevlerinin bu amaçla kurulduğunu, Halkevlerinin çevre ve bölge halkıyla nasıl kaynaştırılacağını, Halkevlerinin dokuz şube üzerinden faaliyet göstereceğini ve bu şubelerin isimleri ile görevlerinin neler olduğunu açıklamıştır. Recep Peker Bey ve Dr. Reşit Galip Bey'in bu konuşmaları, Halkevlerinin kuruluşunda yatan ana düşünceleri belirtmek

²⁶ Turan, a.g.e., s.75-76.

²⁷ Turan, a.y.

açısından son derece önemlidir. Çünkü Kemalist Devrimin halk okulları bu düşüncelerle kuruluyor ve ülke çapında örgütleniyordu.²⁸

Başbakan İsmet İnönü de Halkevlerinin açılış töreninde yaptığı konuşmada Halkevleri gibi kuruluşların, her türlü güç ve madde kuvvetinden daha etkili olduğunu, fikirlerle milli hayatın kazanacağı beraberlik, yükseklik ve sağlamlığın her türlü silahtan üstün olduğunu belirtmiştir.²⁹ Aynı gün yapılan bir toplantı ile İdare Heyetine; Veldet Çelebi, İzzet Ulvi, İshak Refet, Hasan Fehmi Turgal, Hüseyin Namık Orkun, Halil Vedat Fıratlı ve Enver Behnan Şapolyo seçilmiştir. Halkevleri Başkanlığına; Ziya Gevher Etili tayin olmuş, Halk Partisi Halkevi Bürosuna Nafi Atuf Kansu getirilmiştir. Halkevleri kollarının başkanları da seçilmiş; Kütüphane Kolu Başkanı İhsan Sungu, Sosyal Yardım Kolu Başkanı Dr.Ragıp Tüzün, Spor Kolu Başkanı Namık Katoğlu, Temsil Kolu Başkanı İbnürrüfik Nuri Üstad'dan oluşan Yönetim Kurulu da görevine başlamıştır.³⁰

Halkevleri, uygarlık yolunda kaybedilen yılları, cesur, atılgan, yorulmaz hamlelerle geri kazanacak kuşakları yetiştirmek ve Türkün çağdaş dünyada, kendisine yakışır onurlu yerini alması için hemen çalışmalarına başlamıştır.³¹

Halkevlerinin özel statüde olmalarına rağmen, kamu hizmeti yürüterek devletin bazı hizmetlerine yardımcı olmaları bu evlerin canlı bir sivil merkez ve özgün bir model olmalarını sağlamıştır.³²

1932 yılı Halkevleri için başlangıç yılı olmuştur. 14 il merkezinde açılan Halkevleri öncelikle yapılacak işlerin hazırlıklarına başlamışlardı. Bu nedenle 1932 yılında halkevlerinde fazla bir çalışma görülmemiştir.³³

Halkevleri bu çalışmalarını sürdürürken, C.H.F. Katibiumumiliği (Genel Sekreterliği) yayınladığı tamim ile; Halkevlerinin genel olarak halkın ilgisini çektiği ve hazırlık haberleri alındıkça diğer illerde de yeni Halkevlerinin açılacağı müjdesi veriliyordu³⁴

²⁸ Çeçen, a.g.e., s.97.

²⁹ Ölçen, a.g.e., s. 8.

³⁰ Enver Behnan Şapolyo, "Atatürk ve Halkevleri", **Atatürk ve Halkevleri, Atatürkçü Düşünce Üzerine Denemeler**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1974, s.68.

³¹ Özel, a.g.e., s.70.

³² Murat Katoğlu, **Çağdaş Türkiye 1908-1980**, İstanbul, Cem Yayınevi, 1990. s.412

³³ Çeçen, a.g.e., s.118-119.

³⁴ **C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi**, Ankara, Hakimiyeti Milliye Matbaası, 1932, s.26 Cumhuriyet Halk Fırkası Katibiumumiliği'nin 1/3/1932 tarihli 23 sayılı Tamimi.

Başbakan İsmet İnönü de konuşmalarıyla Halkevlerinin çalışmalarını desteklediğini ve hükümetin bu atılımın arkasında olduğunu açıkça gösteriyordu. Bu konuşmalardan birini de Halkevlerinin birinci yıldönümünde yapmıştır. “Halkeveni, adı üstünde olduğu gibi halkın külfetsizce ve yüksek amaçlar için her zaman toplanmasını sağlayan bir addetmek, yalnız bu kadarının dahi, bunun büyük bir milli müessese olduğunu anlatmak için kafidir.” ve “...vatandaşların memleket ve millet işlerini, bilhassa milletin yüksek kültür işlerini, düşündükleri gibi, zahmetsiz konuşabilecekleri bir yerdir.” diyerek desteğini belirtmiştir.³⁵

Halkevleri sayı, kültür ve sanat etkinlikleri bakımından 1933 yılından itibaren, hızlı bir artış göstermeye başlamıştır. 1933 yılında sayıları 55’i bulan Halkevlerinde, 915’i konferans, 511’i temsil olmak üzere toplam 1426; 1934 yılında Halkevi sayısı 80’e ulaşırken 1537’i konferans ve 539 temsil olmak üzere toplam 2076 etkinlik yapılmıştır.³⁶

1935 yılında; üye sayısı 54.595’i bulan 103 Halkevinde, 782 tiyatro, 636 sinema gösterilmiş, 900 konser, 1503 konferans verilmiştir. 1938 yılında; halkevleri 209’a, üye sayısı 105.000’e ulaşılmış, 1703 tiyatro, 1760 sinema gösterilmiş, 1560 konser, 2727 konferans verilmiştir. 1941 yılında; halkevleri 383’e, üye sayısı 144.500’e ulaşılmış, 3250 tiyatro, 1550 sinema gösterilmiş, 1200 konser, 5100 konferans verilmiştir. Kültür ve sanat etkinliklerindeki bu hızlı artış, aslında halkın aydınlanma isteğinin belirgin göstergeleriydi. Halkevlerinin okumaya verdiği önemi de şu sayılardan anlamak mümkündür. 1935 yılında Halkevlerinde bulunan toplam kitap sayısı 39.386, okuyucu sayısı 160.573; 1938’de kitap sayısı 106.000, okuyucu sayısı 1.095.910 iken; 1941’de kitap sayısı 419.250’ye, okuyucu sayısı da 2.461.813’e ulaşmıştır.³⁷

Kuruluş gerekçeleri doğrultusunda tiyatro, konser, sinema, konferanslar yanında Halkevlerinde çeşitli sergiler, kurslar, geziler, toplantılar düzenlenmiştir. 1940 yılında, 4533 konferansı 1.181.824, 897 konseri 263.532, 1628 sinema filmi 768.559, 1979 temsili (tiyatro) 895.141 kişi izlemiştir. Resim ve Fotoğraf, Yerli Malları ve diğer sergiler olmak üzere 267 sergi açılmış ve 1.069.276 kişi gezmiştir. Türkçe, Yabancı Dil, Resim ve Fotoğraf, Musiki, Biçki Dikiş, Çiçekçilik, Şapkacılık, Muhasebe, Daktilo-Steno, Motorculuk-Şoförlük, Hastabakıcılık, Elektrikçilik,

³⁵ **Kuruluşlarının Yıl Dönümü Halkevleri (1932-1951-1963)** , s.15.

³⁶ Çakan, a.g.e., s. 224-225, 270, 297.

³⁷ Ölçen, a.g.e., s.16-17.

Temsil, Marangozluk, Zeytincilik, Atçılık, Köy Katiplerini Yetiştirme, Aile Bilgisi, Zehirli Gazlardan Korunma Kursu olmak üzere toplam 627 kurs düzenlenmiş 37.331 kişi yetiştirilmiştir. 1765 köy gezisi düzenlenmiş toplam 153.173 kişi katılmıştır. Aile Toplantıları adı altında 1703 toplantı (Nikâh, Nişan ve Balo gibi) tertiplenmiş ve 300.405 kişi katılmıştır. Yapılan etkinlikler ve yararlananların sayıları Halkevlerinin ne kadar büyük ve değişik hizmetler verdiğini kanıtlamaktadır.³⁸ Aynı yıl Halkevlerindeki toplam kitap sayısı 349.093'e ulaşırken, okuyucu sayısı da 2.000.000'u bulmuştur.³⁹

B- Halkodaları

Halkevlerinin Köycülük Şubelerinin köylere ulaşma ve hizmet sunma çabaları, ülkenin içinde bulunduğu fiziki ve doğal koşullar nedeniyle yetersiz kalmış ve bu durum Partiyi yeni kurumlar oluşturmaya yöneltmiştir.⁴⁰

İnönü Cumhurbaşkanı olduğunda, Halkevleri etkinliklerini yurdun en uzak köşelerine, hatta mahallelere yayabilmek için Halkodası adıyla daha küçük kuruluşların oluşturulması uygun görülmüştü. 29 Mayıs 1939'da toplanan C.H.P. 5.Kurultayı'nda bu yolda karar alınmıştır. Yönetmeliğe eklenen maddelere göre Halkodalarında, Halkevlerindeki gibi şubeler oluşturulmayacak fakat onlara ilişkin tüm etkinlikler yapılacaktı. Halkodası açılacak yerlerde en az 150 üyenin bulunması gerekiyordu. Halkevi ve Halkodalarının örgütlenmesinin en kısa zamanda yurt genelinde tamamlanmasını dileyen İnönü, "Toplumumuzun kültürel ve sosyal eğitiminde Halkevleri ve odalarının büyük kıymetini anlatmayı başararsak, resmi kuruluşlarla özel gayretler büyük ölçüde birbirine eklenmeye çalışırlar" diyerek bu sayede devlet-millet işbirliğini artıracığına olan inancını dile getirmiştir.⁴¹

İlk olarak 1940'da 141 Halkodası açılmıştır. 1946 yılına gelindiğinde Halkodalarının sayısı 4066'yı bulmuştur. Halkodalarının 3236'sı köylerde, 830'u ise kasaba ve ilçelerde kurulmuştu.⁴²

Halkodaları da Halkevleri gibi her zaman üzerinde önemle durulması gereken yapılardı. Cumhuriyetin kurduğu en önemli kurumlardan olan Halkodaları hiç bir

³⁸ Turan, a.g.e., s.85.

³⁹ Çeçen, a.g.e., s.156.

⁴⁰ Şimşek, a.g.e., s.139.

⁴¹ Turan, a.g.e., s.82.

⁴² Şimşek, a.y.

parti fikrine kapılmadan, tamamen tarafsız olarak, Ulusun içinde yükseltmek gücü olanlarla yükselmek ihtiyacı olanların el ele verdiği yerler olmalıydı. Halkodalarının etkinliklerine kadın, erkek, yaşlı, genç bütün yurttaşların katılması için yayınlanan broşürlerle çağrılar yapılıyordu.⁴³

1940 yılı sonunda Halkevlerine kayıtlı üye sayısı 145.000 olmuştu. Örgütten yararlananlar ise 10.000.000'u aşmıştı. 1946 yılına gelindiğinde Halkevlerinin değişen siyasal koşullara ayak uydurma çabası içine girdiği ama bu arada olağan etkinliklerini de sürdürdüğü bir yıl olarak geçiyordu. Halkevlerinin sayısı 455'i, bulmuştu. C.H.P. iktidarının son dört yılında yeni açılanlarla birlikte biri yurtdışında (Londra) olmak üzere, Halkevlerinin sayısı 478'e, Halkodalarının sayısı da 4332 ye yükselmişti. 63 ilin hepsinde birer olmak üzere ilçelerden 288'inde, bucakların 73'ünde, köylerin de 28'inde Halkevi açılmıştı. Halkodaları ise ilçe, bucak ve büyük çoğunluğu köylerde etkinliklerini sürdürüyorlardı.⁴⁴

1950 yılında 478'i Halkevi, 4322'si Halkodası olmak üzere sayıları 4800 olan bu kurumların en büyük hizmeti, Osmanlı İmparatorluğunun son, Cumhuriyetin ilk dönemlerinde görev alan aydınların denetimi ve gözetiminde sanata edebiyata ve araştırmaya eğilimli gençleri, Atatürkçü görüş ve düşünce doğrultusunda yetiştirmiş olmasıdır.⁴⁵

C- Halkevi Şubeleri, Görev ve Faaliyetleri

Merkezden gönderilen talimatlar doğrultusunda üstlendiği görevleri Halkevleri; Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi,⁴⁶ Güzel Sanatlar Şubesi, Temsil Şubesi, Spor Şubesi, İctimai Yardım Şubesi, Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi, Kütüphane ve Neşriyat Şubesi, Köycülük Şubesi, Müze ve Sergi Şubesi olmak üzere 9 şube eliyle yerine getirmekteydi.⁴⁷

Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi: Ulusal kimliği oluşturan, ulusal ruhu biçimlendiren ve güçlendiren öğeler arasında Dil, Tarih ve Edebiyatı ilk sırayı

⁴³ Muammer Falay, **Halkodalarımıza Türk Halkını Çağrı**, Ankara, Kanaat Basımevi, 1946.

⁴⁴ Turan, a.g.e., s.82.

⁴⁵ Özacun, a.g.e., s.8.

⁴⁶ Halkevlerinin şube yapılarında yapılan değişiklikle, Tarih çalışmaları bu koldan alınarak, Müze ve Sergi Şubesine aktarılmıştır. Böylece, biri Dil, Edebiyat Şubesi, diğeri de Tarih ve Müze Şubesi isimlerini almışlardır. (Bkz: **CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, Ankara, 1940.**)

⁴⁷ **C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi**, Ankara, Hâkimiyeti Milliye Matbaası,1932, s.6.

aldığından, Halkevlerindeki çalışma kolları arasında en önde geliyordu.⁴⁸ Söz derlemeleri, atasözleri, maniler, masallar kısaca halkbilimi ve kültürüne ilişkin araştırmalar, eski eserlerin yerlerini tespit etmek ve korumak, tarihi günleri ve kutlamaları gerçekleştirmek bu şubenin çalışma alanı içindedir.⁴⁹ Ayrıca Dil devrimini yaymak amacıyla güzel yazı ve söz söyleme yarışmaları düzenlemek, dergi ve benzeri yayınlarla Türk dilini geliştirmek, halkın bilinçlenmesine çalışmak, yazın alanında özel yetenek gösterenleri yetiştirmek ve desteklemek,⁵⁰ bunların yanında Kitaplık ve Yayın kolu ile birlikte Halkevlerinin dergilerini ve başka yayınlarını yapmak da bu Şubenin görevlerindedir.⁵¹

Güzel Sanatlar Şubesi: Müzik, resim, heykeltıraşlık, mimarlık, süsleme ve diğer sanat dallarının amatör unsurlarını bir araya toplar ve genç yetenekleri koruyup kollayarak desteklemeye çalışır.⁵² Halkın güzel sanatlara ilgisini artırmak, güzel sanatlarla ilgilenenleri etkinliklere yönlendirmek ve yetiştirmek, Halk ve sanat geceleri düzenlemek, çağdaş ve çok sesli müziğin ülkemizde yerleşmesi ve gelişmesi için çalışmalar yapmak, köylerde ve çeşitli bölgelerde halkın geleneksel sanat değerleri ile şarkı ve türkülerini derlemek bu şubenin görevlerindedir.⁵³ Halkevlerinin açılış töreninde Milli Eğitim Bakanı Dr. Reşit Galip Bey, bu şube ile ilgili bilgi verirken, Yurt düzeyinde her türlü destekten yoksun olarak çalışan sanatçılar arasından yarının büyük sanatçılarından yetişeceği inancını dile getirmiştir.⁵⁴

Temsil Şubesi: Temsil sanatlarına ilgi duyan ve yeteneği olan kadın ve erkek üyelerden bir temsil grubu kurarak, milli tiyatro kültürünü oluşturmak amacını taşımaktadır.⁵⁵ Yurtta tiyatro sevgisini yerleştirerek geliştirmek, ulusal değerleri işleyen piyeslerle halkın eğitilmesini ve bilinçlenmesini sağlamak, kukla ve Karagöz gibi geleneksel sahne ve halk sanatlarının tanıtılmasına, geliştirilmesine çalışmak bu kolun görevleri arasındadır. Halkevlerinde genelde tiyatro sanatı ile ilgilenilmekle birlikte diğer sahne sanatlarına da önem vermektedir.⁵⁶ Halkevlerinin en önemli

⁴⁸ Turan, a.g.e., s.77.

⁴⁹ Katoğlu, a.g.e., s.411

⁵⁰ Çeçen, a.g.e., s.105-106.

⁵¹ Halim Baki Kunter, **Kuruluşlarının 32.Yıldönümünde Halkevleri**, Ankara, 1964, s.11

⁵² **C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi**, 1932, s.10.

⁵³ Çeçen, a.g.e., s.106.

⁵⁴ Turan, a.g.e., s.77.

⁵⁵ **C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi**, 1932, s.11.

⁵⁶ Çeçen, a.g.e., s.106.

görev alanlarından biri olarak düşünülen bu şube, Halkevleri sahneleri, bir “ulusal kültür okulu” olarak değerlendirilmektedir.⁵⁷

Spor Şubesi: Türk gençliğinin ve Türk Halkının spor ve beden hareketlerine sevgisini ve ilgisini uyandırmak, bunları bir kütle hareketi ve milli bir faaliyet haline getirmek bu şubenin öncelikli görevidir.⁵⁸ Çevrede bulunan spor örgütleri ile işbirliği yapılması ve onlara her türlü desteğin verilmesi, bedence olduğu kadar ahlak ve düşünce yönünden de sağlıklı vatandaşların yetişmesine yardımcı olmak, sporun yalnızca gençlere özgü bir etkinlik olmadığı bilinciyle her yaşta spor yapmanın önemini kavratmak, şubenin başlıca amaçlarıdır.⁵⁹ Sporun bilimsel temellere oturtulması ve planlı olarak yapılabilmesi için araştırma ve hazırlık yapmak, ulusal karakterin kökleştirilmesi, toplumsal yapının sağlamaştırılması için ulusal spor bayramları düzenleyerek halkın spora olan ilgisini artırmak, yurdun çeşitli yörelerinin tanıtılması için geziler düzenlemek, spor konferansları vermek ve böylece halkın bilgisini geliştirmek de bu şubenin faaliyetleri arasındadır.⁶⁰

Sosyal Yardım Şubesi: Halkın şefkat ve yardım duygularını beslemek, hayır kuruluşlarını ve derneklerini desteklemek, onlarla işbirliği yaparak, yoksullara, yetimlere, kimsesizlere, işsizlere yardım, hasta ve muhtaç köylülere şehirlerde bakım olanağı sağlamayı amaçlamıştır.⁶¹ Gerçekten yardıma gereksinimi olanları bulmak, bunlarla ilgilenmek ve hastalara doktor, muhtaçlara malzeme gönderilmesi, halkın sağlık bilgisini artıracak çalışmaların yapılması, çalışkan ve yetenekli öğrencilerin koruma altına alınması, dilencilikle savaşmak ülkede sosyal yardım düşüncesini yaymaya çalışmak, yardım çalışmalarına katılmak isteyenlerin örgütlenmesi, işsizlere iş bulmak, halk için gezi ve eğlence günleri düzenlemek sosyal yardım kolunun etkinlikleri ve görevleri arasında yer almaktadır.⁶²

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi: Büyük hizmetler beklenen şubelerden biri olup, Harf devrimi sırasındaki “millet mektepleri” uygulamasının olumlu sonuçları göz önünde tutularak kurulmasına karar verilmiştir.⁶³ Bütünüyle halk eğitimine yönelik çalışmaları düzenlemek, her türlü okuma yazma ve yetiştirme

⁵⁷ Turan, a.g.e., s.77.

⁵⁸ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, 1932, s.12.

⁵⁹ Turan, a.g.e., s.77-78.

⁶⁰ Çeçen, a.g.e., s.106-107.

⁶¹ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, 1932, s.14.

⁶² Çeçen, a.g.e., s. 107.

⁶³ Turan, a.g.e., s. 78.

çalışmaları bu şubenin görevlerindedir. Halkın bilgisini artıracak, belirli meslekleri öğretecek ve el becerini geliştirecek el sanatlarını destekleyecek olan şube, bölge halkının gereksinimleri doğrultusunda her türlü eğitim ve kurs çalışması yapmaya yetkilidir.⁶⁴ Bu şubenin amacı, halkın seviyesini yükseltecek her türlü okutma, yazdırma ve yetiştirme hareketlerinin ilerleyip genişlemesini sağlamaktır.⁶⁵

Kütüphane ve Yayın Şubesi: Halkevlerinde okuma salonu ve kütüphane oluşturma, geliştirme, yönetme ve halkevinin çalışmalarıyla ilgili yayınlar yapmak amacıyla kurulmuştur.⁶⁶ Halkevi üyeleri ile beraber, çevre halkının okuyabilmesi için gerekli önlemleri almak, büyük kitaplıklar kurarak halkın gereksinim duyduğu konularda kitap sağlamak, kitap sergileri açmak, gezici kitaplıklarla halkın ayağına kitap götürmek, okuma odaları oluşturmak, halkın her saat kitaplıktan yararlanması için düzen kurmak, kitabın yanı sıra gazete ve dergilerin de okuma odasında bulundurulmasını gerçekleştirmek, belirli ve önemli konularda arşiv kurarak halkın yararlanmasına açmak bu şubenin görevleri arasındadır.⁶⁷

Kütüphaneler halk bilgisinin ilerlemesinde önemli bir etkidir. Bu nedenle Halkevlerinde bir kütüphane ve okuma odası bulundurmamak kuruluş koşullarındandır. Halkevinin bulunduğu yerde halka açık bir kütüphane bulunsa bile Halkevinde kütüphane kurulması zorunludur.⁶⁸

Köycülük Şubesi: Köylü ile kentli, köylü ile aydın arasındaki ilişkileri artırmak amacıyla kurulmuştur.⁶⁹ Temel görevi, köylerin sağlık, çağdaşlık ve estetik açılardan gelişmesi için köyle ve kentli arasında karşılıklı dayanışma ve sevgi duygularının güçlendirilmesine çalışmaktır.⁷⁰ Bu amaç doğrultusunda Halkevi üyelerinin sık sık köylere gitmeleri, uygun dönemlerde çeşitli törenler düzenleyerek halkı aydınlatan temsiller vermek, örnek köy seçme uygulaması yaparak diğer köylerin gelişmesine yol göstermek bu şubenin görevlerinden olup, zengin ve kalkınmış Türk köyünün yaratılması şubenin en önemli hedefidir.⁷¹

Müze ve Sergi Şubesi: Halkevi müzesi ve Sergiler grubu olmak üzere ikiye ayrılır. Sergi grubu da, kendi içinde Güzel sanatlar kısmı ve Sergi kısmı olarak ikiye

⁶⁴ Çeçen, a.g.e., s. 107.

⁶⁵ **C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi**, 1932, s.15.

⁶⁶ Turan, a.g.e., s.78.

⁶⁷ Çeçen, a.g.e., s.107.

⁶⁸ **C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi**, 1932, s.17.

⁶⁹ Turan, a.g.e., s.78.

⁷⁰ **C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi**, 1932, s.19.

⁷¹ Çeçen, a.g.e., s.107-108.

ayrılmıştır.⁷² Halkevi bölgesinde bir Devrim Müzesi açmak, Güzel Sanatlar ve Ulusal Yapı ve Endüstri Ürünleri alanlarında sergiler düzenlemek⁷³ zengin bir tarihsel birikime sahip olan ülkemizdeki tarihsel ve kültürel zenginliklerin korunması ve ortaya çıkarılarak değerlendirilmesi için çalışmak, tarihimizi araştırmak, tarihi eserleri halka tanıtmak, kalıntıların bilgisiz veya art niyetli insanlar tarafından zarara uğratılmasını önlemek, halka tarih kültürü ve bilgisi vermek, kültürel değeri olan eşyayı toplamak, toplanan bilgileri yayınlamak, eski eserleri halka tanıtmak için sergiler ve müzeler açmak bu şubenin önde gelen görevlerindedir⁷⁴

Halkevleri çalışmalarını bu şubeler eliyle yürütmüştür. Ancak bir yerde halkevi kurulabilmesi için bu şubelerden dokuzunun birden kurulması zorunlu değildir, en az üçünün kurulmuş olması yeterlidir.⁷⁵

D- Halkevi Dergileri

Halkevlerinin faaliyetleri arasında en ön sırayı Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi tarafından yapılan dergi çalışmaları almıştır. Halkevi dergilerinin çıkarılma amacı; Cumhuriyet ve devrimlerin kökleşmesine, yurt sevgisinin, vatandaşlık görev duygusunun yükselmesine yardımcı olmak, Türk dilinin güncel olarak kullanılmayan ancak halk arasında yaşayan kelimeleri, milli masalları, atasözlerini ve Türk tarihini araştırmak ve yayınlamaktır.⁷⁶

Halkevlerinin açılış tarihi olan 19 Şubat 1932 tarihinden sonra, 30 Ağustos 1932 tarihinde yayınlanmaya başlayan Eskişehir Halkevinin yayın organı “Halkevi” (37. sayısından itibaren “Porsuk” adıyla yayınlanmıştır.) ile 19 Ekim 1932 tarihinde yayınlanmaya başlayan Afyon Halkevi dergisi “Taşpınar” ilk dergilerdendir.⁷⁷ Halkevleri Genel Merkezi tarafından Ankara’da Şubat 1933 yılında yayınlanmaya başlayan “Ülkü Dergisi” diğer Halkevleri dergilerini kontrol etmiş, zaman zaman uyarı veya eleştiri yoluyla yayın politikalarını değiştirmelerini istemiştir. “Ülkü”

⁷² C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, 1932, s.20 .

⁷³ Turan, a.g.e., s.78.

⁷⁴ Çeçen, a.g.e., s.108.

⁷⁵ Süavi Akyay, “Bir Uluslaşma Projesinin Aracı Olarak Halkevleri ”, Köprü,(Güz 1999), S.68, s. 9

⁷⁶ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, 1932, s.10.

⁷⁷ Halkevi Dergilerine ilk örnek “Halk Bilgisi Haberleri” adlı dergidir. 1 Kasım 1929 tarihinde İstanbul’da Halk Bilgisi Derneği yayın organı olarak “Halk Bilgisi Mecmuası” adıyla yayınlanmaya başladığında henüz Halkevleri açılmamıştı. Yayınına 1 Mayıs 1931 tarihinde ara verilen dergi 1 Mayıs 1931 tarihinde yayınlanan 20. sayısıyla birlikte Eminönü Halkevi’ne bağlanarak “Halk Bilgisi Haberleri” adıyla yeniden yayınlanmaya başlamıştır. (Bkz: Güz, a.g.e., s.42-43.)

dışındaki dergilerin sayısı konusunda kesin bilgi olmayıp, aynı halkevinin yayını olan ve çoğu birbirinin devamı olan dergiler de dahil 58 dergi tespit edilmiştir.⁷⁸

Birçok Halkevi tarafından çıkarılan dergilerin en ünlüleri; Konya Halkevinin “Konya”, Isparta Halkevinin “Ün”, Diyarbakır Halkevinin “Karacadağ”, Eskişehir Halkevinin “Halkevi”, Antakya Halkevinin “Hatay”, Erzurum Halkevinin “Erzurum”, Çorum Halkevinin “Çorumlu”, Ordu Halkevinin “Ordu”, Giresun Halkevinin “Aksu”, İzmir Halkevinin “Fikirler”, Balıkesir Halkevinin “Kaynak”, Bursa Halkevi’nin “Uludağ”, Kayseri Halkevinin “Erciyes”, Gaziantep Halkevinin “Başpınar”, Denizli Halkevinin “İnanç”, Bolu Halkevinin “Abant”, Trabzon Halkevinin “İnan”, Manisa Halkevinin “Gediz”, Afyon Halkevinin “Taşpınar”, Adana Halkevinin “Çukurova”, Mersin Halkevinin “İçel”, Malatya Halkevinin “Derme” dergileridir.⁷⁹

Halkevi dergileri genellikle yörenin ünlü bir nehrinin, denizinin, dağının, mesire yerinin adını taşımış, gençlerin yazılarının, şiirlerinin bu dergilerde yayınmasına olanak verilmiştir. Bu dergilerin net olarak adları ve kaç sayı çıktıkları bilinmemektedir. 2. Dünya Savaşı sırasında yaşanan kağıt sıkıntısı bazı Halkevi dergilerinin yayın hayatının bitmesine neden olmuştur.⁸⁰ Yayınlanan dergilerin büyük bir kısmı yayımlandıkları illerdeki matbaalarda, bulunduğu yörede matbaa olmayan ya da özel sayı bastırmak isteyen Halkevleri bu sayıları büyük şehirlerdeki matbaalarda bastırılmışlardır. Dergilerin % 80’i yoğun olarak 1932-1940 yılları arasında yayınlanmaya başlamıştır. Bu dergilerin büyük bölümü 1940 yılına kadar 10 kuruştan satılmış, bu tarihten sonra ise bazı dergilerin fiyatları yükselmiştir.⁸¹

E- Halkevlerinin Kapatılışı

Cumhuriyetin kurucusu Atatürk’ün, temel amacı ülkesini çağdaş uygarlık düzeyine kavuşturabilmektir. Bu çerçevede, iki kez çok partili sistem denemesine girişilmiş, ikisinde de Cumhuriyet karşıtı gerici güçlerin büyük siyasal girişimleri ortaya çıkınca rejimini koruyabilmek ve yeniden imparatorluk günlerine dönmek için bu denemelere son vermek zorunda kalınmıştır. Cumhuriyet karşıtı güçler Atatürk’e doğrudan karşı çıkmaya çekindiklerinden dolayı yolları deniyorlar ve

⁷⁸ Güz, a.g.e., s.34,159,162.

⁷⁹ Kunter, a.g.e., s.11.

⁸⁰ Özacun, a.g.e., s.9.

⁸¹ Güz, a.g.e., s.162-163.

onun kurumlarına saldırıyorlardı. Kemalist devrimin en yaygın kitle örgütü olduğu için bu tür tepkilere en çok Halkevleri hedef oluyordu. Demokrasiye geçiş sürecinde rejimin yumuşamasıyla birlikte, Atatürk'e ve başta Halkevleri olmak üzere onun eserlerine karşı muhalif güçlerin sesleri yükseliyordu. Bu süreçte muhalif kesimin tavrı nedeniyle Halkevleri büyük ekonomik sorunlarla yüz yüze gelmiş, öncelikli işlevlerini yapamaz duruma getirilmiştir. Devlet bütçesinden Halkevlerine ödenek ayrılmaması yanında bazı bölgelerde belediye yönetimini C.H.P.'nin kaybetmesi sonucu yönetime gelenler yapılan yardımları kesmiştir. Kaynaklar kesilince, Halkevi dergileri çıkamaz, geziler düzenlenemez ve diğer sosyal yardım ve kültür çalışmaları yürütülemez noktaya gelmiştir.⁸²

Bunlara örnek olarak, postadaki, bina ve damga vergilerindeki, belediyelerin aydınlatma ve temizleme kalemlerindeki, yurtdışından getirilen sinema makinelerinin gümrük muafiyetindeki ve radyoların vergilerindeki indiriminin kaldırılması gösterilebilir. Ayrıca Halkevlerinin parti bünyesinde görülmesinden dolayı memur, öğretmen gibi aydın kitlenin politik düşünce ve zorunluluklar nedeniyle Halkevi çalışmalarından uzaklaşmaya başlamaları da önemli rol oynamıştır.⁸³

Halkevlerine devlet hazinesinden, yerel yönetimlerin bütçelerinden transfer edilen paralar, C.H.P. ile D.P. arasında önemli birer itilaf sorunu haline gelmiştir. D.P. üyeleri Halkevlerine aktarılan paraların C.H.P. üyesi olup olmadıklarına bakılmaksızın bütün vatandaşlardan toplanan vergilerden kesildiğini bu kuruluşlardan kendi partilerinin de yararlanabilmesi gerektiğini öne sürüyor, C.H.P. ise kendi partilerinden olsun ya da olmasın zaten tüm vatandaşların Halkevlerine gelebildiklerini bununda devletten ve yerel yönetimlerden transfer edilen fonların yasal ve adil olarak kullanıldığının göstergesi olduğunu savunuyorlardı. Sonuç olarak bu iki parti Halkevleri ve Halkodaları konusunda uzlaşamaz hale gelmişlerdir.⁸⁴

1950 seçimlerinde D.P.'nin iktidara gelmesiyle C.H.P. Parti Divanı'nda Halkevleri konusunda nasıl bir düzenleme yapılacağı tartışılmış ancak görüş birliği oluşturulamamıştır. Üyelerden çoğu Halkevlerinin olduğu gibi elde tutulması ve elverdiği ölçüde yerel parti örgütlerince amacına uygun yönetilmesi konusunda ısrarcı olmuş ancak o dönemdeki izlenimlere göre Halkevleri'ni bir yasa ile ulusa

⁸² Çeçen, a.g.e., s.195.

⁸³ Kunter, a.g.e., s.20

⁸⁴ Şimşek, a.g.e., s.206.

mal etmek isteyen D.P. liderlerinin işlerini kolaylaştırmak olacağından kabul edilmemiştir.⁸⁵

CHP döneminin mağdurları sızlanmaya başlamış, hilâfetçiler saltanatçılar, lâiklik karşıtları, din bezirgânları, her döneme herkesten önce uyum sağlayan müfrit çıkarıcılar, hemen iktidardan yana tutum almıştı. Hatta Menderes’le birlikte CHP’de önceden görev yapan birçok siyasî sorumlu bu çıkarıcılarla birlikte kendi sorumluluklarının da bulunduğu 1923 yılından 1950 yılına kadar olan 27 yılı, sınırsız ifade ve hakaretlerle eleştirmeye ve suçlamaya başlamışlardı. Yeni iktidarın Başbakanı Menderes de ilk iş olarak Türkçe ezanı yasaklatmış, kültür kurumlarını kapatmaya Köy Enstitülerinden başlamıştır.⁸⁶

Adnan Menderes Aydın Milletvekili olarak, Aydın Halkevini açarken, Halkevinin açılmasını bir aşama, bir tarih başlangıcı olduğunu, buna çok büyük ihtiyaç bulunduğunu vurgulamışken, 7 Ağustos 1951’de TBMM’de yaptığı konuşmada, Halkevleri ve Halkodaları kurmayı, gençlik teşkilâtını ele almayı faşistvâri görüş ve düşüncelerin ürünü olarak nitelendirmiştir.⁸⁷ Atatürk karşıtı CHP’lilerden Maraş delegesi Dr.Emin Kapuzoğlu’da “Asıl irtica bizi beş bin yıl evvelki güneş dinine... götürmek isteyenlerdir.” demiştir.⁸⁸

11 Ağustos 1951 tarihinde kabul edilen 5830 sayılı yasa ile Halkevleri kapatılmış, malvarlığının hazineye devri için bir aylık süre verilmiştir.⁸⁹ Buna rağmen tanınan bir aylık süre dolmadan yasanın yayınlandığı hafta içinde hükümet bütün Halkevlerinin kapılarını mühürlettirmiştir.⁹⁰

Böylece Halkevlerinin binaları ve eşyaları hazineye mal edilmiş, ülkede tutunmuş, başarılı bir şekilde hizmet yollarını ve olanaklarını bulmuş, on sekiz yıllık deneyim kazanmış ve binlerce idealisti toplamış, yetiştirmiş olan Halkevlerinin kapıları kapatılmıştır. Kutner’in deyimiyle “...Ne olduysa Halkevlerine ve memlekete olmuştur.”⁹¹

⁸⁵ Turan, a.g.e., s.91.

⁸⁶ Yemliha Türk, “1951–1955 Dönemi Türk Basımında Laiklik Karşıtı Hareketler ve Tepkileri” (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, 2001, s.5 .

⁸⁷ Özel, a.g.e. s.69-70.

⁸⁸ Çetin Yetkin, **Karşı Devrim**, 2.Baskı, İstanbul, Otopsi Yayınları,2003, s.420.

⁸⁹ **Kuruluşlarının Yıl Dönümü Halkevleri (1932-1951-1963)**, s.38.

⁹⁰ Yetkin, a.g.e., s.255.

⁹¹ Kunter, a.g.e., s.21.

II- Bursa Halkevi

A-Bursa Halkevi Hakkında Genel Bilgiler

19 Şubat 1932 tarihinde kurulan ilk 14 Halkevinin arasında olan Bursa Halkevi de, Bursa, Setbaşı'ndaki eski Türk Ocağı binasında aynı tarihte coşkulu bir törenle açılmıştır. Açılış töreni izlenimleri, Hakimiyet-i Milliye Gazetesinde şu cümlelerle anlatılmıştır:

“ Halkevi on dört buçukta çok büyük bir topluluk huzurunda açıldı. Cumhuriyet ahdi çok güzel ve müessirdi. Yüzlerce gencin, mektepli ve sporcuların bir ağızdan söyledikleri aht bütün halkın ruhunda Allahi bir kuvvet yarattı. Merasimde genç Şair Behçet Kemal Bey'in okunan şiirinin sonunda (gayeye varacağız) mısrası bütün halk tarafından tekrar edilmiş ve halk azametli bir seferberlik heyecanı yaşamış ve Halkevine büyük bir alaka izhar etmiştir. Dr. Nazif Şerif Bey, Halkevleri gayesini güzel bir nutukla izah ve halkı aza yazılmaya davet etti. Kayd için müracaat çok fazladır. Tehacüm umumi olduğu için kayıt muamelesi müşkülata uğramış ve müracaat edenlere birer kağıt dağıtılmış ve kaydedilecekleri şubelerin yazılması söylenmesi mecburiyet hasıl olmuştur. Eskiden olduğu gibi diğer medeniyetlere faik ihtişamı ile yükseltmek ve maşeri dehayı yaratmak için Gazi neslinin en feyizli hamlesi olan Halkevinin maksadı teşkil etrafında eve giren vatandaşlara fırka reisi Hulusi Bey tarafından tarihe istinaden izahat verilmiştir. Halkevine kayıt işleri bir hafta sürecek ve hafta nihayetinde komitelerin idare heyetleri seçilecektir.”⁹²

Açılış töreninden sonra Bursa Halkevi de diğer Halkevleri gibi C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi doğrultusunda görevlerini yapmak üzere çalışmalara başlamıştır. Halkevi binası dar olduğundan komitelerin özellikle toplantıya ihtiyaç duyulan çalışmalarında çok güçlük çekiliyordu. Bursa'nın bu ihtiyacını giderme çalışmaları C.H.F. aracılığı ile 1934 yılında başlamış, Tayyare Sineması binasının Partiyeye bırakılması düşünülmüş, bu mümkün olmayınca Şafak Sineması binasının satın alınarak bazı tadilatların yapıp Halkevinin ihtiyacına uygun hale getirilmesi gündeme gelmiş ancak tadilatlar sonunda bile binanın istenen düzeye gelemeyeceği anlaşılmış ve yeni bir bina yapmanın daha uygun olacağına karar verilmiştir.⁹³

⁹² **Hakimiyet-i Milliye**, 22 Şubat, 1932, Aktaran: Mine Akkuş, “Bursa Halkevi ve Uludağ Dergisi”, (Basılmamış Doktora Tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, 2004, s.60 .

⁹³ “Bursa Halkevi Güzel Bir Binaya Kavuşuyor”, **Uludağ**, S:21 (1939), s.1-3

Vali Şefik Soyer'in de bulunduğu bir toplantıda⁹⁴ bina konusu konuşulmuş ve Soyer'in "Bursa Halkevi'ni Bursa'lılar yapmalıdır ve yapabilirler" sözünü yerinde bulan Halkevi mensupları aralarında bir heyet kurarak, halkın, belediyenin ve Partinin desteğiyle işe başlamışlardı. Mimar Münevver Belen'in yaptığı proje üzerinden inşası iki kısma ayrılarak cephe ve batıdan oluşan birinci kısım ihale edildi. Temeli 19 Şubat 1939 tarihinde atılan ve ihale şartnamesine göre 13 Ağustos 1939 tarihinde bitirilerek teslim edilmiş olması gereken binanın birinci kısmı 15 Mayıs 1940 tarihinde bittiğinden Halkevi yeni binasına Temmuz 1940 tarihinde geçmiştir.⁹⁵

Binanın spor ve sinema salonları ile kütüphane, gazino ve Parti Teşkilatına ait olan ikinci kısmın bedeli Partinin Genel Sekreterliğince kabul ve temin edilmişse de araya giren harp yılları ve olağanüstü zorluklar nedeniyle inşaatına başlanamamış, ikinci kısım inşaatının temelleri ancak Halkevinin 16. yıldönümü olan 22 Şubat 1948 günü atılabildiği.⁹⁶ Eldeki olanaklar ölçüsünde dar mekânlardan en iyi şekilde yararlanmak için büyük çaba gösterilmiş, temsil faaliyetleri için bir ara Milli Sinema'dan yararlanılmış, daha sonra 1937 yılında Koza Hanındaki 450 kişilik gösteri salonu kullanılmaya başlanmıştır. Bu salona 1938 yılında seyyar sinema makinesi de konmuş ve temsil ve konferanslarla birlikte sinema çalışmaları da bu salonda devam etmiştir.⁹⁷

Bursa Halkevi, tüm gücüyle faaliyetlerini sürdürüyor ancak Bursa'nın geniş coğrafyası nedeniyle bir çok yere yetişemiyor, diğer Halkevlerinde olduğu gibi yeni kurumlara ihtiyaç duyuluyordu. Bu sorun C.H.P. tarafından Yeni Halkevleri ve Halkodaları açılması suretiyle çözülmeye çalışılmıştır. 1944 yılı verilerine göre Bursa'daki Halkevi sayısı 8 ve Halkodası sayısı da 45'i bulmuştur. 1944 yılında Balıkesir'deki Halkevi sayısı 6 Halkodalarının sayısı 20, Burdur'daki Halkevi sayısı 4 Halkodası sayısı 27, Gaziantep'teki Halkevi sayısı 4 Halkodası sayısı 41'dir.⁹⁸

⁹⁴ Dergide bu konuşmanın geçtiği toplantı ile ilgili olarak iki farklı yer ve zaman verilmektedir. Birinde bina konusunun 23 Nisan 1936 tarihinde bir Halkevi toplantısında konuşulduğu, 1 Mayıs 1936 tarihinde de konuyla ilgili ikinci bir toplantı yapıldığı, yeni bina için resmi başvuruların ve hazırlık çalışmalarının tamamlandığı yazılmış iken (Bkz.: Dipnot 93), diğerinde 19 Şubat 1939 tarihinde Halkevlerinin 6.yıldönümü kutlamasından dönen Halkevli ile o zamanki Vali Sefik Soyer'in de bulunduğu toplulukta bina konusunun konuşulduğu belirtilmektedir. Bkz.:Dipnot 95)

⁹⁵ "Bursa Halkevinin On yıllık Tarihine Bir Bakış", **Uludağ**, S: 44 (1942), s.42-43.

⁹⁶ "Uğurlu Bir Tesadüf", **Uludağ**, S:87 (1948), s.1.

⁹⁷ "Bursa Halkevinin On yıllık..." **Uludağ**, S: 44 (1942), s.40.

⁹⁸ **C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının Yurd İçinde Dağılımları**, Doğu Matbaası, Ankara, 1945, s.16-17,31.

Tablo 1- Bursa'daki Halkevleri ve Halkodalarının Dağılımı

Yer	Halkevi	Halkodası
Merkez İlçe	Bursa Kestel (B)	Barakfakih Baraklı Dimboz
Gemlik İlçesi	Gemlik	Armutlu (B)
İnegöl İlçesi	İnegöl	Tahtaköprü (B) Kurşunlu Yenice
İznik İlçesi	-	İznik
Orhaneli İlçesi	-	Orhaneli Harmancık (B) Keleş (B) Belenveren Göynükbelen Kocaorhan
Orhangazi İlçesi	-	Orhangazi Çakırlı Karsak Müslümgürle Müslümsölöz Üreğil Yenigürle Yeniköy Yenisölöz
M.Kemalpaşa İlçesi	M.Kemal Paşa	Azatlı Çeltikçi Demireli Güllüce Karaoğlan Kavaklı Koşuboğazı Kumkadı Mineyiz Orhankadı Paşalar Tepecik Voyvoda
Karacabey İlçesi	Karacabey	Dağkadı Hara Kırmıkır Sultaniye Uluabat
Mudanya İlçesi	Mudanya	Tirilye (B)
Yenişehir İlçesi	Yenişehir	Akbıyık Mahmudiye Mekir

Kaynak: C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının Yurd İçinde Dağılımları, Doğu Matbaası, Ankara, 1945, s.17-18

B. Halkevi İdare Heyeti ve Komite Yönetimi

19 Şubat 1932 tarihinde Bursa Halkevi, Talimatnamede belirtilen dokuz şubeyi de oluşturmuş ancak kuruluşları aynı zamanda tamamlanmamıştır. Spor Komitesi 7 Mart 1932, Temsil Komitesi 12 Mart 1932, Güzel Sanatlar Komitesi 15 Mart 1932, Köycülük Komitesi 20 Mart 1932, Halk Dershaneleri ve Kurslar Komitesi 7 Nisan 1932, Dil Tarih Edebiyat Komitesi 11 Mayıs 1932, Sosyal Yardım Komitesi 29 Haziran 1932, Kütüphane ve Neşriyat Komitesi 12 Mayıs 1932, Müze ve Sergi Komitesi 6 Şubat 1938 tarihlerinde kurulmuştur.⁹⁹

Bursa Halkevi'nin ilk başkanı (Reisi) Dr. Yusuf İzzettin Yeker (1932–1933 yılları arasında) olup ilk idare heyeti komite reisleri¹⁰⁰ Rüştü Akyürek, Dr. Niyazi Bayatlı, Tahir Yetmen, Muhtar Şevket İscá, Ali Rıza İncedal, Mahmut Çaha, Tefvik Çetiner, Fevzi Özler' dir.¹⁰¹

Bursa'nın memur, serbest meslek ve bilhassa bütün talim ve terbiye mensupları kısa zamanda Halkevinin dokuz şubesinden ilgi duyduklarına üye olarak kaydolmuşlardır. Bu üyelerin seçtikleri komite idare heyetleri çalışmalarına başlamış ve bu komiteler hazırladıkları programları ile kısa bir zamanda Halkevinin gerekliliğini ve faydalarını halka duyurmayı başarmıştır.¹⁰²

Bursa Halkevi İdare Heyeti, CHP Umumi İdare Heyetince hazırlanan Talimatnameler¹⁰³ doğrultusunda her hafta Cuma günleri düzenli olarak toplanmış, komitelerden gelen faaliyet sonuçları ve Genel Sekreterlikten gelen yönergeler üzerinde görüşülerek kararlar vermiş ve uygulamıştır.¹⁰⁴

Halkevinin İdare Heyeti ve Komite üyelerinin seçimleri sonucunda seçilenler Uludağ Dergisi'nde de duyuruluyordu. Örneğin 1940 yılı Nisan ayı içinde yapılan Komite seçimleri Uludağ Dergisinde yayınlanmıştır.¹⁰⁵

Bundan başka 1944 yılının Mart-Nisan ayları içinde yapılan seçimlere yer verilmiştir.¹⁰⁶ 1944 yılının Mart - Nisan ayları içinde yapılan seçim sonucunda;

⁹⁹ Mine Akkuş, "Bursa Halkevi ve Uludağ Dergisi", (Basılmamış Doktora Tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, 2004, s.60-61.

¹⁰⁰ Uludağ Dergisinde, Bursa Halkevinin ilk idare heyeti komite reislerinin isimleri yazılmış, hangi komitenin reisi oldukları belirtilmemiştir.

¹⁰¹ "Bursa Halkevinin On Yıllık Tarihine Bir Bakış", **Uludağ**, S: 44 (1942), s.39.

¹⁰² "Bursa Halkevinin On Yıllık...", s.39.

¹⁰³ **CHP Halkevi İdare ve Teşkilat Talimatnamesi**, Ankara, Zerbamat Basımevi, 1940, s.10.

¹⁰⁴ "Bursa Halkevi Çalışmaları", **Uludağ**, S:20 (1939), s.120.

¹⁰⁵ "Bursa Halkevinin Son İki Aylık Çalışmaları", **Uludağ**, S:27 (1940), s.59-60

¹⁰⁶ "Halkevi Haberleri", **Uludağ**, S:64-67 (1944), s.67-69.

Dil Edebiyat Şubesine:

Reis: İrfan Alıcı (Maarif Müdürü)

Üye: İbrahim Dekak (İkinci Ortaokul Türkçe Öğretmeni)

Üye: Haşim Nezih Okay (İkinci Ortaokul Türkçe Öğretmeni)

Güzel Sanatlar Komitesine:

Reis: Hüsnü Ortaç (Lise Müzik Öğretmeni)

Üye: İhsan Çızakça (Ticaret Lisesi Resim Öğretmeni)

Üye: Hulusi Karadayı (Mühendis)

Üye: Esat Bilenoglu (İkinci Ortaokul Resim Öğretmeni)

Üye: Münür Er (Öğretmen)

Gösterit Komitesine:

Reis: Halit Berk (Maarif Müdür Muavini)

Üye: Niran Yetmen

Üye: Nazım Yücelt (Lise Tarih Öğretmeni)

Üye: Ali Ulvi Boysan (Erkek Sanat Enstitüsü Müdür Muavini)

Üye: Ekrem Çalışkan

Spor Komitesine:

Reis: Turgut Karatal (CHP Kaza İdare Heyeti Reisi)

Üye: Mustafa Tahtakıran

Üye: Vecihi Aykaç

Üye : Rahmi Ersavaş

Üye: Cemal Topaç

Köycülük Komitesine:

Reis: Cevat Tahsin Peksun (Doktor)

Üye : Baki Tümer (Öğretmen)

Üye: Rüstü Akkerman (Öğretmen)

Üye: Rıza Akbora (Ticaret Lisesi Öğretmeni)

Üye: Nevzat Köroğlu

Sosyal Yardım Komitesine:

Reis: Hikmet Erbayır (Diş Hekimi)

Üye: Feriha Balaban (Kimyager)

Üye: Hüsnü Bademlioğlu

Üye: Mehmet Urgancıgil

Kütüphane Komitesine:

Reis: Mümtaz Ergin (Öğretmen)

Üye: Zehra Budunç

Üye: Rahmi Karol (Öğretmen)

*Kurslar ve Kütüphaneler Komitesine:*¹⁰⁷

Reis: Murat Alp (İkinci Ortaokul Müdürü)

Üye: Şinasi Omurkan (Kız Öğretmen Okulu Müdür)

Üye: Kemal Çağlar (Öğretmen)

Tarih ve Müze Komitesine:

Reis: Ali Rıza Yalgın (Müze Müdürü)

Üye: Hüseyin Kocabaş (Tüccar)

Üye: Seniha Alper (Öğretmen)

Üye: Hilmi Erözden (Öğretmen)

Üye: Sait Koçak seçilmiştir.

Halkevi Başkanlığını 1933-1935 yılları arasında Niyazi Bayatlı, 1935-1936 yılları arasında Dr. İsmail Mustafa Kulen, Halkevini başarılı bir şekilde idare etmişler ve yurdun her köşesinde takdir ve haklı bir ün kazanmışlardır. 1936 yılında Halkevi Başkanlığına Avukat Tefik Aycan seçilmiştir.¹⁰⁸

1943–1945 yılı sonuna kadar Dr. Şemsettin Dora'nın Bursa Halkevi Başkanı olarak görev yaptığı, 1946 yılının ilk dört ayında Başkanlığa Mümtaz Ergin'in Vekâlet ettiği, 1946 Mayıs ayından itibaren Halkevi Başkanlığına İrfan Alıcioğlu'nun seçildiği, Temmuz ayından itibaren Dr. Cevat Tahsin Peksun'un Halkevi Başkanlığına Vekâlet ettiği, Kasım ayından itibaren Dr. Tahir Ertuğrul Yetmen'in, 1947sonunda Fazıl Erman'ın Halkevi Başkanı olduğu anlaşılmaktadır.¹⁰⁹

C- Bursa Halkevi Komite Çalışmaları

Bursa Halkevi de ve C.H.P. Halkevleri Talimatnameleri ve Parti Programı doğrultusunda diğer halkevleriyle aynı çalışma prensiplerini uyguluyor ve bu

¹⁰⁷ Halk Dershaneleri ve Kurslar Komitesinin adının yanlış yazıldığı düşünülmektedir. (Bkz.: **C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi**, 1932, s.15.)

¹⁰⁸ “Bursa Halkevinin On Yıllık...”, s.39-40.

¹⁰⁹ Uludağ Dergisinde, Halkevi Başkanlığı seçimlerine ilişkin net bilgiler olmamakla birlikte, Dergi ve Neşriyat Sahibinin Halkevi Başkanı olması itibarıyla, bu dönemlerde Halkevi Başkanlığını veya vekâlet görevini adı geçenlerin yürüttükleri sonucuna varılmıştır.

çalışmalar Komiteler¹¹⁰ aracılığıyla sürdürülüyordu. 1932 yılı sonunda 510 olan üyesi sayısı 1935’de 1224’e, 1938’de 1691’e, 1941’de 1738’e ulaşmıştır.¹¹¹

Halkevinin etkinlikleri; Dil, Edebiyat ve Türkçeyi geliştirmek, özellikle tarih ve folklor olmak üzere çeşitli konularda araştırmalar yapmak, halkın kültür seviyesini yükseltmek için çalışmak, bayramlar ve önemli günlerde kutlama programları yapmak, konferanslar, geziler, spor aktiviteleri düzenlemek, kurslar, sergiler açmak, sosyal yardım yapmak ve yayın yapmak olarak özetlenebilir.¹¹²

Bursa Halkevi, örneğine sıkça rastlanmayan bir çalışmaya da imza atmış ve tarih araştırmaları konusunda bir anket çalışması yapmıştır. Mahmut Ragıp Kösemihal, Bursa kütüklerinden ve halk söylencelerinden anlaşıldığı kadarıyla, Gazi Mihal Bey¹¹³ ve oğulları ile ilgili çok değerli kayıtların bulunduğu ve eldeki belgelerle incelendiğinde çelişkili bilgilere rastlandığı, bu nedenle bir anket çalışması yapılarak Gazi Mihal Bey ve oğullarıyla ilgili, rivayet, türbe, kitabe, kütük kayıtları¹¹⁴ gibi bilgilerin doğrularının bulunarak yayınlanmasının önemine dikkat çekiyordu.¹¹⁵ Bu anket çalışması beş yıl sürmüş ve bu anketin sonuçları, Uludağ Dergisinde yayınlanan “Harmankaya Nerededir?”, “Harmancık-Harmankaya I”, “Harmankaya Nerededir II: Mihalgazi Nahiyesinden Derlemeler-1”, “Harmankaya Nerededir III: Kitabe, Türbe ve Rivayetler”, “Harmancık ve Mihaloğulları”, “Rumeli Mihaloğulları ve Harmankaya” yazılarının kaynağını oluşturmuştur.¹¹⁶

Bursa Halkevi’nde 1932-1950 yılları arasında kitap, broşür ve dergi olarak 35 kadar yayın yapılmıştır.

¹¹⁰ Araştırma konusu olan “Uludağ Dergisi”nde “Şube veya Kol” yerine genellikle “Komite” ifadesi kullanılmıştır.

¹¹¹ “On Yılda Halkevi”, **Uludağ**, S: 44 (1942), s.49.

¹¹² Murat Alpalaca, “Halk Kültürü Bakımından Cumhuriyet”, **Uludağ**, S: 18 (1938), s.15.

¹¹³ Gazi Mihal’in kimliği hakkında bir çok rivayet olduğu ancak kitabelerin bazılarının yanlış okunmasının da doğru bilgilere ulaşılmasını zorlaştırdığı belirtilmiştir. Bazı görüşlere göre Rum dönmesi, bazılarına göre Bursa ile ilgilisi olmayan ve Edirne’de yaşamış ve 120 yaşında aynı yerde 1406 yılında ölmüş bir pehlivan, başka bir söylenceye göre ise Bursa’nın fethinde Mihal’in elçiliğinin faydalı olduğu, bu nedenle Harmankaya bölgesinin O’nun yönetimine verildiği ve soyunun asırlarca Bursa’ya bağlı kaldığı belirtilmiştir.(Bkz: Dipnot 115)

¹¹⁴ Mahmut Ragıp Kösemihal, tarihi eserlere ait bilgilerin yok olmasını şu sözlerle ifade ediyor. “Kayıtları yangınlar, hikayeleri de ölen ihtiyarlar götürüyor!” Bkz.: **Uludağ**, S:39-40 (1941), s.24.

¹¹⁵ Kösemihal, “Gazi Mihal Beyin Hüviyeti Münasebetile Münevver Bursa Gençliğinden Bir Rica”, **Uludağ**, S:39-40 (1941), s23-24.

¹¹⁶ **Uludağ**, S:72-73 (1945), s.1-4./ S:75 (1946), s.14-16./ S:76 (1946), s.1-15./ S:77 (1946), s.1-7./ S:78 (1946), s.9-13/ S:79 (1946), s.4-10./ S:81 (1947), s.21-26.

Tablo 2-Bursa’da Çıkan Yayınlar (Kitap, Broşür,Dergi)

S.	Yayın Adı	Yazarı	Sf. Say.	B. T.	Basım Yeri	
1	Bursa Halkevi	Bursa Halkevi	58	1933	Bursa	Bizim Matbaa
2	Çocuklarımıza Nasıl Bakmalıyız?	Bursa Halkevi	27	1934	Bursa	Vilayet Matbaası
3	Öz Türk Adları	Bursa Halkevi	32	1934	Bursa	Vilayet Matbaası
4	Bursa Hanları	Bursa Halkevi	34	1935	Bursa	Yeni Basımevi
5	Bursa Hamamları	Bursa Halkevi	46 sh ve 1 Liste	1935	Bursa	Yeni Basımevi
6	İznik ve Bursa Tarihi	A.Memduh Turgut Koyunluoğlu	216	1935	Bursa	Vilayet Matbaası
7	Sağlık Öğütleri	Köycülük Komitesi	34	1935	Bursa	Yeni Basımevi
8	Kaynak Başında	Tahsin Uygur	80	1935	Bursa	İl Basımevi
9	Bitikçi Ali Rıza	Tahsin Uygur	32	1936	Bursa	Yeni Basımevi
10	Hayvanlardan İnsanlara Geçen Hastalıklar	Köycülük Komitesi	22	1936	Bursa	Yeni Basımevi
11	Verem	Bursa Halkevi	25	1937	Bursa	Yeni Basımevi
12	Zührevi Hastalıkları Nelerdir?	Bursa Halkevi	15	1937	Bursa	Yeni Basımevi
13	Güneş-Dil Teorisinde Müsbet ve Menfi Anlamlar	Dr.Erhan Sanater	176	1937	Bursa	İl Basımevi
14	15 Bursa	Bursa Halkevi	160 sh ve Cetvel	1938	Bursa	İl Basımevi
15	Köylülerimiz İçin Müsabaka Dersleri	Bursa Halkevi	24	1938	Bursa	Yeni Basımevi
16	Atatürk Bursa’da	Bursa Halkevi	-	1938	Bursa	İl Basımevi
17	Kemal Atatürk	Bursa Halkevi	116 sh ve 16 sh foto-klişe	1939	Bursa	Vilayet Matbaası
18	Mehmet Şemseddin Hayatı ve Eserleri	Prof.Ziyaeddin Fahri	12	1941	Bursa	Vilayet Matbaası
19	Prcipitine Terimi ve Türevlerinin Öztürkçeleri İçin Bir Sorguya Karşılık	Dr.Şefik İbrahim İşçil	7	1942	Bursa	Vilayet Matbaası
20	Onaltıncı Asırda Bursa	Hikmet T.Dağlıoğlu	186	1943	Bursa	Vilayet Matbaası
21	Bursa’da Musiki	Mahmut R.Gazimihâl	111	1943	Bursa	Yeni Basımevi
22	Anadoluda Türk Damgaları	A.Rıza Yalgın	85	1943	Bursa	Yeni Basımevi
23	Bugünkü Bursa Soğuk Suları	İhsan Uzer	112	1943	Bursa	Vilayet Matbaası

24	İznik	Tarih ve Müze Komitesi	47	1943	İstanbul	Kenan Matbaası
25	Bugünkü Bursa Sıcak Suları	İhsan Uzer	50	1945	Bursa	Ant Basımevi
26	Bursada Fatih'in Oğulları Mustafa ve Sultan Cem Türbeleri	Dr.Süheyl Ünver - Mehmet Zeki Pakalın	56 sh ve 34 Resim	1946	Bursa	Ant Basımevi
27	Tarihte Bursa Mahalleleri (XV ve XVI.Yüzyılda)	Neşet Köseoğlu	80	1946	Bursa	Ant Basımevi
28	Çocuğun Tahlili ve Terbiyesi	Nazım Yücelt	96		Bursa	Ankara Kitabevi
29	Felsefe Vokabüleri	Haydar Tolun	140	Yayın yılı ve yeri bilgisi verilmemiştir.		
30	Nebatlar	Fahri Dalsar	200	Yayın yılı ve yeri bilgisi verilmemiştir.		
31	Pedagojik Yazılar	Yazar adı, yayın yılı ve yeri bilgisi verilmemiştir.				
32	İki Tercüme Faciası	Haydar Tolun	Sayfa sayısı, yayın yılı, ve yeri bilgisi verilmemiştir.			
33	Arılar	Fahri Dalsar	Sayfa sayısı, yayın yılı, ve yeri bilgisi verilmemiştir.			
34	Son Yedi Gün	Köycülük Kom.	Haftalık Broşür			
35	Salık	Köycülük Kom.	Haftalık Broşür			

Kaynaklar: Orhan Özacun, **C.H.P. Halkevleri Yayınları Bibliyografyası 1932-1951**, İstanbul, Kitap Matbaacılık, 2001, s. 8,16,17,23,26,31,41,43,44,46,62,78,96,106,108,109,110,111,118,125,126/ "Bursa Halkevi Yayınları", **Uludağ**, S: 100-2, (1950), s.33-34./ "Bursa'da Çıkan Kitaplar", **Türkün**, S: 6 (1936), s.62-64.

Bu yayınlardan bazılarının tanıtımına ve tahlillerine Uludağ'ın sayfalarında yer verilmiştir. Bunlardan biri; Tahsin Uygur'un¹¹⁷ "Kaynak Başında" isimli şiir kitabı hakkında Mümtaz Ergin'in bir tenkit denemesidir.¹¹⁸ Bir diğeri yine Mümtaz Ergin'in, Tahsin Uygur'un "Bitikçi Ali Rıza" adlı kitabı hakkında yazdığı değerlendirmedir.¹¹⁹

Bunlardan başka, kış aylarında "Kışlık Konuşmalar" adı altında on beş günde bir halka açık konuşmalar yapılmaktaydı. Sadece Mart 1938 tarihine kadar bu etkinlikten üç kez yapılmıştı. Bunlar Dr. Şemsettin Dora tarafından yapılan "Çocuk Bakımı", Kurmay Yüzbaşı Nizamettin tarafından yapılan "Savaş

¹¹⁷ Bu eserin Tahsin Uygur'un üçüncü kitabı olduğu ve ilk iki kitabının "Atatürk'e Öz Duygular" ve "Çankırı Halk Edebiyatı" isimlerini taşıdığı belirtiliyor. Ancak Bursa Halkevi tarafından yayınlanıp yayınlanmadığı hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir.(Bkz.: Dipnot 118)

¹¹⁸ Mümtaz Ergin, "Bir Tenkit Denemesi-Kaynak Başında", **Uludağ**, S:4 (1935), s.56

¹¹⁹ Ergin, "Tahsin Uygur'un Yeni Kitabı Bitikçi Ali Rıza", **Türkün**, S:6 (1936), s.60-61.

zamanında tayyare hücumlarında şehirlerin müdafaası” ve Kurmay Albay Sami Koçak tarafından yapılan “ Gençlerin savaşa hazırlanışı” konuşmalarıydı.¹²⁰

Bir başka etkinlik de “Kitap Özü Konuşmaları”dır. Her hafta Salı günleri Halkevi görevlileri tarafından önemli bulunan kitaplar okunarak, toplantıya gelenleri bilgilendirmek amaçlanmıştır. Bu konuşmaların birincisini Ernest Heckel’in “Kainatın Muammaları” kitabı üzerine Namdar Rahmi Karatay yapmıştır. İkincisini Hulusi Köymen tarafından “Güzel sanatlara dair” eser üzerine, üçüncüsünü ise Orhan Şaik Gökyay “Türkçede Roman” üzerine yapmıştır.¹²¹

Bursa Halkevi, diğer halkevlerini “Kardeş Halkevleri” olarak nitelendiriyor, zaman zaman tanıtımlarına yer veriyordu. Bunlardan “Balıkesir Halkevi ve Kaynak Dergisi” hakkında derginin başarısı ve Halkevinin kısa bir sürede yayınladığı 20’ye yakın kitaptan övgü ile bahsedilmektedir. “Konya Halkevi ve Konya Dergisi”den de söz ediliyor ve derginin uzmanlaşmış bir tarih dergisi olduğu ve tamamen Konya tarihi ile ilgilendiği, bu bakımdan dar bir okuyucu kitlesinin olacağı belirtiliyor yine de ilmi bir eser olması bakımından dergiyi çıkaranlar kutlanıyordu.¹²²

1- Dil Tarih Edebiyat Komitesi

Bursa Halkevi’nin Dil, Edebiyat Kolu kentin on yerinde onbeş günde bir konferanslar veriyor, bu konferanslarda kurtuluş savaşı, devrim savaşı halka anlatılıyordu. Komite özellikle şer’i mahkeme sicilleri üzerinde çalışmayı ön plana almıştı. Tarih komitesi ile birlikte Uludağ Dergisi için tarih konusunda, ayrıca Bursa Gazetesi için Devrimle ilgili yazılar yazıyor ve öz Türkçe ile özellikle köylüler için “erkinlik tarihi” dersleri düzenliyordu. Hemen hemen diğer bütün komiteler ile işbirliği içinde çalışıyordu. Örneğin, Temsil komitesi için tarihi piyesler hazırlıyor, C.H.P.Genel Sekreterliği tarafından uygun görülenler Temsil komitesi tarafından sahneleniyordu.¹²³ Köylerde yapılan Devrim konferansları içinde Köycülük Komitesi ile işbirliği yapıyordu.¹²⁴ Halkevinin en önemli etkinlikleri arasında büyükleri anma

¹²⁰ “Halkevi Haberleri”, **Uludağ**, S:15 (1938) s.69-70.

¹²¹ “Halkevi ...”, s.70-71.

¹²² “Kardeş Halkevleri”,**Uludağ**, S:15 (1938) s.72.

¹²³ Dil-Edebiyat Komitesi tarafından hazırlanıp, Parti Genel Sekreterliğine gönderilen “Demirtaş” piyesi temsil olunmaya layık görülmediği için sahnelemediği, bir makale tenkidi yapılırken konu edilmiştir. (Bkz: “Kara Ali-Emir Ali Makalesi Münasebetile”, **Uludağ**, S: 22 (1939), s.89.)

¹²⁴ “Bursa Halkevinin 1935 yılı Faaliyet Raporu”, **Türkün**, S:6 (1936), Ek s.2

geceleri bulunuyordu. Gecelerin düzenlenmesindeki amaç, milli ve birleştirici bir kuvvet oluşturmak, büyüklerin yapmış oldukları hizmetleri, devrim hareketlerini anlatmak, yapılan fedakârlıkların unutulmamasını sağlamak, yaşananlardan dersler alınarak sağlıklı düşünen medenî bir toplum olmanın gereklerini ifade etmektir. Bu etkinliklere örnek Namık Kemal, Mehmet Akif ve Cemal Nadir geceleri'dir.¹²⁵

Bu komitenin üstlendiği en önemli görevlerden biri dilde özleşme konusudur. Hem konferanslar düzenliyor, hem kurs çalışmaları yapıyordu. Türk dilinin özelliklerini belirten bilimsel yazıları dergisinde yayınlıyordu. Uludağ Dergisi'nin, on yıllık faaliyetleri anlatılırken bu komitenin Türk Dilinin derlenip toplanması, tasfiye ve kendi kaynaklarından zenginleştirilmesi yolunda payına düşen görevi olanakları ölçüsünde ve elinden geldiği kadar yaptığı vurgulanıyordu. Ayrıca, üyelerin okuduğu yeni eserlerin özeti halkevinde dinleyicilere (kitap özü) adıyla yapılan toplantılarda anlatılıyor böylece, Dil-Edebiyat komitesi milli şuuru kuvvetlendirmeye çalışıyordu. Birçok konferans ve edebiyat gecesi yaparak halkın aydınlatılması sağlanmış, eski şiir hazineleriyle, genç şairlerimizin şiirleriyle toplantılara gelenlerin ilgisini çekmişti.¹²⁶

Bu komite tarafından 1942 yılına kadar 585 konferans düzenlenmiş 18.8462 kişi dinlemiştir.¹²⁷ 1942 yılında 25 konferans düzenlenmiş (önemli günler, bayramlar, eğitici konular, önemli kişiler hakkında) ve ortalama 12.200 kişi dinlemiştir. 1943 yılında ise, 23 konferans verilmiştir. Sadece bir konferanstaki dinleyici sayısı 70'tir.¹²⁸ Bunlardan başka gençler ve ilgilenenler arasında hitabet, şiir ve hikaye yarışmaları, münazaralar tertiplemekteydi. Örneğin 1947 yılında "Tabiatın anahtarı ilmin mi, ahlakın mı elindedir?" konulu münazara düzenlenmiştir.¹²⁹

2-Güzel Sanatlar (Ar) Komitesi

Güzel Sanatlar Komitesi; dört kol olarak faaliyet göstermiştir. Bunlar Müzik Kolu, Resim Kolu, Fotoğrafçılık Kolu ve Sanat Koludur. Müzik Kolu; Halkevi sanat komitesi çeşitli sanat dallarında faaliyet gösteriyordu. Bu dallardan biri olan müzik alanında da gelişmeler kaydedilmişti. Halkevi kendi içinde müzik öğretmenleri

¹²⁵ "Halkevi Haberleri", **Uludağ**, S: 53-54 (1942) s.48-49.

¹²⁶ "Dil Edebiyat Kolunun On Senelik Faaliyeti" **Uludağ**, S: 44, (1942), s.21.

¹²⁷ "On Yılda Halkevi" **Uludağ**, S: 44 (1942), s.49.

¹²⁸ "Halkevi Haberleri", **Uludağ**, S: 55 (1943), s.41-42. / S: 56-57(1943), s.38-40. / S: 58 (1943), s.42-43. / S: 59 (1943), s.27-29. / S: 60 (1943), s.58-60. / S: 61(1943), s.46-48. / S:62 (1943), s.31-32.

¹²⁹ **C.H.P. XVI. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları**, Ankara, Ulus Basımevi, 1948, s.11.

yönetiminde korolar da oluşturmuştu.¹³⁰ Bu korolar Mozart'ın, Beethoven'in ve Hayden'in eserlerini zaman zaman halka ve aydınlara sunuyorlardı. Ayrıca milli kültür çalgıları ve mahalli örneklerle halkı eğlendiren folklorik özellikli eğlenceler düzenleniyor, örnek müzik kültürleri sunuluyordu, fakat milli türkü ve rakslar daha çok dikkat çekiyordu.¹³¹

Bursa Halkevi keman, piyano ve orkestra dersleri veriyordu. Müzikeyi açıldıktan sonra Halkevinde keman ve piyano dersleri kaldırılmış, mandolin ve orkestra çalışmalarına devam kararı alınmıştı. Halkevi en yüksek musiki tekniğini uygulayarak ulusal Türk musikisini yaşatma böylece musiki devrimi yaratma iddiasındaydı. Bunun için uluslararası musikiye kulak vermek gerekliydi.¹³² Müzik, Atatürk'ün üzerinde önemle durduğu konulardan biriydi. Meclis Açış Konuşmasında bu düşüncesini "...en önde görülmesi gerekli olan Türk Musikisidir." ve "...bir Ulusun yeni değişikliğinde ölçü, musikide değişikliği alabilmesi, kavrayabilmesidir." sözleriyle dile getirmiştir.¹³³

Fotoğrafçılık Kolu; İhsan Celâl Anel Bursa'nın tarihi ve tabii güzellikleri konulu bir fotoğraf sergisi açmış, ilgi ile karşılanmıştı.¹³⁴ Sanat değeri olan fotoğrafçılığın halka aşılması ve sanat fotoğrafçılığını öğretmek amacıyla fotoğraf atölyesi kurulması kararı alınmış ve halkevi yönetimince onaylanmıştı. 1 Aralık 1940 tarihinde fotoğraf kursları başlatılmış, bu kursa 30 kişi katılmıştı. Bu çalışmalarda Bursa fotoğraf albümü yapılmıştı. 15 öğrencinin 130 fotoğrafla katıldığı sergi, 29 Ekim 1941 gününe kadar 15.000 kişi tarafından ziyaret edilmişti. Ayrıca amatörler fotoğraf sergisinin açılışına eski Bursa Valisi Refik Koraltan da katılmıştı.¹³⁵

Resim Kolu; Uludağ Dergisi'nde sanat düşüncesinin temellerine yönelik görüşler de yayımlanıyordu. Sanatın tabiatı kopya edemeyeceği, zaten o şeyi tabiatın kendisinin yaptığı, fakat onu hatırlatabileceği ileri sürülüyordu. Bunu yapabilecek olan kişi iyi bir gözlemci olmalıydı. Bu kişilerin bir kavrayışı ve tarzı olmalıydı ve sanatlarını böylece icra etmeliydi. Bir farklı görüş, farklı ifade olmadan sanatkarlık

¹³⁰ Hüsnü Ortaç, "Ar Şubesinin Tarihçesi Hakkında", **Uludağ**, S: 44 (1942), s.15-18.

¹³¹ "On Yılda Halkevi" **Uludağ**, S: 44 (1942), s.49.

¹³² Tahsin Uygur, "Hadiseler Karşısında", **Türkün** S: 7 (1936), s.1-9.

¹³³ "Meclis Açış Nutku-1", (Kasım 1934)

¹³⁴ "Bursa Halkevi Haberleri", **Uludağ**, S: 16 (1938), s.49.

¹³⁵ Esat Bilenoglu, "Halkevi Fotoğraf Faaliyeti", **Uludağ**, S: 44 (1942), s. 19-20.

olamazdı. Eski çağlarda dini ve düşünsel anlayışlar heykellerle muazzam bir şekilde ifade edilmişti. Resim sanatçıları da aynı şeyi yapıyordu.¹³⁶

Ar (sanat) komitesi resim atölyesi komite üyesi resim öğretmeni Kenan Özbel tarafından yönetilmiş eğitilenlerin yaptığı resimlerle (150 Tablo) bir sergi açılmıştı. Çok büyük takdir toplayan bu sergi sonrasında halktan çok sayıda vitrin ve afiş düzenleme teklifi alınmıştı. Sergiyi 10.039 kişi ziyaret etmiş gençlere takdir ve saygı sunulmuştu.¹³⁷

1932'den 1942 tarihine kadar sanat komitesince düzenlenen müzik, milli türkü ve dans çalışmaları yapılmış, konserler verilmiş resim fotoğraf ve çiçek sergileri açılmıştır. Tüm bu etkinliklere katılan ve izleyenlerin sayısı 197.876'dır.¹³⁸

3-Temsil Komitesi

Bu Komite tarafından Mayıs 1938 yılı içinde 16 temsil verilmişti. Verilen temsiller “Kör”, “Kavga Sonu”, “Sancağın Şerefi”, “Kahraman”, “Rüya İçinde Rüya” ve “Aynaroz Kadısı”dır.¹³⁹ Uludağ dergisi bir değerlendirme yapmış ve temsil komitesinin çalışmalarını özetlemiştir. Bursa Halkevi Temsil Komitesi görevlileri, 1931 yılında kapatılan Türk Ocakları'nın Bursa Şubesinin Temsil kolu elemanlarıydı. Türk Ocağının kapanması üzerine CHP temsil şubesi olarak faaliyet göstermişler, daha sonra Halkevlerinin kurulması ile Bursa Halkevi'nde görev alarak, Temsil Komitesini oluşturmuşlardı. Böylece Bursa Halkevi Temsil Kolu, Türkiye'de mevcut Halkevleri temsil kollarından yaklaşık, bir sene önce 12 Ağustos 1931 tarihinde (CHP temsil şubesi olarak) doğmuştur. Mevcutları 30 kişiydi. Temsil işini de bilimsel kaideler içinde yürütmek istiyorlardı bu sebeple, İstanbul'daki tiyatro okulunda görevli Muhsin Ertuğrul'dan kitap istemişler, temin edemeyince bu işte bilgisi olan öğretmenler bu komitenin hizmetine koşmuştu. 1932'de “Mete” oyunu beş kez oynanarak 4000, 1933'de “Çoban” ve “Akın” oyunları yirmi beş kez oynanarak 14800, 1934 senesinde “Himmatoğlu” piyesi sekiz defa oynanarak 3350, 1935 senesinde “Tohum” piyesi dört defa oynanarak 3600 yurttaşta izletilmişti.¹⁴⁰

¹³⁶ Celal Uzmen, “Sanat Tabiatı Kopya Edermi”, **Uludağ**, S: 42–43 (1942), s.4-6.

¹³⁷ “Bursa Halkevi Haberleri”, **Uludağ**, S: 16 (1938), s.47.

¹³⁸ “On Yılda Halkevi”, **Uludağ**, S: 44, (1942), s. 49.

¹³⁹ “Bursa Halkevi ...”, s.48.

¹⁴⁰ Turgut Simer, “Evimizin On yıllık Temsil Çalışmaları”, **Uludağ**, S.44, (1942), s. 24-25.

1936 yılında öğretmenler bu komitenin çalışmalarından çekilerek yerlerine yetiştirilecek gençlerin başlatılması kararını almışlar ve bir grup genç tespit edilmişti. Fakat kadın oyuncu bulmakta çok zorlanmışlardı. Gençlerden güçlü bir ekip eğitilmiş, milli bir eser olan “Mavi Yıldırım” milli sinemada oynamaya başlamıştı. Bu oyun çok büyük takdir toplamış, oyunda güçlü oyunculuk kabiliyeti olan gençler kendilerini göstermişti. “Mavi Yıldırım” ve “Köyün Namusu” oyunları, Gürsu nahiyesinde, Gemlik ve Tirilye’de sahnelenmişti.¹⁴¹

Sekiz oyun 48 defa tekrarlanmış 48000 kişi izlemişti. Bu çalışmalar birçok gencin halkevlerine gelmesine ve bu komiteye katılmak için başvurmasına yol açmıştı. Başvurular çeşitli sebeplerle komiteden ayrılanların yerini doldurmuştu. “Türkler” oyunu Gemlik’te, “Kör” ve “Yobaz Tercüman”, Yenişehir ve Mudanya’da tekrarlanmış 1937 senesinde 53 defa oynanmış 26500 izleyiciye ulaşılmıştı. 1938 senesinde “Aynaroz Kadısı” ile “Rüya İçinde Rüya” , Mudanya’da “Çöküş” ve “Tırtıllar”, Gemlik, Yenişehir, Mudanya ilçeleri ile Gürsu ve Tirilye nahiyelerinde tekrarlanmıştı ve 1938 yılında 10 piyes 191 gece tekrarlanmış 95500 yurttaşa izlettirilmiştir. Komite içinde çıkan bazı anlaşmazlıklar sebebiyle 1939 senesinde dört piyes 18 defa tekrarlanarak 9000 kişiye gösterilmişti. Yapılan yönetim değişikliği ve oyuncu kadro takviyesi ile 1940 yılında yedi oyun 32 gece tekrarlanarak 16000 kişiye izlettirilmiştir. Bu tarihten itibaren daha da yaygın çalışma yapmak için Turneye çıkılması gerekmiş, “Yedekçi” oyunu ile 20 Ağustos 1941’de Bandırma, Balıkesir, Manisa ve İzmir’de oyunlar sergilenmiş, 1941 yılında 15 Piyas 73 defa oynanarak 36500 kişiye gösterilmişti.¹⁴²

Sonuçta bu komite kuruluşundan Şubat 1942’ye kadar 277 piyesi 477 defa oynayarak 233.250 izleyiciye ulaşabilmişti. Bu oyunlarda yüzden fazla genç görev almış, halkı aydınlatmak milli gaye ve düşünceleri yaymak, devrimimizi ruh ve dimağlarda sindirmiş olmak en kıymetli kazanç olmuştu.¹⁴³

Temsil şubesi on yılda 277 temsil vermiş, 205 sinema gösterilmiş, 307.937 kişiye ulaşabilmiştir. Bu süreçte Karagöz, kukla ve ortaoyunları da gösterilmeye başlatılmış ve halk tarafından büyük ilgi görmüştü.¹⁴⁴

¹⁴¹ Simer, “Evimizin On yıllık...”, s. 25-27.

¹⁴² A.y., s. 27-29.

¹⁴³ A.y., s. 30.

¹⁴⁴ “On yılda Halkevi”, **Uludağ**, S: 44 (1942), s. 49.

4-Spor Komitesi

Atatürk, sporu çok önemli bir mesele olarak görmüş ve her fırsatta Türk gençliğini spor faaliyetlerine yönlendirmiştir. “...Her çeşit spor faaliyetlerini, Türk gençliğinin milli terbiyesinin ana unsurlarından saymak lazımdır” demişti.¹⁴⁵ Bu sözü Spor Komitesinin ana prensipleri arasında yer almıştı.¹⁴⁶

Halkevi sokak koşuları, velespit yarışları ve güreş müsabakaları düzenlemiş, kazananlara hediyeler verilmişti. Gençlere, zeybek ve cirit öğretilceği açıklamıştı.¹⁴⁷ 1935 yılı itibarıyla Bursa’daki tüm sporcuların sayısı 908 kişiye ulaşmıştı. Halkevi yönetimince Bursa, spor için hazır bir saha olarak kabul edilmişti. Uludağ’ın burada bulunması dağcılık kolunun kurulmasına yol açmıştı.¹⁴⁸ Bu çalışmalar dağcılık kulübünün kurulmasını sağlamıştı. Uludağ kış sporları¹⁴⁹ hareketleri yaygınlaşmaya başlamıştı. Spor komitesi Halkevi Yelkenli uçuş kolunu da kurmuş ve Ali Yıldız ilk plânörünü Bursa’da yapmıştı. Bu kol, Türk kuşunun kurulması sırasında yerini Türk kuşuna terk etmişti. Komite köylerde “Köy Spor Yuvalarını” kurmuş ve oralara spor malzemeleri yardımında bulunmuştu. Ayrıca kayak yarışları da tertip edilmişti. Sporun her dalında çalışma yapılmaktaydı. 1942 yılına kadar bu komite tarafından düzenlenen çeşitli jimnastik, güreş, kalkan, eskrim, su sporları, dağcılık, kayak, avcılık, bisiklet yarışları ve gezilere halk büyük ilgi göstermişti.¹⁵⁰

Bir yandan da Türklerin ata sporları konusunda araştırmalar yapıyor cirit, güreş, binicilik, avcılık gibi sporların kökeni inceleniyordu. Orta Asya yaylalarında tabiatla çok çetin mücadeleler yapan bir milletin ilk vasfı sporculuk olabilirdi. Oysa bir aktivite alanı olarak bu konu, batılı ülkelerde yeni ortaya çıkmıştı. Konu tamamıyla araştırılmamıştı ama bulunanlar belgeli olarak yayınlanmıştır.¹⁵¹

¹⁴⁵ Meclis Açış Konuşmasından, (1 Kasım 1937)

¹⁴⁶ “Bursa Halkevinin 1935 yılı Faaliyet Raporu”, **Türkün**, S:6 (1936), Ek s.6

¹⁴⁷ “Bursa Halkevi Haberleri” **Uludağ**, S: 16 (1938)

¹⁴⁸ Turgut Karatal, “Spor Komitesinin 10.Yılına Bir Bakış” **Uludağ**, S: 44, (1942)

¹⁴⁹ Evliya Çelebi’nin Seyahatnamesinden alınan bir yazı “kimi pabuç kimi nalın ile elinde sopa ya da değnek ile buz üstünde şehirden şehre giderler” sözlerine dayanarak, kış sporlarından hem patinajın hem de kayağın asıl sahibinin Türkler olduğu, Avrupalıların bizden alarak geliştirdikleri öne sürülmektedir. **Bkz.:** **Uludağ**, S:56-57 (1943), s.31.

¹⁵⁰ “On yılda ...”, S: 44 (1942), s.49.

¹⁵¹ Kamil Kepecioğlu, “Türklerde Spor”, **Uludağ**, S: 2 (1935), s.41.

5-Sosyal Yardım Komitesi

Komite, mahallelerde görevliler tayin etmiş fakir yardıma muhtaç kimseleri tespit ederek dosyalıyor, bu dosyaları belediyedeki dosyalarla karşılaştırıyordu. Muhtaçlara öncelikle iş aranıyor ve emekleriyle geçinmeleri sağlanmaya çalışılıyordu. Bu çerçevede merinos fabrikasının 400 işçi ihtiyacı için resmi kurumlarla görüşülerek şartları uygun olanlar oraya işçi olarak gönderilmişti. 1938 yılı mayıs ayında bu fabrikaya 200–300 kadın işçi yerleştirilmişti. Ayrıca çeşitli kuruluş ve bakanlıkların yerel birimlerine de birçok işsiz yerleştiriliyordu.¹⁵²

Okul öğrencilerinin ders kitabı ve araç gereç ihtiyacı da karşılanıyordu. Bunlara ayrıca kışlık elbiseleri de temin edilmişti. Çok zeki ve çalışkan olup hiç imkânı olamayan iki öğrencinin tüm masraflarının karşılanması kararlaştırılmışti.¹⁵³

Çalışmak zorunda olan küçük çocuğu bulunan kadınların çocukları da Çocuk Esirgeme Kurumları'na yerleştirilmişti. Kreşlerde bakılan çocuk sayısının 75 olduğu, 1942 yılı içinde bu çocuklara toplam 51300 kap yemek, 1605 kilo süt, 113 takım elbise, 98 çift ayakkabı, 110 kat iç çamaşırı, 36 çift çorap dağıtılmış uygun zamanlarda da harçlık dağıtılmak suretiyle para yardımı yapılmışti. Kurum haricinde başvuran muhtaçlara ayrıca 10190 kap yemek ve 110 çocuğa 1498 kilo süt dağıtılmışti.¹⁵⁴

Hastalık, ölüm, yangın gibi afete maruz kalanlara para yardımı, kimsesiz, hastalara parasız muayene ve tedavi uygulanıyordu. Komite esasen dört ana hat üzerinde çalışıyordu. Bunların ilk üçü halkın maddi ve manevi gelişimine yönelik dördüncüsü ise gelir kaynakları bulma çalışmasıydı.¹⁵⁵

İşsizlere İş Bulma Servisi; çalışabilecek durumda olanlara, iş bulmak için iş yerleriyle bağlantı kurulmuş, işe uygun nitelikte olanlar bu servis aracılığıyla işe yerleştirilmiştir. Günümüzdeki İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun ilk örneği olarak kabul edilebilecek bu servis binlerce insanı işe yerleştirerek genel ekonomiye katkı yapmış hem de atıl işgücünü harekete geçirerek ihtiyaç sahiplerini sosyal yardıma muhtaç durumdan kurtararak onurlu bir yaşam sürmelerine neden olmuştu.¹⁵⁶

¹⁵² “Bursa Halkevi Haberleri” **Uludağ** S: 16 (1938) , s. 46-50.

¹⁵³ Fahir Komman , “Sosyal Yardım”, **Uludağ**, S: 44,(1942) , s.35.

¹⁵⁴ “Kurumun (Çocuk Esirgeme Kurumu) Geçen Bir yıllık Mesai Hülasesi”, **Uludağ**,S:58 (1943) s.4

¹⁵⁵ Komman , a.y., s.31-36.

¹⁵⁶ A.y., s.31-32.

Sıhhi Yardım Servisi; Sosyal Yardım Komitesine bağılı olarak görev yapan Servis, tüm yurttaşların faydalanmasına açık olarak konferanslar düzenleniyordu. Gebelik, doğum, çocuk, diş, göz hastalıkları, bulaşıcı, cinsel hastalıklar ile alkol gibi uyuşturucuların, tütün ve tütün mamullerinin zararları, hayvanlardan insana geçen hastalıklar, sporun faydası, mikroplardan korunma yolları v.b. sağılıkla ilgili birçok konusunda kent ve köy ayırımını yapmadan bilgiler veriliyordu. Çeşitli broşürler bastırılarak, okullara spor kulüplerine, gençlik kuruluşlarına ve benzeri kuruluşlara parasız dağıtılıyordu. Değişik konularda 5000 adet broşür dağıtılmıştı.¹⁵⁷

Yoksul ve bakımsız hastalar komite aracılığıyla tedavi ettiriliyordu. Halkevi bir diş tedavi merkezi kurmuş ve kurulduğu günden 1942 yılına kadar 1100 kişinin diş tedavisini parasız yaptırmıştı. Ayrıca, genel hastalıklar polikliniğı açılarak halkın parasız tedavisi için Halkevi girişim başlatmıştı. Tüm ilkokul öğrencileri diş muayenesinden geçirilmişti. Vereme yakalanan yoksul öğrenciler Halkevi aracılığıyla İstanbul hastanelerine gönderilerek hayatları kurtarılmıştı. Tatil dönemlerinde doktor gözetimine alınan zayıf ve bakımsız öğrenciler düzenli beslenmeye kavuşturulmuş ve devre sonunda durumlarının düzeldiğı kilo aldıkları görülmüşti. İlâç alamayan hastalara ilâçları Halkevi'nce sağılanarak tedavilerine yardımcı olunmuştu.¹⁵⁸

Muhtelif Yardımlar; konusunda öğrencilere öncelik verilmiş ders araçları ve Halkevinde ders çalışmalarına imkân sağılanmıştır. Bursa Halkevi her yıl Başarılı ancak fakir öğrencilerin öğle ve akşam yemeklerini sağılanmıştı. Yüksek öğrenimi kazanan iki öğrenci okullarına devam ettirilerek mezun olmaları sağılanmıştı. İhtiyacı olan birçok öğrenciye giyecek sağılamış ve okula devam etme yolu açılmıştı. İhtiyar, yoksul, kimsesiz ve aciz düşmüş birçok kişiye Halkevi elini uzatmış ve yardım etmişti. Öte yandan halktan binlerce giyim eşyası toplanarak tamir ve sıhhi işlemden geçirilerek muhtaçlara dağıtılmıştı. Yardımlardan cezaevindeki mahkûmlarda yararlandırılmıştı.¹⁵⁹

Gelir sağılanarak sosyal yardım görevini daha ileri aşamaya götürmek isteyen komite, balo, temsil ve konser vermiş, piyango ve güreş müsabakaları düzenleyerek bu gelirler ve yapılan bağışlar ile Komite Halkevi'nde bir klinik açmıştır.¹⁶⁰

¹⁵⁷ A.y., s.32

¹⁵⁸ A.y., s.32-33

¹⁵⁹ A.y., s.31-36.

¹⁶⁰ "On yılda ...", S: 44 (1942), s. 36.

6-Halk Dershaneleri ve Kurslar Komitesi

Talimatnamenin gerektirdiği çalışmaları başarmak ve amaca erişmek için Komite, çalışma hedeflerini;1- Halkın bilgisini artırmak için okuma kursları açmak, 2- İsteklileri yetiştirmek için lisan kursları açmak, 3- Halkın aydınlatılması için konferanslar tertiplemek olarak belirlemiştir.¹⁶¹ Bunları gerçekleştirmek için, hiç okuma yazma bilmeyenlere alfabe öğretiliyor, Türkçe ve matematik kursları açılıyordu. Biraz okumuş fakat diploma almamış olanlar için de tamamlayıcı yetiştirme kursları açılmıştı. 1944 Şubat ayı itibarıyla okuma yazma kursuna 94, ilkokul 4-5 sınıflardan terk olanlar için açılan yetiştirme kursuna 60 kişi devam ediyordu, bunlar yıl sonunda sınavlara girecekler başarılı olanlara ilkokul diploması verilecekti.¹⁶² Bunların yanında Yunanca, Fransızca ve İngilizce kurslarının yanı sıra şehrin dört noktasında halkı bilinçlendirmeye yönelik gece dersleri veriyordu. Ayrıca cezaevindeki mahkûmları topluma kazandırmaya yönelik kurslar düzenliyor, yapılan sınavlarda başarı gösterenlere sertifika veriliyordu.¹⁶³

Yabancı dil kursları ise A,B,C kategorilerine ayrılmıştı. Bu komitenin kurslarına on yılda 64.421 kişi katılmıştı.¹⁶⁴ Bunlardan birinci guruba dil bilen ve bu bilgisini geliştirmek isteyen, memur öğretmen v.b. katılıyordu. İkinci guruba hiç dil bilmeyen ve bir dil öğrenmek arzusunda olan halktan kimseler alınıyordu. Üçüncü guruba ise, öğrenciler kabul ediliyordu. Bunlar okullarındaki Yabancı dil derslerine destek olmak için bu kurslara katılıyorlardı. Ayrıca ikmale kalmış tüm öğrencilere yönelik yaz kursları vardı ve yaygın katılım bu kurslara idi. Bu kursların tümüne bakıldığında Türk devriminin ana hedefleri gözetilerek gerek halkın seviyesinin yükseltilmesi ve gerekse öğrencilere yardımcı olunması için açılan kursların çok büyük faydası görülmüştü. Halkın aydınlatılması için partinin gerekli gördüğü alanlarda kurs komitesince konferanslarda düzenlemişti. Konferanslar okul salonlarında ve bu iş için uygun olan diğer yerlerde yapılıyordu. İstekli kız çocukları için ayrıca Halkevi binasında biçki, nakış, ev idaresi öğretmek içinde kurs açılmıştı. Bu kursta başarılı çalışmalar yapılmış ve el işi sergileri açılmıştı.¹⁶⁵

¹⁶¹ "Halk Dershaneleri Faaliyeti", **Uludağ**, S: 44 (1942), s.37.

¹⁶² A.y., s.37.

¹⁶³ "Bursa Halkevi Haberleri", **Uludağ**, S: 16 (1938), s. 48.

¹⁶⁴ "On Yılda...", S: 44 (1942), s.49.

¹⁶⁵ "Halk Dershaneleri...", s.37-38.

7-Kütüphane ve Neşriyat Komitesi

Halkevi yoğun şekilde konferanslar veriyordu. Mayıs 1938 ayında 16 konferans verilmiş ve bunlar ilgiyle karşılanmıştı. Konferanslar hoparlör sayesinde salona giremeyenlere de dinletiliyor ya da bazı konferanslar halka açık meydanlarda veriliyordu. Halk bu konferansları merakla dinliyordu.¹⁶⁶ Kütüphane ve Neşriyat Komitesi, Halkevi içinde bir kütüphane açmış ve burada bulunan yayınların sayısı 1935 yılı itibarıyla her türlü dergi hariç sadece kitap ve ansiklopedi olarak 1458 ciltti. Bu komite Bursa Gazetesine de yazı vermekteydi.¹⁶⁷

1942 ye kadar olan dönemde kütüphanedeki eser sayısı 4004'e ulaşmıştı. Bunların %95'i yıpranmaya karşı korumak amacıyla ciltlenmişti. Tüm hafta boyunca açık bulundurulan Kütüphaneye, açıldığı zamandan Şubat 1942 ayına kadar 57.366 okuyucu gelmişti.¹⁶⁸

Bu komite aynı zamanda Bursa Halkevi dergisi, Uludağ'ın yayından da sorumluydu. Yayınında bazı aksamalar olsa da başarılı bir yayıncılık yapıyordu. Haziran 1939 tarihinde yayınlanan 22 inci sayıdan itibaren "Uludağ" Dil Tarih Edebiyat Komitesi tarafından yayınlanmaya başlanmıştır.

1947 yılında kütüphanedeki kitap sayısı 7690 cilttir. Konularına göre sayıları şöyledir. Umumi bilgiler 1901 cilt, Felsefi bilgiler 238, Dini bilgiler 38, Sosyal bilgiler 1033, Nazari bilgiler 528, Tatbiki bilgiler 475, Güzel Sanatlar 295, Edebi bilgiler 2044, Tarih ve Coğrafya bilgileri hakkında 959 cilt eser bulunmaktadır ve kalan 179 eserin konu sınıflandırılmasına rastlanmamıştır. Bir yıl içinde bu eserlerden yararlananların sayısı ise 17.738 kişidir.¹⁶⁹

8- Köycülük Komitesi

Köy çalışmaları bütün Halkevlerinin olduğu gibi Bursa Halkevi'nin de ana çalışma alanlarından biriydi. Bursa Halkevi köycülük olayına nasıl baktığını ve ne amaçla nasıl çalışacağını ilk işaretini verdiği yayında, köylünün bir tanımını yapmış ve köylüyü överek neler yapılacağını sıralamıştı. Gerekirse çalışmalara diğer

¹⁶⁶ "Bursa Halkevi Haberleri", **Uludağ**, 1936, S.6.

¹⁶⁷ "Bursa Halkevinin 1935 yılı Faaliyet Raporu", **Uludağ**, S: 6 (1936), Ek s.10

¹⁶⁸ "On yılda ...", S.44 (1942), s.49

¹⁶⁹ Ruknettin Akbulut, "Halkevlerinin Kültür Sahasındaki Oynadıkları Rol Büyüktür", **Uludağ**, S:87 (1948), s.11-12

Komitelerin de katılmaları, koordineli bir çalışma yürütülmesi istemişti. ¹⁷⁰ Çünkü devrim sürecinin eğitimci niteliği bakımından halkla kaynaşmak çok önemliydi. ¹⁷¹

Köycülük komitesi yaptığı çalışmalara ilişkin raporları düzenleyerek ilgili kurullara sunuyordu. Bu raporlardan anlaşıldığına göre, gidilen köylerde bayındırlık, esenlik, ekonomi, kültür yönlerinden köylü topluluğu ile görüşmeler yapılıyor, her köyün özel durumlarına göre, ihtiyaçları üzerinde köylülere kararlar aldırılıyordu. 1935 yılı içinde 54 köye gidildiği bildiriliyordu. ¹⁷²

Komitenin 1935 yılı çalışmaları şöyle özetlenebilir. Bazı köylere çalışma, okuma odaları yapılmış, bayındırlık işleri düzenlenmeye çalışılmış, badana ve temizlik işleri köylüler tarafından bir düzene oturtulmuştu. Ağaç dikme, kış gecelerinde kültür hareketleri, yurt ve dünya haberleri üzerinde köylünün bilgi ve ilgisini yoğunlaştıracak faaliyetler yapılmış, sağlık öğütleri, hayvanlardan insanlara geçen hastalıklar, bayramlarda yapılan gösteriler, köy öğretmen ve muhtarları ile bilgilendirme toplantıları düzenlenmiştir. Kumarla mücadele, dağ köylerinde ziraat hayat değişikliği, soyadları üzerine çalışılmış, köyler arası yarışmalar yapılmıştır. ¹⁷³

Tolun'a göre, Türkiye'de köyler bir çeşit bağımsızlığı olan küçük yerleşim birimleriydi. Köy kanunu muhtar ve ihtiyar heyetine vergi salma hakkı, köy tüzel kişiliğine mülkiyet hakkı v.b geniş haklar tanıyordu. O dönemde köyler bunun bile bilincinde değillerdi. Zaten Osmanlı döneminde İstanbullu ve taşralı diye sınıflanmaya tabi tutulan halkın taşralı olan kısmının % 80'i köylerde yaşayan, yüz yıllar süren ağır bir ihmalin fakir yaptığı zavallı birer yaratıktılar. ¹⁷⁴

Köyde okul demek, caminin bir odasında dini bilgi diye taassup öğretilen bir medrese kopyasıydı. Bunların hocaları bilgi bakımından niteliksiz belinde divit taşıyan ama okuduğunu da anlamayan cahil tiplerdi. ¹⁷⁵ 1937 istatistiklerine göre Cumhuriyet döneminde, köy ilkokulu sayısı 5119'a ulaşmıştı. Kırk bin öğretmene ihtiyaç vardı. Diğer ihtiyaçları da karşılayacak şekilde köy eğitimcileri yetiştirilmeye başlanmıştı. Ayrıca, her 8-10 köy için de bir gezici başöğretmen tayin edilmişti. ¹⁷⁶

¹⁷⁰ A.Hulusi Köymen, "Köylümüzün Ülküsü", **Uludağ**, S: 2, (1935), s.28-29.

¹⁷¹ Paulo Freire, **Ezilenlerin Pedagojisi**, 2.Baskı, İstanbul 1995, s. 115.

¹⁷² "Bursa Halkevinin 1935 yılı Faaliyet Raporu", **Türkün**,S:6 (1936), Ek s.11-15.

¹⁷³ "Bursa Halkevinin 1935 yılı...", s.11-15.

¹⁷⁴ Haydar Tolun, "Köyde Kültür", **Uludağ**, S: 18 (1936), s.17-19.

¹⁷⁵ Tolun, a.y.

¹⁷⁶ A.y., s.19.

Atatürk köylü meselesine çok önem vermiş çalışma programlarına ana konu olarak yerleştirmiştir. “Yedi asırdan beri cihanın dört köşesine sevk ederek kanlarını akıttığımız, kemiklerini yabancı topraklarda bıraktığımız ve yedi asırdan beri emeklerini ellerinden alıp israf eylediğimiz ve buna mukabil daima tahkir ile mukabele ettiğimiz ve bunca fedakârlıklarına ve insanlarına karşı nankörlük, küstahlık ve ceberutlukla uşak menzilesine indirmek istediğimiz bu asil sahibinin huzurunda bugün ihtiramla hakikî vaziyetimizi alalım” sözleri bunun kanıtı niteliğindedir.¹⁷⁷ Koordineli çalışma prensibi gereğince Dil-Edebiyat Komitesi köy ve köylü meselesi ile ilgilenmeye başlamıştı. Komitenin görüşüne göre, devlet, parti ve halkevleri, devrimler içinde en çok köylü ve köy ile uğraşmışlardır.¹⁷⁸

Ülkenin tüm maddî varlığının temeli köylüydü. Köy komitesi konferanslar düzenliyor, heyecan ve harekete sevk eden konuşmalar yapıyordu. Konuşmalarda köy ve köylüyü ilgilendiren konular seçiliyordu. Tarımda teknoloji, yaşamda uygarlık ve refah içinde yaşamı sağlayacak ürün miktarı, yüksek fiyat, iyi yaşamı öne çıkarılıyordu. Konuşmalarda, köylü aileler ön plana çıkarılıyor, onlara görevler veriliyor mutlu yaşam tabloları çiziliyordu.¹⁷⁹

9-Müze ve Sergi Komitesi

Müze ve Sergi Komitesi, tarihi, tarihi eserleri, anıtlar, kümbetler, kitabeler araştırıyor, geziler düzenliyor, çeşitli yayınlar yapıyordu. Bursa Halkevi tarafından yapılan birçok tarih araştırması bu komitenin çalışmalarının ürünüydü. Bu araştırma sonuçları “Uludağ”da belli bir program içinde yayınlanıyordu.¹⁸⁰

Bursa ile ilgili Şer’i Mahkeme Sicilleri, Dil Tarih Edebiyat Komitesi ile birlikte araştırılmış, elde edilen sonuçlar, Bursa Halkevi tarafından Uludağ Dergisinin 5,6,7,8,9,16’ncı sayılarında ek olarak, 20,21,23,25,26,28,31’nci sayılarında ise dergi içinde yayınlanmıştır. Müze Komitesi Mahalli kültür olarak dokumacılık incelemesi yapmış ve eski kumaş parçaları toplamaya başlamıştı. Bunlardan bir koleksiyon yapılması plânlanıyordu.¹⁸¹

Bu 10 yıllık dönemden sonraki Halkevi faaliyetleri; Konferanslar, Temsil ve Sinemalar, Toplantılar, Kurslar, Kütüphane-yayın, Sıhhi Muayene, Sergiler,

¹⁷⁷ Tolun, “Köyde...”, s.18.

¹⁷⁸ Ergin, “Köyümüz ve Köylümüz.” **Uludağ**, S: 59 (1943), s.1-2.

¹⁷⁹ Rüştü Akerman, “Köylü Kardeşlere Hitabe”, **Uludağ**, S: 59 (1943), s.3-4.

¹⁸⁰ “On yılda Halkevi”, **Uludağ**, S: 44 (1942), s.49.

¹⁸¹ “Bursa Halkevi Haberleri”, **Uludağ**, S: 16 (1938), s.46.

Toplantılar, Konserler, Törenler gibi başlıklar altında sınıflandırılmıştır. Genellikle hangi konferansın ya da toplantının hangi komite tarafından yapıldığının net olarak anlaşılabilmesi nedeniyle çalışmamızda bu faaliyetler komite adları altında değil, sözü edilen başlıklar altında toplanmıştır.

1942 yılında 25 konferans düzenlenmiş (önemli günler, bayramlar, eğitici konular, önemli kişiler hakkında) ve ortalama 12200 kişi dinlemiştir. Piyas, ortaoyunu, karagöz, kukla, film gibi 66 temsil ve sinema gösterilmiş, toplam 54010 kişi izlemiştir. Bu yılda yapılan çeşitli konulardaki toplantılara 7098 kişi katılmıştır. Yabancı dil, biçki dikiş, keman, piyano, resim, fotoğrafçılık, gibi konulardaki kurslardan 32138 kişi yararlanmıştır. Umumi Kütüphanede 6846, Talebe Kütüphanesinde 6035 kişi çeşitli kitap ve gazete okumuştur. 1102 yoksulun diş ve 33 yoksulun kulak burun boğaz tedavisi yapılmıştır. Spor alanında ise güreş çalışmalarına 1084 kişi katılarak idman yapmış, 685 kişi de masa tenisi ile ilgilenmiştir. Ayrıca 42 dağcı Uludağ'da düzenlenen kış sporlarına katılmıştır. Bu yıl açılan el yazısı, biçki dikiş, yazı, resim ve fotoğraf sergileri gibi konulardaki 4 sergiyi 17770 kişi gezmiştir. Önemli gün ve olayların yıldönümlerinde, bayramlarda, yapılan törenlere 1942 yılında 40000'in üzerinde yurttaş katılmıştır.¹⁸²

1943 yılında ise, 23 konferans verilmiş, sadece bir konferansta dinleyici sayısı 70 olarak belirtilmiştir. 47 gösteri yapılmış, yaklaşık 13286 kişi izlemiştir. 22 toplantının bazılarında toplam 1313 kişi katılmış olup bazı toplantılara katılanların sayıları verilmemiştir. Bu yıl kurslara kalkan, matematik, fizik, kimya ve ticaret konuları da eklenmiş tüm kurslardan 6258 kişi yararlanmıştır. Umumi Kütüphanede 6307, Talebe Kütüphanesinde 6419 kişi yararlanmıştır çeşitli kitap ve gazete okumuştur. 1044 yoksulun diş, 27 yoksulun kulak burun boğaz, 57 yoksulun da cilt tedavisi yapılmıştır. Spor faaliyetlerine devam edilmiş, katılımcı sayısı verilmemiştir. 5 sergi açılmış, bunlardan sadece ikisini gezenlerin sayısı 4380'dir. 1943 yılında yapılan 9 törene çok sayıda kişi katılmıştır.¹⁸³

Halkevinin en önemli etkinlikleri arasında büyükleri anma geceleri bulunuyordu. Gecelerin düzenlenmesindeki amaç, milli ve birleştirici bir kuvvet oluşturmak, büyüklerin yapmış oldukları hizmetleri, devrim hareketlerini anlatmak,

¹⁸² "Halkevi Çalışmaları", **Uludağ**, S:45-46 (1942), s.48-49./ S:47-48 (1942), s.48-49./ S:49-50 (1942), s.54-55./ S: 53-54 (1942), s.50-51./ "Halkevi Haberleri", S: 51-52 (1942), s.47-48

¹⁸³ "Halkevi Haberleri", **Uludağ**, S: 55 (1943), s.41-42./ S: 56-57(1943), s.38-40./ S: 58 (1943), s.42-43.- / S: 59 (1943), s.27-29./ S: 60 (1943), s.58-60./ S: 61(1943), s.46-48./ S:62 (1943), s.31-32.

yapılan fedakârlıkların unutulmamasını sağlamak, yaşananlardan dersler alınarak sağlıklı düşünen medenî bir toplum olmanın gereklerini ifade etmektir. Bu etkinliklere örnek Namık Kemal Gecesi ve Cemal Nadir Gecesi'dir.¹⁸⁴

Bursa Halkevi, özellikle Uludağ Dergisi ve sanat (müzik, resim, fotoğraf) etkinlikleri, folklor ve tarih araştırmaları, spor (kılıç kalkan çalışmaları) faaliyetlerindeki başarısı nedeniyle C.H.P. Merkez teşkilatının dikkatini çekmiş ve takdirlerini kazanmıştır.¹⁸⁵

¹⁸⁴ "Halkevi Haberleri", **Uludağ**, S: 53-54 (1942) s.48-49.

¹⁸⁵ **C.H.P.Halkevleri ve Halkodaları 1943**, Ankara, 1944, s.5,6,7,8,13.

İKİNCİ BÖLÜM

BURSA HALKEVİ YAYIN ORGANI ULUDAĞ DERGİSİ

I- Genel Olarak Uludağ Dergisi

Bursa Halkevi çalışmalarını, yayın organı olan “Uludağ Dergisi” ile halka anlatmaya, yazmaya, öğrenmeye ve öğretmeye değer her türlü bilgiyi, faaliyet ve çalışmalarını halka duyurmaya, bilgilendirmeye çalışmıştır. “Uludağ” bu çalışmalarlarıyla en meşhur 22 Halkevi Dergisinden biri olmuştur.¹⁸⁶

Uludağ Dergisi'nin ilk sayısı 2 nci Kanun (Ocak) 1935 tarihinde yayınlanmaya başlamıştır. 1935 yılından 1939 yılına kadar olan dönemde, 1-8 inci sayıları üç ayda bir, 9-33 üncü sayıları iki ayda bir ve 34 üncü sayıdan itibaren de ayda bir olmak üzere 1950 yılına kadar toplam 102 sayı yayınlanmıştır.(99 uncu sayıdan sonraki sayılar 100-1 ve 101-2 şeklinde gösterilmiştir.) Baskı için kâğıt sıkıntısı ve maddi imkânsızlıklar gibi nedenlerle; 12-13, 29-30, 42-43, 45-46, 47-48, 49-50, 51-52, 53-54, 64-65-66-67, 68-69-70 sayılarının birlikte yayınlandığı, tespit edilmiştir.

Önceleri birinci hamur kâğıda basılan dergi daha sonra üçüncü hamur kâğıda basılmış, kapakta yayınlanan at üzerinde Atatürk silueti ve Atatürk fotoğrafları, Bursa'ya ait birkaç manzara ve özel sayılar (Atatürk, İsmet İnönü, Namık Kemal, Cemal Nadir Gürel) dışında dergi genellikle fotoğrafsızdır.¹⁸⁷ “Türkün” adıyla yayınlandığı 6-9 uncu sayıların kapağında C.H.P.'nin sembolü “altı ok”a yer verilmiştir. Ayrıca, 2 nci Kânun 1937 tarihli 9. sayısında, yerli kâğıda baskı yapmaya başlanmış bu durum “Türkün dergisi artık TÜRK-ün kâğıdına basılıyor. Eskiden buğdayı bile dışardan alırdık. Şimdi “Dergimiz” bile İzmit Fabrikasının kâğıdına basılıyor” sözleri ile duyurmuştur.¹⁸⁸

İlk sayısında Bursa Halkevi Uludağ Dergisi “Uludağ bir kültür dergisidir, Atatürk Devrimine inanların dergisi. Bunun için Uludağ'ın her dizisinde inançtan ışıklar;

¹⁸⁶ Kunter, a.g.e., s.11.

¹⁸⁷ Güz, a.g.e., s.65.

¹⁸⁸ **Türkün**, S: 9 (1937), s.2. ve İlan

milli iradeden alevler; iç temizliğinden şimşek parlayacak. Uludağ'ın özü; altı okla işlenen büyük ülkünün vereceği sürekli güçlerle, sonsuz erdemlerle durmadan enginleşecektir ” sözleriyle tanımlamıştır. ¹⁸⁹

Dergi, içerik ve bilgi birikimindeki zenginlikle, güçlü bir kültürün eseri olduğunu doğrulamıştır. Yayın hayatına oldukça iddialı başladığı görülmektedir. İlk birkaç sayı incelendiğinde, bunun sadece bir il veya yöreye mal edilecek bir dergi olamayacağı aslında tüm yurdun her kesimindeki halka ulaştırılması gerektiği düşüncesini uyandırmaktadır. Tam da bu noktada “Uludağ” adının, 6.Sayı’dan itibaren “Türkün” olarak değiştirildiği görülmektedir. “Uludağ”ın yerli ve özel anlaşılabilir şimdiki renginden sıyrılarak bütün “Türkün” öz ve genel varlığına, ülküsüne yarayacağını düşünmüşler, okur sayısı gittikçe artan “Uludağ”ın, attığı geniş adımları görmekle Halkevi olarak büyük sevinç ve kıvanç duyduklarını belirtiyorlardı. “Türkün” ün eski kelime anlamının (Toplantı yeri, Ana Baba evi) ve bugünkü anlamının (Türk’e mahsus) düşünülerek, bu adın her iki yönden de elverişli olduğunu bu yüzden derginin adının “Türkün” olarak değiştirilmesinin uygun görüldüğü duyurulmuştur. ¹⁹⁰

10. Sayıdan itibaren dergi yeniden “Uludağ” adıyla çıkarılmaya başlamış, Bursa Halkevi yöneticileri bu değişikliğin nedenini 10. sayının ilk sayfasında şöyle açıklamıştı. “Bursa çevresinin kültür ve sosyal hareketlerini içinde toplamaya çalışan Dergimiz ilk çıkışında “Uludağ” adını almıştı. Son zamanlarda memleketimizde hususi bir değer kazanan Uludağın Bursayı göğsünde taşıması; Bursa deyince daima akla Uludağın gelmesi bu iki güzellik parçasını birbirine çok bağlamakta idi...”¹⁹¹

Çoğunlukla Halkevi dergilerinin adlarını, yörenin ünlü bir nehrinden, denizinden, dağından, mesire yerinden almış olmasının da bu isim değişikliğinde etkili olduğu düşünebilir. ¹⁹²

“Uludağ” adı hakkındaki Musa Ataş’ın bir anısı bu görüşü doğrulamaktadır. Ataş, 1935 Mayıs ayında Ankara’da yapılan ilk Basın Kurultayı’na Bursa’lı gazetecileri temsilen katıldığını, İstanbul gazetecileriyle Ankara’yı dolaşırken bir ara Akba Kitabevi’nin vitrinindeki kitap ve dergileri incelemeye daldıklarını, gazetecilerden birinin göz okşayan ve yeşil kapaklı üzerinde “Uludağ” yazan dergiyi

¹⁸⁹ “Önsöz”, **Uludağ**, S: 1 (1935), s.1.

¹⁹⁰ “Okurlarımıza”, **Uludağ**, S: 6 (1936), s.1-2.

¹⁹¹ “Uludağ, Adını Yeniden Alırken”, **Uludağ**, S: 10 (1937), s.1

¹⁹² Özacun, a.g.e., s.9

göstererek “Musa! Mecmua Bursada mı çıkıyor?” dediğini, o dakikada Bursa adına sevinç ve heyecan duyduğunu, çünkü Halkevinin Bursa’nın sembolü olan “Uludağ” adını dergiye takmakla, insana derhal derginin yayınlandığı yeri en canlı şekilde anlattığını ifade ediyor ve Bursa Halkevi’nin dergiye bu ismi vermekle ne kadar doğru bir karar verdiğini vurguluyordu.¹⁹³

Derginin ilk sayılarında basıldığı yer hakkında bilgi bulunmamaktadır. 1940’tan itibaren Vilayet Matbaasında, 1943’ten itibaren Bursa Yeni Basımevinde, 1945’ten itibaren son sayısı da dahil olmak üzere Bursa Ant Matbaasında bastırıldığı anlaşılmaktadır.¹⁹⁴

Uludağ’ın, Haziran 1941’de yayınlanan sayının son sayfasında, Dergiye abonelik konusunda bir çağrı yayınlanıyor, sayısının 15, senelik abone bedelinin 180 kuruş olduğunu ve bütün vatandaşların yazılarına sayfalarını açtıklarını duyuruyordu. Ayrıca, bu sayıdan itibaren Derginin reklâm almaya başladığı şu ilandan anlaşılıyordu. “Uludağ; reklâmlar için en uygun dergidir.”¹⁹⁵

Aynı yıllarda yayınlanan diğer bazı Halkevi Dergilerinin fiyatları ise şöyledir. 1944 yılında “Başpınar” 10 kuruş¹⁹⁶, “Karaelmas” 25 kuruş,¹⁹⁷ “Uludağ”ın o yılki fiyatı ise 20 kuruştur.¹⁹⁸

Derginin zengin bir içeriğe sahip oluşu ve sayfa sayısının çok olması değişik konuların ele alınmasına, incelenmesine ve yazılmasına olanak sağlıyordu. Milli Mücadele, Devrimler, Devrim önderleri, Türk Devrimini anlatmaya ve yerleştirmeye ve yaymaya yönelik faaliyetler, genel Türk ve yöre tarihi, folkloru, şiirler, Bursa’nın coğrafi, jeolojik, kültürel ve ekonomik yapısı, tarihi, yöre hayvancılığı, tarım, köycülük, sağlık, eğitim, hikâyeler ve halkevi haberleri derginin ele aldığı konuları oluşturmaktadır. Uzun süren yayın hayatı boyunca Halkevleri Genel Merkez ile iyi ilişkiler kuran dergi Halkevi Dergileri arasında önemli bir yer tutmaktadır.¹⁹⁹

“Uludağ” sayfalarında birçok yazarın yazıları yayınlanmıştır. Yazılarıyla, şiirleriyle ve araştırmalarıyla öne çıkan isimler arasında, Haydar Tolun, Tahsin

¹⁹³ Musa Ataş, “Uludağ”, **Uludağ**, S:16 (1938), s.20-21.

¹⁹⁴ **Uludağ**, S:27 (1940) / S:56-57 (1943) / S.68-69-70 (1945)

¹⁹⁵ **Uludağ**, S: 36 (1936), s.52.

¹⁹⁶ Ömer Temiz, “Gaziantep Halkevi Dergisi Başpınar”, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, 2006, s.43.

¹⁹⁷ Melda Or, “Zonguldak Halkevinden İzlenimler: Karaelmas Dergisi”, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, 2002, s.74.

¹⁹⁸ **Uludağ**, S: 63 (1944)

¹⁹⁹ Güz, a.g.e., s.67.

N.Uygur, Namdar Karatay, Mümtaz Ergin, Ali Ulvi Elöve, Şemsettin Dora, Mümtaz Şükrü Eğilmez, Necdet Atılğan, Hikmet Turhan Dağlıoğlu, Musa Ataş, Necip Aksop, Hayri Gürmen, Hulusi Köymen, Hüsnü Ortaç, Fahri Karaesmen, Kamil Kepecioğlu, Enver Behnan Şapolyo, Nazım Yücelt, M.Turgut Koyuncuoğlu, Bahadır Alkım, Av.Hulusi Köymen, Tahir Ertuğrul, Dr. Şefik İbrahim İşçil, Dr. Tevfik Edebey, Dr.Arif Sözen, Fahir Komman, Orhon Murat Arıburnu, İsmail Gerçeksöz, Bedia Kızılay, Y.Baykal, Murat Alp Atalamaca, Rüknettin Akbulut, Selahattin Odabaş, Muzaffer Gürses, H.Nezihi Oktay, Emin Ülgener, İlhami Soysal, Kemal Özkan, sayılabilir.

II- Halkevleri Konusunda Yazılanlar

Uludağ dergisi incelendiğinde Halkevleri ile ilgili birçok yazı bulunduğu görülmüştür. Bu yazılar Türk Devrimlerini halka benimsetme de çok etkin rol oynayan Halkevlerinin görevleri, hedefleri ve faaliyetleri hakkında halka bilgi verilmesini amaçlıyordu. Mümtaz Ergin “*Evimize Gidelim*” yazısıyla, Bursa halkına Halkevine neden gitmeleri gerektiğini anlatıyor, çalışmalarına katılmaları için isteklendiriyor ve onları “Adam hiç evine gitmez mi? Evimize koşalım, orada ısınalım ve çevremizi ısıtalım” şu sözlerle davet ediyordu.²⁰⁰

Hulusi Köymen, “*Cumhuriyette Halkevleri*” başlıklı yazısında, bugüne kadar yapılan devrimlerin, asırlardan beri kemale susayan milli şuuru ortaya çıkardığını, kültür kaynaklarını evlere kadar sokma ihtiyacının, bugünkü Halkevlerinin kuruluşunda etkili olduğunu, bu kültür evlerinin özellikle yetişkinlere kapılarını sonuna kadar açtığını bildiriyordu. Köymen’e göre, Halkevlerindeki çalışmalar milli ve sosyal hayatımızın, anlamı etrafında ortak bir fikir hareketi gösterebilecek yetenekte ortak karakterli bir halk yaratmak idealini takip ediyordu.²⁰¹

Fahri Komman, Halkevlerinin yedinci yıldönümünün yaklaştığı günlerde kaleme aldığı “*Halkevleri*” başlıklı yazısında, bu yıldönümünün Atatürk’ün ölümü nedeniyle buruk geçeceğini, çünkü Halkevlerinin altıncı yıldönümünden birkaç gün önce Atatürk’ün Bursa’ya geldiğini, üç gün boyunca halkla birlikte olduğunu “Bursalılar arasında yaşamaktan mesudum” diyerek iltifatlarda bulunduğunu yazmıştı. Komman, Atatürk devrimlerini yaymak Cumhuriyet rejimini her gün biraz

²⁰⁰ Ergin, “Evimize Gidelim”, *Uludağ*, S: 5 (1936), s.6.

²⁰¹ Köymen, “Cumhuriyette Halkevleri”, *Uludağ*, S: 18 (1938), s.25-27.

daha kökleştirmek gibi ülküler uğrunda yıllardır çalışan Halkevlerinin yıldönümlerinin ulusal bayram gibi değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmişti. Dokuz komitesi ile durmadan çalışan Halkevlerinin görevi halkı eğitmekse bir diğer görevi de hükümete en büyük desteği sağlamaktı. Çünkü Cumhuriyet idaresi ülkeyi ve halkı, Osmanlı hükümeti ile işgalcilerden kurtardığı zaman yurttaşın refahı için memlekette ne maddi ne manevi hiçbir şey mevcut değildi. O'na göre Halkevleri bilgili ve olgun yurttaş yetiştirmek için kurulmuş kültür müesseseleriydi.²⁰²

Halkevlerinin yedinci kuruluş yıldönümü dolayısıyla düzenlenen aile gecesinde konuşan Halkevi Başkanı B.Tevfik Aycan ülkede 158 halkevinin daha açılacağını duyurmuştu. Bunların üçü Bursa'nın ilçelerinde açılacaktı. Böylece Bursa'da halkevi sayısı sekize çıkacaktı. Aycan, CHP'nin ana ilkelerinin Anayasaya girdiğini, devletimizin siyasi hayatında en değişmez ve mukaddes birer düstur olarak tatbik edilen bu ana ilkelerin yurttta ve halk arasında hükümete paralel olarak yaymak ve kökleştirmek için, CHP'nin en yakın ve sadık yardımcısının halkevleri olduğunu anlatmıştı.²⁰³

Uludağ Dergisi, "*Halkevlerinin Sekizinci Yıldönümü*" başlıklı başyazısında Halkevlerinin sekizinci kuruluş yıldönümünün bütün yurttta 25 Şubat 1940 tarihinde kutlandığını, Ankara Halkevinde yapılan toplantıya, Cumhurbaşkanı İnönü'nün de katıldığını duyurmuş ve Başbakan Refik Saydam'ın açılış konuşmasını yayınlamıştı. Saydam, yeni açılan 6 Halkevi ve 141 Halkodası ile toplamalarının 520'ye ulaştığını açıklamış ve Halkodalarını, köylerimize kadar nüfuz edecek bir bünye taşıyan yeni ışık kaynakları olarak değerlendirmişti. Ona göre; odalar Halkevlerinin küçük birer müzesiydiler. Rejim, bütün vatandaşları duyuştta, düşünüşte, devrimi anlayışta el ele yürür bir cemiyet halinde görmek istiyordu. Bunu sağlayacak olan da birer halk üniversitesi adayı olan Halkevleri ve Halkodalarıydı. Başbakan Halkevlerinin çalışmalarını başarılı buluyor, yardımlara devam sözü veriyor ve bu yardımı bir memleket, rejim borcu olarak değerlendiriyordu. Halkevlerinin başarısında herkesin şeref ve sorumluluk payı olduğunu, Halkevi ve Halkodalarının yurttaşlara güvenilerek açıldığını ve onlara emanet edildiğine dikkat çekiyordu.²⁰⁴

Bursa Belediye salonunda yapılan sekizinci yıl kutlama etkinlikleri çerçevesinde orkestra bir konser vermiş, şiirler okunmuş, birde resim sergisi

²⁰² Komman, "Halkevleri-19 Şubat Münasebetiyle", **Uludağ**, S: 20, (1939), s.37-38.

²⁰³ B.Tevfik Aycan, "Yedinci Yıldönümümüz", **Uludağ**, S: 21, (1939),s 5-7.

²⁰⁴ "Başvekilimizin Nutku, Halkevlerinin Sekizinci Yıldönümü", **Uludağ**, S: 26 (1940), s.1-5.

açılmıştı. Halkevi Başkanı Aycan yaptığı konuşmada, “Halk Partisi ile Halkevi, Cumhuriyetimizde nurlu kanattır. Bu kanatlar, Türk Ulusunu medeniyetin hudutsuz ufuklarına uçuracaklardır.” diyor ve parti ile işbirliğinin gereğini tekrar vurguluyordu.²⁰⁵

“Uludağ”da, Halkevlerinin dokuzuncu kuruluş yıldönümü dolayısıyla bir başyazı yayınlanmış, eski idarenin Halk anlayışını “ Hükümete ne kadar mümkünse o kadar çok veren ve buna karşılık hiçbir şey istemeye hakkı olmayan bir kalabalık”, Cumhuriyet Devrindeki Halk anlayışını ise “ Devletın temel taşı, hükümetin ülkü yoldaşı, her ihtiyacını Devletten istemeye hakkı olan; yurt için kendisinden beklenen her hizmeti her fedakârlığı seve seve yerine getiren kıymetli kitle” şeklinde karşılaştırmış, halkevlerinin ve işleyişini yeniden hatırlatmıştı.²⁰⁶

Yine dokuzuncu kuruluş yıldönümü etkinlikleri çerçevesinde “Uludağ” da yayınlanan, “Halkevi” isimli şiirle de Halkevlerine duyulan inanç ve sevgi perçinleniyordu. Bunlardan biri de Yusuf Ziya Uğur’un şiiridir.²⁰⁷

“HALKEVİ

Silin kederinizi arkadaşlar sevinin,
Yükseldi ufkumuzda güneşi “Halkevi”nin.
Artık kara gecenin yırtılıyor perdesi,
“Halkevi”nin heryere yayıldı nurlu sesi.
Biz aynı çelik yaydan fırlayan “Altıok”uz,
Ebedi düsturumuz: “Biz varız, ben sen yokuz”
Hergün yürüyeceğiz ruhumuz, gönlümüz pak,
İman dolu kalbimiz aynı hisle çarpacak.
“Halkevi” halkın evi, Türklüğün öz evidir
Orada parlayan hürriyet alevidir.
Orada duyguların sembolü yükseliyor
“Altıok”un ışığı ta gökleri deliyor.
“Halkevi”, emellerin gerçek olduğu yerdir,
“Halkevi”, fikirlerin nurla dolduğu yerdir.
Yükseldi ufkumuzda güneşi “Halkevi”nin.
Silin kederinizi arkadaşlar sevinin.

Ziya Yusuf UĞUR”

²⁰⁵ “Sekizinci Yıldönümümüz”, **Uludağ**, S: 26 (1940), s.6-9.

²⁰⁶ Ergin, “Halkevlerinin 9 uncu yıl dönümü münasebeti ile” **Uludağ**, S: 33 (1941), s.1-2.

²⁰⁷ Yusuf Ziya Uğur, “Halkevi”, **Uludağ**, S: 33 (1941), s.2.

Bursa Valisi Fazıl Güleç, Uludağ Dergisinde “Halkevi” başlıklı bir değerlendirme yazmıştı. Valiye göre; Toplumsal hayatta ıslahat yapmak iddiası ile ortaya çıkan her rejimin bir toplanma ve yayın merkezinin olması gerekirdi. Kemalizm bir rejim adıydı. Gayesi yalnızca bir rejim değişikliği değildi. Öyle olsaydı bir tek parti buna yeterdi. Onun gayesi tüm toplumsal yapıyı değiştirmektir. Her şeyi yok etmek ve yeniden yapmaktır. Bu topyekûn değişikliği ancak, yardımcı müesseseler oluşturup, çeşitli sahalarda görev bölüşümü yapılırsa mümkün olurdu. İşte halkevleri ve odaları bu yardımcı ve görevli kurumlardı.²⁰⁸ Gerçekten de yüzyılların birikimi alışkanlık ve imkânsızlıklar düşünülürken ne denli zor bir işle uğraşıldığı ve işin mahiyeti daha iyi anlaşılmalıdır. Bursa'nın eski valilerinden olan İnel milletvekili Koraltan'a göre; amacı millet kültürüne hizmet tutkusunu yükseltmek olan Halkevleri, milli varlığın temel taşlarından birisi olmuştur.²⁰⁹

Karatay'a göre; siyasette, bilgede, sanatta yalnız halkın şuurlu görüşü söz sahibidir. Cumhuriyet yönetiminin yurdun her köşesinde kurduğu halkevleri, devrin ideolojisini yaşatacak olan kültür kurumlarıdır.²¹⁰

Arsal'a göre; dinler, mabetleri yalnız ibadete ayırmıştır. Bu nedenle Müslümanlar, toplandıkları yere Camii demişlerdir. Milli duygular geliştiğinde ve benimsetilmesi gerektiğinde mekân “ Türk Ocağı” olmuştur. Şimdi Devrimci Türkiye farklı olarak milli ve insanî ilkelerle Halkevlerini kurmuştu. Bu çatı altında toplanmak ve devrimi tamamlamak gerekiyordu. Bu olanakları da ancak Halkevleri sunuyordu.²¹¹

Nazım Yücelt, “Halkevinin Manası” yazısında dünyanın yeni fikirlerin, buluşların peşinde koştuğunu, Türk sosyal yapısının ise asırlardır nesilden nesile geçen kurumların etkisi altında kaldığını, Devrimin; bu sosyal yapıyı söküp atarak çağın gereklerine uygun bir anlayış yerleştirmesi, yeni rejimi güçlendirmesi gerektiğini, bu zor görevin ancak Halkevlerinin anlamını kavramış aydınlar tarafından; halkın içine girerek, yazarak, konuşarak, başarılabileceğini vurgulamıştır.²¹²

Halkevlerinin onbirinci kuruluş yıldönümünde yayınlanan Mümtaz Ergin'in “Halkevlerimiz 11 Yaşında” başlıklı yazısında; Halkevlerinin göstermiş olduğu

²⁰⁸ Fazıl Güleç, “Halkevi”, **Uludağ**, S: 44 (1942), s.1-3.

²⁰⁹ Refik Koraltan, “Halkevlerinin 10.Yıldönümü”, **Uludağ** S: 44 (1942), s.4-5.

²¹⁰ Namdar Karatay, “Halkevleri Halkın Aydınlik Şuur Ocağıdır”, **Uludağ**, S: 44 (1942), s. 6.

²¹¹ Suat Salih Arsal, “Halkevleri”, **Uludağ**, S: 44, (1942), s. 8-9.

²¹² Nazım Yücelt, “Halkevlerinin Manası”, **Uludağ**, S: 44, (1942), s. 10-11.

başarı ve gelişmenin yurttaşların Halkevlerinin geleceğine olan inancını ve güveni artırdığını, devrimci gençlerin Türklüklerine ve tarihlerine bağlandıkları kadar candan inandıkları belirtilmiştir. “Altıok”un hedefine varması için dokuz Halkevi kolunun gençleri ve halkı imanlı, kuvvetli, nurlu, azimli, bilgili olarak yetiştirmek yolunda ülkeye ve yurttaşlara yaptığı hizmetlere değinmiştir. Atatürk’ün kurduğu ve İnönü’nün koruyup geliştirdiği Halkevlerinin yüzlerce yıl bu aydın yolda Türk toplumuna rehberlik edeceğine olan inancını dile getirmiştir.²¹³

“*Halkevleri Onbir Yaşında*” başlıklı bir başka yazıda Türk İnkılabının; sosyal, kültürel ve güzel sanatlar alanlarındaki geniş temellerinin on birincisinin atıldığı, bu günkü medeni hayatın gereklerini amaç edinmiş geniş kapsamlı birer okul olan bu kültür kurumlarının hizmet ve yararlılıklarının inkar edilemeyecek kadar kapsamlı olduğu hatırlatılarak, Halkevlerinin, milli inançların, ortak heyecanların ve her türlü toplum hareket ve hamlelerinin karışık kaynaştığı, genç ve güçlü enerjilerin gelişip birleştiği birer ocak, birer mabet olduğu belirtilmişti.²¹⁴

“*Bir Halkevinin Vasıfları*” başlıklı yazısında Nazım Yücelt, Halkevi üyelerinin her anlamda halka örnek olması gerektiğini vurgulamış, üyelerin taşınması gereken özellikleri 20 madde halinde sıralamış ve her çağdaş toplum ve bireyde bulunması gereken bu özellikleri kısaca “İnanmak, güvenmek, çalışmak ve işbirliği, gönül beraberliği” şeklinde özetlemiştir.²¹⁵

Halkevlerinin on dördüncü kuruluş yıldönümünde yayınlanan “*Evlerimiz 14 Yaşında*” başlıklı yazıda da, tarihsel sebeplerle her Türk’ün; düştüğü uyuşukluktan, kurbanı oldukları karanlık düşüncelerden, feda edildikleri asılsız inançlardan kurtarılmasının gerektiği, Türk’ün değerlerini uyandırmak, benliğini bağlayan paslı demirleri kırarak, onu milli amacına götüreceği milli bir tapınak oluşturmak ihtiyacından doğan, Halkevlerinin bu ihtiyacı giderdiği belirtilmiştir.²¹⁶

Abdurrahman Konuk’un “*Bir İniş ve Bir Çıkış*” başlıklı yazısında Türkiye’nin sosyal ve siyasal yönden geldiği noktayı değerlendiriliyor, halktan hükümete çıkış ve hükümetten halka iniş; yani halkın içinden hükümet ve halkın refahı için hükümet şeklinde özetliyordu. C.H.P.’nin bu hareketi daha ilk günlerde yapmaya başladığını ve bu hareketin Halkevleri ile dalgalandığını, Halkodalarıyla da

²¹³ Ergin, “Halkevlerimiz 11 Yaşında”, **Uludağ**, S: 56–57 (1943), s. 1-3.

²¹⁴ Haşim Nezihi Olcay, “Halkevleri Onbir Yaşında”, **Uludağ**, S: 56–57 (1943), s.4-5.

²¹⁵ Yücelt, “Bir Halkevinin Vasıfları”, **Uludağ**, S: 58 (1943), s.26-28.

²¹⁶ Ergin, “Evlerimiz 14 Yaşında”, **Uludağ**, S: 75 (1946), s. 1-2.

köpürdüğünü tasvir ederek, Halkevi çalışmalarının halka doğru bir iniş ve halktan bir şeyler alıp yukarı doğru bir çıkış olduğuna dikkat çekiyordu.²¹⁷

On dördüncü kuruluş yıldönümü etkinlikleri çerçevesinde Muzaffer Alper’de “*Ülkümüzün Evi*” başlığıyla bir değerlendirme yapmıştı. Halkevliilerin aynı çatı altında kardeşçe yaşamalarından sevinç duyduğunu, Halkevlerinin halkın ve hakkın evi olduğunu, bu evin kapısından giren ayakların doğru, gönüllerin temiz, alınların açık olduğunu, buralarda kötülüğün barınamayacağını dile getirmiştir. O’na göre Halkevleri bir denizdi; bu denizinde doğruluk ve devrimcilik yüzer, havasında kültür, dostluk ve kardeşlik koklanırdı. Müziğiyle, edebiyatıyla, gösterileriyle, kültür dersleriyle insanları kendisine çekiyordu. Bunun yanında Halkevlerine gitmek için zaman ayırmanın ulusal bir görev olduğunu hatırlatıyordu.²¹⁸

“Uludağ”da yayınlanan bir önemli yazıda siyasetle ilişkilendirilmek istenilen Halkevlerinin bu tehlikeden uzak tutulması konusundaki M.Adalan’ın “*Halkevlerini Kendimize Değil, Kendimizi Halkevlerine Uydurmaliyiz*” yazıdır. Yazara göre İstiklal savaşıyla elde edilen büyük zafer sonucunda milliyetçiliğe kavuşan Türk Milletinin şimdiki görevi milliyetçiliği korumaktır. Halkevlerinin kuruluş amacında siyaset yoktur. Öyleyse Halkevlerini amacı dışına çıkartacak her türlü siyasi cereyana kapılarını kapatması gerekir. Halkevlerini hedeflerinden saptırmaya çalışmak doğru değildir. Yurttaşlar Halkevlerinin amaçlarına yönelmeli üzerine düşen görevleri yapmalıdır.²¹⁹

Halkevlerinin on altıncı kuruluş yıldönümü dolayısıyla Halkevi Başkanı Fazıl Erman’ın yaptığı konuşmaya da “Uludağ” sayfalarında yer verilmiştir. Erman, Halkevlerinin gelişim süreci hakkında bilgi vermiş, dünyada binlerce kültür kurumu olduğunu ancak hiç birinin Halkevleri kadar maddi ve manevi anlamda kucaklayıcı olmadığını iddia ederek slogan niteliğinde bir çağrı yapmıştır. “Öğrenmek mi istiyorsun? Gel öğretir. Öğretecek marifetin mi var? Gel; seni beklemektedir.”²²⁰

Bu etkinlik çerçevesinde yayınlanan Necdet Atılğan’ın “*Halkevi Gençleriyiz*” başlıklı şiiri, Türk gencinin Halkevlerini benimseyip sahiplenişini, Türk Devrimlerini yaşatmak için her şeyi göze aldıklarının göstermektedir.²²¹

²¹⁷ Abdurrahman Konuk, “ Bir İniş ve Bir Çıkış”, **Uludağ**, S: 75 (1946), s.3-4.

²¹⁸ Muzaffer Alpar, “Ülkümüzün Evi”, **Uludağ**, S:75 (1946), s.24-25.

²¹⁹ Adalan, “Halkevlerini Kendimize Değil, Kendimizi Halkevlerine Uydurmaliyiz”, **Uludağ**, S:86 (1947), s.1-4.

²²⁰ Fazıl Erman, “ Halkevi Başkanının Nutku”, **Uludağ**, S:87 (1948),s.1-3.

²²¹ Necdet Atılğan, “Halkevi Gençleriyiz”, **Uludağ**, S:87 (1948), s.4.

“HALKEVİ GENÇLERİYİZ

Hızla yol almaktayız yürüdüğümüz izde,
En başta gelen ülkü devrimciliktir bizde,
Yepyeni bir topluluk yarattık ülkemizde,
İnciler bulduk avuç içi kadar denizde.

Ulu Türk milletinin en kutsal eseriyiz,
Halkevi gençleriyiz, Halkevi gençleriyiz.

Ulusal görevlere hazırlıklıyız heran,
Türk gençliği kanıdır damarlarımızdaki kan,
Odur içimizdeki kutsal ateşi yakan,
Odur her önümüze çıkan engeli yıkan.

Ulu Türk milletinin en kutsal eseriyiz,
Halkevi gençleriyiz, Halkevi gençleriyiz.

Yeri geldi gürledik, yeri geldi çağladık,
Ondokuz milyon Türk’ü tek ülkeye bağladık.
Devrimi kökleştirdik, bütünledik, sağladık,
Yurda, ulusa olan ödevi edaladık.

Ulu Türk milletinin en kutsal eseriyiz,
Halkevi gençleriyiz, Halkevi gençleriyiz.

Her ne çağda olsak da birdir yaşlarımız,
Hiçbir baskı altında eğilmez başlarımız.
İyi, doğru ve güzel. Bunlar yoldaşlarımız.
Bizi örnek edinsin bütün yurttaşlarımız.

Ulu Türk milletinin en kutsal eseriyiz,
Halkevi gençleriyiz, Halkevi gençleriyiz.

Nihat ATILGAN”

Derviş S. Taşman, “*Halkevleri ve İnkılabımız*” başlıklı yazısında bütün dünyanın hayranlık duyduğu devrim hareketinin her gün biraz daha ileri gittiğini, sosyal alanda yapılan devrimlerin tamamen yerleşmesi için daha alınacak yol olduğunu, bu yolun kısa sürede kat edilmesinde Halkevleri ve odalarının büyük rol

oynadığı ve oynayacağını, yanlış anlaşılmalara meydan vermemek ve tüm halkın hiçbir siyasi amaç gütmeyen kültür yuvalarından yararlanmaları için C.H.P. Kurultayında daha anlaşılır prensipler belirlendiğini, bunun da devrim hareketinin bu yararlı kurumlarının daha verimli çalışmalarını sağlayacağı belirtmiştir.²²²

Halkevlerinin on sekizinci kuruluş yıldönümü nedeniyle Halkevi Başkanı Dr.Fahir Komman yaptığı konuşmada, Halkevinin kapısı her Türk'e açıktır. Gelenler, oradakiler ile kenetlenip milli zinciri meydana getiren milli kümenin birer halkasıdır diyordu. Dokuz şube ile ayrıcalık ve sınıf gözetmeden her vatandaşı bağrına basan bu milli kurumların tek hedef ve gayesinin "Kemalizm"ın yani Atatürk rejim ve devrimlerinin yurttta kök salması ve devrim ışığı altında bütün vatandaşların bilgi, yaşayış ve düşünüşte daha ileri bir aşamaya getirilmesi olduğunu belirtiyor ve sözlerinin Atatürk'ün, "Yüksek Türk!...Senin için yüksekliğin hududu yoktur. İşte parola budur." sözleriyle bitiriyordu.²²³

Neşati Üster'in "*Halkevleri Niçin Yaşamalıdır*" yazısı Halkevlerinin gereksiz olduğunu düşünenlere cevap niteliğindedir. Yazara göre, Türk Ocakları'nın yerlerini tutmak üzere kurulmuş olan Halkevleri ve Halkodalarının Türk gençliğine bir ideal verememiş ve gönüllerinde Ocakların tutuşturduğu ateşi yakamamış olduğunu düşünenlerin sayısı az değildi ve onlara göre Halkevleri bir canlılık gösterememiş, suni varlıklar gibi zoraki bir hayat sürdürmüşlerdi ve artık yaşamalarında bir fayda yoktu. Oysa Halkevlerine bir ideali yok diyenler çok kere ideal ile ideolojiyi birbirine karıştırıyorlardı. Türk Devrimi bir ideoloji olarak sistelendirilmemiş ve işlenmemişti. İnkılâplar birer idealdi ve gerçekleştirilmesi için büyük emek gerekirdi. Kuruluşundan beri uzun yıllar geçtiği halde Halkevlerinin amaçlarına varabilmek için gösterdikleri gayretlerin yetersizliği ileri sürülerek faydasından şüphe edenler de vardı. Fakat bu iddia Halkevlerinin kapatılması için değil yaşaması için bir nedendi ve Türk Devriminin ve Türk Milletinin bu gibi kuruluşlara büyük ihtiyacı vardı.²²⁴

III- Devrim Süreci ve Türk Devrimi Üzerine Yazılanlar

CHP'nin Türk Devrimi'ni toplumsal bilinçe yerleştirme çabasında seçilmiş kavramlar oldukça önemlidir. Atatürk döneminde yurttaşları yaşayış ve düşünüşte

²²² Derviş S. Taşman, "Halkevleri ve İnkılabımız", **Uludağ**, S: 94 (1949), s.1.

²²³ Komman, "Halkevlerinin 18.Yıl Dönümü Münasebetiyle Halkevi Başkanının Söylevi",**Uludağ**, S:98-99 (1949-1950), s.1-4

²²⁴ Neşati Üster, "Halkevleri Niçin Yaşamalıdır", **Uludağ**, S: 100-2 (1950), s.4-5

devrim ilkelerini benimsemiş homojen bir kütle haline getirme uğraşı, çoğunlukla, “terbiye” kavramı içinde ifade edilmiş, devrimin yaygınlaşmasına dönük girişimler, gerçekte devrimin propagandası Cumhuriyetin yeni bir kavramla buluşmasını sağlamıştır. “İnkılâp terbiyesi” olarak benimsenen bu kavram, gerek sözlü anlatımın gerekse yazılı basınla sıklıkla değindiği dönemin en önemli konusu olmuştur. CHP tarafından inanılan davanın halka aktarılması işlevi, doğrudan doğruya bir eğitim anlayışının, gerçekte devrim eğitiminin bir parçası olmuştur.²²⁵

İnkılâp terbiyesini sağlamaya katkı yapmak amacıyla Bursa Halkevi de Uludağ Dergisi’nde, Türk Devrim sürecini etkileyen önemli olayları halka daha iyi aktarabilmek için yazılar yayınlamıştır.

A- Tanzimat Dönemi

Cumhuriyeti kuran zihniyet yakın tarihteki olayları da irdeliyor, görüşü olanlar, yazılar kaleme alıyorlardı. Merkezi Yönetimin bakış açısını da yansıtan bu görüşler kapsamlı ve sürekli olmasa da zaman zaman Uludağ’da yayınlanıyordu.

Tanzimat Fermanı’nın ilanının 100.yılı nedeniyle 25. sayıda yayınlanan Nazım Yücelt’in “*Mustafa Reşit Paşa ve Tanzimat*” başlıklı yazısında, Mustafa Reşit Paşa tanıtılmış, Tanzimat Fermanını 3 Kasım 1839 da Gülhane Meydanında Paşa tarafından okunduğu belirtilmiş ayrıca Tanzimatın ilanından önce devletin idaresi hakkında bilgiler verilmiştir.²²⁶

Tanzimatın ilanından önce kimsenin mal ve can güvenliği olmadığı²²⁷, mahkeme edilmeden mülklerin devlete mal edildiği, idamlar yapıldığı, devlet bütçesinin bulunmadığı, memurlara maaşlarının verilmediği ve resmen rüşvet alındığı dış siyasette de Rusya’nın İmparatorluktaki Ortodoksları alet ederek onların Müslümanlara denk olmadıklarını ileri sürüyor ve devlet işlerine müdahale ettiklerini, devlet işlerini düzene koymak için özellikle Rusya’nın İmparatorluk

²²⁵ Çakan, a.g.e. , s.93.

²²⁶ Yücelt, “Mustafa Reşit Paşa ve Tanzimat”, **Uludağ**, S: 25 (1940) s.6-8.

²²⁷ Paşalardan biri bir sabah en yakın adamını öldürtür. Mahalle Kadısı nedenini sorduğunda “bu gece beni rüyamda korkuttu. Onun için emniyetim kalmadı, öldürtüm!” cevabını verir, Kadı da “Paşanın her emrini yerine getirmek elimde ama rüyasına girmemek elimde değil” diyerek memuriyetini ve memleketini terk eder. Bir başka örnek de şöyledir. Sadrazamlardan biri bir gün tebdil gezerken berber dükkânına uğrar. Kazayla üzerine kirli su sıçradığı için berberin katlini emreder, yanındaki memurun “efendim berber kulunuz sizin berber başınızdır” demesi üzerine “öyleyse başka bir berber bulun, emrimi ifa edin; sadrazamın emri hükümsüz kalmaz” cevabını verir. (Bkz.:Yücelt, “Mustafa Reşit Paşa...”, **Uludağ**, S: 25 (1940) s.8.)

işlerine müdahalesini engellemek için Tanzimatın ilanını İngiltere’de ki (Tori) fırkası ile Avusturya başvekili Maternih tarafından tavsiye edildiği belirtiliyordu.²²⁸

(1838) İngiliz-Osmanlı Ticaret Sözleşmesinden (Balta Limanı Anlaşması) sonra bu sözleşmenin gereklerine uygun ortam sağlamayı amaçlayan Sultan Abbülmecid 1839 tarihinde Tanzimat Fermanını ilan etmişti.²²⁹ Hazırlayanlara göre (bazı paşalar ve devlet ricali-İngilizciler); bu ferman, Osmanlıya yenilik getirecek ve devlet durağanlıktan dinginliğe geçecekti. Tanzimat Fermanını gerçekleştirenlerin niyeti önemli değildi. Fakat kavrayamadıkları esas, taklitçilikle, tepeden inmeyle, başka devletlerin yol göstericiliğiyle yenileşme sağlayamayacağı, kalkınma gerçekleştirilemeyeceği ve uygarlık yoluna girilemeyeceğiydi.²³⁰

Sözü edilen yazıya Tanzimat dönemine ait bir anekdotla son verilmiştir. Bir gün bir hıristiyan bir müslümanı yakalayıp Galata karakoluna getirir. Bana gavur dedi diyerek cezalandırılmasını ister. Karakoldaki tabur ağası müslümana; “Ey oğul anlatamadık mı? Şimdi Tanzimat var. Gavur denmeyecek” diyerek tekdir eder!²³¹

Tanzimat konusunda bir yazı da o günün Bursa saylavı (milletvekili) Nevzat Ayas tarafından kaleme alınmış ve Uludağ’da yayınlanmıştı. Bu yazıda Osmanlılığın başarılı devirlerinde, kanunların ihtiyaçlara cevap verecek şekilde ve kendileri tarafından tespit edilen sınırlar, yetkiler içeren şekilde kopya edilmeksizin yapıldığını “Fatih Kanunnameleri” veya “Kanunî Sultan Süleyman”da ifadesini bulduğu gibi devletin başı olan kimselerin ismiyle anıldığını ifade ediliyordu. “Tanzim” düzen veya düzenleme demektir. Her devletin kendince bir düzeni vardı ve bu düzenlerin biri diğerine benzemezdi. Fakat o devletin, o milletin ihtiyacına cevap verecek şekilde bu “Tanzim” in o devlet tarafından tespit edilecek, gereksinimini karşılamayı esas tutan düzenlemelerin yapılması gerekirdi. Siyasî yandaşlık veya taklitçilikle kalkınan bağımsız toplum görülmemişti.²³²

Yayındaki görüşe göre; Tanzimat ilan edilse de geri kalmanın sebepleri görülemedi, Avrupa’nın sanayi atılımının sırrı araştırılmamıştı. Avrupa Rönesansı’nın ana nedenlerinden biri olan, İstanbul’un fethi kendi eseri olmasına karşın Osmanlı İmparatorluğu, Avrupa’da müthiş bir aydınlanma hareketi başlamasına kulaklarını tıkamış, Batılı ordular tarafından yenilgiye uğratılma,

²²⁸ Yücelt, “Mustafa Reşit Paşa ...”, **Uludağ**, S: 25 (1940) s.9-10.

²²⁹ Tanzimat Fermanının metnine de dergide yer vermiştir. **Uludağ**, S: 25 (1940), s.12-16.

²³⁰ Yücelt, “Mustafa Reşit Paşa...”, **Uludağ**, S: 25 (1940) s.10-11.

²³¹ Yücelt, “Mustafa Reşit Paşa...”, **Uludağ**, S: 25 (1940), s.11.

²³² Ayas, “Tanzimat Zihniyeti”, **Uludağ**, S: 24 (1940) s.24-25.

toprakları elinden alınma ve sömürgeleştirme eğilimleri karşısında zayıf kalmıştı. Bu duruma çareler aramaya başlamışsa da işin iç yüzünü kavramada aciz kaldığı için siyasi dayatmaların esiri olmuştu. Tanzimat fermanı da bunlardan biriydi. Bu fermana, “Tanzimat-ı Hayriye” denmesi dini referanslı “hayırlı olma”yı çağrıştırdığından halen dünyada ahret arayışı ve ilahi güçlerden medet beklentisini ifade ediyordu. Oysa Avrupa, dinin kutsiyeti ile hayatın gerçeklerini ayıran laik düşünceye yönelmişti. Ne var ki, Osmanlı siyasal düzeni zamanın o kesiti içerisinde bu kavrayışta düşünürlere sahip değildi veya siyasi ortam ve devlet düzeninin gereği olarak bunların sesi duyulamazdı. Aykırı düşünenlerin bir ideoloji ve siyasi yapı tasarımı gerçekleştirmesi de mümkün değildi. Ayas’a göre Tanzimatın en belirgin özelliği “uzlaştırıcılık”tı. Ders programlarını, dini inançları, millet unsurları Osmanlılıkta birleştirmekteydi. İç ve dış siyasette de bu uzlaştırıcılık ve “ikili” tutum kendini gösteriyordu.²³³

Rusya, 1774 Kaynarca anlaşması ile Ortodoksların hamiliğini üstlendiğinden Osmanlıdan birçok istekte bulunuyordu. Oysa Hıristiyanlar ekonomik anlamda Müslümanlardan daha ileri haklara sahiptiler. Zaten dünyanın derdi din veya milliyet değildi. Bunlar bahane edilerek içişlerimize karışılıyordu.²³⁴

Hariciye Nazırı Reşit Paşa fermanı okuduğunda birçok devlet büyüğü muhalefet etmiş muhalif olanlar görevde alınmış veya mallarına el koyarak susturulmuşlardı. Ancak, muhaliflerin karşı duruşu sürece, tanzimatla yetinmeyen emperyalizm; Islahat Fermanı’nı da yayınlatacak, muhalefet ise Genç Osmanlılar hareketini ortaya çıkaracaktı.²³⁵

Müze Direktörü Naci Kum, Tanzimat devrinde Bursa’da meydana gelen değişimleri anlatan bir yazı yayınlamıştı. Yazıya göre; o zamana kadar Kütahya’da oturan eyalet valileri 1841 yılından itibaren Bursa’da oturmaya başlamışlar, Sultan Abdülmecit ilk kez Bursa’ya gelmiş, 1844 yılında iki kez daha Bursa’ya misafir olmuştu. 1846 yılında bir Askeri İdadi (lise dengi okul), 1854 yılında da Mülki İdadi açılmıştı. 1855’te meydana gelen deprem ve yangın sonrasında Bursa viraneye dönmüş, 1858’de şehrin haritası çizilmiş, 1859 yılında Rüştüye mektebi (Ortaokul düzeyinde eğitim kurumu) açılmıştı. 1861 yılında Abdülaziz’in tahta çıkışından sonra, 1862’de Bursa’da bir ermeninin yaptırdığı fabrika, islam mezarlığına lağımını

²³³ Ayas, “Tanzimat...”, s.26-27.

²³⁴ Yücelt, “Mustafa Reşit Paşa...”, s.9.

²³⁵ Ayas, , “Tanzimat...”, s.10-11.

akıttığı için Bursa halkının tepkisini çekmiş, halk tarafından fabrika yıkılmış ancak sahibinin Babîâlî'ye şikâyeti üzerine Bursa'ya asker yollanmış olaya önyak olanlar hapsedilmiş ve fabrikanın parası da Bursa'lılara ödetilmişti.²³⁶

1865'te bir konak hastaneye dönüştürülmüş, 1868 yılında Belediye teşkilatı kurulmuş, iki yaprağı Türkçe²³⁷, diğer iki yaprağı Ermenice olan Hüdavendigar gazetesi basılmaya başlamış, 1864'te Islahhane kurulmuş, 1873'te Bursa-Mudanya demiryolunun geçeceği yerler ölçülmüş, 1877'de birinci Meşrutiyet ilan edilmiş, seçilen üç mebus (milletvekili) İstanbul'a gönderilmişti. 1886 yılında Yenişehirli Murad Emrî tarafından Matbaai Emrî adlı basımevi açılmış ve Fevait adlı haftalık bir gazete çıkarılmaya başlanmıştır. 1881 yılında Feraizci Zade Şakir de Alaca Mescit Mahallerisinde açtığı matbaada Nilüfer adlı haftalık dergi yayınlamıştır. 1889'da yine Murad Emrî haftalık Bursa gazetesinin yayınına başlamıştır. Yazara göre, Tanzimat Fermanı din ve milliyet farkına bakılmaksızın bir "Osmanlı Milleti" teşkilini hedef edinmişti. Hukukta birliği savunuyor, Avrupa devletleri Tanzimatı destekliyor, Rusya ise bu duruma husumetle yaklaşıyordu.²³⁸

B- Cumhuriyet ve Türk Devrimi

Fahir Rüştü, "*İnkılâp Karşısında Türk Münevverinin Borcu*" başlıklı yazısı ile Devrimin en önemli hedeflerinden biri olan halkın aydınlatılması işine birçok alanda örgütlü olarak çalışmalara başladığı, Halkevlerinde kurulan çalışma komitelerine ve bunların faaliyetlerine bakıldığında bunun apaçık görüleceğini belirtiyor, aydınları Cumhuriyete olan borçlarını ödemeye, edindiği doğru bilgileri halka vermeye çağırıyor, bu görevi yaparken de halkın ve köylünün anlayacağı bir dil kullanmanın, sosyal kurallara uymanın gerekliliğine dikkat çekiyordu. Ayrıca; halkın ve köylünün samimiyetsizlik dışında her şeyi affedeceği uyarısını yaparak, Türk vatani mamureye (bayındır yere) dönmeden, Türk halkı medenî insanlık varlığına kavuşmadan Türk aydınlarının rahat ve geniş bir nefes alamayacağı hatırlatılıyordu.²³⁹

²³⁶ Naci Kum, "Tanzimat Devriminde Bursa", **Uludağ**, S:24 (1939), s.31-36.

²³⁷ Yazıda "Türkçe" kelimesi kullanılmakla birlikte "Osmanlıca" yayınlandığı düşünülmektedir.

(Bkz.:Kum, a.y., s.35.)

²³⁸ Kum, a.y.

²³⁹ Fahir Rüştü, "*İnkılâp Karşısında Türk Münevverinin Borcu*", **Uludağ**, S: 2 (1935), s.32-33.

M.Turgut Koyunluoğlu, “Cumhuriyet Nesline Türk Destanı” başlıklı yazısında, “İkinci Ergenekon” olarak değerlendirdiği Milli m¼cadeleden başlayarak Türk Milletinin Atatürk’¼n önderliğinde gösterdiği kahramanlıkları kısaca anlatmış, bu kara günlerden ve onu ebediyete gömen Cumhuriyetten bahsetmiş, bu büyük mücadeleyi daha iyi anlayabilmek için gençlere “Nutku” çok kereler okumalarını çünkü bu kitabın Türk İnkılabının biricik belgesi olduğunu, herkesin kıskandığı Cumhuriyeti, bu büyük emaneti koruyarak yüceltmenin görevleri olduğunu gençlere hatırlatmıştır.²⁴⁰

Cumhuriyetin yildönümü nedeniyle yayınlanan yazıda, saltanatı ölüm uçurumuna yuvarlayan büyük hareketin, Cumhuriyet şeklinde tarihe yeni ve aydın bir çehre ile girdiğini, Cumhuriyet’in Türkiye için sadece bir yönetim şekli olmadığı, yeni inanlarıyla, sosyal karakteriyle, temiz ve duru kültürüyle olgun bir ulusun doğması anlamına geldiği vurgulanmıştır.²⁴¹

Yücer’e göre, Bursa, Türk devrimini en iyi anlayan ve sahiplenen yerlerden biriydi. Cumhuriyet, madde ile maneviyatı, dışla içi birlikte geliştirdiği için sağlam doğmuştu ve sağlam yaşıyordu. Her rejim kendi bünyesinin gereklerinden doğan sosyal kurum ve kurallarla kuvvetlenirdi. Bu durum hem rejimin bağımsızlığının ifadesi hem de yerleşip yaşamasının teminatıydı.²⁴²

Cumhuriyetle Türk toplumunun rolü değişmişti. Önceleri kader ve mistik dogmalar babadan oğula geçerken, şimdi “daima ileri” davası babadan oğula geçiyordu.²⁴³

Uludağ Dergisinin Hulusi Köymen’den aktardığı bir anı Türk Milletinin Cumhuriyetin anlamını kavradığının kanıtı gibidir. “Atatürk Mudanya yolu ile Bursa’ya geliyordu. Kalabalık bir halk kitlesi iskelede etrafını çevirmiş bulunmakta idi. Bir kadının elinde bir kâğıtla Atatürk’e yaklaştığı gör¼ld¼. İhtiyar, zayıf bir kadındı. Ata’nın yolunu keserek titrek bir ses ile: “Beni hatırladın mı oğul dedi. Ben sizin Selanik’ten komşunuzdum. Bir oğlum var; Devlet Demiryollarına girmek istiyor. Siz onu alsınlar dediniz. Fakat müdür dinlemedi. Oğlumu yine işe almamış. Ne olur bir kerede siz söylemeniz. Atatürk, çelik bakışlı gözleri samimiyetle parladı. Elleri ile geniş jestler yaparak ve yüksek sesle: “Oğlunu almadılar mı? dedi; Ben tavsiye ettiğim halde mi almadılar? Ne kadar iyi olmuş. Çok iyi

²⁴⁰ M.Turgun Koyunluoğlu, “Cumhuriyet Nesline Türk Destanı”, **Uludağ**, S: 4 (1935), s.12-17

²⁴¹ “Cumhuriyet İçin”, **Uludağ**, S:4 (1935), s.1-2.

²⁴² Yücer, “İnkılâbımızda İç ve Dış Değişimi”, **Uludağ**, S: 18, (1938) , s. 37-38.

²⁴³ Saim Altıok, “Kendimizi Nasıl Tanıdık”, **Uludağ**, S: 18, (1938), s.28-31.

yapmışlar. İşte Cumhuriyet böyle anlaşılacak. Kadın kalabalığın içinde kaybolmuştu ve Atatürk adeta vecd dolu bir sesle: “İşte Cumhuriyetten beklediğimiz netice! diyordu.”²⁴⁴

Cumhuriyetle mutlakıyeti kıyaslayan Karatay’a göre insanlar bir metafizik gücün dünyayı-insanlığı idare ettiği inancını taşıdıkları devirlerde, o gücün yeryüzündeki temsilcisine kendilerini teslim etmişlerdi. Bu temsilciler zavallı insan topluluklarına diledikleri gibi davranmışlardı. Temsilciye onları bağlayan sebep, böyle bir durumun hak olduğuna dair besledikleri kuvvetli inançtı. Bu düzenin hâkim olduğu devirlerde, bir sosyal düzen olarak mutlakıyeti savunan bilim adamları da olmuştu. Karatay’a göre “Cumhuriyet insan aklının düşünebileceği en kusursuz idare şeklidir.”²⁴⁵

Bir başka yazısında Karatay, Cumhuriyet ve Atatürk hakkındaki görüşlerine yer veriyordu. Atatürk’e göre Cumhuriyet’in Halk hâkimiyeti demek olduğunu vurguluyor Cumhuriyeti kuran Atatürk’ün şahsına hiçbir olumsuzluğun yakıştırılmayacağını belirtiyordu. Atatürk Cumhuriyet demekti, Türk Ulusu O’nun kişiliğinde şahılaşmıştı. O tarihin değil, tabiatın bir mucizesiydi.²⁴⁶

Ahmet Tevfik Aycan, “*Cumhuriyette İdari ve Adli İnkılâp*”, başlıklı yazısında, feodal yapı ile Cumhuriyetin hukuk sistemini karşılaştırmıştır. Feodal idari yapıda “şeriatın kestiği parmak acımaz”ken, Cumhuriyetin hukuk devrimi ile suçlama kadar savunmanın da vazgeçilmez bir hak olduğu inancı yerleştirilmiştir. Bu nedenle üretici, eşkıyadan kurtuluş için mahkemelerin yolunu öğretmiştir. Hak arama yolunda engel kalmamıştır. Köy kanunu çıkarılarak köylü üzerinde güven oluşturulmuştur.²⁴⁷

Türk Devriminin temel düşüncesini irdeleyen bilimsel yazılarıyla dergiyi destekleyen Namdar Rahmi Karatay “*Devrim Diyalektiği*” başlıklı yazısında, Türk Devrimlerinin benimseyebilmesi için öncelikle Devrimin anlaşılması gerektiğini, geleneklerin yeniliklere karşı daima direnç gösterdiğini fakat yeniliklerin toplumun gerçek ihtiyaçlarından doğduğundan yeni düzenlerin ve ilkelerin de yenilmez, ölmez bir kuvvetinin olduğunu, eski ve yeni çarpışmasının uzun ve kanlı bir süreç olabileceğini ancak sonuçta hep yeni ilkelerin üstün geleceğini belirtiyordu.²⁴⁸

²⁴⁴ “Bir Hatıra”, **Uludağ**, S:39-40 (1941) s.5

²⁴⁵ Karatay, “Mutlakıyet ve Cumhuriyet”, **Uludağ**, S: 39-40, (1941), s.38-39.

²⁴⁶ Karatay, “Cumhuriyet ve Atatürk”, **Uludağ**, S: 18, (1938), s.1-5.

²⁴⁷ Aycan, “Cumhuriyette İdari ve Adli İnkılâp”, **Uludağ**, S: 18, (1938), s.32-35.

²⁴⁸ Karatay, “Devrim Diyalektiği”, **Uludağ**, S: 27 (1940), s.1-3/ S: 28 (1940), s.1-3 / S: 29-30 (1940), s.2-4 / S:31 (1941), s.1-6 / S: 33 (1941), s.3-5 / S:35 (1941), s.1-3.

Fahir Komman'ın, “*Devrim ve Bugünün Ülküsü*” adlı yazısında Devrimi koruma, geliştirme çalışmalarında özellikle köy, köylü ve köylülük işleniyordu. Bunun sebebi ise her alanda toplumun en alt tabakasını köylülerin oluşturması ve nüfusun % 80'inin köylerde yaşamasıydı. Dergi aracılığıyla yapılan çağrılarda bu gerçek yansıtılıyor, “Türkiye'nin bel kemiğini teşkil eden müstahsil köylü itiraf etmelidir ki, henüz tamamen orta çağ hayatından kurtulmamıştır.” diyor “...henüz istediğimiz gibi olgunlaşmış ve ilk bilgilerini bile tamamen edinmemiştir.” diye devam ediliyordu.²⁴⁹

Her şeyiyle bizden olan köylülerin, bizim kafamızdan, bilgilerimizden, faydalanmak istediklerini belirtiyor, öğrenme isteğinin köylüde de bulunduğu anlatılıyordu. Elbette bu bilgiler ortaçağın medrese bilgileri değil devrimci Cumhuriyetin yerleştirmeye çalıştığı yeni hayatı başlatacak pozitif bilgilerdi. Bunları öğretmeden, benimsetmeden gidilecek yol uygarlığın dışında kalacaktı ve onun ateşi medeniyetin dışında kalanı yakardı.²⁵⁰

Bursa Halkevi tarafından Uludağ'da her fırsatta Türk Devrimleri, Cumhuriyet ve Kemalizm konulu yazılar yayınlanırken, Kemalizmin Avrupa'da yükselen faşist ideoloji göz önüne alındığında öneminin bir kez daha ortaya çıktığı vurgulanıyordu. Bunlardan biri de Cumhuriyetin 18.yıldönümünde yayınlanan “*Cumhuriyet Bayramı Dolayısıyla*” başlıklı yazıdır. Çok yakınımızda Avrupa'da milletlerin birbirini yok ettiği ve barışın tehlikede olduğu “Avrupa milletlerinde ölüm sınırları pasaportsuz geçiyor, gamalı kollar, hürriyetin masum gırtlığına yapışmış, siyah gömlekliler (Faşist grupların üniforması) sulhun beyaz bileklerini kelepçeye vuruyorlar.” cümlesiyle anlatılıyordu. Yazıda ayrıca Cumhuriyet ve Kemalizm'e duyulan güven vurgulanıyor; Türkiye'nin Cumhuriyet Devrimi sayesinde bu savaşa girmediğini, Cumhuriyetin Türk Halkının alın terinden doğduğu belirtiliyor ve Cumhurbaşkanı İnönü'ye hitaben; “Büyük Şef! Parmağınızın gösterdiği her yerde 18 milyon yaşamaya ve ölmeye hazırdır” deniliyordu.²⁵¹

Enver Ziya Karal, 9 Mayıs 1936 tarihinde Halkevinde verdiği “Avrupa Türk İnkılabını Nasıl Görüyor? Başka Bir Tabirle, Avrupa Türk İnkılâbı Hakkında Ne Düşünüyor” konulu konferansta Avrupa halklarının Türk İnkılâbı ile şeklen ilgilendiğini, bugün Türk insanının fes yerine şapka giydiğini, kadının erkekle eşit

²⁴⁹ Komman, “Devrim ve Bugünün Ülküsü”, **Türkün**, S: 6 (1936), s.49-51.

²⁵⁰ A.y.

²⁵¹ “Cumhuriyet Bayramı Dolayısıyla”, **Uludağ**, S: 29–30, (1940), s.1.

tutulduğunu, artık bir erkeğin çok evlilik yapamayacağını, Ankara'nın merkezi bir hükümet olduğunu bildiklerini ancak İnkılâbın nedenini bilmediklerini belirtmiştir. Avrupa nesline modern Türkiye'yi öğretecek olan tarih profesörlerinin konuya daha bilimsel yaklaşıtlarını ve yakından ilgilendiklerini, Türk İnkılâbı üzerine, Fransızca 128, İngilizce 88, Almanca 64, İtalyanca 25 olmak üzere toplam 205 eserin bulunduğunu, bunlara gazete, dergi ve konferanslar da eklenince Avrupa'nın İnkılâbımızı öğrenmek için nasıl çalıştığı hakkında fikir verebileceğini belirtiyordu. Avrupalılar Türk İnkılâbını milli mücadele ile başlatıyor ve modern Türkiye'nin doğuşunu da İstiklal Savaşı sonucuna bağlıyordu.²⁵²

Karal, "*Avrupa Türk İnkılâbını Nasıl Görüyor? Başka Bir Tabirle, Avrupa Türk İnkılâbı Hakkında Ne Düşünüyor*" başlıklı yazısında, Türk İnkılâplarının Avrupa'da "mucize" olarak görüldüğünü, Macar, Yugoslav, Üniversite profesörlerinin Türk devrimlerinin tarihin kaydetmediği eşsiz bir hareket olduğu noktasında birleştiklerini ve Avrupa'nın Türk Devrimini araştırmaya başlarken önce Atatürk'ü öğrenmeye koyduklarını, O'nun asrın en büyük askeri, en yüksek örgütçüsü ve kıymetli bir devlet adamı olarak gördüklerini belirtiyordu. Ayrıca ona göre, Türk İnkılâbının sarsılmaz temelleri Atatürk tarafından atılarak Türk gençliğinin damarlarındaki asil kan ile kalplerindeki milli heyecana emanet etmiştir. Türk gençliği Devrimin bekçisi kaldıkça, anlayıp kavradıkça ve çok geniş ve derin olan Türk Devriminin dünyaya tanıtıp, açıkladıkça bu devrimin ilerlemesinden şüphelenmek yersizdir. Yeni Cumhuriyeti ve Türk İnkılâbını dünyaya tanıtmak Türklerin görevidir.²⁵³

Karatay'a göre de; Altı ok sembolü ile gösterilen prensipler milli varlığımızın dinamik seyri içinde zorunludur. Bu ilkeler bir birimin tamamlayıcısıdır. Türk devrimine özgü şartlar içinde ayrı ayrı düşünülürse devrimci düşüncede birlik olmazdı. Devrimcilik, gerçekler sentezinin yürümesi, gelişmesi demektir. Altı ok genç Türk neslinin önünde parlak ve ihtişamlı geleceğe doğru uzanan büyük bir yoldur.²⁵⁴

²⁵² Enver Ziya Karal, "Avrupa Türk İnkılâbını Nasıl Görüyor? Başka Bir Tabirle, Avrupa Türk İnkılâbı Hakkında Ne Düşünüyor", **Türkün**, S:7 (1936), s.19-20.

²⁵³ Karal, "Avrupa Türk İnkılâbını...", S:8 (1936), s.17-19.

²⁵⁴ Karatay, "İnkılâpçılık", **Uludağ**, S:20, (1939), s. 26-28.

C- Cumhuriyeti Kuran Öncüler

Bursa Halkevi yayın organı Uludağ Dergisi aracılığıyla, Cumhuriyetin kurucusu Atatürk ile yakın silah ve çalışma arkadaşı İnönü'ye özel önem vermiş, onların halka tanıtılmasında yaptıklarının anlaşılmasında büyük rol oynamıştır.

1-Atatürk

Bir asker olarak girdiği savaşlarda yenilgisi olmayan, planlı çalışan, zamanı geldiğinde harekete geçen, kararlı bir kişiliğe sahip, pozitif düşünce ile bilimi rehber edinen Atatürk, Türk Ocakları'nın kapatılması ve Halkevlerinin kurulması düşüncesinin de mimarıdır. Halkevlerinin tüm faaliyetlerinde onun adı mutlaka anılır, ondan yol göstericilik beklenirdi. Bu durum Halkevlerinin dergilerine de yansımaktadır. Bursa Halkevi dergisi "Uludağ" incelendiğinde, yorum, araştırma, edebi yazı, şiir ve tarihle ilgili yazıların hepsinde olmasa bile, hemen her sayıda Atatürk'ün adı geçmekte, bazı sayılarının ise neredeyse tamamının Atatürk'e ayrıldığı görülmektedir. Bunlar 19, 20 ve 41 inci sayılardır.²⁵⁵

Bunlardan biri Atatürk'ün ölümüne ayrılan 19.sayısıdır. (Birinci kanun 1938) Ayrıca Atatürk'e hitafen 30 şiir yayınlanmış olup, birçoğu ağıt niteliğindedir. Bu sayıda Atatürk'ün ölüm raporuna da yer verilmişti.²⁵⁶

"İstanbul (A.A)- Atatürk'ün müdavi ve müşavir tabipleri tarafından verilen rapor suretidir. Reisicumhur Atatürk'ün umumi hallerindeki vahamet dün gece saat 24'te neşredilen tebliğden sonra her an artarak bu gün 10 İkinci teşrin 938 Perşembe sabahı saat 9.05 geçe Büyük Şefimiz derin koma içinde terki hayat etmişlerdir.

Müdavi tabipler

Prof. Dr. Neşat Ömer İrdelp

Prof. Dr. M.Kemal Öke

Prof. Dr. Nihat Reşat Belger

Müşavir tabipler

Prof. Dr. Akil Muhtar Özden

Prof. Dr. Hayrullah Diker

Prof. Dr. Süreyya H.Serter

Dr. M.Kâmil Berk

Dr. Abravaya Marmaralı"²⁵⁷

²⁵⁵ Uludağ, S.19 (1938)/ S.20 (1939) / S.41(1941)

²⁵⁶ "Hükümetin Resmi Tebliği", Uludağ, S.19, (1938), s.3.

²⁵⁷ "Büyük Atanın Son Günlerinden Neşrolunan Raporlar", Uludağ, S.19 (1938), s.191.

Yine bu sayıda hükümetin resmi tebliği de yayınlanmıştı. Tebliğ Atatürk'ün tabiplerinin son raporda, O'nun dünyaya gözlerini kapadığını bildirdiğini anlatarak başlıyor, “Türk vatani büyük yapıcısını, Türk Ulusu Ulu Şefini, insanlık büyük evladını kaybetti” sözleriyle taziyelerini sunuyor, “teselliyi ancak ve ancak O'nun büyük eserine bağlılıkta ve aziz vatanımızın hizmetinde ararız” diyerek şöyle devam edilmiştir. “Şurasını da her şeyden evvel beyan ederiz ki ölmez olan O'nun büyük eseri Cumhuriyet Türkiye'sidir.” diyerek Türkiye Cumhuriyetinin sonsuza dek yaşatılacağı mesajı verilmiş, milletle tek vücut olup kurulu düzen ve durumu devam ettirecekleri ifade edilmiştir. Büyük Millet Meclisinin öncelikle Cumhurbaşkanı seçeceğini bildirmiş ve Atatürk'ün her zaman Türk Ulusuna güvendiğini, eserlerini bu güvenle yaptığını, Türk Ulusunun bu eseri sonsuza dek yaşatacağını, Türk gençliğinin O'nun emaneti olan Türkiye Cumhuriyetini daima koruyacağını ve O'nun izinden yürüyeceğini, son olarakta Kemal Atatürk'ün Türkün tarihinde ve gönlünde daima yaşayacağını belirtmiştir.²⁵⁸

Dergi bu sayıda, Atatürk'ün Gençliğe hitabesini de yayınlamaya, herkese görevlerini bir kez daha hatırlatıyordu. İsmet İnönü'nün daha sonra birçok yerde kullanılacak olan içinde “Vatan sana minnettardır” ifadesinin geçtiği kısa ama Atatürk'e olan sevgi ve bağlılığını gösteren mesajına ve Celal Bayar'ın daha sonra birçok resmi yerde ve anıt kaidelerde görülecek olan, “Atatürk! Seni sevmek bir ibadettir” sözüne birer sayfa ayırmıştır. Ayrıca Bursa Halkevi bu sayıda Türk Ulusu adına, Atanın emanet ettiği Cumhuriyete ve İnkılâplarına sadık kalınacağı, vatan topraklarının korunacağına dair and biçimindeki bir yazıya da yer vermiştir.

Hasan Ali Yücel'in “*Meclisin Beş Dakikası*” başlıklı yazısında Atatürk'ün ölüm haberi üzerine Büyük Millet Meclisinde yaşanan saygılı üzüntülü ve hisli cümlelerle tasvir ediyor ve şöyle devam ediyordu. “...Büyük Millet Meclisi ağlıyor. O'nunla beraber Büyük Türk Ulusu ağlıyor. Bu beş dakikada Millet ve O'nun Meclisi O'nun için en büyük elemi duymaktadır; Bu duygu birliğinde Türk varlığının milli birliği canlanmaktadır. O, Meclis, Millet; bir gözyaşı tufanı içinde birbirine kavuşuyor. Aziz Atam, kurtardığın bu topraklar üstünde her şey ve hepimiz sende birleşiyoruz.”²⁵⁹

Yücel, “*Güneş Battı*” başlıklı yazısında da Atatürk'ün ufkumuzdan ağır ve görkemli bir şekilde çekildiğini, sıcaklığının kalplerde duyulmaya devam ettiğini,

²⁵⁸ “Hükümetin Resmi Tebliği”, **Uludağ**, S:19 (1938), s.3.

²⁵⁹ Hasan Ali Yücel, “Meclisin Beş Dakikası”, **Uludağ**, S: 19, (1938), s.9.

ışığının hala Türk Milletini aydınlattığını, nurlu izinin kalplerde alev alev yandığını, arkasında karanlık bırakmaksızın batan tek güneşin O olduğunu belirtmiştir.²⁶⁰

“Uludağ” ın 19 uncu sayısında, Atatürk hakkında övgü ve duygu yüklü, bazıları da ağıt niteliğinde olan şiirleri yayınlanmıştı.²⁶¹ Atatürk’ün ölümünden duyulan üzüntüye, Refik Gürel’in “*Atamı Alana*” adlı şiiri anlamlı bir örnek oluşturmaktadır.²⁶²

“ATAMI ALANA!

Gönüllerde bir mabet, gözlerde şafaktı o;
İçimizde yerleşen, ikinci bir haktı o.

Bakışında, arzumdu,..o benim emelimdi;
Daha iki gün evvel benimdi o, benimdi.

Nasıl tırmalıyarak en gizli yerimizi;
Nasıl insaf etmedin, öksüz bıraktın bizi?

Mini mini çocuklar, gözü kör ihtiyarlar;
Gönülden ağladılar, yürekten ağladılar.

Bu tek feryat kesilen milyonca insana sen;
Nedamet edip birgün bizzat kendini versen,

Yine de içimizde haksızlığın derindir;
Atamız çünkü senin biricik hünerindir...

Göklerinde yıldızlar birbirine vurarak;
Parçalasın semanı lanetler trak, trak.

Ateş olsun tabiat, kudursun denizlerin;
Eğer duygusu varsa kalbi deşilsin yerin.

Hercümerç olsun artık şu kocaman kâinat;
Beni bir yana fırlat, bir yana kendini at!

Refik GÜREL”

²⁶⁰ Yücel, “Güneş Battı”, **Uludağ**, S: 19 (1938), s.21.

²⁶¹ **Uludağ**, S: 19 (1938), s.10, 12-15 ,16-18 ,61-62, 63, 65, 66-68, 68-69, 70-71 ,72-73, 74,81.

²⁶² Refik Gürel, “Atamı Alana” **Uludağ**, S: 19 (1938), s. 104-105.

Yine bu sayıda ek niteliğinde yayınlanan “Atatürk ve Bursa Gazeteleri” başlıklı bölümde, Bursa basınında Atatürk’le ilgili yazılara, şiirlere, dünya basınındaki yansımalar, cenaze programına ve tören görüntülerinden oluşan “Bursa da Yas İntibaları” başlıklı fotoğraflara yer verilmiştir.²⁶³

F.Rıfki Atay, “Türk Tarihinin En Acı Yası” başlıklı yazısında, Atatürk’ün kaybindan duyduğu üzüntüyü duygulu ifadelerle dile getirmiş ve şöyle devam etmiştir. “Atatürk’ü şimdiye kadar bilmeyenler, bu milletin seni ne kadar sevdiğini, senden sonra, ismin ve eserin üzerine titrerken anlayacaklar!. Aklımızın ve kalbimizin vazifesini ayıralım: Ey bütün ağlaşanlar, gözyaşlarınızı birbirine kattığınız gibi, ellerinizi birbirine uzatınız. Atatürk’e yaşarken verdiğiniz sözü unutmayınız.” diyerek bitirmişti.²⁶⁴

“Facia” başlıklı yazıda, tüm Milletin topyekün Cumhuriyetin 15.yıldönümü kutlamalarına coşkuyla hazırlanırken hissedilenler “mes’uduz, çok mes’ut, sabırsızlık var.” Cumhuriyetin 10 uncu yıl dönümünde “Ne Mutlu Türküm Diyene” diye göğsü kabara kabara haykıran Atamızın sesi, acaba bu defa bize neler söyleyecek, ne işler verecek? Bütün bu hazırlıklarda, bu tatlı telaşa, bunun heyecanı, gururu var” cümleleriyle anlatılmış, bayram yaklaşırken Atatürk’ün hastalığının ilerlediği haberlerine inanmak istenmeyiş, Cumhuriyet Bayramı kutlamaları, o kara günün 10 Kasım’ın gelişi, duyulan acı, Atatürk’ün yokluğundan doğan büyük boşluk ve üzüntü muhteşem bir dil ve anlatımla yazılmıştır.²⁶⁵

Karatay, “Biz İnsanlığın En Büyük Harikasını Gördük” başlıklı yazısında, tarihi sosyolojik bir irdelemeyle değerlendiriyor, “ Atatürk’ü idrak eden bu neslin evlatları dünya tarihinin yarın efsaneleşecek olan en bahtiyar evlatlarıdır.” diyerek O’nu layık olduğu en yüksek yere koyuyordu.²⁶⁶

Dora, yazdığı değerlendirme ile Atatürk’ü, en doğru anlayanlardan biri olduğunu göstermiştir. O’nun yarattığı devrimle Ortaçağ zihniyetini ve müesseselerini yıktığını, yerine medeni bir toplum ve zihniyet yaratan devrimi gerçekleştirdiğini, kendi başarılarını hep millete mal ederek “Milletleşen Adam” olarak yükseldiğini bunun tarihte örneği olmadığını ama aksinin tarihte çok görüldüğünü yazmış ve Atatürk’ü şöyle anlatmıştı.“...O (ben) demedi, (millet) dedi.

²⁶³ Uludağ, S: 19 (1938), s.83-216 ve Fotoğraflar

²⁶⁴ F.Rıfki Atay, “Türk Tarihinin En Acı Yası”, Uludağ, S:19 (1938) s.19-20.

²⁶⁵ “Facia”, Uludağ, S: 19 (1938) s.25-27.

²⁶⁶ Karatay, “Biz İnsanlığın En Büyük Harikasını Gördük”, Uludağ, S:19, (1938), s.28-31.

O kendi büyüklüğünü Türk Ulusunun sonsuz kudret ve büyüklüğünde bularak derin bir heyecanla ve istekle (Ne mutlu Türküm diyene) diye bağırды. Halkın içinden yetiştі, fakat halkın içinden çıkmadı...”²⁶⁷

A.Tevfik Aycan’ın, “*Ondan Sakladığım Hatıralar*” yazısından Atatürk’ü birçok kez görme ve dinleme şansına eriştiği anlaşılmaktadır. “Büyük harpte”, “Kurtuluştan sonra Bursa’da”, “İstanbul muallimlerinin ziyaretinde”, “Şafak Sinemasında”, “Partililer arasında”, “Şapka inkılâbında”, “Cumhuriyetin Onuncu yıldönümünde Ankara’da” ve “Bursa’ya son seyahatlerinde” başlıkları altında hatıralarını toplamış ve Uludağ okurları ile paylaşmıştır.²⁶⁸

M.Ergin’de “*Ağladık, Ağlıyoruz, Ağlayacağız*” yazısında, Atatürk için ağlamanın kalplerin görevi olduğunu, diğer yandan da Türk Milletinin sonsuza kadar başını dik tutması, tekrar cehaletin esiri olmaması, Atatürk’ün yaktığı ateşin hızının sönmemesi, ülküsü yolunda koşan adımların yavaşlamaması için çalışılmalara devam edilmesi gerektiğini hatırlatmış ve “İşte on yedi milyon Türk’ün yarınki görevi: Fani Atamıza ağlamak ve ölmez Atamızın ülküsü yolunda çalışmak” diyerek Ata’ya ağlamanın yanında O’nun ülküsü yolunda çalışmak gerektiğini belirtmiştir.²⁶⁹

Fahir Koman “*Ebedi Şefi İlk ve Son Görüşlerim*” başlıklı yazısı ile Atatürk’ü gördüğü günü anlatıyor, O’nun ve Türk Ulusunun arasındaki kopmaz bağa dikkat çekerek “O, bütün hayatınca milletin bağrında yaşamıştı, öldüğü gün de yine milletin bağrında yaşıyordu. İşte Milli Şef Mustafa Kemal, İşte asıl mesut insan..”. diyordu. Atatürk’ün “yaşayacaksınız, eserim ve eserimiz için yaşayacaksınız” sözü için de “...ölürken bile son komutunu verdi ve öyle öldü...” yorumunu yapmıştı.²⁷⁰

Murat Alpalaca da Türk Gençliğine hitaben yazdığı “*Atamızı Ne İçin Seviyoruz*” başlıklı yazısıyla, Türk gençlerine hitaben, işgal yıllarında, işgalciler tarafından aşağılanan, hor görülen, halka yapılan eziyetlerden bahsetmiş ve Milletin şerefının, haysiyetinin demir bir el tarafından kurtarılışını, yükseltilişini anlatmış ve gençlere şu gerçeği hatırlatmıştı.”Ona çok şey borçluyuz. Gençler; mukaddes borcumuzu unutmayalım, bu borcu onun prensiplerine, onun rejimine, onun manevi şahsiyetine bağlılığımızla gösterelim ve ödeyelim.”²⁷¹

²⁶⁷ Şemsettin Dora, “Milletleşen Adam”, **Uludağ**, S: 19 (1938) s.32-34.

²⁶⁸ Aycan, “Ondan Sakladığım Hatıralar”, **Uludağ**, S: 19 (1938) s.35-40.

²⁶⁹ Ergin, “Ağladık, Ağlıyoruz, Ağlayacağız”, **Uludağ**, S: 19 (1938), s.41-44.

²⁷⁰ Komman “Ebedi Şefi İlk ve Son Görüşlerim”, **Uludağ**, S: 19 (1938), s.45-48.

²⁷¹ Murat Alpalaca, “Atamızı Ne İçin Seviyoruz”, **Uludağ**, S: 19 (1938), s.49-53.

Nazım Yücelt, “*Onu Nasıl Tanıdılar*” başlıklı yazısıyla bir anlamda Atatürk’ün kurtuluş savaşı yıllarında ve sonrasında yaptıklarını kısa ve öz cümlelerle anlatarak, tüm bunları yaparken Atatürk’e haklı olarak yakıştırılan payeleri (cihan O’nu dahi kumandan, dahi siyasi, dahi devlet adamı ve reformatör, mucize, kudret, başlı başına bir alem) hatırlatmış ve “ O bir vatan, bir millettir. Türk vatan ve milletinin sembolüdür.” diyerek yazısını bitirmiştir.²⁷²

Rüştü Ünal, “*Atatürk Çocukları*” başlıklı yazısında; Atatürk’ün, ölümünün ardından Türk Ulusunun her ferdinin tek bir yürek gibi duyduğu acı karşısında tüm dünyanın hayretler içinde kaldığını ve bu durumu anlamadıklarını, ancak bunu anlamak için çabalamalarının boşuna olduğunu, çünkü bunun tarihin ve insanlığın şimdiye kadar kaydetmediği bir sevgiden kaynaklandığını; milli birlik denen ulusal ülkünün mutlak ve tam olarak yerleştirildiğinin belirtisi olduğunu, dört yaşındaki bir Cumhuriyet çocuğunun, resmine bakarak hiç görmediği Ata’sını doğru tahlil ettirecek ve O’na olan sevgisini büyük insan edasıyla anlattırarak kadar harikalar yaratan bir adamın eseri olduğunu anlatmıştır.²⁷³

E.Behnan Şapolyo da, “*Öldün Mü Atam?*” başlığıyla acı, üzüntü aynı zamanda da sevgi ve gurur dolu bir yazı kaleme almıştır.²⁷⁴

Fahri Dalsar, Atatürk’ün ileriye görme dehasını irdeleyen bir yazı yazmıştı. Atatürk’ün bir asker olmasına rağmen, müstesna görüşlere sahip bir sosyal fikir adamı olarak özel bir deha karakteri gösterdiğini belirtmiştir.²⁷⁵

Uludağ’ın Atatürk’e ayırdığı 19.sayısının, üç bölümden oluştuğunu söyleyebiliriz. Birinci bölümü yukarıda özetlenen yazı ve şiirlerden, ikinci bölüm, Ata’nın ölümüne Bursa basınında yayınlanan yazılardan seçilenlerden, üçüncü bölüm ise cenaze merasimi ile ilgili çok sayıda fotoğraftan oluşmuştur. Bursa gazetelerinden seçilen bir yazıda “ Eski sistem peygamberlerinin nasıl türediğini bilirdim. Fakat yirminci asırda cihanın tapınabileceği bir ölünün nasıl bir ölü olabileceğini bilemezdim. Bunu da ilk defa sende gördüm.” biçiminde ilginç bir paragraf yer almıştır.²⁷⁶

²⁷² Yücelt, “Onu Nasıl Tanıdılar”, **Uludağ**, S: 19, (1938), s.54-55.

²⁷³ Rüştü Ünal, “Atatürk Çocukları”, **Uludağ**, S: 19 (1938), s.56-58.

²⁷⁴ Şapolyo, “ Öldün Mü Atam?”, **Uludağ**, S: 19, (1938), s.59-60.

²⁷⁵ Dalsar, “Türk ve İstikbali Görme Dehası”, **Uludağ**, S: 19, (1938), s.75-80.

²⁷⁶ Adalan, “Atam, Ölümün Bu Ulusa Sonsuz Bir An Olsun”(Bursa Açık Ses Gazetesinden alınmış), **Uludağ**, S: 19, (1938), s. 177.

Atatürk'ün ölümünün ertesi günü saat 11'de TBMM gerçekleşen toplantı ve ilk oturumda 348 oyla ve ittifakla İnönü'nün Cumhurbaşkanı seçildiği belirtilmiş, İnönü'nün seçim sonrası yaptığı konuşmaya yer verilmiştir. Konuşmasında Atatürk'ün adının sevgi ve saygıyla sonsuza kadar yaşatılacağını, aldığı görevi en iyi şekilde yerine getireceğini, Türk Milletinin en önemli hazinesinin Büyük Millet Meclisi olduğunu belirtmiştir.²⁷⁷

Ayrıca İnönü cenaze töreni gününün akşamı, Türk Ulusunun gösterdiği yüksek heyecan ve hürmeti ifade eden bir, beyanat vermiş ve bu beyanname Uludağ'da yayınlamıştır.²⁷⁸ Ordu'yu temsilen Mareşal Fevzi Çakmak'a²⁷⁹ taziye mektubu sunmuş, dünya basın temsilcilerine de bir beyanat vermiştir.²⁸⁰

İsmet İnönü, millete yayınladığı mesajda, Atatürk'ün, sevgili milletinin ihtiramı (saygılı) kolları üstünde fani vücudunun istirahat yerine tevdi edildiğini duyurmuştu. “Fena zihniyet ve idare ile geri bırakılmış Türk Cemiyetini, en kısa yoldan insanlığın en mütekâmil ve en temiz zihniyetleri ile mücehhez (modern bir devlet) haline getirmek, O'nun (Atatürk'ün) başlıca kaygısı olmuştur” demişti. İnönü, birçok övücü ifadelerden sonra “Emin ol, aziz hatıran sönmez meşale olarak ruhlarımızı daima ateşli ve uyanık tutacaktır.” sözleriyle mesajını bitirmişti.²⁸¹

Bursa Halkevi, ölümünün 3. yıldönümünde Uludağ'ın 41. sayısını yine Atatürk'e ayrılmış, Karatay, “Atatürk'ün Ölümü Ne Demektir” başlıklı yazısı ile “Atatürk'ün doğum ve ölümü diye kaydettiğimiz bu hadise, doğrudan doğruya “Milli Vicdan” ın doğuşu ve kendine gelişi hâdisesidir” diye özlü bir ifade kullanmış, Atatürk'ten kalan milli iradenin İnönü'ye emanet edildiğini belirtmiştir.²⁸²

Atatürk'ün ölümünün dördüncü yıldönümünde İnönü'nün yayınladığı mesaj Uludağ'ın birinci sayfasında yayınlanmıştır. İnönü, Türk Ulusuna özetle Atatürk'ün bütün ömrünü milletinin saygılı kolları üstünde fani vücudunun istirahat yerine yerleştiğini, gerçekte yattığı yerin Türk Ulusunun, aşk ve gurur dolu kahraman ve vefalı göğsü olduğunu belirtmiştir. Büyük zaferler kazandıktan sonra da ömrünü yalnız Türk Ulusunun haklarını korumaya adanmış, modern bir devlet kurmanın onun başlıca amacı olduğunu vurgulamıştır. Cumhuriyetin onun kutsal

²⁷⁷ “Cümhurreisimiz İsmet İnönü'nün Nutku”, **Uludağ**, S: 20, (1938) s.1-3

²⁷⁸ “Cümhurreisimizin Millete Beyanamesi”, **Uludağ**, S: 20, (1938), s.1-3.

²⁷⁹ “İsmet İnönü'nün Orduya Taziyesi”, **Uludağ**,S: 20, (1938), s.7-8.

²⁸⁰ “Cümhurreisimizin Dünya Matbuat Mümessillerine Beyanati”, **Uludağ**, S: 20, (1938), s. 9-10.

²⁸¹ “İsmet İnönü'nün Türk Milletine Mesajı”, **Uludağ**, S: 41, (1941), s.1-2.

²⁸² Karatay, “Atatürk'ün Ölümü Ne Demektir?”, **Uludağ**, S: 41, (1941), s.3-5.

emaneti olduğunu ve sonsuza dek sahip çıkacaklarını, milletlerarası barışın onun en kıymetli ideali olduğunu belirterek, milli yasa katılan büyük milletlere teşekkürlerini sunuyordu. Atatürk'e şükranlarını şu cümleleriyle dile getiriyordu. "Devletin kurucusu ve milletimizin fedakar, sadık hizmetkarı, insanlık ülküsünün aşık ve mümtaz siması, eşsiz kahraman ATATÜRK! Vatan sana minnettardır. Emin ol, aziz hatıran (sönmez meşale) olarak ruhlarımızı daima ateşli ve canlı tutacaktır."²⁸³

Atatürk'ün ölüm yıldönümünde, Hulusi Köymen'in yazısında, Ülkenin içinde bulunduğu çıkmazı ve Atatürk'ün millet için yaptıklarını "Kaderimizin yolu bir tarafta derin bir uçurum, diğer tarafta aşılması imkânsız dikenli engellere çattı. Ya bu uçurumda yuvarlanmak veyahut her kayasının dibinde bir mezarın açıldığı bu çetin dağı aşmak lazımdı. Her bakımdan darmadağın olmuş milleti toparlayacak sağduyuyu göstermek Atatürk'e nasip oldu" sözleriyle ifade ederek devrim sürecini ve yenilenmesini anlatıyordu.²⁸⁴

Atatürk'ün ölümünün dördüncü yılında da anma törenleri düzenlenmiş, toplantılar, konferanslar verilmiş, konuşmalar yapılmıştı. Bu etkinliklerle ilgili yazılanlara Uludağ'ın, 53 ve 54. sayılarında yer verilmişti.

Mümtaz Ergin, "1938-1942 2. Teşrin Saat 9.05" başlıklı yazıda, Atatürk'ün ölümünden duyulan acıyı, başlıktaki tarih ve saati yalnız Türklerin değil, insanlığın değerini bilen düşünebilen hiç kimsenin unutamayacağı, ufkumuzun bir tarafında O'nun yer aldığını dile getiriyordu.²⁸⁵

10.11.1942 Salı günü akşamı, Bursa Halkevi'nin tarafından Tayyare Sinemasında hazırlanan Atatürk'ün ölüm yıldönümü töreninde Öğretmen Ömer Sıtkı Erdi ve Nazım Yücelt tarafından birer konuşma yapılmıştı. Bu konuşmalarda, Atatürk'ün hayatından, dehasından İstiklal Mücadelesindeki kahramanlıklarından söz ediliyor ve kaybının üzerinden dört yıl geçmesine rağmen acıların dinmediği, O'nun bir sembol, bir ideal ve bir ruh olduğu, kutsal bir varlık olarak yüreklerde yaşadığı belirtiliyordu.²⁸⁶

Aynı gün Cumhuriyet alanında yapılan anma töreninde bir konuşma yapan Naci Kurul'da, Atatürk'ün kahramanlıklarından bahsetmiş, bütün dünya liderlerine örnek olduğunu, İnönü'nün benliğinde yeniden yaşam bulduğunu, devrimlerinin aynı yolda aynı kudretle birlik beraberlik içinde devam edeceğini ifade etmiş ve Atatürk'e ant niteliğindeki şu sözleriyle konuşmasını sonlandırmıştı. " Türk Cumhuriyeti

²⁸³ "İsmet İnönü'nün Türk Milletine Mesajı", **Uludağ**, S: 41, (1941), s. 1-2.

²⁸⁴ Köymen, "Üçüncü Ölüm Yıldönümünde Atatürk", **Uludağ**, S: 41, (1941), s.9-13.

²⁸⁵ Yücelt, "1938-1942 2. Teşrin Saat 9.05", **Uludağ**, S: 53-54 (1942), s.1-2.

²⁸⁶ Ömer Sıtkı Erdi'nin ve Nazım Yücelt'in Söylevi, **Uludağ**, S: 53-54 (1942), s.3-6 ,7-9.

kökleşiyor, kuvvetleniyor. İnsanlık için temiz ülküler saçıyor. Türk Milleti ve Türkiye Cumhuriyeti daime yaşayacak, boğuşan insanlık için daima temiz bir örnek olacaktır.”²⁸⁷

2- İsmet İnönü

Milli mücadele başlarken birçok değerli asker gibi İnönü’de milli kuvvetlerden yana olmuş Ankara’ya geçerek milli mücadelede önemli rol oynamıştı. Batı cephesi komutanlığına atanmış, Dumlupınar, İnönü savaşlarında düşman kuvvetlerini imha etmiş Atatürk’ün büyük takdirini kazanmış, O’nun ifadesiyle “milletin makûs talihini yenen” unvanını kazanmıştı. Dışişleri Bakanlığı yapmış, Lozan Antlaşmasını imzalamış, Başbakanlık yapmış hep Atatürk’ün yanında bulunmuştu. Ona II. Adam deniyordu. Tüm devrim süreçlerinin içinde olduğundan Halkevleri sürecinde de önde bulunan en ilgili isimlerin öne çıkanlarındandı. Halkevleri ona sahip çıkıyor ve yayın organı olan Uludağ’ın yayınlarında yer veriyordu.

Cumhurbaşkanı seçildiğinde Mecliste yaptığı konuşmayı Uludağ, birinci sayfasına almış, hakkındaki yazılar nicelik ve nitelik yönünden artış göstermiştir. Millete beyannamesini, Orduya taziyesini, dünya basın temsilcilerine beyanatını yayınlamıştı. Beyanat, Türkiye Cumhuriyetinin, devrim çizgisinden sapmayacağı, Atatürkçü zihniyetin devam ettirileceği yönünde mesaj içeriyordu.²⁸⁸

Abidin Daver, kaleme aldığı yazısında Atatürk ölmüş olsa bile, İnönü ile ruhunun beraber olduğunu ifade ediyor, onları hayalinde konuşarak birbirine olan bağlılık ve beraberliklerini “...Faniler ayrıldılar amma ebediler beraberdir. Vücutları ayrıldı amma, ruhları gene beraber, gene yan yana gene baş başadır...” sözleriyle ifade ediyor, “bu iki başın... Türk zaferinin, Türk inkılâbının ve tarihe yeni doğan Türklüğün ölmez sembolü olacaktır” diyordu.²⁸⁹

Uludağ, İnönü’nün, partisinin büyük kurultayında yaptığı konuşmayı da birinci sayfadan vermişti. İnönü, Halkevlerinin çalışmalarını teşvik ve talep etmek istediklerini belirtmişti. Büyük devletlerin küçükleri yutmasını kabul etmediklerini, her milletin bağımsız bir devlet olarak yaşaması gerektiğini bir insanlık akidesi

²⁸⁷ Naci Kurul, “Söylev”, **Uludağ**, S: 53-54 (1942), s.13-14.

²⁸⁸ “Cümhürreisimiz İsmet İnönü’nün Nutku”, **Uludağ**, S: 20, (1938), s. 1-3.

²⁸⁹ Abidin Daver, “İsmet İnönü’nün Gözyaşları”, **Uludağ**, S: 20, (1939), s.11-13.

olarak kabul ettiklerini söylemişti. Ortak güvenlik endişesi ve ortak zihniyetin bizi sonuçta siyasî ittifaka götürdüğünü anlatmıştı.²⁹⁰

İnönü 5 Eylül 1941 tarihinde saat 20.30'da Bursa'ya gelmiş ve üç gün kalmıştı. İnönü Bursa Halk Partisinde Bursalılara hitaben kısa bir konuşma yapmış, Bursalıları övmüş, son bir hafta içinde ziyaret ettiği illerde çelik gibi bir iradeyle karşılaştığını, bir hükümet tedbiri olan varlık vergisinin, milletin vicdanında, doğru ve haklı bir tedbir olarak kabul gördüğünün anlaşıldığını ifade etmiş, Bursa'da “...*aranızda geçirdiğim birkaç günden bahtiyarlık duydum.*” demişti.²⁹¹

Uludağ, bu gezinin programını ayrıntılı bir şekilde yayınlamıştı. Birinci gün, İnönü'yü karşılamak üzere 18.30'da İl ve Parti büyükleriyle Bursa milletvekilleri ile o dönemde Bükreş Büyük Elçisi olup Bursa'da misafir olarak bulunan Hamdullah Suphi Tanrıöver'in Milli Şefi karşılamak üzere Çekirgeye hareket ettiklerini, yol boyunca toplanmış bulunan kalabalık eşliğinde karşılamının gerçekleştiğini ve yoğun sevgi gösterileriyle Cumhuriyet Köşküne varıldığını, coşkunun gece yarısına kadar devam ettiği, ışıklar, bayraklar ve çiçeklerle donanan şehrin unutulmaz tarihi bir gece yaşadığı belirtilmiştir. İkinci gün İnönü'nün saat 10'da Valiliği, arkasından Merinos Fabrikasını, Halkevini, Enstitüyü, Belediyeyi ziyaret ettiğini; Üçüncü gün, Ziraat Okulu ile Askeri Liseye giderek, dersaneleri, laboratuvarları ve imalathaneleri teftiş ettiği, öğleden sonra saat 15.00'de şehirden ayrılarak, gelişinde olduğu gibi sevgi gösterileri eşliğinde Mudanya yolu ile İstanbul'a hareket ettiği anlatılmıştır.²⁹²

Bozdağ, bu geziyi değerlendirdiği yazısında İnönü'yü “...en büyüğümüz, en çok sevdiğimiz, en çok inandığımız insan aramızda dünya çapında bir kahraman, bir idareci ve siyaset adamı olan milli ve aziz şefimiz İsmet İnönü aramızda bulunuyor ” diyor ve İnönü'nün Türk Ulusunun iftiharını ifade ediyordu. Türkiye'nin dört bir yanındaki ülkelerde ekonomik bunalım ve savaşın kol gezdiğini, Milli Şef'in ülkemize barış ve emniyeti getirdiğini belirterek, Türk Milletinin minnettarlığını ve bağlılığını dile getiriyor ve millet adına söz veriyordu “Milli Şef, parmağınızın gösterdiği her yerde ve her zaman bu millet yaşamaya ve ölmeye hazırdır. Hazırız”.²⁹³ Bozdağ yazısında satırlar dolusu övgü sözlerine yer vermişti.²⁹⁴

²⁹⁰ “Cumhurreizimiz Büyük Şef İsmet İnönü'nün Beşinci Büyük Parti Kurultayında İrat Buyurdıkları Nutuk”, **Uludağ**, S: 22 (1939), s.1-7.

²⁹¹ “Milli Şefin Bursalılara Hitabı”, **Uludağ**, S: 55, (1943), s.1-2..

²⁹² “Büyük Misafirimiz İsmet İnönü'nün Bursa'da ...”, **Uludağ**, S: 39-40, (1941), s.3-8.

²⁹³ İsmet Bozdağ, “O geldi”, **Uludağ**, S: 39-40, (1941), s. 9-14.

D- Türk Devrimi Yolundaki Önemli Olaylar

1- Mudanya Mütarekesi

Bursa stratejik konumundan dolayı bir tarihi olaya tanıklık etme şansı yakalamış, I. Dünya Savaşına son veren mütareke, Bursa'ya bağlı Marmara Sahilindeki Mudanya'da yapılmıştı. Mütarekenin imzası yoluyla yalnızca savaşa son verilmemiş, Ateşkes sağlanması, Osmanlı devletinin kabul ettiği “Sevr Anlaşması” tamamen geçersiz kıldığı gibi daha sonra imzalanan Lozan Barışının da ana ilkelerinin ne olacağını göstermişti. Olayları yaşayan insanlar henüz hayatta olduğu bir döneme ilişkin değerlendirmeler yapıldığından, dergideki yazılar genel olarak zafer coşkusuyla dolu olduğu görülmektedir. Kurtuluş Savaşından sonra kazanılan siyasal bir başarı olan Mudanya Mütarekesinin, Türkiye’de hür Türk havasını bağrına dolduran her Türkün kalbinde yaşattığı bir ant olduğu ifade ediliyordu. Öte yandan milli kuvvetlerin uluslararası hukuk kapsamında ilk defa büyük devletler karşısında tanınma; hem başarılarını onaylatma, hem de Osmanlıya karşı Ankara’ya devlet statüsü kazandırma yoluyla. Bu mütarekenin Bursa sınırları içinde yapılması Bursalıların desteklediği ve onayladığı bir olaydı.²⁹⁵

Bahadır Alkım da yazısında, izlenen stratejiyi, milli kuvvetlerin kararlılığı ve haklılığını olayın seyri ile birlikte anlatılıyordu. Milli Kuvvetlerin boğazlar bölgesine girmemelerini teminen Atatürk’e sunulan önerge üzerine O’nun, Ulusal hükümetin böyle bir bölgeyi tanımadığını, Trakya kurtarılmadıkça orduların durdurulmasına imkân olmadığını söylediği ve bu sözlerin Misak-ı Milliyle direnerek, ulusal vatan tasarısını kabul ettirme mücadelesinin habercisi olduğu belirtiliyordu.²⁹⁶

İsmet İnönü başkanlığında 1.10.1922’de Mudanya’da başlayan konferansın konusu iki nokta üzerinde toplanıyordu. Birincisi, Doğu Trakya’nın Yunanlılar tarafından boşaltılması ve Türklere geri verilmesi. İkincisi de İstanbul hakkında barışın yapılmasına kadar geçerli olabilecek hükümlerin tespitiydi. Heyecan ve tartışmalı ortamda başlayan konferans nihayet 11.10.1922 de Mudanya Mütarekesinin imzalanmasıyla tamamlanmıştır.²⁹⁷

²⁹⁴ Bozdağ, çok partili sisteme geçildiğinde benzerleri ile birlikte İnönü’nün en azılı karşıtlarından biri olmuştu.

²⁹⁵ Bahadır Celal, “Mudanya Mütarekesi”, **Uludağ**, S: 4 (1935), s.52-55.

²⁹⁶ Alkım, “Mudanya ...”, **Türkün**, S: 6 (1936), s.41-44.

²⁹⁷ Alkım, a.y., s.55-56.

Mudanya Mütarekesi Türk'e vurulmak istenen zincirin kırılarak Lozan'a uzanan bir zafer köprüsüdür. Mondros Mütarekesini Sevr'in düşüşü, Mudanya Mütarekesini ise Lozan'a çıkışın simgesi olarak değerlendiren Bahadır Alkım, "Onun içindir ki Lozan'ın anlamını bilen her Türk, Mudanya'nın büyüklüğünü kuvvetli bir varlık olarak benliğinde yaşatacak ve gelecek nesillere şerefle, şanlı aktaracaktır." diyordu.²⁹⁸

Dergi, Mudanya Mütarekesine 4,6,7,ve 8. sayılarında seri halinde geniş yer vermiştir. Bursa Halkevi'nin milli bir olay karşısında böylesine bir tutum alması; halkevinin bir kurum olarak yüceltiyor, Bursalıları gururlandırıyor ve tarihimizin bu altın sayfasının parlaklığını da canlı tutuyordu. Bir Amerikalı yazarın "...Hiçbir vakit Avrupa'nın Asya karşısında bu kadar hacalet aver (utanç veren) bir teslimiyeti vaki olmamıştır..." dediğinden bahseden Bahadır Alkım bu söze şu cümleyi ilave etmişti. "...On altıncı asrın ikinci yarısından bugüne kadar Avrupa hiçbir vakit Türkün karşısında bu kadar küçülmemiştir."²⁹⁹ Mudanya Mütarekesinden esinlenerek coşkusunu dizelere döken Bedia Kızılay'ın "Mudanya" şiirine de "Uludağ" sayfalarında yer verilmiştir.³⁰⁰

"MUDANYA

Ordu zafer kazandı, nice başlar eğildi,
Hiçbir savaş alanı, senden üstün değildi,
Barışı imzalayan İnönü'nün eliydi,
Göğsünde şanlı nisan taşıyorsun Mudanya...

Denize dökülürken düşman diyordu "Aman",
"Türk Milleti her şeyde, hele savaşta yaman"
Dört yanı kaplamıştı, toptan, tüfekten duman,
Tarihin kucağında yaşıyorsun, Mudanya...

İstiklal ve hürhüğüün beşiği güzel ilçe,
Başkomutan: "Ordular hedefiniz" deyince,
Arslan Mehmetçiklere düşman boyun eğince,
Zafere çelenk taktın, ak yüzünle Mudanya...

²⁹⁸ Alkım, a.y., s.56.

²⁹⁹ Alkım, "Mudanya...", s.52-56.

³⁰⁰ Bedia Kızılay, "Mudanya", **Uludağ**, S: 87 (1948), s.16.

Şehitler mezarlarında rahat rahat uyuyor,
Yurdun devrimini, üstünlüğünü duyuyor,
Can verdiği millete geleceği soruyor,
Nice Şükrü Çavuşlar, saklı sende Mudanya...

Bedia KIZILAY”

2- Lozan Konferansı

Daha önce de vurgulandığı gibi Bursa Halkevi Milli Günleri konferans ve yayımlarla anıyor ve değerlendiriyordu. Bu önemli olaylardan biriside Lozan'dı. Yeni Türk devletinin dünya milletlerince tanınmasının ve Türk devletinin hukukî varlığının belgesiydi. Osmanlının duraklama devrinden başlayarak yabancılar tarafından küçümsenerek sömürgeleştirilmesi, halkta yılgınlık ve aşağılık duygusunun gelişmesi batının sürekli baskısı altında devlete, zaman içinde mandacı ve yeteneksiz kimselerin hakim olması, en sonunda devletleri ile milli kimliklerinin yok edilmesi amacıyla işgal ve katliama uğramalarından sonra Lozan gibi bir başarıyı elde etmeleri, tarihte eşine rastlanmayan bir olaydı. Bir devlet var olmuştu, hem de dünyanın en güçlülere karşısında bağımsızlığını alarak, tarihi kanla yazarak tüm dünyayı şaşkınlıkla yalın ayak, aç, susuz, sopayla tanklara karşı yürümüş kamyonlara karşı kağıyla başarmıştı bu işi. Uludağ Dergisi, Lozan Konferansına giden süreci bu detayla anlatıyordu.³⁰¹

Dünyada şaşkınlık ve hayret uyandıran bu olay Türk insanına güven getirmiş, batının üç yüz yılda aldığı yolu Atatürk öncülüğünde on beş yılda kat edilmişti. Bursa Halkevi yönetimi, tarihçi Nazım Yücelt'i halkevine getirtmiş ve bir konferans verdimişti. Yücelt konuşmasında, karşı devletlerin Türkleri parçalamak için Ankara ve İstanbul hükümetlerini Lozan'a ayrı ayrı davet ettiklerini ancak Ankara hükümetinin bunu reddederek İstanbul hükümetini meclis kararıyla lâğvettiğini konferansa yalnız başına katılıp bu başarıyı sağladığını ifade etmişti. Lozan konferansına katılan devletler ve temsilcileri hakkında bilgiler vermiş, bu ülkelerin ortak isteklerinin, yeni devletin de (Türkiye) eskisi gibi (Osmanlı) kendi güdümlerinde kalması olduğunu söylemişti. Türk heyetinin ise tek başına “tam istiklal”, “uluslararası eşitlik” te direnerek bunu başardığını anlatmıştı.³⁰²

³⁰¹ Hayri Gürmen, “Lozan”, **Uludağ**, S.60 (1943), s.3.

³⁰² Yücelt, “Lozan Muahedesi Nasıl İmzalandı” **Uludağ**, S:23 (1939), s.33-41.

Lozan Antlaşmasının 20. yıl dönümünde de bir konferans hazırlanmış konferansta, Hayri Gürmen konuşmacı olarak yer almıştı. Gürmen, Lozan'ın tam bağımsızlık demek olduğunu söylemiş, Lozan'a kadar olan gelişmeleri de kısaca özetlemiştir.³⁰³

Lozan Konferansı süresince, devletlerin hangi meseleler üzerinde ısrarlı olduklarını ve bunun gerekçelerini anlatmış, konferansın Türkiye, Yunanistan ve İngiltere için çok önemli olduğunu söylemiştir.³⁰⁴

Lozan'da imzalanan sözleşmenin farkı, Almanya, Avusturya, Bulgaristan, Macaristan gibi devletlere, galiplerin kendi dikte ettikleri şartları kabul ettirmiş olmaları, Türkiye'nin ise karşılıklılık ve eşitlik ilkesinde direnmesi savaş galibi statüsü ile dikte ettirilmek istenen hiçbir baskıya boyun eğmemesiydi. Türkiye'yi mağlûp statüde değerlendirmek isteyenlere karşı gösterilen direnç Türklere hiçbir ölçüye sığmayacak bir zafer kazandırmıştı.³⁰⁵ Sevr'i işgalciler hazırlamış, İstanbul hükümeti zilletle buna imza koymuştu, oysa Lozan'da Türkün zarafeti sergilenmiş, tehditler duymazdan gelinerek, güçlüler tehdit edilmiş, saldırganın küstahlık derecesine varan tavırlarına aldırış edilmemiş, entrikacı büyük devletlerin en güçlü ve gözde siyasîleri masa başında silâhsız savaş yapılarak teslim almıştı.³⁰⁶

3- Boğazlar ve Montrö

Uludağ Halkevi, yine bizim olduğu kadar diğer devletler içinde kritik bir sorun olarak tarih boyunca canlılığını koruyan "Boğazlar Meselesi"ni de Türkün Dergisinin sayfalarına taşımıştı. Fakat bu yazıda,³⁰⁷ konunun bilimsel, siyasî ve askeri yanlarından değil biraz hamasetle Türklerin dehasından Atatürk'ün büyüklüğünden ve başarısından söz ediliyordu. Konunun henüz çözümlendiği dönem içinde yazılan bir yazı olması nedeniyle bu durum doğal karşılanabilir. Fakat Halkevi konunun anlaşılması için önemli günler için verdirdiği konferansların birini boğazlar konusuna ayırmış, konuyu Hayri Gürmen 21 Temmuz 1943 Çarşamba günü Bursa halkevi'nde izleyicilere anlatmıştı.³⁰⁸

³⁰³ Gürmen, a.y., s. 1.

³⁰⁴ A.y., s. 2-4.

³⁰⁵ A.y., s.5-6.

³⁰⁶ A.y., s.7.

³⁰⁷ Tahsin Uygur, "Hadiseler Karşısında", **Türkün**, S: 8,(1936), s.1-4.

³⁰⁸ Gürmen, "Montrö", **Uludağ** S: 60, (1943), s.18-33.

4- Hatay Sorunu

Türkiye ile Fransa arasında 20 Ekim 1921’de Ankara Anlaşması yapılırken, İskenderun Sancağı Türkiye sınırları dışında kalmıştı. Halkın büyük çoğunluğu Türk olan ve Misak-ı Milli sınırları içerisinde bulunan bu bölgenin Türkiye’nin dışında bırakılması, o günlerin koşulları nedeniyle sonucunda istenmeyerek kabul edilmişti. Bununla beraber Türkiye’nin isteği üzerine Ankara Anlaşmasının Sancak’taki Türklerin çıkarlarını koruyacak ve bölgeye özerklik verilmesi için gerekli ortamı hazırlayacak, hükümler konmuştu.

Bu ortamda Türkiye, 9 Ekim 1936’da Fransa’ya bir nota vererek, Suriye ve Lübnan’a olduğu gibi İskenderun Sancağı’na da bağımsızlık verilmesini istedi. Atatürk, bu konuya Türkiye’nin verdiği önemi, 1 Kasım 1936 da TBMM’nin yeni çalışma dönemini açış konuşmasında şöyle “...Milletimizi gece gündüz meşgul eden başlıca büyük mesele hakiki sahibi öz Türk olan İskenderun-Antakya ve havalisinin mukadderatıdır. Bunun üzerinde, ciddiyetle ve katıyetle durmaya mecburuz. Daima kendisiyle dostluğa çok ehemmiyet verdiğimiz Fransa ile aramızda tek ve büyük mesele budur...” diyerek belirtmiştir.³⁰⁹ Atatürk bu konuşmasında bir gün sonra Tayfur Sökmen ile yaptığı görüşmede “Bugünden itibaren davaya resmen el kondu. Antakya-İskenderun ve havalisinin ismi bundan böyle Hatay’dır, cemiyetinizin adını ‘Hatay Egemenlik Cemiyeti’ olarak değiştirin ve faaliyetinizi bu isim altında yürütün...” demiştir.³¹⁰

Fransa’nın muhalefetine rağmen Türk Ulusu yine bir zafer kazanmış ve 23 Temmuz 1939 tarihinde Hatay’ın anayurda katılımı gerçekleşmişti. Sami Argüden “ Bu gün Atatürk’ün bundan 19 sene önce Hataylı gözü yaşlı genç kızlara söz verdiği Hatay’ın anayurda katılımının bayram günüdür. Damarlarında aynı kanı, gönüllerinde aynı sevgi ve imanı taşıyan 290.000 can kardeşimizin başı üstünde dün saat 18.00’den beri dalgalanan Türk bayrağı ile beraber parlayan Türkiye Cumhuriyeti güneşi, uzun senelerden beri bunun hasretini çeken kardeşlerimizin gözündeki nurun ve gönlündeki imanın sonsuz ve ana kaynağıdır.” diyerek günün anlam ve önemini dile getiriyordu.³¹¹

³⁰⁹ Hamza Eroğlu, **Türk İnkılap Tarihi**, Ankara, Savaş Yayınları, 1990, s.328.

³¹⁰ Tayfur Sökmen, **Hatay’ın Kurtuluşu İçin Harcanan Çabalar**, Ankara, TTK Yayınları, 1978, s.95.

³¹¹ Sami Argüden, “23 Temmuz 1939 Hatay Bayramı Münasebetiyle Yapılan Söylev”, **Uludağ**, S: 23 (1939), s.31.

E- Bayramlar, Anma Günleri

Uludağ dergisi incelendiğinde, Bursa’da “Cumhuriyet Bayramı”, “23 Nisan”, “19 Mayıs”, “Zafer Bayramı” “Toprak (Nevruz) Bayramı”, “Dil Bayramı”, “Üzüm Bayramı”nın coşkuyla kutlandığı anlaşılmaktadır. Dergi’de bu bayramların kutlama promlarına yer verilmemiş, sadece bu törenlerde yapılan bazı konuşmalar ve konferanslar yayınlanmıştır. Bunun yanında dergilerin genellikle son sayfalarında bulunan Halkevi Haberleri kısmında bayram coşkuyla kutlandı ya da bayram nedeniyle konferans verildi büyük ilgiyle karşılandı gibi cümlelere rastlanmaktadır.

1935 yılında 23 Nisan nedeniyle lise, ortaokul, sana ve ziraat okullarındaki öğrenciler tarafından spor yarışmaları yapılmış kazananlara ödüller verilmiş, Cumhuriyet Bayramı kutlamaları etkinlikleri çerçevesinde Gösterit Komitesi tarafından Sakarya piyesi sahnelenmiştir.³¹²

1938 yılının 19 Mayıs kutlamaları kapsamında C.H.P. İl Sekreteri Saim Altıok’un “*Tanrı Bir Ulus Yarattı*” başlıklı yazısı “Uludağ” da yayınlanıyordu. Bu yazıda dikkat çeken bir anekdot Atatürk’ün Türk Milletine verdiği önemi bir kez daha anlamak bakımından önemlidir. Bu anekdot “MUSTAFA KEMAL Anadolu’ya hareketinden evvel evinin kapısı önünde bir bildiği ile konuşuyor. Bu bildiği ona: Kemal gitme, bindiğin vapuru Karadeniz’de batıracaklar deyor (diyor). Kapı eğiğinde yapılan bu konuşmada MUSTAFA KEMAL (gidersem batıracaklar, gitmezsem ne olacak, yine tutacaklar, fakat memleket ve millet ne olacak) deyerek (diyerek) sahile doğru yürüyor ve Kızkulesi önünde bulunan Bandırma vapuru ile Karadenize açılıyorlar.” cümleleriyle anlatılmıştır.³¹³

“19 Mayıs ve Atatürk” konulu bir konferansta Sabri Hazar tarafından Yirminci yıldönümü nedeniyle 1939’ da verilmiş, 19 Mayıs’ın tarihte yeni bir çığır açtığı ve İstiklal güneşinin Anadolu’ya ilk defa Samsun’dan doğduğu vurgulanmıştı. Milli mücadele süreci anlatılmış, bundan sonrada Atatürk’ün kutsal emaneti olan Cumhuriyeti aynı zindelik ve şuur içinde gelecek nesillere devredileceği ülkünün bu olduğu belirtilmişti Uludağ dergisinde bu konferans metnini yayınlarken bu ülküyü kalıcı kılıyordu.³¹⁴

1949 yılındaki 19 Mayıs’ı kutlama etkinlikleri içerisinde Bursa Halkevi tarafından bir lise öğrencileri arasında “Türk İnkılabı” konulu bir Hitabet yarışması

³¹² **Türkün**, S: 6 (1936), s.5-6

³¹³ Altıok, “Tanrı Bir Ulus Yarattı”, **Uludağ**, S:16 (1938), s.1-5.

³¹⁴ Sabri Hazar , “19 Mayıs ve Atatürk” **Uludağ**, S:22 (1939), s.14-17.

düzenlenmiş ve dereceye girenlerin konuşma metinleri “Uludağ”ın 95. sayısında³¹⁵ yayınlanmıştır.³¹⁶

1939 yılı 23 Nisan kutlamalarında hoparlör konferansları verilmiş, küçüklere Bursa Halkevi tarafından temsiller ve filmler gösterilmiştir.³¹⁷

1942 yılındaki 23 Nisan Bayramı ve Çocuk Haftası nedeniyle Uludağ dergisinde yayınlanan yazıda da Ulusal egemenliğimizin kutlandığı, çocuğa verilen sosyal değerın güzel göstergesi olan bu bayramın, en canlı anlamı hiçbir kaygıya ruhunu kaptırmayan, renk renk giyinmiş kelebekler gibi uçuşan çocuklar olduğu vurgulanmıştı. Cumhuriyetin kuruluşundan sonra Türk Milleti yeni Devletinde en büyük yeri çocuğa vermekle milli ve sosyal hayatının temelini atmış olduğu belirtiliyordu.³¹⁸ Halkevi haberlerinden Bayram kutlamaları için Bursa’ya gelen Üniversiteli gençlerinde törenlere katıldıkları anlaşılmaktadır.³¹⁹

Mümtaz Ergin’in 1943 yılındaki bayram nedeniyle yazdığı “23 Nisan Bayramı” başlıklı yazında 23 Nisan ile yeni bir devir açıldığını dikkat çekiyordu.³²⁰ Ayrıca, bayram nedeniyle Murat Alp, Hulusi Köymen, Nazım Yücelt, Zehra Budunç hoparlörle çeşitli konferanslar vermişti.³²¹

Cumhuriyet Bayramları da Bursa’da coşuklu etkinliklerle kutlanmaktaydı. Konuşmalar yapılıyor, şiirler okunuyor, konferanslar veriliyordu. Bu konferanslardan biri de 1941 yılındaki Cumhuriyet Bayramı nedeniyle Kemal Ermat’ın Bursa Cumhuriyet alanında söylediği nutuktur. Bu söylev Uludağ dergisinde aynen yayınlanmıştır. Ermat, konuşmasına “Aziz yurddaşlarım, sevgili çocuklar, arslan askerler!” diye başlamış, Türk Milletinin kazandığı zaferler ve kahramanlıklar üzerinde durmuş, Türk Bayrağını göklerde yükseltenler, onun gölgesinde can verenlere saygılar sunmuş, onların sayesinde Türk halkının hür, refah ve mutluluk içinde yaşadığını belirtmiştir.³²²

T.Aycan’, “Cumhuriyetimiz 19 Yaşına Basarken” yazısında 1942 yılındaki bayramın diğer yıllardan farklı bir anlamı olduğunu, çünkü birçok ülke

³¹⁵ Bu sayıda, Hitabet yarışmasında birinci, ikinci ve üçüncü olanların hitabet metinlerini yayınlıyoruz denilmesine rağmen sadece birinci ve ikincilik alan hitabet metinleri yayınlanmıştır.

³¹⁶ **Uludağ**, S:95 (1949), s.17-20, 21-22.

³¹⁷ “Nisan-Mayıs Aylarında Halkevi Çalışmaları”, **Uludağ**, S: 22 (1939), s.90.

³¹⁸ “23 Nisan Bayramı ve Çocuk Haftası”, **Uludağ**,S:45-46 (1942), s.23-24.

³¹⁹ “Halkevi Haberleri”, **Uludağ**,S:45-46 (1942), s.39.

³²⁰ Ergin, “23 Nisan Bayramı”, **Uludağ**, S: 58 (1943), s.1-2.

³²¹ “Halkevi Haberleri”, **Uludağ**, S. 58 (1943), s.42.

³²² Kemal Ermat’ın verdiği Konferans, **Uludağ**, S: 39-40 (1941), s.34-37.

geleceklerinin endişesiyle çırpınırken, Türk halkını huzur içinde Milli Şefin etrafında bir abide halinde birleşmiş, şanlı ordusu ile geleceğine güvenle baktığını ve bütün dünyaya karşı dim dik ayakta durduğunu anlatmıştır.³²³

Uludağ Dergisi 1941 yılında kutlanan 30 Ağustos Bayram'ı dolayısıyla yayınladığı başyazıda 30 Ağustos'u Türk neslinin yaşadığı bir Ergenekon, Türk'ün damarlarındaki asil kanın şahlanarak tarihi yere çaldığı gün nitelendirmiş,³²⁴ kutlama etkinlikleri çerçevesinde hoparlörle Kurmay Yüzbaşı Kemal Akkurt “Zafer Bayramı” konulu bir konferans verilmişti.³²⁵

1942 yılı 30 Ağustos kutlamaları çerçevesinde, Suat Salih Arsal tarafından yazılan “30 Ağustos” başlıklı yazısında günün önemi vurgulandıktan sonra “Türk Milleti seni nasıl tebrik ve tebcil (yüceltmek) etmeliyim; senin karada, denizde ve havada uyumaz nöbetçilerin, başında mitolojik ilahlar kadar sağlam idareli Milli Şefin ve 30 Ağustosun var.” cümleleriyle Türk halkını onurlandırmıştır.³²⁶ Bursa Halkevi Uludağ Dergisi'nin 48 sayfalık 61. sayısının ilk 30 sayfasını Hayri Gürmen'in “Zafer Bayramı” konuşmasına ayırmıştı. Gürmen 26 Ağustos 1922'den başlayarak Büyük Taarruzun bütün aşamalarını gün sırasıyla Atatürk'ün Nutkun'dan anlatmıştı.³²⁷

26 Eylül 1932 tarihinde Dil Kurultayının Dolmabahçe Sarayında toplandığı gün takip eden yıllarda “Dil Bayramı” olarak kutlanıyordu. 1936 yılındaki Dil Bayramı nedeniyle Hikmet Turhan Dağlıoğlu'nun “Dil Bayramı” yazısı Uludağ Dergisinde yayınlanmış, bu yazıda Dil kurultayının ilk toplandığı günün ikinci bir kurtuluş hareketinin başlangıcı ve ulusal bayramlardan biri olduğu dile getiriliyordu.³²⁸ Dil bayramının 14. yılında yazılan bir yazıya göre, bu bayram, milli irade ve antlaşmayla doğan bir ülkü güneşinin ateşiydi ve bizi aydınlığa kavuşturan bir ışık dalgasıydı. O kutlanıyordu. Bu bayramın dil devrimiyle uyanan milli ruhun yıl dönümüydü.³²⁹

Çok geniş bir coğrafyada kutlanan “Nevruz” Uludağ sayfalarında yer almıştı. Yazıya göre Cumhuriyet Hükümeti heyeti vekile kararı ile “Toprak Bayramı” ilân

³²³ Aycan, “Cumhuriyetimiz 19 Yaşına Basarken” **Uludağ**, S: 51-52 (1942), s.1-2.

³²⁴ “30 Ağustos”, **Uludağ**, S:38 (1941), s. 1-2.

³²⁵ “Halkevi Çalışmaları”, **Uludağ**, S:38 (1941), s.52.

³²⁶ Arsal, “30 Ağustos”, **Uludağ**, S:49-50 (1942), s.1-2.

³²⁷ Gürmen “30 Ağustos”, **Uludağ**, S: 61 (1943), s.1-30.

³²⁸ Hikmet Turhan Dağlıoğlu, “Dil Bayramı”, **Türkün**, S: 8 (1936), s.23-25.

³²⁹ Adalan, “Bugünkü Bayram”, **Uludağ**, S: 79 (1946), s.1-3.

etmişti. Türk hükümeti bu kararı ile Roma’da beynelmilel ziraat enstitüsünde Bulgar murahhasının (delege) kabul edilen teklifine ve alınan karara uymuştu.³³⁰ Şii’lere göre, Hz. Ali bu günde doğmuş, bugünde halife olmuştu.³³¹

Köy Bayramı dolayısıyla Mümtaz Ergin’in yazdığı başyazıda Türkiye Cumhuriyetinin, Halk Partisinin, Halkevlerinin, Devrimlerin içinde en çok uğraşılan konunun kesinlikle ve yerinde olarak köy ve köylüler olduğu belirtiliyor ve Köy ve köylünün geliyeceğine, zenginleşeceğine ve Cumhuriyetin gösterdiği hedefe ulaşılacağına olan inanç vurgulanıyordu.³³²

2 Mayıs 1943’te kutlanan Köy Bayramı, Halkevi mensupları ve birçok şehirlinin katılımıyla İhsaniye köyünde kutlanmış, Köycülük komitesi üyesi Rüştü Akerman bir konuşma yapmış, köylülere, tarım alanında gelişmenin önemini anlatmıştı.³³³

Bursa Halkevi tarafından düzenlenen Köy Bayramlarına, 1949 yılında bir Mahsul Bayramı eklenmesinin düşünülmüştü. Aslında “Üzüm Bayramı”nın birincisi değildi. İlk kez beş yıl önce yine ilk olarak Misi Köyünde Üzüm Bayramının kutlandığı, ikincisinin Fethiye Köyünde tekrarlandığı, bu yılki bayramın üçüncüsü olduğu 9 Ekim 1949 tarihinde Halkevi Başkanı Arif Sözen tarafından Misi Köyü’ndeki “Üzüm Bayramı” kutlamalarında yapılan törende belirtiliyordu. Bu konuşmada Bursa’nın ekonomik kalkınmasının, köy ve köylünün önemi üzerinde durmuş, yörenin şeftali ve kestane gibi haklı şöhret yapmış meyveleri olduğu ancak üzümün de şarapçılıkta, ispirto sanayisinde, ticarete ve dış piyasalarda her zaman müşterisi bulunan bir üretim maddesi olduğuna dikkat çekiliyordu. Bayramda üzüm yarışmasında yapılmış derece alan köylülere çeşitli ödüller verilmişti.³³⁴

Uludağ Dergisinde bayramlardan başka kutlama günleri ve anma günleri hakkında da yazılan yayınlanmıştır. Kutlamalar arasında “Çanakkale Zaferi”³³⁵, “Bursa’nın Kurtuluşu”³³⁶ ve “Preveze Zaferi”³³⁷ sayılabilir. Anma günlerinde ise “Atatürk’ün Ölüm Yıldönümü” en başta gelmekte ve her ölüm yıldönümünde saygı

³³⁰ Kazım Alpaslan, “Nevruz-Toprak Bayramı”, **Uludağ**, S: 56-57 (1943), s.27-29.

³³¹ Alpaslan, “ Toprak Bayramı Nevruz”, **Uludağ**, S: 76 (1946), s.6-11.

³³² Ergin, “Köyümüz ve Köylümüz, Köy Bayramı Münasebetile”,**Uludağ**, S:59 (1943), s.1-2.

³³³ Rüştü Akerman’ın İhsaniye Köyündeki Hitabesi”, **Uludağ**, S:59 (1943), s. 3-4.

³³⁴ Arif Sözen, “ Üzüm Bayramı Münasebetile”, **Uludağ**, S: 97(1949), Sayı Başına ek olarak konulan kısım s. I-II.

³³⁵ Akbulut, “Çanakkale Zaferinin Yıl Dönümü”, **Uludağ**, S:94 (1949), s.17-19.

³³⁶ Kılıçaslan, “Nazlı Bursanın Bugün Yasından Kurtuluşunun 27.Yılıdır.” **Uludağ**, S:97 (1949), s.1-3

³³⁷ Akbulut, “Kahraman Amiral Barbaros Hayrettin’in Kazandığı Büyük Preveze Zaferinin Bugün 411.Yıldönümüdür”, **Uludağ**, S: 97 (1949), s.4-7.

ve özlemle anılmaktaydı. Diğerleri arasında “Hava Şehitlerini Anma Günü”³³⁸, “İnönü Şehitlerini Anma Günü”³³⁹ sayılabilir.

IV- Dil, Edebiyat, Eğitim ve Kültür, Tarih, Edebi Kişilikler Üzerine Yazılanlar

A- Dil Konusunda

Halkevlerinin çalışma hedefleri içinde dilin geçmişini incelemenin yanında, tek dille konuşup yazmak ve bu dille ilgili bütün kavramları anlamağa yeter bir ifade gücü kazandırmakta vardı.³⁴⁰

Tevfik Edebey tarafından yazılan “*Atilla? Atya?*” başlıklı yazısında Atilla hakkında gazetelerde yayınlanan üç tetkik yazısı nedeniyle Atilla'nın ne şekilde yazılması gerektiği hakkındaki tartışmalara başka bir yaklaşım getirmişti. Asırlardan beri dilimize yerleşen Türkçeleşmiş yabancı kelimeleri atıp Türkçelerinin bulunmaya çalışıldığı bir zamanda Avrupalılar böyle söylüyor diye kendi kelimelerimizi bırakarak onları taklit etmekte doğru değildi.³⁴¹

Türk diline ağırlıkla Farsça ve Arapça girmiş, bu dillerin karışımından Osmanlıca denilen Türk halkı tarafından anlaşılmayan ağdalı bir dil sarayda ve bürokraside hâkim olmuştu. Halkla devleti anlaştırmak birleştirmek, halkın kendi diline ve benliğine sahip çıkmasını sağlamak gerekiyordu. Yeni Türk devletinin dili öz Türkçe olmalıydı. Bir millet kendi diline hâkim ve sahip olmadan medeniyetini ve kültürünü anlayamaz, eninde sonunda milli kimliğini yitirirdi.³⁴²

26 Eylül 1932 tarihinde ilk kez toplanan Dil Kurultayı, Türk Dilinin kendi öz varlığına, güzellik ve istiklaline kavuşmasının başlangıcı sayılmıştır. Bu süreçte dilimizin ne kadar zengin ve dünya dillerine nasıl bir kök olduğu anlaşılmış, zaman içinde üç kez toplanan Dil kurultaylarında ileri sürülen teoriler ve elde edilen sonuçlar yalnız Türk Milletini değil, bütün dünya bilginlerini ve bilgi dünyasını ilgilendirmişti. Dil Kurultayının ilk kez toplandığı gün Dil Bayramı olarak kabul edilmiş ve Milli Bayramlar arasındaki yerini almıştır.³⁴³

³³⁸ Behçet Kemal Çağlar, “15 Mayıs Tayyare Şehitleri Töreninde Yapılan Hitabe”, **Uludağ**, S:35 (1941), s.43

³³⁹ Muzaffer Alper, “İnönü’den Notlar”, **Uludağ**, S: 35 (1941), s.21-26

³⁴⁰ Dr. Şemsettin Dora “Konuşma ve Yazma Dili Hakkında Birkaç Söz.” **Uludağ**, S: 21 (1939), s.8-12

³⁴¹ Tevfik Edebey, “*Atilla? Atya?*”, **Uludağ**, S: 5 (1936), S.7-8.

³⁴² Ülgener, “Dil Davamız”, **Uludağ**, S: 49-50 (1942), s.5-7

³⁴³ Dağlıoğlu, a.g.e., s.23-25.

Dördüncü Dil Kurultayı nedeniyle yayınlanan Emin Ülgener'in "*Dil Davamız*" başlıklı yazısında; dillerin tarihsel gelişiminden bahsedilmiş; olgun, zengin, her ihtiyaca yeterli olan dillerden birinin de Türk dili olduğu belirtilmiştir. Çeşitli adlar altındaki Türk toplumlarının bu dili geliştirdiği, yabancı etkilerden uzak tutarak yüzyıllarca öz kaynaklarına bağlı kaldıkları ancak yakın tarihin bazı olayları yüzünden Türk diline yabancı kelimelerin girdiği, öz dilimizin yanında onun kadar önem verilen Arap ve Acem dillerinin de yer aldığı anlatılmıştır. Bu yerleşme ve karışımın 17. ve 18. yüzyıllar boyunca da dozunu artırdığı, öz dilinden ayrılmak istemeyen halkın dili karşısında bir saray dili, yabancı kelimelerle dolu bir lügat, öz kaynağı inkâr edercesine ortaya çıkmıştı. Dil sorunu Türk devriminin en büyük meselelerinden biriydi. Çünkü bir milletin dili, onun sosyal, siyasal ve kültürel hayatının en önemli unsuru, hukukî varlığının, sanatının, başlıca şartıydı. Dil konusunda gerekli bilgiye sahip uzmanların, çeşitli zamanlarda toplanmaları, anlaşmaları, özü ortaya çıkarmaları yeterli sayılmazdı. Bu mücadele milletin elbirliği ve var kuvveti ile başarılabilecekti.³⁴⁴

Dil Bayramının yedinci yıldönümü nedeniyle Dr. Şemsettin Dora'nın, Halkevinde verdiği "*Türk Dili Hakkında*" konulu konferans konuşması da Uludağ'da yayınlanmıştır. Dora; Atatürk'ün Dil davasına el koymasından önceki zamanlarda, Türk dilinin temizlenmesi için bazı atılımlar yapıldığı, divan edebiyatının karışık, ağdalı dili ile Tanzimat, Servet-i Fünun ve Edebiyat-ı Cedide'nin ve daha sonraki genç şair ve yazarların dilleri arasındaki ayrılıkların açıkça görüldüğünü, Türk dilinin ise çoban dili diye hakir görüldüğünü ve bunun sarayın tutumundan kaynaklandığını belirtmiştir. Sarayın kendisini halktan soyutladığı dönemlerde şairlerde temiz Türkçe söylemeyi ve konuşmayı ayıp, günah sayarak Arap ve acem dillinde konuşup yazmıştı. Artık bütün varlı ile medeniyet dünyasına atılmış olan Türk'ün, diliyle de bu dünyanın içinde yer almaya hakkı vardır. Çünkü Türk Milleti, medeni milletler arasında; tarihiyle, medeniyetiyle, kültürü ve dili ile en şerefli ve en ileri yere geçebilecek ve o yeri sonsuza kadar yaşatacak bir millettir.³⁴⁵

Elöve'de, Orhun kitabeleri incelendiğinde uygarlığı taşlara kazıyan Türklerin, savaş, çalışma, sevinç gibi toplumsal duygularını anlatış biçimlerinin daha edebi ve

³⁴⁴ Ülgener, " Dil ... ", s.4-5

³⁴⁵ Dora, "Türk Dili Hakkında", *Uludağ*, S: 24 (1939), s.41-51.

bir düzen içinde bulunduğunun tespit edildiğini, ancak İslam dinine geçildikten sonra Arapça, Farsça kelimelerinin Türkçeye girmesiyle lehçe ve cümle vurgularındaki değişiklikler sonucunda içerikte de önemli farklılıkların ortaya çıktığını belirtiyordu.³⁴⁶

Ülgener yazısında, dil konusunda Cumhuriyet dönemindeki gelişmelere de yer vermişti. İlk on yıllık çalışmada birçok yabancı kelime dilimizden atılmıştı. Buna karşılık atılması gereken daha çok kelime bulunuyor ve kullanılıyordu. Fakat yakın bir gelecekte, bütünlüklü bir Türk dilinin konuşma dili olacağına şüphe yoktu. Bir milletin, yabancı baskılardan uzak olarak varlığını sürdürebilmesi için baş mesele olarak öz diline sahip olması gerektiğine inanılmıştı. Uygur bir insan, kafasındaki düşüncenin anahtarını yine öz dilinde aramalıydı, asıl ilerleme böylece mümkün olurdu. Dilsiz bir milletin edebiyatı olamazdı, sanatı olamazdı, sosyal hayatı olamazdı. Bir milletin tarihi yabancı dille yazılamayacağı gibi, o millet Tanrısına da yabancı bir dille yakaramazdı. Mesele büyük ve küleseldi. Öyleyse sorun tüm toplumun sorunu yaparak topyekün mücadeleye girişilmeliydi. Amaç Tek Millet, Tek dildi.³⁴⁷

Türk devrimi, halka milli kimliğini kazandırmak yolunda dilde özleşmeye yönelmiş, bu amaçla Türk Dil Kurumunu kurmuştur. Dilde Türkçeleşme ve yabancı dillerden dilimize geçmiş birçok kelimenin yerine türetilen türkçe kelimeler bulunuyor ve bunlar halka öğretilmeye çalışılıyordu. Çalışmalar Atatürk'ün direktifiyle başlatılmış ve onun denetiminde yürütülüyordu. Atatürk'e göre, Türk demek Türkçe demektir ve Türkçe yabancı dillerin etkisinden kurtarılmalı, eski Türk uygarlığı kendi diliyle kendi milleti tarafından tanınmalıydı.³⁴⁸

Bir Türk dili uzmanı olduğu anlaşılan Ali Ulvi Elöve'nin yaptığı dil analizleri, Türk dilinin en köklü ve uygarlıklar yaratan bir millete olduğunu ve her bakımdan bilim dili olduğunu ortaya koyuyordu. Bu araştırmalarda Türk Ulusunun tarihsel yolculuğu içinde benimsediği dinlerin etkisiyle kısmen de olsa dilinden uzaklaştığını, fakat geleneklere büyük oranda yansıdığı için devlet idaresinin kontrolü dışında kalan kesimlerde Türk dilinin, orjinal haliyle varlığını sürdürdüğünü ortaya çıkarıyordu. "Divan-ı lügat ül-Türk"ü de inceleyen Elöve, Kaşgarlı Mahmut'un, Türkçe sözlerin kullanılışını göstermek için verdiği örneklerdeki nazım

³⁴⁶ Elöve, "Orhun Kitabelerinden", **Uludağ**, S: 20 (1939), s.14 / S: 21 (1939), s.25.

³⁴⁷ Ülgener, "Dil...", s.6-7.

³⁴⁸ Dağlıoğlu, "Dil...", s.24.

parçalarındaki konu, anlam ve şekil uygunluklarının göze çarptığını, parçaları bu esaslara göre sıraya koymayı, manzumeler şeklinde birleştirmeyi düşünerek bir çalışma yaptığını ve ileride basılması için fırsat beklemeye başladığını belirtmiştir. Ancak meslektaşı Ahmet Cemal Köprülüoğlu'ndan konuyla ilgili Alman Profesör Karl Brokelman'ın yaptığı bir çalışma olduğunu öğrenince, Arapça'dan Almancaya, Almancadan da Türkçeye çevrilen bu çalışmayı da incelediğini, genelde katıldığı yanlarının olduğunu ancak ayrıldığı yönlerinde bulunduğunu fark ettiği için ve halkevinin de çağrısına uyarak “*Divan-ı lügat üt-Türk'teki Halk Şiirleri*” başlıklı yazısını halkın bu bilgilerden yoksun kalmaması için yayınladığını belirtiyor ve Türk dilindeki derinliği anlatmaya çalışmıştır.³⁴⁹

Bunlardan başka, yeni edebi cereyanlarda dil çalışmalarına konu oluyor ve bazı karşılaştırmalar yapılıyordu. Bu kapsamda Orhan Veli'nin “Garip” adlı şiir kitabının Asaf Halit Çelebi'nin mistik-materyalist eğilimini taşıdığı iddia ediliyordu. Özellikle 1914 savaşıdan sonra Fransız zevkinin yerine Amerikan- Alman zevkinin hâkim olduğu öne sürülüyordu. Bu zevkte kolaylık sadelik görüldüğü, mimarî ve resimdeki kübizm zaferinin edebiyatta da kendini gösterdiği anlatılıyordu.³⁵⁰

Uludağ Dergisinin, on yıllık faaliyetleri anlatılırken Bursa Halkevi'nin Türk Dilinin derlenip toplanması, tasfiye ve kendi kaynaklarından zenginleştirilmesi yolunda payına düşen görevi olanakları ölçüsünde ve elinden geldiği kadar yaptığı vurgulanıyordu.³⁵¹

Bursa Halkevi'nin, Dil Edebiyat Komitesi, edebiyat, felsefe, hukuk ve tıp terimlerinin Türkçelerini bulmak için, uzun seneler emek harcamış ve bu yolda dilimizin zengin köklerini ve kelime üretme kabiliyetini göstermekte hayli verimli olmuştu. Dil Kurumunun kararı ile zamanın Sıhhiye Vekaletince (Sağlık Bakanlığı) gönderilen 12000'den fazla tıp teriminin, öztürkçe karşılıkları Ali Ulvi Elöve ve Dr. Şefik İbrahim İşçil tarafından bulunarak seri halinde ve düzenli olarak Türk Dil Kurumuna gönderiliyordu.³⁵² Bu çalışma yaklaşık beş yıl sürmüş, 12160 tıp teriminin öztürkçe karşılıklarının tamamının bulunmuş, örnek olarak seçilen 40 terim

³⁴⁹ Elöve, “Divan-ı lügat üt-Türk'teki Halk Şiirleri”, **Uludağ**, S: 1(1935) s.24-33. / S: 2 (1935), s.4-20. / S: 3 (1935), s.5-11. / S: 4 (1935), s.3-10. / S: 5 (1935), s.46-51. / S: 6 (1935), s.54-59. / S: 7 (1935), s.65-72. / S: 8 (1956), s.57-81. / S: 9 (1935), s.32-40. / S: 11(1935), s.29-38.

³⁵⁰ İsmet Bozdağ “Yeni Edebi Cereyanlar”, **Uludağ**, S: 42-43, (1942), s.16-21.

³⁵¹ “Dil Edebiyat Kolunun On...” **Uludağ**, S: 44, (1942), s.21.

³⁵² “Bursa Halkevinin 1935 Yılı Çalışma Raporu”, **Türkün**, S: 6 (1936), s.3.

ve çalışma esasları bir broşürü halinde numune olarak yayınlanmıştır.³⁵³ Ali Ulvi Elöve ve Dr. Şefik İbrahim İşçil terimlerin Türkçe karşılıklarını bulmaya çalışırken onların Fransızca, Almanca, Latince köklerinden araştırmalar yaparak her terimin hangi parçalardan çıktığını nasıl düzenlenerek anlamlandırıldıklarını bulmuşlar, sonra Türkçe kaynağından ve halkın dilinden yararlanarak akla mantığa uygun, ispatı mümkün Türkçe terimler meydana getirmişlerdi.³⁵⁴

Edebiyat öğretmeni Ali Ulvi Elöve ve Dr.Şefik İbrahim İşçil'in yaptığı çalışmalardan birkaç örnek, zamanın çeşitli makamlarına, sayılı yazarlara ve doktorlara da gönderilmişti. Peyami Safa kendisine gönderilen örneklerle ilgili Cumhuriyet Gazetesinde bir eleştiri yazmış, bu yazıya verilen cevaplar “Uludağ”da yayınlanmıştı.³⁵⁵ Üzerinde durulan terimlerden bazıları, “Vitamine: Dirimöz”, “Radiologie: Şavkbilim”, “Ultra-violet; Mor üstü”, “Cromozomes: Renkçilten”, “Libido: (Yaygın) Kösnü”dür.³⁵⁶

Peyami Safa'nın, 23 Temmuz 1939 tarihli Cumhuriyet Gazetesinde yayınlanan “*Hadiseler Arasında-Büyük Bir Emeğin Neticeleri Üstüne*” başlıklı yazısında bütün dünyanın kullandığı Latin ve Yunan kökleri dururken öz Türkçe terimlerin uydurulmasının kötü bir prensip olduğunu belirtiyor, “vitamin” yerine “dirimöz”, “kanser” yerine “yengeç”, “Hémorragie” yerine “kanama, kanarım, kanartı”nın kullanılmasını alaycı bir dille eleştiriyordu. Bu çalışmaların tek iyi yanının terimlerin, Avrupa halk dillerindeki karşılıklarının bulmuş olması olduğunu, ileride yapılacak “etimolojik” (kökenbilim) alanındaki çalışmalara zengin bir kaynak olacağını belirtiyor ve bu anlamda iki bilim adamını tebrik ediyordu.³⁵⁷

Bu yazıya cevap “*Peyami Safa'ya Verilen Cevap*” başlığıyla Dr. Şefik İbrahim İşçil'den geliyordu. Yazıda her dilde kelimelerin gerçek ve mecazi anlamlarının olabileceği, dilde kelime kalabalığının önüne bu şekilde geçildiğinin bilinen bir gerçek olduğu, Latince “canser” kelimesinin gerçek anlamının “yengeç” olduğunu, tıp terimi olarak kullanıldığında bundan ne deniz yengelinin ne de gökteki yengeç burcunun anlaşılmadığını, aynı şekilde “Hémorragie” de Almanca karşılığı olan “blutung” teriminin “kanama” anlamına geldiği, eğer “kanama” terimi hatalı ise

³⁵³ “Bursa Halkevi Çalışmaları”, **Uludağ**, S: 20 (1939), s.117.

³⁵⁴ Ergin, “Cumhuriyet Devrinde Dil”, **Uludağ**, S:18 (1938), s.20-21.

³⁵⁵ **Uludağ**, S: 23 (1939), s.10.

³⁵⁶ Elöve ve İşçil, “Türkçe’de Yabancı Terimler Hakkında Bir Münakaşaya Cevap”, **Uludağ**, S:29-30 (1940), s.65.

³⁵⁷ Safa, “Büyük Bir Emeğin Neticeleri Üstüne”, **Uludağ**, S: 23 (1939), s.11-12.

“blutung” teriminin de hatalı olması gerektiğini vurgulamıştı. Ancak “vitamin” teriminde durumun farklı olabileceği çünkü bu terimin çoktan halk arasında kabul gördüğü ve “dirimöz” teriminin “vitamin” in yerini almasının neredeyse olanaksız olduğunu kabul etmiştir. İşçil, buldukları terimlerin çoğunun başarılı olmayabileceğini, onların yerine yine öz Türkçe olmak şartıyla çok daha iyilerinin bulunabileceğini de ekliyordu. Eleştirilerin dozu konusunda da Safa’yı uyarıyor ve yıkıcı eleştirilerin milli uyanışa darbe vuracağını bu nedenle yapıcı eleştiriler beklediklerini belirtiyordu.³⁵⁸

Bu tartışmalara birer yazı ile de devam edilmiş hararetle tartışmalara son nokta Dr.Şefik İbrahim İşçil tarafından konmuştur. İşçil, “*İkinci Cevap*” yazısında, bir milletin siyasi ve idari geleceğinin öz dilin bağımsızlığına bağlı olduğunu, eğer Peyami Safa’nın dediği gibi uygunsuz, gülünç kelimelerle anarşiye gidilmiş ise bu ayıbın milli dil davasında değil, düşünürlerin tutumunda aranması gerektiğini, hep birlikte bilgi ve görgü ile çalışıp bu işin sonuçlandırılmasının daha doğru olacağını, Ali Ulvi Elöve ile birlikte yaptıkları bu çalışma ile sonraki kuşaklara ufakta olsa bir yardımda bulunmuş olacaklarına inandıklarını belirtmiştir.³⁵⁹

Elöve, bir başka araştırmasında Kutadgu Bilik’i (mesut etmek) incelemiş, Türk dilinin anlatım gücü ve temel özelliklerinin edebi kaidelere uygunluğunun çok açık olarak görüldüğünü, Türk dilindeki master eklerinin niteliği ile kelimelere eklenen bazı eklerin kelimeye kattığı anlamın, bu dilin sanıldığından daha köklü ve güçlü olduğunu gösterdiği sonucuna ulaşmıştı.³⁶⁰

Adalan’a göre, Dil devriminin verimli olması, yalnız harf devrimi yapmak, terimleri değiştirmek, yabancı kurallara göre yapılan düzenlemelerden sıyrılarak ve bu yolda büyük bir titizlik göstermek yetmezdi. Halkın dilinde olmayan, bazı kelimeler vardı ki Türk Dilini bunlardan da kurtarmak gerekirdi. Bu iş akademisyenlere değil aydınlara düşüyordu. Türkçe terimlerle yazılan eserleri okuyanlar, Türkçe’nin ne kadar zengin olduğunu göreceklerdi. Türk diliyle okuyup yazmayı amaç edinmek ve yazı dili işinin önemini kavramak gerekiyordu.³⁶¹

Ruknettin Akbulut “*Dil Davamız ve Bir Tarihi Örnek*” başlıklı yazısını öz Türkçe olarak kaleme almış, Tanzimattan beri dilde sadeleşme hareketine karşı

³⁵⁸ İşçil, “Peyami Safa’ya Verilen Cevap”, **Uludağ**, S: 23 (1939), s. 13-18.

³⁵⁹ İşçil, “İkinci Cevap”, **Uludağ**, S: 23 (1939), s.21-24.

³⁶⁰ Elöve, “Kutadgu Bilig”, **Uludağ**, S:55(1943), s.17-23 / S:56-57(1943), s.6-8 / S: 58(1943), s.13-15.

³⁶¹ Adalan, “Dil Devriminin Tamamlanması Yolunda”, **Uludağ** S: 64, (1944) , s.8-9./ S: 68-69-70 (1945), s.17-18.

çıkanlar olduğunu belirtmiş, benzer bir durumun Fransa’da yaşandığını bir örnekle açıklamıştı. İhtilalden önce Fransa’da Latince’den Fransızcaya geçildiğinde, büyük tepkiler yaratmış, hatta mahkemelerde duruşmalar sırasında avukatlar yargıçlara, “Eğer savunmamızı Latince yapmamızı isterseniz ve izin verirsiniz sizi ikna ederiz. Ama şu zavallı yeni lehçe ile asla konuşamayız!” dediklerini aktarmıştır. Oysa ki beğenmedikleri bu dille sonra “Korney” ler, “Rasin”ler eser vermişler, ihtilalin en önemli hatipleri bu dille konuşarak kitleleri yürütüp inandırmışlardı. Bu yüzden Dil davası gibi önemli bir konuda her eline kalem alanın ona hücumu hakkı yoktur diyordu.³⁶²

Türk Milletinin Türk dilini boğmaya çalışan Osmanlıcadan kurtulup, ana dili olan Türkçeyi alma zamanı gelmiştir. Çünkü Osmanlıca yurt köylüsünün dili değildir. Köylünün yani efendinin dili Türkçe’dir.³⁶³

Malik Adalan’ın “*Fatma Nine konuşuyor*” başlıklı yazı dizisi Uludağ’ın 55,56-57,58,59,60,61,62,63,64-67. sayılarında yayımlanmıştır. Türk dilinin incelik ve özelliklerini ortaya çıkarmak için yapılan bir derleme olan bu yazı dizisinin hem dil hem de kültürel bakımdan önemli olduğu düşünülebilir. Bu sözlerin bazıları, içeriğindeki ince kinayeler, derin anlamlı mecazlar, sanatsal güzellikler ve yöre geleneklerini aydınlatacak bir takım ruhsal anlamlar taşıyordu. Fatma Nine geliri yok denecek kadar az, zorlukla geçinen eşini kaybetmiş bir kadındır. Bir gün komşuları Fatma Ninenin evine sabah kahvesine giderler. Kahvesi olmadığı için misafirlerine kahve ikram edemez ancak komşuları o sabah çok güzel vakit geçirdiklerini belirttiklerinde Fatma Nime şöyle der; “Eh, elimde yoksa, dilimde de yok değil ya!” Bir başka gün Harpten doğan pahalılık ve darlık yüzünden şöyle bir serzenişte bulunuyordu. “Oruç tutuyoruz ama; sadece ağzımız açık. Açıkta ne yiyoruz ya?”³⁶⁴ Fatma Nine’nin kısa boyluları avutacak bir sözü vardır. Bir kadın boyunun kısalığından şikayet edince “Küçük tavuk, her gün piliç” der. Bir yere sık sık gitmenin ne kadar kötü olduğunu, o kişi bir dostta olsa iyi karşılamayacağını, ara sıra gitmenin daha nezaketli bir davranış olduğunu anlatmak için şu sözü söylemiştir. “Sık git dostuna, yatsın yan üstüne; seyrek git dostuna, kalksın ayak üstüne!”³⁶⁵

³⁶² Ruknettin Akbulut, “Dil Davamız ve Bir Tarihi Örnek”, **Uludağ**, S: 91 (1948), s.11-13.

³⁶³ Adalan, “Dil Bayramı Kimin Hakkıdır”, **Uludağ**, S.91 (1948), s.6-10.

³⁶⁴ Adalan, “Fatma Mine Konuşuyor”, **Uludağ**, S: 55 (1943), s.13-16.

³⁶⁵ Adalan, a.y., S: 56–57 (1943), s.9-10

Fatma Ninenin, yolsuzluk yaparak devleti dolandıranlara da bir çift lafi vardır. “Hükümet parası yılan kemiği, yutturmazlar insana!”³⁶⁶

B- Edebiyat Konusunda

“Uludağ” da edebiyat konusunda yazılan yazılar incelendiğinde; Türk Halk Edebiyatı, Yeni Türk Edebiyatı, Batı Edebiyatı, şiirler, hikâyeler, anılar, nesirler, edebi şahsiyetler ve şairlere sıkça yer verildiği görülmektedir.

1- Şiirler

Uludağ Dergisi incelendiğinde, 102 sayısında toplam 410’u aşkın şiir yayımlandığı görülmektedir. 6,7,8,10,11,12-13 ve 24 üncü sayılar dışında her sayıda şiire yer verilmiştir. Bunların dışında serbest nazım türünde 4 şiir tespit edilmiştir. Şiirler temalarına göre incelendiğinde³⁶⁷; Yaşam ve İnsan üzerine 53, Aşk ve Sevgi üzerine 46, doğa üzerine 46, Atatürk hakkında 42, Bursa üzerine 37, özlem üzerine 34, Yurt Sevgisi üzerine 18, acı ve hüznün üzerine 17, Koşma türünde 16, kahramanlık üzerine 15, ayrılık ve gurbet üzerine 11, Halkevi hakkında 11, inanç üzerine 10, Cumhuriyet hakkında 8, çocuk konusunda 6, öğüt üzerine 5, anne konusunda 4, doğal afetler konusunda 3, İstanbul hakkında 3, Kadınla ilgili 3, köy hakkında 3, spor hakkında 3, Bayrak üzerine 2, Dil konusunda 2, Uludağ hakkında 2, Hürriyet , para, sigara konularında 1’er şiir olduğu görülür. İsmet İnönü, Namık Kemal, Yunus Emre, Yıldırım Beyazıt, Çelebi Mehmet, Cemal Nadir, Kemal Ergenekon hakkında da 1’er şiir yayınlanmıştır. Edebi incelemeler hakkında yazıların içinde örnek olarak verilen kıtalar, beyitler, şiirler ve şiirden alıntılar bu sayıların dışında tutulmuştur. Bu konuda, eski şiir ve şairler hakkındaki bilgilere ve görüşlere yer verilmiştir. Bunlardan biri Ali Ulvi Elöve’nin “*Divan-ı lügat üt-Türk’teki Halk Şiirleri*” başlıklı yazı dizisidir. Elöve, “Halk şiiri”nin edebi tertiplerini incelemiş ve mersiyeleri, destanları, hamasi (savaş ve bahadırılık), içki, av, kırsal (pastoral, tabiat tasvirleri) ahlaki ve sosyal şiirleri sınıflandırmıştır.³⁶⁸

³⁶⁶ Adalan, a.y., S: 60 (1943), s.51.

³⁶⁷ Bu ayrımın bilimsel bir özelliği olmayıp, şiirlerin konuları hakkında fikir vermek amacıyla yapılmış bir genellemedir.

³⁶⁸ Elöve, “Divan-ı lügat üt-Türk’teki Halk Şiirleri” , **Uludağ**, S: 1(1935) s.24-33. / S: 2 (1935), s.4-20. / S: 3 (1935), s.5-11. / S: 4 (1935), s.3-10. / S: 5 (1935), s.46-51. / S: 6 (1935), s.54-59. / S: 7 (1935), s.65-72. / S: 8 (1956), s.57-81. / S: 9 (1935), s.32-40. / S: 11(1935), s.29-38.

“*Şiire Dair*” başlıklı yazısında Rami Karul, şiirin tanımını irdelemiş, bazı otoritelerin şiir tanımlarına yer vermiş, şiirin tarif edilemez ancak yanılmadan anlaşılabilir bir olgu olduğunu savunmuş ve bu durumu toprağın kendine has kokusunun tarif edilemeden doğrudan doğruya tanınması örneğiyle anlatmaya çalışmıştır.³⁶⁹

Ali Ulvi Elöve, “*Cihan Edebiyatından Sayfalar*” yazısı ile, Lamartin’in, “Des destineesde la poesie” (Şiirin Mukadderatı) adlı makalesini değerlendirmiş, sonuç olarak şiğrin (şiirin), insan kalbinde en samimi, fikirlerinde en ilahi; tabiatın şekillerinde en mükemmel, seslerinde en uyumlu nesi varsa onların bedenleşmesi, hem his, hem ruh hem de madde olduğunu belirtmiştir.³⁷⁰

“Uludağ” dergisi şiirleri yayınlamanın yanında, özellikle Türk Halk Edebiyatı konusundaki araştırmalara, şairlerin ve şiir türlerinin tanıtılmasına da önem vermiştir. Ali Ulvi Elöve, “*Divan-ı lügat üt-Türk’teki Halk Şiirleri*” başlıklı yazı dizisiyle “Halk şiirleri”nin edebi tertiplerini tartışmış, mersiyeler, destanlar, hamasi (savaş ve bahadırılık) şiirleri, içki ve av şiirleri, kırsal (pastoral, tabiat tasvirleri) şiirler, ahlaki ve içtimai manzumeleri sınıflandırmıştır.³⁷¹

“*Kâtibi*” başlıklı yazı dizisini hazırlayan Namdar Karatay, folklorcu Saadettin Nüzhet’in Cumhuriyetin onuncu yıl dönümünde 17 inci asrın bu adla tanınmış hak şairi üzerine çıkarttığı kitaptan yola çıkılarak, kendisiyle beraber bir grup araştırmacı tarafından yapılan araştırma sonucunda, 700 sayfalık bir yazma mecmua bulunduğunu belirtmiştir. Ayrıca şairin ismi üzerinde bir takım çelişkiler olduğu, mecmuanın hemen bütün “Katibi” lerinin “Kayini” veya “Kâbini” şeklinde yazıldığı, son taraflarında hat değişikliğinin tespit edildiği daha açık bir nesih ile yazılmış bu parçalarda ise şairin isminin “Kâtibi” olarak yazıldığı bildirilmiş ve Kâtibi’nin kıt’alarından, şiirlerinden örnekler vermiştir.³⁷²

Elöve, Türk Halk Edebiyatında tuyuğ ve rubailer üzerine yaptığı araştırma sonuçlarını “Uludağ” okuyucularıyla paylaşmıştır. Dizinin ilk yazısı 12-13. sayısında “*Tuyuğ Hakkında*” başlığı altında yayınlanmış, sonraki sayılarda ise konu

³⁶⁹ Karul, “Şiire Dair”, *Uludağ*, S: 36 (1941), s.3-7.

³⁷⁰ Elöve, “Cihan Edebiyatından Sayfalar”, *Uludağ*, S: 21 (1939), s.13-18.

³⁷¹ Elöve, “Divan-ı lügat üt-Türk’teki Halk Şiirleri”, *Uludağ*, S:1(1935) s.24-33. / S:2 (1935), s.4-20. / S: 3 (1935), s.5-11. / S: 4 (1935), s.3-10. / S: 5 (1935), s.46-51. / *Türkün* S: 6 (1936), s.54-59. / S: 7 (1936), s.65-72. / S: 8 (1936), s.57-81. / S: 9 (1937), s.32-40. / *Uludağ* S: 11(1937), s.29-38.

³⁷² Karatay, “Kâtibi”, *Uludağ*, S:3 (1935) s.30-31./ S:5 (1935) s.26-28./ *Türkün*, S:6 (1936) s.38-40 / S: 7 (1936), s.10-19./ S: 8 (1936), s. 20-22./ S:9 (1937), s.12-15./ *Uludağ*, S:14 (1938), s.21-23.

bakımından birbirinin devamı niteliğinde olmasına rağmen 14. sayıda “*Tuyuğ-Rubai Etrafında*”; 15,16,17,21. sayılarda “*Tuyuk'tan Rübai'ye*”; 22. sayıda “*2.Tuyuğ*” ve 27, 28. sayılarda da “*Tuyuğ ve Rubai*” başlıkları altında yazılmıştır. Elöve “*Tuyuğ-Rubai Etrafında*” adlı yazısında, Seyyid Nesimi'nin murabбалarıyla Çağtay şairlerinden Ali Şir Nevai'nin tuyuğlarını karşılaştırmıştır. Araştırmaları sonucunda tuyuğun şekil ve vezin bakımından milli ve eski olduğu, acem rubailerinin vezinlerinin ise çok karışık olduğu sonucuna varmıştır.³⁷³

Necip Aksop'un “*Bursalı Müellifler ve Şairler*” yazı dizisinde Osman Gazi, Mehmet Küşteri, Mevlüdi Süleyman Çelebi, Bursalı Tahir Bey'e ait bilgi ve eserlerden örnekleri okurlara sunulmuştur.³⁷⁴ Bursa Halkevi “*Uludağ*” ın 63. sayısında, bu sayıdan itibaren Bursa'da yetişen kalem ve halk şairlerinin hayat hikâyeleri ve eserlerini tanıtacak yeni bir yazı dizisine daha başladığını duyurmuş bu diziye Emir Sultan ve Üftade'yi tanıtmak ve birkaç nefes ve ilahi örneği vermekle başlamıştır.³⁷⁵ Daha sonraki sayılarda; Molla Lütfi³⁷⁶, Şair Babür³⁷⁷, Ebûl Âlâ El'Maariri³⁷⁸ ve Nedim³⁷⁹'in şairlikleri ve şiirleri Ruknettin Akbulut tarafından, “*Uludağ*” sayfalarına taşınmıştır.

Uludağ'da yayınlanan “*Bursalı Genç Şairler*” başlıklı yazıda Celâl Sılay, İsmet Bozdağ, Emin Ülgener, Faruk Taşkiran ve O.Murat Arıburnu,³⁸⁰ bir başka yazıda İsmail Gerçeksöz³⁸¹ yetenekli genç şair olarak tanıtılmıştır.

Dergide, Türk şiirindeki eski ve yeni akımlar üzerine yapılan övgü ve eleştirilere tarafsız olarak yer verilmiş olması dikkat çekmektedir. Çeşitli gazete ve dergilerde yeni şiirlerin birbirinin taklidi olduğu, çok benzediği yolundaki eleştiri yazıları üzerine İsmail Gerçeksöz, “*Yeni Şiirde Tesir*” başlıklı yazısı ile eski şiirlerin artık modasının geçtiğini, yeni şiirin tereddüt devrini atlatarak, esas temeller kuracak zihinlere kavuştuğunu, bu gençleri şair oldukları için değilse bile mücadeleciler ve idealist oldukları için takdir ederek cesaretlerini artırmak gerektiğini belirtmiştir.³⁸²

³⁷³ Elöve, “*Tuyuğ-Rubai Etrafında*”, *Uludağ*, S: 14 (1938), s.6-8.

³⁷⁴ Aksop, “*Bursalı Müellifler ve Şairler*”, *Uludağ*, S: 34 (1941), s.54./ S: 35 (1941), s.32,54./ S: 37 (1941), s.54./ S: 80 (1946), s.10

³⁷⁵ Oktay, “*Bursa Şairleri*”, *Uludağ*, S: 63 (1944), s.23-29.

³⁷⁶ Akbulut, “*Molla Lütfinin Şairliği*”, *Uludağ*, S: 82 (1947), s.14-17.

³⁷⁷ Akbulut, “*Aşık Babür*”, *Uludağ*, S: 82 (1947), s.22-28.

³⁷⁸ Akbulut, “*Ebûl Âlâ El'Maariri*”, *Uludağ*, S:84 (1947), s.7-9.

³⁷⁹ Akbulut, “*Nedim ve Lale*”, *Uludağ*, S: 87 (1948), s.27-29.

³⁸⁰ Suat Mesut, “*Bursalı Genç Şairler*”, *Uludağ*, S: 72-73 (1945), s.14-18.

³⁸¹ Akbulut, “*İsmail Gerçeksöz*”, *Uludağ*, S: 93 (1949), s.12-23.

³⁸² İsmail Gerçeksöz, “*Yeni Şiirde Tesir*”, *Uludağ*, S:76 (1946), s.14-15.

Bu yazıya İlhan Geçer “*Yeni Şiire Dair*” yazısıyla karşılık vermiş; Gerçeksöz’ün konuya hissi yaklaştığını, yeni şiirin aradan (Dil Devriminin üzerinden) uzun yıllar geçmesine rağmen henüz bir ilerleme göstermediğini, acayıplığı bir yenilik sayan yeni şairlerin kötü birer taklitçi olmaktan öteye gidemediklerini, hep aynı konu ve kelimelerle şiir yazdıklarını, Başta Nurullah Ataç olmak üzere yeni şairlerin, Hamdi’yi, Fikret’i, Yahya Kemal’i inkar ederek bugüne kadar şair yetişmediğini iddia ettiklerini, ancak bu kıymetlerin kaybolmayacağını çünkü gerçek Türk şiirinin acayip mısraları icat edenler içinden değil, sessiz sedasız çalışan mütevazı şairlerden doğacağına inandığını dile getirmiş, şiirin ister aruzla ister hece veya serbest vezinle yazısının içi özlü ve değerli olduktan sonra hiçbir zaman modasının geçmeyeceğine dikkat çekmiştir.³⁸³

Bu tartışmaya Sadık Şendil, Ant’ta yayınlanan ve Uludağ sayfalarına aynen alınan “*Körpe Şiirler*” başlıklı yazısıyla son vermeye çalışmıştır. Yazara göre, bazı saçma sapan sözlerin tam bir cümle halinde ve yatay dizilmiş satırlarla dizilmeyip, kırpık kırpık ve yukarıdan aşağı doğru yazılmasının şiir sayılamayacağını artık anlaşıldığını ve düzeltilme yoluna girildiğini, böylece ruhları ciddi ilhamla beslenen gençlerin, yeni şiir tarzının samimi ve içli örneklerini vermeye başladıklarını belirtmiştir. İsmail Gerçeksöz ve Bursalı Aşık Necati’nin şiirlerinin yeni şiire güzel birer örnek olduğunu, yenilik adına şiir dergilerini tımarhaneye çevirmektense doğal ve samimi şiirlerin ortaya konmanın daha doğru olacağını vurgulamıştır.³⁸⁴

2- Hikâye, Masal ve Fıkralar

Uludağ Dergisinde 28 hikâye yayınlanmıştır. “*Bayram*”, “*Çocuklarım*”, “*Değişen Adam*”, “*Sarı Hüseyin Efe*” hikâyeleri ile en çok hikâyesi yayınlanan yazar Celal Sıtkı Güler olmuştur. Sarı Hüseyin Efe isimli hikâye iki kısım halinde iki sayıda yayınlanmıştır. “*Sarı Hüseyin Efe*” Burdur’un Üyük köyünde sevdiği kıza kavuşacağı düğün gününde zaptiyeler tarafından harman öşrünü vermeden zahire kaçırmak suçundan hapse atılan, bundan istifade eden yörenin ileri gelenlerinden bir bey tarafından eşi kaçırılan gencin hapisten kaçıp intikam almasının öyküsüdür.³⁸⁵

³⁸³ İlhan Geçer, “Yeni Şiire Dair”, *Uludağ*, S:78 (1946), s.20-21.

³⁸⁴ Sadık Şendil, “Körpe Şiirler”, *Uludağ*, S: 95 (1949), s.1-2.

³⁸⁵ Güler, “Sarı Hüseyin Efe”, *Uludağ*, S:53-54 (1942), s.34-38. / S:55 (1943), s.31-35.

“*Bayram*”adlı hikâye ise eğitici niteliğiyle dikkat çekmekte, bir anlamda Halkevlerinin görevlerini anlatmaktadır. Başarılı bir askerlik döneminde komutanlarının takdirini kazanan ve bir ihtiyacı olursa mutlaka bildirmesi sözünü alan bir köy öğretmeninin, görevine döndükten sonra köylüleri eğitmek, köyün bayındırlığını sağlamak, Cumhuriyet ve Devrimlerin faydalarını köylüye anlatmak, zeki ancak yoksul öğrencilere yardımcı olmak için harcadığı çaba anlatılmaktadır. Bu öğrencinin eğitiminin devam etmesi için emekli Generalinden yardım talebinde bulunuşunu, emekli olduktan sonra köyünün bağlı olduğu şehirde Halkevi Başkanı olarak görev alan komutanına mektup yazdığı, yoksul öğrencinin eğitiminin Halkevi tarafından üstlenildiğini bildiren cevabın köy öğretmenine coşkuyla kutlanmakta olan Cumhuriyet Bayramı günü ulaştığı ve öğretmenin çifte bayram sevinci yaşadığı anlatılmaktadır.³⁸⁶

“*Nobran Bakkal*” memuriyetten emekli olan ve aldığı ikramiye ile bir bakkal dükkanı açan, kaliteli malzeme satmasına rağmen asık suratlı ve müşterileri azarlar tarzındaki konuşmalarıyla ticaret hayatında başarıya ulaşamamış bir adamın öyküsüdür.³⁸⁷ Ayrıca Dam Bergam’ın “*Halamız*”³⁸⁸ isimli hikayesi Bülent Ergin tarafından, S.R. Tagor’un “*Muayyel Sevgiliye*”³⁸⁹ adlı hikayesi Suat Mesut ve Louis Untermeyer’in “*Hikaye Olarak Şiir*”³⁹⁰ adlı hikayesi M.Rami Karul tarafından Türkçeye çevrilmiş ve Uludağ’da yayınlanmıştır.

Japonlardan intikam alabilmek için Manilya’da bir bar açarak buradan Pasifik Harbinde Sam Amcaya yardım eden bir kadının hikâyesi olan ve Amerikan Mercury’den alınan “*Ben Bir Casustum*” adlı hikâye de İlhan Tütüncüler tarafından Uludağ aracılığıyla okuyuculara nakledilmiştir.³⁹¹

Uludağ’da yayınlanan diğer hikâyelere bakıldığında aşk, sevgi, mutluluk, ihanet, yaşam öyküleri gibi insan ilişkilerine vurgu yapan sosyal içerikli, ders verici öğretici konulardan oluştuğu görülür.

Bunlardan başka, Bursa halk masallarından olduğu belirtilen “*Altın Ece*”, İsmail Tekbacak’ın kaleminden “*Uludağ*” okurlarıyla buluşmuştur. Masalda eski çağlarda Karadeniz’den Tanrıdağları’na kadar hüküm süren ulu hakan ile bir çobanı

³⁸⁶ Güler, “*Bayram*”, *Uludağ*, S: 18 (1938), s.54-56

³⁸⁷ Tuğsavul, “*Nobran Bakkal*”, *Uludağ*, S: 33 (1941), s.59-62.

³⁸⁸ Bülent Ergin, “*Halamız*”, *Uludağ*, S:41 (1941), s..47-49.

³⁸⁹ Mesut, “*Muayyel Sevgiliye*” *Uludağ*, S:72-73 (1945), s.21.

³⁹⁰ Karul, “*Hikaye Olarak Şiir*”, *Uludağ*, S: 37 (1941), s.2-8.

³⁹¹ İlhan Tütüncüler “*Ben Bir Casustum*”, *Uludağ*, S: 97 (1949), s.13-16.

konu edilmiştir. Doğan çocukları yaşamayan ulu Hakanın muradına erebilmek için Altındağ çobanından doğacak kızına Altın Ece ismini koyması ve 17 yaşına geldiğinde çobanın oğlu ile evlendirmesi şartıyla çocuğunu yaşatacak tılsımı aldığı ancak daha sonra sözünden dönmesi üzerine kızının hayatının tehlikeye girdiği, hatasını anlayan hakanın bu evliliğe razı olması anlatılmıştır.³⁹²

“Uludağ” da az da olsa fıkralara da yer verilmiştir. “Geçmişten Fıkralar” başlığıyla iki fıkra da 96. ve 97. sayılarda yayınlanmıştır.³⁹³ “Teessür Fıkralarımız” başlıklı yazıda ise, Atatürk’ün ölümünün bir zelzele gibi her tarafta duyulduğu, duyulan teessürü anlatan anıların dilden dile dolaştığı, bunların küçük fakat anlamca büyük değerli hatıralar olduğu belirtiliyor ve şu olay anlatılıyordu. “Atatürk’ün ölüm haberinin yayıldığı gün, üç küçük talebe yolda hem yürüyor hem de konuşuyorlarmış. Sağ baştaki: Atamız öldükten sonra bende yaşamak istemem! demiş. Sol baştaki çocuk ise; benim derdim daha büyük demiş, benim sahici babam öldü! Bu sözden büyük Atasına saygınsızlık manası çıkaran ve Ona bir öz babanın bile tercih edilmesini suç sayan sağ baştaki küçük, ok gibi fırlayıp sol baştaki çocuğa bir tokat yapıştırmış; Bir daha söyle bakayım, diye haykırmış. Senin derdin daha mı büyük?”³⁹⁴

Batı edebiyatının en önemli temsilcilerinden olan Shakespear’in hayat hikayesi de Rami Karol’un kaleminden “Shakespear” yazı dizisi olarak “Uludağ”ın 11,12-13,15,17. sayılarında dört bölüm halinde yayınlanmıştır.³⁹⁵

3- Çeviri, Mektup ve Telgraflar

Bursa Halkevi Uludağ Dergisi, incelendiğinde 9 kadar çeviri yayınlandığı görülmektedir. Çevirilerin birçoğunda Lise İngilizce öğretmeni olarak tanıtılan Gülbahar soyadlı öğretmenin imzası vardır.³⁹⁶ Gasson’un “Dünyada En Mühim Şey İnsanın Kendi Varlığıdır” başlıklı yazısı 22. sayıda, Jhon Calhoun’un “Barış”ı 25. sayıda, Ivor B.Hart’ın “Fen ve Yeni İlerlemeler” yazısı 27. sayıda, “İngilizce Ata Sözlüri ve Vecizeler” de 94,96,97 ve 98-99. sayılarda M.Gülbahar’ın aracılığıyla Uludağ sayfalarında yer almıştır. Bunlardan başka J.M.Scatt’ın “Güzellik” i de

³⁹² İsmail Tekbacak, “Altın Ece”, *Uludağ*, S:49-50 (1942), s.40-43.

³⁹³ R.A., “Geçmişten Fıkralar”, *Uludağ*, S: 96 (1949), s.6./ S: 97 (1949), s.23.

³⁹⁴ Sağdıç, “Teessür Fıkralarımız”, *Uludağ*, S: 19 (1938), s.166-167.

³⁹⁵ Karul, “Shakespear”, *Uludağ*, S: 11 (1937), s.25-28./ S: 12-13 (1937), s.22-25./ S: 15 (1938), s.52-57. / S: 17 (1938), s.14-16.

³⁹⁶ Dergideki çevirilerin çoğu M.Gülbahar, Mahmut Gülbahar ve Mehmet Gülbahar tarafından yapılmıştır. İsim benzerliği gibi görülmekle birlikte, bu yazılarda lise İngilizce öğretmeni, İngilizce öğretmeni veya lise öğretmeni olarak tanıtılması, aynı kişi olduğunu düşündürmektedir.

M.Rami Karul tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. 29-30. sayıda yayınlanan yazıda özetle güzelliğin yaşadığı bir kalbin hiç kimseye ve hiçbir şeye karşı kinin giremeyeceği bir liman olduğu ve güzel bir ruhun sevecenlikten uzak olmadığı vurgulanmıştır.³⁹⁷

Uludağ'da 5 mektup yayınlandığı görülmüştür. “*Keymbric Mektupları*” 2. sayıda, “*Namık Kemal'in Magosa'dan Bir Mektubu*” 32. sayıda, “*Bir Mektup*” 41. sayıda, “*Öğretmenlerimize Mektup*” 58. sayıda, “*Ankara Mektubu*” 83. sayıda yayınlanmıştır. “*Namık Kemal'in Magosa'dan Bir Mektubu*” Namık Kemal'in Magosa'dan devlet makamlarına yazdığı anlaşıl原因 bir şikayet mektubudur. “Sussam verem olacağım” sözleriyle başladığı mektupta, oraya tayin edilen bir muhasebecinin yaptığı yolsuzlukları anlatıyor ve devleti zarara uğrattığını ihbar ediyordu.³⁹⁸

Bursa'nın işgal yıllarında İstanbul'da sürgünde bulunan ve Bursa'nın kurtuluşunu bekleyenler adına 8/7/1922 de Ankara'da Bursa Yurdu Reisliğine çekilen telgrafa, Yurt Reisi Mebus Osman Nuri Beyin verdiği telgraf örneğine Uludağ sayfalarında yer verilmiştir.³⁹⁹

“İstanbulda Halep oteline

Bursalı Necip efendi ve rüfekasına

Şirin diyarımızın düşmanın kanlı çizmeleri altında ezilmesinden mütevellit teessürat ve mezalim yurdumuzla birlikte zülüm gören hemşehrilerimizin tehlikesine dair olan telgrafınız umum hemşehrileri müteessir etti. Matem gecesi ervahı şühedaya ithafen kıraat olunan mevlitte ankarip Yeşil memleketimizin istirdatı binlerce halkın feryadile Cenabı Haktan temenni edildi. Bursa sukut değil, husuf etmiştir. Keşisten belirecek Türklüğün azmile parlayan süngüler pek yakında perdei husufu yırtacak, zülmet içinde kalan bâkir memleketimizin bütün nurile tecelli edeceği muhakkaktır. Muvaffakiyet Cenabı Haktan.
9 /Temmuz /338

Bursa Yurdu Reisi Mebus

Osman Nuri”

³⁹⁷ Karul, “Güzellik”, **Uludağ**, S.29-30 (1940), s.21-22.

³⁹⁸ “Namık Kemal'in Magosa'dan Bir Mektubu”, **Uludağ**, S: 32 (1941), s.46.

³⁹⁹ “Bir Hatıra”, **Uludağ**, S:60 (1943), s.35.

4- Kitap, Dergi Değerlendirmeleri ve Tanıtımı

Uludağ Dergisi incelendiğinde çoğu kitap olmak üzere kitap ve dergi incelemeleri ve tanıtımları üzerine 54'ten fazla yazının yayınlandığı görülmekle birlikte tanıtılan kitapların sayısının bunun birkaç katı olduğu söylenebilir. Bu eserlerin bir kısmı “Bursa Bibliyografyası” olarak sınıflandırılarak ve çeşitli başlıklar altında Bursa tarihi hakkında yapılan etütler sonucunda ortaya çıkan kitapların tanıtımına yer verilmiştir.

Kazım Baykal tarafından yazılan ve Uludağ'ın 77, 78, 79, 80, 83, 84, 90, 92, 94 ve 96. sayılarında yayınlanan Bu yazı dizisinde tanıtılan kitaplar arasında “*Gülzarı Suleha ve Vefiyatı Urefa*” Eşref zade şeyh Ahmet Ziyaeddin Efendinin eseridir. 1328 hicri 1911 tarihinde rika yazı ile yazılmıştır. 30x40 ebadında ve 260 sayfadır. “*Bursa Tarihi Klavuzu*” devrin Bursa Askeri Ortaokulu tarih ve coğrafya öğretmeni Suvari Teğmeni Abdülkadir'dir. Bursa Vilayet Matbaasında basılmış olan kitap 312 sayfadır. Baykal'a göre bu kitap Bursa tarihi üzerine yazılan kitapların içinde en iyisidir.⁴⁰⁰ Ayrıca “*Yadigar-ı Şemsi*”, “*Gülzar-ı Mısri*”, “*Bahar-ı Şemsi*”, “*Ezhar-ı Şemsi*”, “*Diyar-ı Şemsi*”, “*Hakisar-ı Şemsi*”, “*İntizar-ı Şemsi*” adlı kitaplarda Uludağ dergisinde tanıtılan kitaplardandır.⁴⁰¹

Bursa Halkevi, yakın dönemde yazılan eserlerin tanıtımına da gerekli özeni göstermiştir. Bunlardan biri Tahsin Uygur'un⁴⁰² “*Kaynak Başında*” isimli şiir kitabı hakkında Mümtaz Ergin'in bir tenkit denemesi olarak yazdığı yazıdır. Kötü anlamda tenkit edilemeyecek kadar güzel bir eser olduğunu, Uygur'un Türk ulusunun isteklerine ve yurtseverliğine tercüman olduğunu belirtmiş ve eserin karanlık kafalara çatma yönünden ve Aile ocağının ve tabiatın kucağının şiirlerle dolu evreleri yönünden çok değerli olduğunu, mutlaka bir kusur bulmak gerekirse bazı kelimelerle, zayıf sayılabilecek kafiyelelere rastlanabileceğini ancak bunların övülecek yanların yanında çok küçük ve cılız kaldığını vurgulamıştır.⁴⁰³

Bir diğeri yine Mümtaz Ergin'in, Tahsin Uygur'un “*Bitikçi Ali Rıza*” adlı kitabı hakkında yazdığı değerlendirmedir. Ergin bu yazısında, yazarın hep faydalı

⁴⁰⁰ Kazım Baykal, “Bursa Bibliyografyası: Bursa Tarihi İçin Kaynaklardan”, **Uludağ**, S: 77 (1946), s.25-32

⁴⁰¹ Baykal, “Bibliyografya: Bursa Hakkında Yapılan Etütler”, **Uludağ**, S: 80 (1946), s.25-32.

⁴⁰² Bu eserin Tahsin Uygur'un üçüncü kitabı olduğu ve ilk iki kitabının “*Atatürk'e Öz Duygular*” ve “*Çankırı Halk Edebiyatı*” isimlerini taşıdığı belirtiliyor. Ancak Bursa Halkevi tarafından yayınlanıp yayınlanmadığı hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir.

⁴⁰³ Ergin, “*Bir Tenkit Denemesi-Kaynak Başında*”, **Uludağ**, S:4 (1935), s.56

konular bulup güzel ve iyi işlerle uğraştığını, bu çalışmalara bakılınca genç yazardan daha çok şeyler beklemek gerektiğini belirtmiş, kitabı şöyle tahlil etmiştir. Kısa bir önsüz ile Kültür Bakanlığı Kitapsarayları Genel Direktörü Hasan Fehmi'nin yazdığı ve Bitikçi Ali Rıza ve eserlerinin değerlendirmesine ilişkin “Geçmişte Bir Türkçümüz” başlıklı yazısına yer verildiğini, bundan sonra Uygur'un, Bitikçi Ali Rıza'nın “Okuma-Yazma” ve “Yeni Yazı” adlı eserlerinin incelemesine yer verildiğini vurgulamıştır. İyi bir araştırmamanın sonucunda güzel bir dille yazılmış kitap nedeniyle Uygur'u kutlayarak yazısını bitirmiştir.⁴⁰⁴

Mümtaz Ergin bu değerlendirmesinde Bitikçi Ali Rıza'nın kimliği konusunda da bilgiler vermiştir. Ali Rıza'nın güzel Türkçeyi, etrafını saran çör çöpten kurtarmak ona, tarihin çizdiği nurlu yolda hakkı olan yüksek mevkii temin etmek için karınca kararınca çalışmış bir kişi olduğunu, eğer Ali Rıza gibi ülkü adamlarının yaptığı bu güzel işleri çürütmeye çalışanlar olmasaydı, Türkün malı olan bu dil işi çoktan az emekle istediğimiz noktaya gelmiş olacağını, ancak her kötü şeyi arkalayan saltanatın düşünen başlara bela kesildiği zavallı devirlerde Türkçe için çalışmanın kahramanlık sayılabileceğini çünkü ulusal duygudan mahrum beyinsizlerin hakaretlerine uğradıklarının çok görüldüğünü anlatmıştır. Bu hücumlara rağmen her zaman ulusal, kültürel sahalarda Türklük cevherini kaybetmemiş birçok idealist çıktığını, Türkçe konuşanlara ve Türkçe için çalışanlara ne mutlu diyerek düşüncelerini belirtmiştir.⁴⁰⁵

Uludağ Dergisinde tanıtılan eserlerden biri de Maarif Vekaleti Neşriyat Müdürü B.Faik Reşit Unat'ın “*Hicri Tarihi Miladi Tarihe Çevirme Klavuzu*” dur. 1940 yılında Ankara'da basılan bu klavuz 64 sayfadır. 1926'dan sonra yeni takvim uygulanmaya başladıktan sonra hicri takvimin miladi takvime çevrilmesi konusunda yaşanan sıkıntıları çözmesi bakımından önemlidir.⁴⁰⁶

Bazı yazarların yayınlanan eserlerini Halkevine gönderdikleri ve bu eserlere de “Uludağ” sayfalarında yer verildiği şu örnekten anlaşılmaktadır. Bursa Halkevi “*Türk Milli Destanı Oğuzlama*” adlı eserin önsözünü “Uludağ” da aynı başlıkla yayınlamış, böyle güzel bir eseri meydana getirdiği ve Bursa Halkevi'ne gönderme inceliğini gösterdiği için yazar Basri Gocul'a teşekkürlerini sunmuştur.⁴⁰⁷

⁴⁰⁴ Ergin, “ Tahsin Uygur'un Yeni Kitabı Bitikçi Ali Rıza”, **Türkün**, S:6 (1936), s.60-61.

⁴⁰⁵ Ergin, a.y.

⁴⁰⁶ R., “Hicri Tarihi Miladi Tarihe Çevirme Klavuzu”, **Uludağ**, S: 27 (1940), s.39-40.

⁴⁰⁷ “Türk Milli Destanı Oğuzlama”, **Uludağ**, S: 97 (1949), s.20.

Bursa Halkevi Uludağ Dergisinde “*Manisa Tarihi*” adlı kitabın tanıtımına da yer verilmiş, iki Manisa Halkevi üyesi tarafından yazılan ve yine Halkevi tarafından yayımlanan bu kitabın 17x25 boyunda 126 sayfa metin, bir fihritle birlikte kuşa kağıdına basılı 44 resimlik bir kısım ve iki krokiden ibaret olduğu, içerik olarak zengin ve Halkevi çalışmalarına çok güzel, özendirici bir örnek oluşturduğu şeklinde değerlendirilmiştir.⁴⁰⁸

Tanıtılan eserler arasında şiir kitapları da bulunmaktadır. Suad Salih’in kitabı olan “*Zühalin Halkaları*”nın değerlendirmesini ve tanıtımını yapan Emin Ülgener, şairin şiirlerini beğendiğini, her mısrasında duygunun; fikir prizmasından süzülmesi hissini uyandırdığını; şairin genellikle başarılı olduğunu ancak bazı şiirlerde ise kafiye bozukluklarına rastlandığını hatırlatmış, sonuç olarak da bu eserin sanat ve şiir adına bir kazanç olduğunu belirtmiştir.⁴⁰⁹

Orhon Murat Arıburnu’nun, İstanbul’da basılan “*Kovan*” isimli şiir dergisi, Bursa Halkevi tarafından aynı başlıkla Uludağ okurlarına tanıtılmıştır.⁴¹⁰ Yine İstanbul’da basılan, Abdulkadir Erdoğan’ın “*Şeyh Vefa Hayatı ve Eserleri*” adlı kitabı, Namdar Karatay tarafından kaleme alınan “*Yeni Kitaplar*” başlıklı yazısı ile tanıtılmış ve tahlil edilmiştir.⁴¹¹

Bursa Halkevi M.Uluğ Turanlıoğlu’nun “*Edirne Şiirleri*” adlı şiir kitabının tanıtım ve tenkidine Hüseyin Ulaş’ın kaleminden “Uludağ” da yayınlamıştı. Kitabın 32 sayfa olduğu, 25 kuruştan satıldığı, Edirne Vilayet Matbaasında basılıp satış yerinin Damla Mecmuası olduğu belirtiliyor ve genellikle Edirne şiirlerinde kelime kuyumculuğu (zenginliği) ve hayal genişliğinin olmadığını, sadece mahalli renkleri taşıyan samimi duygularla yazıldığını, yazarın her kitapta kendisini biraz daha geliştirdiği belirtilmiştir.⁴¹²

⁴⁰⁸ “Manisa Tarihi”, **Uludağ**, S: 26 (1940), s.69-70.

⁴⁰⁹ Ülgener, “Zühalin Halkaları”, **Uludağ**, S: 28 (1940), s.47-50.

⁴¹⁰ “Kovan”, **Uludağ**, S: 33 (1941), s.39-41.

⁴¹¹ Karatay, “Yeni Kitaplar”, **Uludağ**, S: 39-40 (1941), s.58-59

⁴¹² Hüseyin Ulaş, “Edirne Şiirleri” **Uludağ**, S: 68-69-70 (1945) s.30.

C- Edebi Kişiliklere Örnekler

1-Namık Kemal

Uludağ bir sayısını Namık Kemal'i anmaya ayırmış, özel sayıda⁴¹³, hem doğumunun 100.yılı dolayısıyla gelen yazıları hem de verilen konferansları yayınlanmıştı. Atatürk'ün etkilendiği şairlerden olan Namık Kemal, Tanzimat'a tepki olarak ortaya çıkan Yeni Osmanlılar Cemiyetine katılmış vatan şairi diye bilinir.⁴¹⁴

Verilen bir konferansta kısaca hayat hikâyesi özetlenen Namık Kemal'in, hayatından bir kesit olarak şu olay anlatılıyor: Dedesi Abdülatif Paşa Kars Mutasarrıflığına atanınca O'nu da birlikte Kars'a götürüyor ve ona istediği kadar kitap alıyor. Kemal Kars'ta, bir taraftan İstanbul'dan getirdiği kitaplar ve özel muallimlerle bilgisini çoğaltırken diğer yandan da ata binmeyi, silah kullanmayı öğreniyor, büyükbabasının Sofya'ya tayini çıkınca Kemal'de Sofya'ya geliyor ve orada on altı yaşında evleniyor. Kemal çocukluğundan beri halkın maruz kaldığı zulüm ve haksızlığı görmektedir. Rivayete göre orada, "kapu altı hâsılatı" adı altında halktan alınan vergiyi kaldırmasını dedesi Paşadan birkaç kez ricada bulunuyor ve bunu kaldırtamayacağını görünce hem büyükbabası hem de kendisini büyütüp okutan hamisini terk ederek, İstanbul'a dönüyor. İstanbul'da tercüme odasında işe başlıyor ve burada Şinasi ile tanışması düşüncelerinde, yüzünü doğudan batıya dönüyor. Daha sonra bilinen mücadele sürgün ve hapislerden sonra 1888'de Midilli'de 48 yaşında ölüyor. Padişah'tan izin alınarak cenazesi Bolayır'a getirilerek, Rumeli'ye ilk geçen Gazi Süleyman Paşanın mezarının yanında toprağa veriliyor.⁴¹⁵

Karatay, Namık Kemal hakkındaki felsefi ve sosyolojik özellikli yazısında, Kemal doğduğunda, ne Osmanlıydı, ne dindar ne de vatanseverdi diyerek bir sosyolojik toplumsal gelişim çizgisi içinde bilimsel tespitler yapmıştı. Ona göre, Namık Kemal'in zuhurunu Tanzimat devrinin toplumsal hareketleriyle anlatmak zorundaydı diyor, Cumhuriyet devrine kadar toplumsal tarihi gelişim sürecini inceliyor ve toplumsal gelişim içinde bireyin etkileşimini ele alıyordu. Cumhuriyete gelişimizi Tanzimat'a bağlayan görüşlere katılmıyor. Tanzimatın bir resmiyet ifade ettiğini, gelinen sonucun ise toplumun ihtiyacı olduğunu kaydediyordu.⁴¹⁶

⁴¹³ "Namık Kemal", **Uludağ**, S: 32 (1941), (Özel Sayı)

⁴¹⁴ Ergin, "Namık Kemal'in Hayatı İçin Birkaç Söz", **Uludağ**, S: 32 (1941), s.1-5.

⁴¹⁵ Ergin, a.g.e., s.1-5.

⁴¹⁶ Karatay, "Namık Kemal'in İdealizmi", **Uludağ**, S: 32 (1941), s.6-28.

Namık Kemal'in ortaya çıkışının eski-yeni çatışmasının habercisi ve yeninin kahramanı olduğunu belirtiyordu. Devrimlerin başında bulunanlara da eleştiri yönelten Karatay, "Her inkılâbın başında bulunanlar O teşkilâtın, cemiyetin son ve katî merhalesi olarak kabul etmek gafletine düşmüşler hatta bir takım naslarla (kesin yargılarla) sosyal hayatın dinamizmine set çekmek istemişlerdir" diyordu. Oysa sosyal hayatın yasaları vardı. Zamanla gelişen ihtiyaçlar bu kalıp ve kuralları yok ederdi. Namık Kemal'i de tanzimattan itibaren (Sosyal ve siyasal) yoğunlaşmanın bir ürünü saymak gerekirdi. Bu şartların, böylesine büyük şahsiyetleri doğurması zorunlu idi. Bu nedenle Namık Kemal'i sosyal bir olay gibi incelenerek bilimsel olarak değerlendirilmişti⁴¹⁷

Karatay'a göre, Namık Kemal'in vatan ve hürriyet fikirleri tam bir ayrıma tabi tutulamaz. O'nda Müslümanlık, Osmanlıcılık, batılılık, Türklük, meşrutiyet, eşitlik fikirleri bir "kaos" halinde hepsi de zinde ve kaynaşma halindedir. Bunu da cemiyetin durumu ile açıklıyordu. Eğer, Namık Kemal, Yavuz veya Kanunî devirlerinde doğmuş olsaydı vatan, ne hürriyet kahramanı olurdu. Olsa olsa mistizmin derinliklerine sığınacak bir alevin içinde olurdu. Onun yaşadığı devir bir Namık Kemal bekleyen devirdi.⁴¹⁸

Karatay, Kemal'in yükselişine sosyolojik açıklama getirirken, Onun döneminin ideolojisini sezdiğini ve toplumun yöneleceği yönü gösterdiğini vurguluyordu. Ayrıca yaptığı psikolojik değerlendirmede Kemal'i normal göremiyordu. Bu görüş Kemal'e has olmayıp tüm toplum önderleri ve devrimciler için de geçerliydi. Vatan, Namık Kemal'de bir toprak parçası değil birliğin ifadesiydi ve milli, sosyal, coğrafi birlikten oluşurdu. Toprak milli varlığın tümünü temsil ederdi.⁴¹⁹

Refioğlu, "*Namık Kemal ve Gençlik*" başlıklı yazısında Namık Kemali; O, bütün meziyetleri ile yılların başına basarak kalplerin tahtına oturmuştu diyerek anlatıyordu. His ve heyecan taşıyan ve ruhları volkanlaştıran mısralar şairi, en büyük Türk'ün takdir ettiği, vatan ve hürriyet kahramanıdır. Kemaller kemal kaynağıdır. Ey genç o kaynaktan kana kana iç! Hürriyet içinde konuştuğunuz dil hürriyetin değil Kemal'in dilidir diyerek Kemal'in zorlu mücadelesini anlatıyordu.⁴²⁰

⁴¹⁷ A.y.

⁴¹⁸ A.y.

⁴¹⁹ Karatay, a.y.

⁴²⁰ Selim Refik Refioğlu, "Namık Kemal ve Gençlik", **Uludağ S:** 32 (1941), 31-32.

Namık Kemal'in edebi yönünü inceleyen Bozdağ, "Kemal belki dünya çapında bir edip, bir şair, bir makaleci ve eleştirmen değildir. Fakat kesinlikle dünya çapında bir idealist, dünya çapında bir kahramandır." diye yazmıştı.⁴²¹

Çelpeş'de, Namık Kemal'in kırılmayan bir irade ve ateş kadar yakıcı bir kalemlle büyük bir vatanperver olarak, Türklüğün kalbine gerçekçiliği ektiğini övgü dolu satırlarla anlatmıştı.⁴²²

2- Cemal Nadir Güler

25 Temmuz 1902 de Bursa'da doğan Cemal Nadir ilköğretimini Bursa'da, ortaöğretimini Bilecik'te yapmıştı. Zengin bir ailenin çocuğu değildi. Hayatını kazanmak için bir ara kasnakçılık çıraklığı yapmıştı. Asıl hedefi resim yapmak ressam olmaktı. Tabelacılık yaptığı sıralarda Milli eğitim Müdürlüğünden gelen öğretmenlik teklifini kabul edince yöredeki birçok okulun resim öğretmenliğini yapmaya başlamıştı. İlk karikatürü 1922 yılında "Diken" dergisinde çıkmıştı. Daha sonra "Ak Baba" ile "Akşam" gazetelerinde çıkmaya başlamıştı. Akşam Gazetesinin teklifi üzerine İstanbul'a gitti ve orada çalışmaya başladı. 15 Aralık 1946 da şiddetli bir nezleye tutulan Nadirin rahatsızlığı tam olarak tespit edilememiş yurt içindeki ve yurt dışındaki bütün imkanlar seferber edilmesine rağmen 27 Şubat 1947 tarihinde hayata gözlerini yummuştu.⁴²³

Cemal Nadir Gürel 24 Mayıs 1936 da Halkevi salonunda açılan karikatür resim sergisi nedeniyle bir konferans vermiştir. Geçmişten ve yakın geçmişten devlet yönetimi, gelenek görenekleri üzerine fıkralar anlattıktan sonra, bunlar halkın dilinde canlanıp yaşayan binlerce mizahi olayı anlatan birer tarihtir, geçmiş zaman görüşünü, adet ve yaşayışını anlamak için yalnız toprağı kazmak gerekmez, Halkın dili, ucu bucağı olmayan izlerle doludur. Bu arada mizahta yani halkın gülümseyişinde yaşayan izler, tarihin en değerli yardımcısıdır diyordu.⁴²⁴

R.R. Yücer bu sergi hakkında yazdığı yazıda Cemal Nadir'in karikatür sergisinden ve katılımın çokluğundan övgüyle bahsettikten sonra, genel anlamda "karikatüristi" arı olarak tanımlıyor ve balını seve seve yeriz ancak iğnesinden kaçırız diyordu. Cemal Nadir'in ise iğnesini pek seyrek, balını daha bol kullanan bir

⁴²¹ Bozdağ, "Namık Kemal'in Edebi Şahsiyeti" **Uludağ S:** 32 (1941), s.33-45.

⁴²² Bahir Çelpeş, "Büyük Vatanperver Namık Kemal'e Ait Düşünceler", **Uludağ S:** 32 (1941), s.48-49.

⁴²³ Şahin Özgür, "Türk San'at Dünyası Büyük Bir Boşluk İçindedir.", **Uludağ S:** 88 (1948), s.20-26

⁴²⁴ "Cemal Nadir Gürel, in verdiği Konferans", **Türkün S:** 8 (1936), s.41-44.

karikatürist olarak tanımlıyordu. Yücer konuşmasının devamında, toplumla bu kadar iç içe olan Cemal Nadir'in elbette devrimlere karşı ilgisiz duramayacağını, çok canlı ve olgun bir devrimci olduğunu ifade ediyor ve eserlerinden örnekler vererek, "Dün: Ben mektebe gitmem! Diye ağlayan çocuğun Bugün; ben eve gitmem! diye ağlaması" , "Gözüm seçmiyor bunların şerefeleri yok mu? diye fabrika bacalarını gösteren softanın, Hayır şerefeleri var hocam" cevabını alışı, devrime inanmış, kendini toplumun faydasına adanmış, olumlu görüşlü bir sanatkârın eseridir. Cemalin bu yoldaki resimleri birer devrim konferansı sayılır. Eğer karikatürist olmasaydı, zeki bir yazar, hisli bir şair ya da yüksek müzik adamı olarak yine sanat alanında yerini alacaktı demiştir.⁴²⁵

Bursa Halkevi Uludağ Dergisinin bir sayısını da ölüm yıldönümü nedeniyle Cemal Nadir'e ayrılmıştır.⁴²⁶ Herkesi resimleriyle, ince nükteleriyle güldüren ve daima güler yüzlü olan sanatkârın iç dünyasının böyle olmadığı, gülerken düşündüğü, karikatürü ve mizahı sadece gülme aracı olarak sayanların onu anlayamayacağını ancak, olayların iç yüzünü onun gibi görmeyi başaranların, derin duygu ve düşüncelerindeki anlamı anlayabileceği belirtilmiştir.⁴²⁷ Ramiz Gökçe'nin "Cemal Nadir" başlıklı yazısında da, Cemal Nadir'in, kişiliği ve sanatkârlığı övgü dolu sözlerle anlatılmış, karikatürlerine yer vermiştir.⁴²⁸

Halkevi tarafından Cemal Nadir Gecesi düzenlenmiş, kendi kalemi ile hayat ve sanatını anlatan bir sunum yapılmıştır. Faruk Taşkiran'da bir konuşma yapmış, O'nun hiçbir ideolojinin kölesi olmadığını, tam bir insan olarak sanatını sosyal bir fonksiyon olarak kullandığını, bunu yaparken de sözlerinin hakkını tam olarak verdiğini belirtmiştir. Sosyal yaralara dokunurken, sıkıntılarımızı haykırırken yanlış ve hatalı olan şeylerle alay ederken, dünya sorunlarının resmini yaparken, O daima insanların, bu memleketin, hakkın, doğrunun iyinin ve faydalının ölçülü dünyası içinde kaldığını, zeki, kurnaz sırası gelince konuşan temiz bir halk babası ve yerli bir tiptir diye tanımlanmıştır.⁴²⁹

E.N.Gökşen'in, Nadir'in birinci ölüm yıl döneminde kaleme aldığı ve Yeşilay'da yayınlanan yazısına "Uludağ" sayfalarında da yer verilmişti. Cemal Nadir'in gerçek Türk mizah ürünleri olan eserlerinden halkın bir yıldır mahrum

⁴²⁵ Yücer, "Cemal Nadir ve Sergisi" **Türkün**, S:7 (1936), s.63-64.

⁴²⁶ "Cemal Nadir Güler Sayısı" **Uludağ**, S: 88 (1948)

⁴²⁷ Ergin, "Cemal Nadir İçin", **Uludağ**, S: 88 (1948), s.1.

⁴²⁸ Ramiz Gökçe, "Cemal Nadir", **Uludağ**, S:88 (1948), s.2-3.

⁴²⁹ Taşkiran, "Cemal Nadir Güler ve Sanatı", **Uludağ**, S: 88 (1948), s.6-7.

kaldığını belirtiyor, O'nun Nasreddin Hoca gibi, Karagöz gibi Türk mizah tarihinin aşamalarında biri olduğunu yazıyordu.⁴³⁰

Abidin Daver'de büyük bir Türk sanatkarının olduğu kadar iyi bir arkadaşının ölümü üzerine üzüntüsünü dile getiren yazısına başlarken Burhan Felek tarafından söylendiğini düşündüğümüz şu anekdotu koymuştu. “İnsanların doğması, yaşaması ve ölmesi bir kanun icabıdır. Cemal Nadir de ona göre gitti. Latin Ulu Tanrım! Bir daha bir Cemal Nadir bu memlekete ne zaman gelir?”⁴³¹

Cemal Nadir'in eserlerinin toplanarak Bursa'daki evinin müze haline getirilmesi çabasına girilmiş⁴³² ve ölümünün arkasından bir yıl geçmesine rağmen bu çabanın gerçekleşmemesinin üzüntüsü yaşanıyordu.⁴³³

D- Eğitim ve Kültür

1- Çocuk Eğitimi

Devrimci Cumhuriyetin temsilcisi ve sembolü olan Atatürk C.H.F.'nin 1927 yılındaki Kongresinde büyük nutkunu 6 günde okumuş ve sözlerini gençliğe hitaben vasiyetiyle bitirmişti. Diğer Halkevleri gibi Bursa Halkevi de gençliğin eğitimine önem veriyor, Cumhuriyetin düşünce yapısına uygun milli değerlerin savunucusu bilimsel bilgiyle hareket eden bir gençlik kitlesi yetiştirmek istiyordu.

Murat Alp “*Hükümet Otoritesine Saygı*” başlıklı yazısında, büyük bir kalkınma yapmış olan ve Ulusal terbiye kurmaya çalışan Türk Halkı ve çocuk sahiplerine çocuk sevgi ve saygının ilk tohumunu ana ve babadan aldığını hatırlatıyor ve Fransız büyük kalkınmasında ulus terbiyesi yollarını gösteren Barer'in “Çocuğun kendi ana ve babalarına değil Cumhuriyete ait olduklarını aileler düşünmelidir. Bu düşünce esaslı bir kaide yapılmazsa Ulusal terbiyenin kurulması mümkün değildir.” sözlerini örnek vererek çocukların ilk önce Türk toplumuna, Türk devletine ait olduğunun hiçbir zaman unutulması gerektiğini, çocukların kalplerinde cumhuriyet, ulus, hükümet, yurt sevgisinin kökleşmesine ve yerleşmesine gayret etmenin ulusal bir görev olduğunu belirtiyordu.⁴³⁴

⁴³⁰ E.N.Gökşen, “Cemal Nadirsiz Geçen Bir Yıl Sonunda”, *Uludağ*, S.88 (1948), s.13.

⁴³¹ Abidin Daver, “Cemal Nadir”, *Uludağ*, S:88 (1948), s.14-15.

⁴³² Osman Nebi, “Cemal Nadir Müzesi”, *Uludağ*, S. S:88 (1948), s.27.

⁴³³ Akbulut, “Cemal Nadir”, *Uludağ*, S. S:88 (1948), s.31.

⁴³⁴ Murat Alp, “Hükümet Otoritesine Saygı”, *Uludağ*, S: 1 (1935), s.46-48

Çocuğun ilk eğitimini ve kavrayışlarını görgü ve duygularıyla alacağı aile ve çevresinin etkili olacağı biliniyordu. Çocuk bu etkiye göre şekillenirdi ama daha sonra eğitimle bunları yenebilir yeteneklerini geliştirebilirdi.⁴³⁵

Batılı ülkelerde, anaokulları ve sığınma evleri açılmıştı. Anlaşılan onlar bu sahada da oldukça ileriye. Çocuğun yaşadığı ortam çok önemli olduğundan mekânlar doğru düzenleniyor, kullanılacak araç gereç ona göre seçiliyordu.⁴³⁶

Bursa halkevi çocuğun, yurdun, toplumun ve devletin temeli olduğunu biliyordu.⁴³⁷ Toplum, beşikten itibaren önem verdiği derecede çocuktan verim alabilirdi. Cumhuriyetten önce bu durum yeterince kavranmamıştı. Cumhuriyet döneminde Belediyelerce de çocuk bakımı ve doğum evleri açılarak sistem bu işte ciddi olduğunu göstermişti. Hastanelerde çocuk koğuşları ve çocuk mütehassısları göreve başlamıştı. Ayrıca sanayinin gelişmeye başladığı kentlerde de kreşler açılmaya başlamıştı. Çocuk vatanın en kıymetli hazinesi olarak görülüyor, yarının kuvvet ve kudreti diye tanımlanıyordu.⁴³⁸

Çocuğun terbiyesi (eğitimi) demek onun sayısız iyi alışkanlıklar alması ve yaşam alanında bu alışkanlıklardan faydalanması; Memleket çocuklarının iyi alışkanlıklar alması demek, yarınki yurttaşların yararlı birer yurttaş olması demektir. Çocuğa iyi alışkanlıkları anne babası ve çevresi verirdi. Öncelikle anne ve baba; sinirli, kayıtsız olmamalıydı. Çalışan anneler çocuklarına baktıracakları kişileri dikkatli seçmeliydi. Kötü koşullarda büyüyen çocuklar (üvey anne elinde, sarhoş baba, ilgisiz anne baba yanında) kötü alışkanlıklara eğilimli olurdu. Çocuklar hata yaptıklarında cezalandırmak yerine, yanlış anlatılmalıydı, yerine getirilemeyecek sözler ve çok para verilmemeli, anne babalar onların yanında kavga etmemeliydi. Çocukların yanında cinsel konular konuşulmamalıydı. Çocuk terbiyesinde anne baba ve yakınları birlikte hareket etmeliydi. Beslenmesine, uykusuna ve temizliğine dikkat edilmeliydi. Unutulmamalıydı ki mükemmel çocuklar, ileride mükemmel yurttaşlar olacaklardı.⁴³⁹

Çocuğun okuldaki durumu, öğretmenin ilgisi, eğitim ve öğrenim sırasındaki hastalık ve ruhî bozukluklar ile ailenin çocuklara ilgisi, konularındaki yazılar pedagoglar ve öğretmenlerce incelendikten sonra Uludağ'da yayınlanıyordu. Aileden

⁴³⁵ Dalsar, "Çocuk Hayatında Devlet Rejiminin Tesirleri", **Uludağ**, S: 16 (1938) , s.39-42.

⁴³⁶ Tolun, "Anaokulları", **Uludağ**, S: 17 (1938) , s.10-13.

⁴³⁷ Dora, "Yeni Rejimde Çocuğun Emniyet ve Kıymeti", **Uludağ**, S: 14, (1938) , s.45-47.

⁴³⁸ Dora, a.y., S: 18 (1938) , s.45-47.

⁴³⁹ Yücelt, "Ana, Baba ve Çocuk", **Uludağ**, S:3 (1935), s.21-22 / S: 4 (1935), s.35-56

sonra okul ve öğretmen en dikkate değer unsurlardı. Çocuk öğretmeni taklit ederdi. O halde öğretmen her türlü hareketini dikkatle düzenlemeliydi. Okullarda çocuklar yalnızca bilgi deposu yapılmamalı, vücutça gelişimlerine, beslenmelerine de dikkat edilmeliydi. Çocuk alkolden uzak tutmalı, asitli gıdalardan kaçınmalı ve doğal besinlerle beslenmeliydi. Sağlam fikir sağlam vücutta bulunurdu. Spor yaptırılmalı, yürütülmeli, koşturulmalı ve yüzdürülmeliydi. Çocuklara izcilik yaptırılmıyordu. İzcilik, gezi ve oyundu. Seyahat vatan sevgisini güçlendirirdi. Bu alana seçilecek çocuklar sıkı bir muayeneden geçirilmeli, zeki, kuvvetli ve fedakâr olanlar izci şefi olmalıydı. Köylerde çocukların tarlada çalışması faydalıydı. Fakat dinlenmeye de önem verilmeliydi. Uyumayan çocuklarda bozukluk söz konusu olabilirdi ve doktora gösterilmeliydi. Çocuğun mutlaka hava kirliliğinden uzak tutulması gerekir, bünyeye uygun yemek, yeterince hareket sağlanması gerekirdi.⁴⁴⁰

Tolun'un değerlendirmesine göre, Çocuk eğitiminde, psikolojinin önemide unutulmamalıydı. Zaman zaman çocuklarında suç işlediği oluyordu ve bu çocukların cezalandırma yöntemlerinin iyi belirlenmesi gerekiyordu. Avrupa ülkelerindeki çocuk mahkemeleri incelendiğinde, görev yapan hakim ve jürilerin çocuk psikolojisi bilgisine sahip kişilerden kurulduğu görülmekteydi.⁴⁴¹

Mithat Özgüç, "*Zekâ Tetkik ve Araştırma Usullerinde Testler*" başlıklı yazısında, zeka araştırmalarında kullanılan ölçüler üzerinde durmuş, test ölçüsünün ne olduğu, ne zaman hangi ihtiyaçlar karşısında ve hangi koşullar altında başvurulması gerektiğini anlatmıştır. Yazıya göre, testlerin çıkış sebebi şu sorudur. "Bedende meydana gelen değişiklikleri ölçmek belirlemek mümkündür (boy, ağırlık gibi) fakat ruhi değişikliklerini tespit etmek mümkün müydü?" Bunun için bir takım araçlara başvurma zorunluluğu testlerin ortaya çıkmasına neden olmuştu. Tarihte ilk testler akıl hastalarının zeka derecelerini belirlemek için psikiyatrlar tarafından akıl hastanelerinde kullanılmıştı.⁴⁴²

Daha sonra zeka testleri geliştirilmişti. Yazar zekâ testlerinin tarihi gelişimi üzerinde durmuş ve en önemlilerinde biri olarak gördüğü Binet-Simon metodunu anlatmıştı. Zaman içinde bu uygulamanın bazı sakıncaları görülmüş ve yeni yöntemler aranmaya başlamıştı. Bu kez psikologlar tarafından özü korunarak yeni

⁴⁴⁰ Boysan, "Çocuklarımızı Nasıl Yetiştirelim", **Uludağ**, S: 25 (1940), s.17-21 / S: 26 (1940), s.17-23. / S: 27 (1940), s.4-8. / S: 28 (1940), s.4-8 / S : 29-30 (1940) , s. 23-26.

⁴⁴¹ Tolun, "Çocuk Mahkemeleri", **Türkün**, S.6 (1936), s.45-48.

⁴⁴² Mithat Özgüç, "Zeka Tetkik ve Araştırma Usullerinden Testler", **Uludağ**, S: 33 (1941), s.26-30 / S: 34 (1941), s.3-7

ölçekler oluşturulmaya başlanmıştı. Terman'ın sisteminde 90 test vardı. 6 test (3-10) a kadar yaş için, 8 test (0-12) yaş için, 6 test (0-14) yaş için, 6 test (genç yetişkinler) için, 6 test (büyük yetişkinler) içindi ve 16 yedek test vardı. Önce deneğin temel yaşı bulunuyor, test uygulaması sonucunda zeka yaşı tespit ediliyor, zeka yaşı takvim yaşına bölünerek, zeka harici kısım bulunuyordu. Cetveldeki karşılığında da yaşına göre zekâ durumu belirleniyordu.⁴⁴³

Çocuklar çeşitli yaş dönümlerinde farklı davranışlar gösterebilirlerdi. Bunları kavrayarak uzman tavsiyelerine uyulması ve hareketlerinin çocuğa hissettirilmeden kontrolde tutulması gerekirdi. Bu konularda batılı ülkeler hayli ilerlemiş, uzmanlarını da yetiştirmişlerdi. Yohn Dewey birçok bilimsel sonuca ulaşmıştı ve bunlardan yararlanılmıyordu. Çocuklar gruplandırılarak, deneylere tabî tutularak ve seviyelerine göre eğitilmelilerdi.⁴⁴⁴ Anormal çocukların sınıflama yelpazesi oldukça genişti ve bunlara özel eğitim gerekiyordu.⁴⁴⁵ Tolun, çocuğu ceninden doğuma kadar olan antropometrisini gösteren bir doküman yayınlamıştı.⁴⁴⁶

2- Yetişkinlerin Eğitimi

Halkevlerinin üstlendiği görevlerden biride yetişkinlerin eğitimidir. Haydar Tolun “ *Analfabetizm İle Savaş ve Halkevleri*” başlıklı yazısında bu konuyu işlemiş, tüm dünyada okul çağını geçmiş okuyamamış vatandaşları yetiştirme çareleri arandığını, Türkiye’de de halk terbiyesi, köylü terbiyesi kısaca kütle terbiyesi konusunda geniş çalışmalar başlatıldığına, özellikle köylünün sosyal ihtiyaçlarını karşılaması, ahlaki ve vatanı görevlerini tanınması ve bulaşıcı hastalıklardan korunmayı öğrenmesi için mutlaka okuma yazma bilmeleri yani eğitilmeleri gerektiğine dikkat çekmiştir. Yetişkinlerin eğitiminde sadece devlete değil bütün yurttaşlara görev düşmektedir. Her çocuk okuma yazma bilmeyen ana babasına, her aydın insan kendisinden geri kalmış olan komşusuna bildiklerini öğretmelidir. Atatürk, halkın, bilgi ve kültürünü geliştirmek için “Millet Mektepleri” ni kurmuş, her köye küçük büyük okullar açılması için öncülük etmiştir.⁴⁴⁷

⁴⁴³ A.y.

⁴⁴⁴ Özgüç, “Çocukların Comporteweni ve Elemanter Zekâ Tezakürleri”, **Uludağ**, S: 35 (1941), s.6-10. / S: 36-37 (1941), s.20-25.

⁴⁴⁵ Tolun, “Anormal Çocuklar”, **Uludağ**, S: 47-48, (1942) , s. 18-21.

⁴⁴⁶ Tolun, “Çocuk Antropometrisi”, **Uludağ**, S: 22 (1939) , s. 36-41.

⁴⁴⁷ Tolun, “ Analfabetizm İle Savaş ve Halkevleri”, **Türkün**, S: 6 (1936), s.32-35.

Okuma yazma oranının yüksekliği aynı zamanda çağdaşlığın ve gelişmişliğinin de göstergesiydi. Muzaffer Alper “Okuma ve Okutma” başlıklı yazısında, okuma bilmeyen milleti rüyalarını gerçek sanan zavallıya benzetiyor ve Türklerin her zaman okumuş, öğrenmiş, yaratmış bir millet olduğunu, eğer Türkler eski medeniyetini bir su gibi içtikten sonra unutmazdı medreselerle vakit geçirmezdi diyerek eğitimin önemini vurguluyordu.⁴⁴⁸

Malik Adalan, “Hürriyet Fikri” başlıklı yazısında, bu konuyu irdelemiştir. Yazara göre, tüm insanlara değer vererek, onların kişiliklerini saymak gerekir. Hürriyet kişilik ve karakterle sıkı sıkıya ilgilidir. Hürriyet başı boş olmak anlamında olmadığı gibi her akla geleni yapmakta hürriyet olmaz. Hürriyet gerçekleşirken insanın kişilik ve karakterinden kuvvet almakta ve onların etkisi altında kaldığı unutulmamalıdır. Hürriyet ülkelerimizle kaynaştıkça kuvvetini artırır, hür olmamız hareketlerimizi bir sisteme bağlamamızdır. Bir denge işidir. Nasıl ki organik hayatta denge yaşamak bu dengenin bozulması ölümse, hürriyette böyledir; hareketlerimizi dengeli bir duruma sokmak hürriyet verir, bu dengeyi bozan hareket hürriyet değil bir anarşidir ve bunun sonu ölümdür.⁴⁴⁹

Adalan, “Ahlak Terbiyesinde Tedailer” başlıklı yazısında; ahlaklı olmanın ahlak kaidelerini bilmek değil ahlaklı hareket etmek olduğunu, ahlaki değerleri yüksek kaliteli iradenin meydana getirdiğini, toplum yaşamında bu değerlerin çok önemli olduğunu anlatıyor ve örnekler veriyordu. Bir insan ki cinayetini işlerken, yurdunun kanunlarını unuttur güvenlik güçlerini tanımaz hapisaneyi göz önünde tutmaz bu insandan korkulur. Bir insan ki suçlu iken suçunu başkasına atar, iftiracı ve yalancıdır. Ahlaki değerlerden yoksun demektir.⁴⁵⁰

Eğitim denilince akla ilk gelen öğretmendir. M.Nedim Güntel “Öğretmen” başlıklı yazısında, Öğretmeni mesleğin bütün karakterini taşıyan, elindeki araçları öğretim gayesi için orantılı kullanan, toplumdaki nüfuzundan çok toplumsal rolünün önemini düşünen ve sınıfın hür havasından başka bir yerde ciğerlerinin daha iyi işlemediğine inanmış adamdır diye tanımlanmıştır.⁴⁵¹

Bursa Halkevi her şeyden önce bir kültür dergisi olarak nitelendirdiği “Uludağ”da kültürle ilgili yazılara da yer vermiş, bu yönüyle halkın eğitimine

⁴⁴⁸ Muzaffer Alper, “Okuma ve Yazma”, **Uludağ**, S:18 (1938), s.23-24.

⁴⁴⁹ Adalan, “Hürriyet Fikri”, **Uludağ**, S: 90 (1948), s.1-7./ S: 91 (1948), s.14-19

⁴⁵⁰ Adalan, “Ahlak Terbiyesinde Tedailer”, **Uludağ**, S. 33 (1941), s.18-20.

⁴⁵¹ N.Güntel, “Öğretmen”, **Uludağ**, S: 39-40 (1941), s. 31.

katkıda bulunmuştur. Malik Adalan, “Kültür” başlıklı yazısında Kültür kelimesini irdelemiş özetle; ortak değerler sistemi, duygu ve düşünceler birliği, ahlak, adet ve gelenekler, kanunlar, sanat ve felsefe, zevk ve eğlencelerin toplamı olarak değerlendirmiştir.⁴⁵²

Baha Kargın “Kültür ve Halkevleri” başlıklı yazıda, Halkevlerinin Atatürk rejiminin zorunlu bir sonucu olarak doğduğunu, o günden beri de kültür siyaseti ile kol kola yürüdüğünü, bir taraftan vatandaşın fikri ve ruhi terbiyesini yükseltmek diğer yandan devrim ilkeleriyle onları rejime perçinlemek gibi iki büyük görev üstlendiğini vurgulamıştır. Yine Halkevlerinin vatandaşın Cumhuriyet ve devrim esaslarına sadık, Halkçı ve Milliyetçi, Devletin yapıcı kudretine inanan Laik bir fert olarak yetişmesi için çalıştığını bunda da başarılı olduğunu belirtmiştir.⁴⁵³

Murat Alpalaca, “Halk Kültürü Bakımından Cumhuriyet” yazısında, kuvvetli bir Ulusun; dil ve kültür bağı ile birbirine sıkı bağlarlar bağlanmış toplu yaşayan insanlardan oluşacağını, öyleyse kuvvetli olabilmek ve iyi yurttaş yetiştirebilmek için kültür birliğini sağlamak, okumuş insanların sayısını artırmanın yanında bütün Türk Ulusunun kültürce yükseltilmesine önem verilmesi gerektiğini vurgulamıştır.⁴⁵⁴

E- Tarih Araştırmaları

1- Etiler, Sümerler ve Osmanlı İmparatorluğu

Uludağ Dergisi incelendiğinde tarihi araştırma yazılarına oldukça fazla yer verildiği Osmanlı Devleti tarihinin ise büyük yer kapladığı görülmektedir. İhsan Uludağ, vakıflarla ilgili olarak hazırladığı bir yazısında, Osman ve oğullarının Fatih zamanına kadar devlet kurmaya ve kökleşmeye çalıştıkları sırada yaptıkları işleri kaydederken aralarına hurafeler sıkıştırılarak yazılması gereken önemli konuların ihmal edildiğinin yakın zamandaki incelemelerle anlaşıldığına, Meşrutiyetle birlikte matbuatın ilerlemesiyle Osmanlı Tarihi incelemelerine hız verilerek 1909’da Tarihi-Osmani Encümeni kurulduğuna, Cumhuriyet Yönetiminin de Osmanlı tarihi üzerine geniş incelemeler yapmakta cömert davrandığına dikkat çekmiştir.⁴⁵⁵

⁴⁵² Adalan, “Kültür”, **Uludağ**, S:97 (1949), s.17-19.

⁴⁵³ Baha Kargın, “Kültür ve Halkevleri”, **Uludağ**, S: 16 (1938), s.43-45.

⁴⁵⁴ Murat Alpalaca, “Cumhuriyet Devrinde Kültür”, **Uludağ**, S: 18 (1938), s.13-16.

⁴⁵⁵ İhsan Uludağ, “Osman Gaziye Dair Mühim ve Vesika: Aspurça Hatun Vakfiyesi”, **Uludağ**, S: 26 (1940),s.61.

Türk Tarihi bir efsane ile anlatılmış, efsaneye göre; Nuh'un oğlu Yâfes, oğulları arasında en akıllı gördüğü Türk'ü aile reisi yapmıştı. Türk çoluk çocuğu ve kendine uyanlarla birlikte Orta Asya da Karahol bölgesinde Issık Göl kenarında yerleşmişti. İlk çadır kuran, avladığı bir geyiği yerken ilk tuz kullanan Türklerdi. Eski Türklerde çocuk terbiyesi yaşama ihtiyacına göre kurulmuştu. Oğuzlardan kalan rivayete göre ilk kılıcı da Türkler bulmuştu. Kayıtlara göre, milâdın ilk asırlarında Türkler, Çinlilerden askerlik bilimini öğrenmek üzere Çine gönderilmişti. Türklerde askerlik yaşamın bir parçasıydı. İyi bir asker olabilmek için iyi bir sporcu olmak gerekirdi. Ayrıca yaşadıkları haşın coğrafi şartlarla başa çıkmanın yolu da güçlü olmaktan geçiyordu. Bazı tarihçilerin abartılı olarak yazdığı “Türklerin yağmura ve rüzgâra hüküm geçirdiği” ifadesi de, Türkün, tabiatın haşın şartlarına direnebildiğinin ifadesiydi.⁴⁵⁶

Tarih alanında daha eski tarihlere gidilip Anadolu uygarlıkları da inceleme konusu yapılmış, Tarih okutanı Nazım'ın Etilerin yaşayışı hakkında yaptığı araştırmanın sonucunda yazdığı yazı Uludağ'da yayınlamıştır. Bu yayında Etilerin yekleştikleri bölgeler ile sosyal hayatları anlatılıyor, yoğun bir meslekler ve piyasa fiyat listesine yer veriliyordu. Ayrıca, inanışları, sosyal düzenleri, askeri yapıları ve silâh çeşitleri, kanunlarının özellikleri anlatılıyordu.⁴⁵⁷

Halkevi faaliyetleri içinde geniş bir yer tutan tarihin eski medeniyetlerle ilgili bölümünde Sümer Medeniyeti köşe taşındır. Sümer Medeniyeti hakkında İsmail Hami Danişment, Tayyare Sinemasında halkevi adına bir konferans vermiş ve bu medeniyetin yaşamını, ölçülerini insanlığa katkılarını anlatmış, Sümerlerin bizim fikri ve manevi ecdatlarımız olduğunu ifade etmişti. “Uludağ” Danişmend'in verdiği, resimden yazıya nasıl geçildiğini gösteren çizimleri konferans notlarına eklemiş, Sümer dilindeki Türkçe kelimelerle birlikte yayınlamıştır.⁴⁵⁸ Ayrıca Uludağ Dergisinde Sümer Türklerinde “İnsan Yaradılışına Ait İlahi”si de yayınlamıştır.⁴⁵⁹

Namdar Karatay, Osmanlılığı incelemiş, köklü Türk aşiretlerinin özel karakterlerinin karışımından oluşan güçlü bir yığınağın ortaya çıktığı, fakat başka milletlerin imparatorluğa katılarak çeşitli sebeplerle idari gücü ele geçirmeleri

⁴⁵⁶ Kepecioğlu, “Türklerde Spor” **Uludağ**, S:2 (1935), s.41-43.,(Musevi mitolojisine göre, Türkler, İbranilerin Yasef kavminden türeyen bir millettir(NA))

⁴⁵⁷ Yücelt, “Etiler Nasıl Yaşıyorlardı”. **Uludağ**, S: 2 (1935), s.38-40./ S:3 (1935), s.25-26./ S:5 (1936), s.33-35.

⁴⁵⁸ İsmail Hami Danişment, “Sümer Medeniyeti.” **Uludağ** S: 25 (1940), s. 32-39.

⁴⁵⁹ Danişment, “Sümer Türklerinde İnsan Yaradılışına Ait İlahi”, **Uludağ**, S:25 (1940), s.12-13.

üzerine “Türk” adını ortadan kaldırıldığı belirtiliyor ve bugün “Osmanlı” denildiğinde “...göz önüne kırmızı fes altındaki kökü bulunamayan kendi benliğinden doğmamış iğreti bir takım düşünce ve inançlarla içi döşeli bir baş” akla geldiği belirtiliyor çünkü Osmanlılık köklü bir olay değil yalnız bir anlamdı deniliyordu. Osmanlılığın aşiret ruhunu yitirdikten sonra yayılcı bir zihniyetle bütün ulusu kaplayan ancak iç özü bakımından hiçbir gerçekliği olmayan “Osmanlılık” tarihin sayfalarına gömülürken, yüz yıllardan beri ezilen itilen unutturulmak istenilen bununla birlikte yine için için yaşayan “Türklük”ün uygun bir zaman bulunca yeniden serpilip dünya tarihindeki yerini aldığı anlatılıyordu.⁴⁶⁰

Hacı Bektaşî Veli Velâyetnamesini araştırmasına dayanak yapan Şapolyo, Osmanlı Devletine adını veren kişinin “Osman” değil “Otman” olduğunu yazmıştır. Şapolyo, bu durumu devletin idarî yapısına İslâmî felsefenin etkisinden dolayı Otman’ı öldürüp yerine İslami isim olan Osman’ın kabul edildiğini ifade ediyordu. Başta Bizans kaynaklarını tanık gösteriyor ve bu kaynaklarda Osman’ın “Otman” olarak yazıldığını belirtiyor ve altı yüzyıl süren yanlışın artık düzeltilmesini istiyordu.⁴⁶¹

Erturan Uğuralp, “*Barbaroslar*” başlıklı yazısı ile kahramanlıklarıyla Osmanlı Tarihine adlarını yazdıran Barbaros kardeşlerin öyküsünü anlatmıştı. Fatih Sultan Mehmet Midilli’yi aldığı zaman buraya Türk sipahilerini yerleştirmişti. Yakup Bey de bunlardan biriydi. Yakup Bey’in İshak, Oruç, Hızır ve İlyas adındaki çocukları özellikle Oruç’la Hızır sonraları Türk ve Dünya tarihine Barbaros kardeşler olarak anılan ölümsüz kahramanlar olacaktı. Oruç zamanla Baba Oruç diye ün salmış ve kahramanlığını duyan Anadolu gençlerinin katılımıyla Barbaroslar Ocağı oluşmuştu. Preveze Deniz Savaşında en ağır yükü alan Turgut Reis, Osmanlı donanmasına yıllarca amirallik yapan Kılıç Ali Reis, Barbaroslar diye bilinen ocaktan yetişmiş kahramanlardı. Yazıda bu kahramanların hikâyelerine de kısaca yer verilmiştir.⁴⁶²

Nazım Yücelt, “1789 da Türkiye (Osmanlık İmparatorluğu)” başlıklı yazısında, 1789 yılında devlet yönetimi konusu incelenmiş, valiler, ayanlıklar, şehir kethüdarlıkları (kahya), mahkemeler, vergi memurları, mübaşirler, şeyhülislam dairesi tarafından yapılan yanlış uygulama ve kararlara örnekler verilmiş,

⁴⁶⁰ Karatay, “Osmanlılık Nedir” *Uludağ*, S: 1, (1935), s.15-20.

⁴⁶¹ Şapolyo, “Osmanın Adı Otmandır,” *Uludağ* S: 4 (1935), s. 47-51.

⁴⁶² Uğuralp, “Barbaroslar”, *Uludağ*, S:24 (1939), s.17-23.

III.Selim'in bu durumları düzeltilmesi için yetkili birimlere gönderdiği hattı hümayuna yer verilmiş, Hattı Hümayunda belirtilen kararların memleketin genel durumunu iyileştirmek için ekonomik, kültürel, sosyal yönlü kararlar almak yerine yüzeysel, faydalı olmayan önlemler alındığı belirtilmiştir.⁴⁶³

“Uludağ” da Türk tarihi ve İslâmlık ilişkisi incelenmiş, Türklerin kendilerini o zamana göre ifade edecek başka bir rejim olmaması nedeniyle islama girdikleri belirtilmişti. Müslümanlık böylece dinamik bir özellik kazanmış fakat Türkler kendi özelliklerinden çok şey kaybetmişti. İslâmiyet'e giren Türkler Arapların istemediği şekilde Araplara hakim olmuş ve dillerini değiştirmemişlerdi fakat kendilerinde olmayan, muhafazakârlık, din devlet işlerinin karışması, hakan-padişah mefhumunun başkalaşması, yurt ve milleti koruma düşüncesinin “ilahi kelimetullah”⁴⁶⁴ şekline girmesi, özel hayat, aile dili, yaşayış, giyiniş, düşünüş sahalarının “Arap-Müslüman” tipine dönüşmesi gibi etkiler, çift yönlü incelemiş, bu gelişmelerin ise Türk-Arap mücadelesini başlattığı sonucuna varılmıştır.⁴⁶⁵

Tarih araştırmaları sırasında Hazine evraklarından derlenen belgeler incelenmiş, On altıncı asırda genel hayat üzerine bir takım bilgiler Nazım Yücelt tarafından Uludağ Dergisinde yayınlanmıştır. O devirdeki Mahalle inzibatı sistemi, Mahallede oturabilme hakkı, dilencilik, kayıklar, miras meselesi, vergi kaçırıcılar, çingeneler hakkında alınan kararlara yer verilmiş, yasaklar ve cezalar birkaç örnek üzerinden anlatılmıştır. Her mahallenin etrafı kapalıydı ve bir kapısı vardı. Geceleri bu kapı kilitlenirdi. Dolayısıyla bir mahallede kötü bir olay olursa mutlaka orada oturan birileri yapmış olurdu. Failin bulunmazsa imam ve müezzin sıkıştırılır ve fail kolayca yakalanırdı. Bir başka örnekte ise mahallede oturabilme hakkıdır. İstanbul'un bir mahallesinde oturabilmek için beş yıl İstanbul'da yaşamak gerekiyordu. Anadolu'dan veya Rumeli'den gelenler beş yıllarını doldurmamışsa geri gönderiliyorlardı. İstanbul'a girilen kapılarda kimlik araştırması yapılıyor, kefilisi aranıyor, şüpheli görülenler içeri alınmıyordu.⁴⁶⁶

Yine hazine evrak belgelerine göre On altıncı asırda İstanbul'daki gayrimüslimler hakkında alınan kararlara ilişkin bir yazı yayınlanmış, gayrimüslimlerin, kiliseler, şarap, kıyafetleri hakkında bilgi verilmiş, azledilen

⁴⁶³ Yücelt, “1789 da Türkiye”, **Uludağ**, S:28 (1940), s.17-20.

⁴⁶⁴ Kelimetullah: Kelime-i Tevhid, Bkz.: D.Mehmet Doğan,”**Büyük Türkçe Sözlük**”, 11.Baskı İz Yayıncılık, 1999, s.631.

⁴⁶⁵ “Türk Tarihi – İslamlık”, **Uludağ** S: 2 (1935), s.21-25.

⁴⁶⁶ Yücelt, “On Altıncı Asırda Genel Hayat ve Zabıta Vakıaları”, **Türkün**, S:8 (1936) s.13-16.

patrikler, Yahudi mezarlıkları üzerine verilen bazı kararlara yer verilmişti. Yahudi Mezarlığı Hasköy'deydi ve Hasköylü Müslümanlar, Yahudi mezarlarının taşlarının çok büyük olması nedeniyle gece arkalarına hırsız saklanabileceğinden çekinip taşların kaldırılması ya da toprağa gömülmesi için hükümete başvurmuştu. Hükümet tarafından yapılan inceleme sonucunda Yahudiler haklı bulmuş ve taşları çıkarmaya çalışan Müslümanlar hareketlerinden men edilmişti.⁴⁶⁷

Yücelt, “*On Dokuzuncu Asırda İstanbul*” başlıklı yazısında ise bayram merasimleri, donanma gecelerinde yakılacak kandiller, zeytinyağı ve sabun vurgunculuğu, kadınlar ve kadınların bağlılığı hakkındaki belgeleri açıklamıştır.⁴⁶⁸

“*1840 da İstanbul*” başlıklı yazıda o tarihteki yaşayış üzerine bilgiler verilmiştir. Daha önceleri geceleri İstanbul sokaklarında fener yakılmaz ve sokaklarda inzibatlar tarafından gelen geçenlerden parola sorulurken bir takım zorluklar nedeniyle parola kaldırılmış ve sokağa çıkanların yanlarında fener taşımaları mecburi kılınmıştı. Meyve ve sebze hariç kuru yemiş ve erzak Eminönü'ndeki Pazaryerinde satılacaktı. Sebze ve meyve hariç diğer gıdalara narh (her yerde geçerli fiyat) konulacak, bu fiyatlar pazarbaşı, kethüda ve kâhya gibi önemli kimselerden oluşturulacak komisyonlar tarafından belirlenecekti.⁴⁶⁹

18 inci asırda İstanbul'un idaresinden Divan-ı Hümayun sorumluydu. Fırınlara ikiye ayrılmış bir kısmı has bir kısmı da harcı ekmek yapardı. Has ekmek harcı ekmekten on dirhem noksan çıkartılırdı. Bu yüzyılda has ekmek çıkaran beş fırın vardı. Has ekmek işlemek isteyen fırın Divanı Hümayuna başvurur oradan izin aldıktan sonra İstanbul Kadılığına da haber verirdi. Fırınlara devlet adamlarına ve Rumlarla, Ermenilere aitti. Ekmek ve fırın yüzünden çıkan uyuşmazlıklarda Divanca çözüldü. Has ve harcı ekmek fırınlarından başka börek, çörek, gevrek halka işleyen fırınlar da vardı. Ancak herkes kendi işini yapardı, birbirlerinin işini ya da ikisini birden yapmaları yasaktı. Aykırı davranışların ruhsatları geri alınırdı. İstanbul'da et konusu da çok önemliydi. 1701 tarihine kadar kasaplar kesecekleri hayvanları kendileri satın alırdı ve salhanelerde keserlerdi böylece sıkıntısı olmazdı. Leventler kasapların ticaretini çekemeyince haksız rekabet etmişler ve kasaplar tarafından şikayet edilmişler ve kasaplar haklı bulunmuştu.⁴⁷⁰

⁴⁶⁷ Yücelt, “On Altıncı Asırda İstanbul'da Gayri Müslimler”, **Türkün**, S:8 (1936) s.36-40.

⁴⁶⁸ Yücelt, “On Dokuzuncu Asırda İstanbul”, **Uludağ**, S: 15 (1938), s.40-43

⁴⁶⁹ Yücelt, “1840 da İstanbul” , **Uludağ**, S:27 (1940), s.25-26.

⁴⁷⁰ Yücelt, “18 inci Asırda İstanbul' un Ekmeği ve Eti”, **Uludağ**, S:62 (1943),s.17-18

Hazine Evrak belgelerinden On altıncı asırda İstanbul'daki ticaret ve sanat faaliyetleri üzerine yapılan bir araştırma da yazı dizisi olarak Nazım Yücelt tarafından hazırlanmış ve Uludağ Dergisinde yayınlanmıştır. Kumaş, kumaş fabrikaları ve kumaş ticaretinde belli esaslar vardı. En ağır (değerli) kumaşlar Bilecik'te işlenirdi. Memlekette kumaş dokunmasına rağmen Venedik'ten ve Halep'ten de kumaş getirtilirdi. 1564'te İstanbul'daki kumaş tezgahı sayısı 318 'e çıkmış, ihtiyaçtan fazla ve hileli kumaş dokunmasıyla bu tezgahlar kontrol edilmiş hilesiz olan 100 tezgah bırakılmıştı. Tezgahların azaltılmasının bir nedeni de dokumada çok fazla altın ve gümüş harcanmasıydı. Bu tezgahların 88'i saraya mensup kişilerinindi. Kumaşların satış fiyatı bilirkişiler tarafından standart olarak belirlenirdi. Bu yazı dizisinde tabakhaneler, kasaplar, kunduracılar, teksip sanatı hakkında da bilgiler verilmiştir.⁴⁷¹

2-Felsefe Tarihi

Bursa Halkevi incelemelerine felsefe konusunu da eklemiş, bilimlerin kökeni sayılan bu konuyu uzmanının kaleminden Uludağ aracılığı ile halka sunuyordu. Haydar Tolun "*Avrupa Rönesans'ında Türk Tefekkürünün Rolü*" başlıklı felsefi yazısında, Rönesans'ı değerlendirmiş; bazen İslam medeniyeti bazen de daha büyük bir haksızlığa düşerek Arap Medeniyeti denilen parlak devrin zannedildiği gibi Kur'an başlamadığını çünkü Kur'anın bir ilim kitabı değil din kitabı olduğunu belirtmiştir. Yazıya göre İslam medeniyetinin bir "Tercüme devri" sonunda parlamıştır. Bu devrin en faal düşünürü de Türk filozofu (ikinci öğretmen) Farabi'dir. O tercümeleriyle bütün Yunan ilim ve filozofisini İslam ülkelerine taşımış ve yaymış, kuvvetli yeni bir cereyan yaratmış fakat Gazali "İhyai Ulumüddin" adlı eseri ile bu cereyanı doğu İslam Ülkelerinde durdurmuş, dini düşünceye çevirmiş ve İspanyaya intikaline sebep olmuştur. Gazali bu eserinde; Farabi gibi akli ilimler ve akli metafizik taraftarı âlimler ve filozoflar için "üzeri otlu bir bataklık gibidir, zahiri çimen görünür, batını kokmuş çamurdur bunlar kabirler gibidir. Zahiri mamur, batını ölü kemikler ile doludur" demiştir. Yazıda bunun doğru olmadığını ortaya koyan örnekler verilmiş ayrıca Farabi'nin yalnız Yunan filozofisinin büyük bir nakil ve

⁴⁷¹ Yücelt, "İstanbul'da 16 ıncı Asırda Tecim ve Sanat", **Uludağ**, S:4 (1935), s.20-21./ S:5 (1935), s.15-16. **Türkün**, S:6 (1935), s.17-19./ **Uludağ**, S:9 (1937), s.18-19.

eleştirmeni olmakla kalmayıp, İbni Sina gibi derin bir alim ve filozofu da yetiştirdiği vurgulamıştır.⁴⁷²

Tolun, “Farabi Okulu”nun İspanya kanalıyla Avrupa Rönesansına akıttığı etkileri açıklamış, özetle Farabinin filozofik etkilerinin akışını, daha sonra İbni Sina’nın tıp ve astrolojiye yaptığı katkıları anlatmış, eserleri üzerinde Farabi’nin etkilerinin bulunduğunu ortaya koymuştur. Yazısında Farabi’den çevrilen 4 ve İbni Sina’dan çevrilen 16 eserin isimlerine de yer vermiş ve yazısına Ziya Paşa’nın şu dizeleriyle son vermiştir.

“Ger Endülüs olmasaydı abidar,
Kim ederdi Avrupa’yı bidar!”⁴⁷³

Rıza Çavdarlı da yaptığı incelemeyi, “*Felsefenin Menşei ve Yayılış Tarihi*” başlıklı yazı ile Uludağ sayfalarına taşımıştı. Tarihçilerin batıda ilk felsefi gelişmeyi Mısır ile Yunan medeniyetine, doğuda ise Çin ile Hint uygarlığına mal ettiklerini, fakat hiçbir tarihçinin bu iki kutup arasında birliğin nasıl oluştuğunu sorgulamadığını, eğer böyle bir inceleme yapılırsa felsefenin ilk kökeninin Doğu’ya mal edileceğini yazıyordu. Çavdarlı’ya göre bu araştırma yapılırsa Çin ve Hint zaferi kazanacaktı. Tarihi haritalara göre, Çin diye tanıtılan Güney Sibirya, M.Ö.3.Y.Y.da bir Türk hanedanı olan “Tsin” lere bakılarak Çin diye adlandırılmıştır. Adına Çin denilmesine rağmen o dönemde burada kimse Çince konuşmuyordu. Çince ile hiçbir ilgileri de yoktu. İşte felsefenin en gelişmiş şekli bu topraklarda görülüyordu. Araştırmalar felsefenin kurucusu olarak bildikleri kişilerin yaşayıp yaşamadığı, doğum ve ölümlerini, zaman mekân meselelerini de araştırmamışlardı. Bilinen kabullerle hareket ediyorlardı.⁴⁷⁴

Felsefe tarihçilerinin temelde bulduğu “lao-tse” mezhebi doğrudan doğruya bir Türk mezhebi olup, sonradan Çinlileştirilmişlerdir. “Lao-tse” bir kişi olmayıp “eski bilgi, eski üstad” anlamındaydı. Bu anlamdaki deyimde kişiselleştirilmiş ve Çinlileştirilmiştir. Üstelik M.Ö.1600’lü yıllarda bu mezhebe eskimiş gözüyle bakılıyordu. Çin masalları da bu kimlik meselelerini doğruluyordu.⁴⁷⁵

İlk toplumsal inanç biçimi Totemizm aynı zamanda uygarlığın da kökeni kabul edilmişti. Anavatanı Orta Asya yani Türk vatanı olan bu akımın, Türk göçüyle

⁴⁷² Tolun, “Avrupa Rönesansında Türk Tefekkürünün Rolü”, **Uludağ**, S.1 (1935), s.2-12

⁴⁷³ Tolun, a.y., S.4 (1935), s.32-36

⁴⁷⁴ Rıza Çavdarlı, “Felsefenin Menşei ve Yayılış Tarihi”, **Uludağ**, S: 38 (1941), s.11.

⁴⁷⁵ A.y., s.12.

dünyaya yayıldığı düşünülmekteydi.⁴⁷⁶ Konu dinler tarihinde de böyle belirlenmiştir. İlkel halk toplulukları geçmişlerinden gelen birçok inanç ve yaşam tarzını da kuşaktan kuşağa aktararak ve alışkanlık olarak sürdürmektedir. Yirmi bin yıl önceki anlayışla fakat ilkelce düzenlenmiş birçok mesele bile Türk toplumunda uygulanabilecek durumdadır. Yanlış olarak Çinliye mal edilmiş olan Türklerin yarattığı ilk uygarlık izleri Türkler tarafından aydınlatılmalı, tarihi hata düzeltilmeliydi. Çavdar'a göre, Çinin bir tarihi yoktu. Çin tarihi denilen şey aslında Türk tarihiydi ve Çinleştirilmişti. Çin dilinde yazılmış metinler incelenirse bu konu aydınlatılabilirdi.⁴⁷⁷

Tarihçilerin tarif ettiği bölge tamamen Türk hâkimiyetinde ve yönetimindeydi. İlkel devletsiz, Türk topluluklarının sayısı o devirlerde bin beş yüzden fazlaydı. Bunlar bağımsız bir yapıya sahiptiler. Bölgede yaşayan, yabancı bir yaşam tarzı bulunan topluluklara Çinli ismini veren de Türklerdi. Türklerin orada uyguladığı kanunlara göre hükümdar halkın teftişine tabiydi. Çin kültürüne yabancı bir anlayış olan bu durumu Çinliler kavrayamıyordu. Çünkü halkın yanlışa karşı isyan hakkı vardı. Halk kutsaldı.⁴⁷⁸

Çavdarlı, Çinliye karşı mücadele eden Konfüçyüs'e giydirilen Çinli elbisesini daha ne kadar taşıtmaya devam edeceğini soruyor, Türk tarihçilerini göreve çağırıyordu. Tarih tabiatın bir evlâdıydı ve bilim tabiatı araştırmaydı. O halde bazı telkin alışkanlık ve iddialar irdelenmeliydi. Acemlere mal edilen Zerdüş kimdi. Belirtilen doğunun yeri ve zamanına bakılınca buralarında Türk toprağı olduğu görülüyordu. O dönemde buralar Türkistan'dı.⁴⁷⁹

Ayrıca kaynaklara karşı sevgi ve ateşin kutsiyeti Türklerin ilk kutsal mabuduydu. Zerdüş'ün, hayat hikâyesine bakılırsa, 7 yıl sahraya çekildiği söylenir. Bu sahra Türkistan'dır. Söylenceler (Zerdüş'ün M.Ö. 600–660 yıllarında yaşadığı iddiası) dışında bir kanıt olmaması nedeniyle, Zerdüş isimli birinin yaşayıp yaşamadığı da belli değildir. Tarihçiler bu inançta, Sümer etkisi de görmektedirler.⁴⁸⁰

Eğer Zerdüş diye biri yaşamışsa, O bir Türktü ve Türkün dinini yayan bir misyonerdi. İranlılar Türk dinini ondan öğrendikleri için onu peygamber tanıdılar. Türkler Zerdüş' ün yaydığı dinin temellerini asırlarca önce biliyorlardı. Zerdüş'ten

⁴⁷⁶ A.y., s.14.

⁴⁷⁷ A.y., s.16.

⁴⁷⁸ A.y., S: 41, s.22.

⁴⁷⁹ A.y.,S: 41 s. 13.

⁴⁸⁰ A.y.,S: 42–43 (1941), s.30.

dört, beş bin yıl önce ikinci göçle birlikte Mezopotamya'ya getirmişler, Anadolu'ya yaymışlardı. Turanla İran'ı karıştırmamak gerekirdi.⁴⁸¹ Efsaneye göre, Türkler İran'a soğuk buzlar ülkesinden gelmişlerdi. "Avesta"da⁴⁸² da bunlar yazılıyordu. Buhara ve Semerkant'a gelmişler, Horasan yoluyla İran'a girmişlerdi. Herodot Tarihi Medi İmparatorluğunun kuranların Türkmen olduğunu yazar.⁴⁸³ İran'ı kuranların kimliği bilinmiyor ama dininin Türk dini olduğu sanılıyor. Takip edilen dinin Sami dini olmadığı biliniyor. Çünkü o tarihte Samiler, din ve felsefe yapacak düzeyde bir topluluk değildiler.⁴⁸⁴ Türkler ise tüm tek tanrılı inançlardan önce tek tanrıya yönelmişler, bu inancı, Mısır'a kadar yaymışlardı. Bunun kanıtı ise ziguratlardı. Yedi katın üzerinde Türk'ün mezarı vardı.⁴⁸⁵ Dara tahta geçtiğinde Turan-İran kavgası başladı. Firdevs'i Şehnamesine göre, "Medi" Türk topraklarıydı. Dara'nın emri ile Türkmenler "Pers" ismini almışlardı. Dara'nın kayalıklara yazdığı kitabede "Med"lerin İranlı olmadıkları kesin olarak anlaşılmaktaydı. Dara birçok Türk mabedini de İrani şekle sormuştu, rahipleri de katletmişti.

Herodot'a göre, bu dönemde üç din vardı.

- a) Kralların dini: Bu dinin I.Dara'dan sonra Zerdüşť dini olduğu anlaşılıyor. Yalnızca krallık hanedanına aittir.
- b) Halk dini
- c) Mageslere (şaman) mahsus din

Mısır dininde, Sümer- Türk dininin etkisinde ortaya çıktığı kesindir. Avesta ve peygamberi Zahrutsa' nın din kitabı ikisi birden tercüme edildiğinde " beyaz deve" anlamı veya "altın deve" anlamı çıkmaktadır. Dara'ya göre; Zerdüşť, Azerbaycan'da doğmuştur.⁴⁸⁶ Cehennem kapısı bile Türk toprakları üzerinde Hazar Denizi sahilindeki Elburuz dağlarının tepesindedir.⁴⁸⁷

Türk dininde ki hastalıkları kovmayı şamanlar bilir v.b. birçok söylence Türk dininden başka dinlere geçmiş hatta bugün kıldan ince, kılıçtan keskin köprü söylencesi bütün haşmeti ile yaşamaktadır. Eski Türk dininde "mehdi" ile "sırat köprüsü" de bulunmaktadır. M.Ö. 15 inci asırda Mitan'ı denilen Türk devletinin

⁴⁸¹ A.y.

⁴⁸² Avesta: Zerdüşť inancını kabul edenlerin kutsal kitabı. Bkz.:(çevirimiçi)
<http://www.dunyadinleri.com/mazdaizm.html>, [t.y]

⁴⁸³ A.y., S: 42-43, s.32.

⁴⁸⁴ A.y., s.19.

⁴⁸⁵ A.y., S: 47-48 (1942), s.36.

⁴⁸⁶ Çavdarlı, A.y., S: 45-46 (1942), s.21.

⁴⁸⁷ A.y., S: 49-50, (1942), s.36.

Mezopotamya’da yerleşmiş olduğu biliniyordu. İrani diye gösterilmek istenen fakat tabiatın unsurlarına tapan eski Türk dini hiçbir zaman Farsların hayalleri ile var olmayan bir dindir.⁴⁸⁸

Kurban töreni, ölülerin defin töreni, hiçbir zaman İrani olmamış hep Türk kalmıştır.⁴⁸⁹ İranlılar at yetiştirmeyi ve ata binmeyi de bilmiyorlardı. Bunlarda İranlılara Türkler tarafından öğretildi. İranlıların kullandığı dil ve yazı da kendilerine ait değildi. “Pehlevi” kelimesi doğrudan doğruya Türkçeydi. Asya’da bulunan kanıtlar, Yunan, Finike, İran ve Arapların kullandığı yazının kökeninde iç Asya olduğunu göstermekteydi. Pehlevi denilen dil (lisan) ile İrani olarak ifade edilen dil (lisan) arasında tam bir benzerlik yoktu.⁴⁹⁰

3- Türk Sporları Tarihi

Türkler Tarihte ilk olarak atı ehlileştirmişler, ata binmeyi icat etmişler, M.Ö. 6.asırda Babil’e getirmişlerdi.⁴⁹¹ Binicilik Türklerin ata sporu olarak kabul görmektedir. Osmanlı devletinin varlığı süresince süvari birlikleri en gözde birlikler olmuştu. Tarihte insan mezarlıklarına atın da defnedildiği görülmüştür. Örneğin, Bolayır’da Gazi Süleyman Paşa’nın mezarının yanında atının mezarı bulunmakta, İstanbul Karacaahmet mezarlığında kubbeli sütunlu atlar mezarlığı bulunmaktadır. Atatürk’te binicilik konusuna çok önem verilmişti. Cumhuriyet döneminde ülkenin birçok yerinde, devletin katkısıyla⁴⁹² hara ve yarış meydanları yapılmıştır.⁴⁹³

Asya Türkleri milli günlerinde düzenledikleri törenlerde çıplak atın üzerinde dörtnala giderken, attan inmek, ata binmek gibi sportif hareketleri tarihin eski devirlerinden beri yapmaktadırlar. Ayrıca, bu spor yalnız erkekler değil aynı şekilde genç kızlarda yapabilmekteydiler.⁴⁹⁴

Türkler’in milâttan 28 asır önce at binip ok kullandığı, Oğuz Hanın oğullarına Bozok, Üçok, adlarını verdiği bilinmekteydi. Ok hem spor hem silâhtı. Okçuluk Osmanlı Padişahlarının zevkle izlediği bir spor ve gösteri olmuştu.⁴⁹⁵

⁴⁸⁸ A.y.,s.28.

⁴⁸⁹ A.y.,s.27.

⁴⁹⁰ A.y.,s.28.

⁴⁹¹ Kepecioğlu, a.y., S: 3 (1935), s. 16-17.

⁴⁹² Günümüzde de Atlı Spor Klüpleri Devletin desteğiyle yarışlar düzenlemektedir. Örneğin, Gazi Koşusu, Atatürk’ün anısına, Cumhurbaşkanlığının himayesinde düzenlenmektedir.

⁴⁹³ A.y., S: 4 (1935), s. 18-19.

⁴⁹⁴ A.y., S: 5 (1936), s.16-20.

⁴⁹⁵ A.y.

Cirit oyununun kökeni. Asya Türklerine dayanmakta, günümüzde bile bazı kırsal alanlarda varlığını sürdürmektedir. Güreş de milli sporlardandır ve kendine has kuralları ve oyunları vardır. Tarihte sayısız güreş ve pehlivanlık hikâyeleri anlatılır.⁴⁹⁶

Kazım Alparslan “*Avcılık*” başlıklı yazısında, Avcılık ve atıcılığın önemini, sürekle avının nasıl uygulanacağı özlü bir şekilde anlatılmış ve gereken önemin verilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir.⁴⁹⁷ Avcılığı, “çeşitli şekillerde yararlanmak amacıyla tabiatta var olan yabancı hayvanları diri ve ölü olarak elde etmeye çalışma sanatı” olarak tarif etmiştir. Ona göre, hiçbir meslek avcılık kadar eski değildir. İlk insanlar karınlarını doyurmak için çeşitli şekillerde avlanmışlardı, bunların geçmişi beş yüz bin yıla kadar uzanıyordu ve avcılığın tarihi bir değeri vardı. Avcılığın bilimsel değerine de değiniyordu. Çünkü ekonomi tüm insan faaliyetlerinin toplamıydı. Atıcılık da, madencilik veya ziraî faaliyet gibi değerlendirilebilirdi çünkü avcılık ilkel bir ziraat sanatıydı.⁴⁹⁸

F- Türk Tarihindeki Ünlü Kişiler

Bursa Halkevi, Uludağ Dergisi’ndeki yazılarda tarihi kişiliklerin tanıtımına da yer veriliyor, incelemelere konu ediliyordu. Bir sayıda, hayatı, sanatı, dönemindeki olaylar ve bugün bile zarafeti ve özelliğini kaybetmeyen eserleriyle Mimar Sinan’a yer verilmişti. Bir başka Türk ünlüsü olan Evliya Çelebi’ye de Uludağ’da geniş yer verilmiş, yapılan bir çok tarih araştırmasında “Seyahatname”si kaynak olarak gösterilmiştir.

1- Mimar Sinan

Büyük Türk sanatkarı Mimar Sinan ile ilgili en önemli belgenin Sai adındaki şaire yazdırdığı, “Tezkeretülbünyan” adlı eserdir. 1490 yılında Kayseri’nin Ağırnas köyünde doğmuştur. Akralarından Sarioğlu Düvenci’nin bildirdiğine göre babasının Abdurrahman Ağa’dır. Ancak Tezkeretülbünyan’da babasının adının “Mennan” yazıldığı kaydedilmektedir. Mimar Sinan’ın ataları Türk’tü fakat Müslüman değildi. Kayseriye çok eski devirlerde yerleşmiş Hristiyanlardandı. Adı

⁴⁹⁶ A.y., *Türkün*, S: 8 (1936), s.5-8.

⁴⁹⁷ Sami İnaz, “Sürekle Avı”, *Uludağ*, S: 34 (1941)

⁴⁹⁸ Alparslan, “Avcılık”, *Uludağ*, S: 51-52 (1942)

kendisine sonradan verilmemişti “Sinan” asıl adıydı çünkü o devirde pek çok Türk Hristiyan çocuklarında bu ada rastlanmaktaydı. Sinan küçük yaşta iken evinin bahçesinde su yolları, kümeş yapmakla zaman geçirmişti.⁴⁹⁹

1512 yılında Yavuz Sultan Selim tahta çıktığında Anadolu’dan devşirme toplatmış, Sinan’da bu devşirmelerin arasında İstanbul’a gelmiştir. Bir söylentiye göre Sinan’ın babası da sarayda dülgerdi. Sinan işe baba mesleğinden başlamış, çeşitli seferlerde gittiği İran, Rodos, Korfo, Buğdan seferlerinde bulunmuş, buralarda gördüğü mimari eserleri ilgiyle izlemişti. Kanuni Sultan Süleyman zamanında ilk büyük camii olmak üzere Şehzade Camii’ni inşa etmiş, Kağıthaneden Kırkçeşme suyunu İstanbula getirmiş, Süleymaniye Camii’sinin inşaatına başlamıştı. Mimar Sinan; çıraklığında Şehzade, kalfalığında Süleymaniye, ustalığında Süleymaniye Camii’ni yaptım sözleriyle mimarlıktaki gelişimini anlatmıştır.⁵⁰⁰

2 -Evliya Çelebi

“Uludağ’ da Evliya Çelebi’ye geniş yer vermiş, hayatını yazı dizisi olarak yayınlamıştı. O’nun ünlü “Seyahatnamesi” Bursanın tarihi üzerine yapılan araştırmalarda ana kaynakların biri olarak görülmüş ve birçok konunun aydınlanmasında kaynak olarak gösterilmiştir. 25 Mart 1611’de İstanbul Unkapanı’ndaki dedesinin evinde doğduğu Babası Mehmet Ağa’nın Sultan Süleyman ile Belgrat, Rodos, Budin ve Estonya fetihlerinde bulunduğu, Kanuniden İbrahim’e kadar on hükümdara hizmet ettiği belirtilmiştir. Babasının hikâyeleri kendisinde seyahat isteği uyandırmıştır. 1631 de İstanbul ve etrafındaki köy ve kasabaları gezmişti. Seyahatlere başlamasını kitabında rüyasında Hz. Peygamberi gördüğünü, ondan şefaahat isteyeceğine seyahat istediğini, rüyayı yorumlattığında da yazmaya ve seyahatlere başladığı şeklinde anlatmıştır.⁵⁰¹

⁴⁹⁹ Şapolyo, “Mimar Sinan Nerelidir”, **Uludağ**, S: 3 (1935), s.27-29.

⁵⁰⁰ Şapolyo, a.y.

⁵⁰¹ **Uludağ**, “Evliya Çelebi’de (Bursa)”, S: 14 (1938), s.12./ S:15 (1938), s.17-18, 33-38./ S:16 (1938), s.10-14.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ULUDAĞ DERGİSİNDE BURSA’NIN TARİHİ, KÜLTÜRÜ, EKONOMİSİ ÜZERİNE YAZILANLAR

I- Bursa Tarihi Üzerine Yazılanlar

A- Bursa’nın Kuruluşu, Kültürü ve Gelişimi

Bursa Halkevi, genel tarih araştırmalarının yanında yerel tarihede önem veriliyor, Bursa tarihi inceleniyordu. Bursa tarihi üzerine inceleme yapanlardan Gazali Saltık, Bursa adının kökeni üzerine bir araştırma yapmıştı. Buna göre İsa Peygamberin doğumundan ikiyüz yıl önce Ptinya⁵⁰² hükümdarı Prozispa tarafından Uludağ’ın eteğinde bu günkü Bursa şehri kurulmuştu. Bu bilgiye göre Bursa adının kökü “Proza”dır. Ancak Saltık, “Bursa” adının kökünün Türkçe olduğunu Proza’dan bozma olmayıp doğrudan (Bursı) kelimesinden geldiğini, bu ismin iki türkçe kelimenin anlamlarının birbiriyle bağlanarak “Bursa” yapıldığını ileri sürmektedir. Bu iddiasını eski Türk dillerindeki Bur: çukur yer ve ısı: sıcak, ısıtma anlamındaki kelimelerin birleşiminden meydana geldiğini belirtiyor ve Orhangazi zamanında Bursa’ya gelen İbn-i Batuta’nın seyahatnamesinde Bursa sözünü “Bursı” şeklinde yazmasını da aynı fikiri paylaştıklarına kanıt olarak gösteriyordu.⁵⁰³

Nazım Yücelt’e göre; Bursa’nın kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Ancak milattan önce 183-247 tarihinde yaşayan Kartacalı Anibal’ın burada intihar ettiğinden hareketle ve Şarl Teksiye’nin “Küçük Asya” adlı kitabının birinci cildinde belirttiği gibi bu şehrin Anibal tarafından kurduğunu yazdığı düşünülürse milattan önce üçüncü asır sonlarına doğru kurulmuş olduğu kabul edilebilir.⁵⁰⁴

Bursa tarihine ilişkin yapılan araştırmalar kapsamına Evliya Çelebi’nin Seyahatname’si de alınmış ve Bursa’ya dair kısımlar Uludağ Dergisinde

⁵⁰² Ptinya “ptini”: Şimdiki Bursa iliyle İzmit’ten ve Karadeniz Ereğlisine kadar bazı memleketlerden ibaret küçük bir hükümdarlığın adıdır.(Bkz.: **Uludağ**, S:81 (1947), s.3)

⁵⁰³ Gazali Saltık, “Bursa Adının Kökü”, **Uludağ**, S:81 (1947), s.3-4.

⁵⁰⁴ Yücelt, “Tarihte Bursa Yolları”, **Türkün**, S:6 (1936), s.36-37.

yayınlanmıştır. Evliya Çelebi' de Bursa'nın kuruluş tarihini vermemiş ancak Nuh tufanından sonra Süleyman Peygamber tarafından kurulduğunu bir efsane ile açıklamıştı. Efsaneye göre Bursa Kalesi tufandan önce de vardı ancak kimler tarafından yapıldığına dair bilgi yoktu. Bu efsanede Keşiş Dağının (Uludağ) adı Ruhban Dağı olarak geçmekteydi. Bursa Halkevi tarafından yayınlanan bu yazı kısaca Evliya Çelebi'nin kaleminden Bursa Tarihini anlatıyordu. Evliya Çelebi Bursa'yı şöyle tasvir ediyordu. Şehir düz bir yerde olup yukarı kale eteğindeki evler, imaretler, Ulucami semtleri yüksektedir. Kuzey yandan bir saat mesafede bulunan Filedar sahrasından güneş vurduğu zaman Keşiş Dağının eteğinde gök renkli kurşunlarla süslenmiş han, hamam, mescitler, büyük camiler, kat kat çarşılar görenleri hayran bırakır. Güney tarafında bulunan Keşiş Dağı abı-hayat madenidir. Bu yüksek dağdan bin altmış pınar akar. “Yeri güzel, halkı sevimli, tarlaları çok, nimetleri bol ve havası latif, mamur ve muazzam bir şehirdir.”⁵⁰⁵

Özbey, Bursa Kalesinin ortaçağ kaleceliğinin önemli bir örneğidir diyor ve üç tarafı 10-30 metreye kadar yükselen kayaların üstünde kurulmuş burç ve duvarlarıyla, 79 metre uzunluğunda, 5,5 metre genişliğinde ve 4 metre yüksekliğinde çok büyük ve düzgün bir eser olduğunu, bu günkü koşullara göre bile Bursa için çok düzgün ve modern bir sığınak olduğuna şüphe yoktur diyerek görüşünü bildiriyordu.⁵⁰⁶

Tevfik Edebey de, Bursa'nın zaptı ve Balabancık kalesinin özellikleri içeren bir yazı yazmıştı. Bu araştırmada Tekfur diye ifade edilen mahalli Bizans Yöneticisinin tavrı ve Orhan Bey'in tutumu incelenmiştir.⁵⁰⁷

H.Turhan Dağlıoğlu, “9 uncu Hicret Yılında Bursa” başlıklı yazısında Bursa'nın o dönemdeki durumunu gösteren belgelere yer vermiştir. Bu belgelerden anlaşıldığı kadarıyla Bursa şehrine bağlı bucak ve köylerde yaşayanlardan bazıları yeniçeri kıyafetiyle dağa çıkıp yolsuzluklar yapıyor, bu durumun düzeltilmesi için kararlar çıkartılıyordu. Yine bu belgelerden Uludağ ırmaklarında tutulan balıkların doğrudan saraya gönderildiği, halkın balık avlamasına izin verilmediği anlaşılmaktadır. Bu belgelerin içinde ziraat tarihine ait bilgilerde bulunmaktaydı.⁵⁰⁸

⁵⁰⁵ “Evliya Çelebi’de (Bursa)”, **Uludağ**, S: 14 (1938), s.9-14. / S: 15 (1938), s.9-11.

⁵⁰⁶ Özbey, a.y., s.52.

⁵⁰⁷ Edebey, “Bursa’nın Orhan Bey Tarafından Zaptı ve Balabancık Kalesi”, **Türkün** S: 8 (1936), s.48-51.

⁵⁰⁸ Dağlıoğlu, “9 uncu Hicret Yılında Bursa” **Uludağ**, S:15 (1938), 22-26.

Dağlıoğlu bir yazısında, yapılan araştırmalar sonucunda ulaşılan bilgilerin Bursa'nın geçmiş asırlardaki durumunu göstermesi bakımından çok yararlı olduğunu belirtilerek, yeni belgelerin Bursa tarihini aydınlatan bilgileri *Uludağ Dergisinde* yayınlamıştı. Belgeler o günün ahlaki durumunu, ticari yolsuzluklarını, keyfi idaresini göstermektedir. Bu belgelerin isimleri “Bursa kaplıcalarına ve buradaki ahlaki vaziyete dair”, “Bursa'daki ipek işlerine dair”, “Bursa sancağı beyinin aidatına dair”, “Bursa köylerine çıkan memurların haline dair”, “Saraya Bursa'dan kar gönderilmesine dair” dir. Saraya buz götürülmesi olayını Dağlıoğlu, “Bursa asırlarca Osmanlı padişahlarının saraylarına yalnız para, un, alabalık, kestane, kumaş, ipek yetiştirmekle kalmamış buz ve karda temin etmişti. Zaman zaman saray ihtiyacı için buz gönderilmesine dair hükümlere tesadüf edilmektedir.” sözleriyle anlatmaktadır.⁵⁰⁹

Dağlıoğlu başka bir yazısında, Mühime defterlerinden çıkan belgeler doğrultusunda 10,11 ve 12 inci asırlarda Bursanın sosyal, adli ve zirai hayatı ile güvenlik ve emniyetini konu alan bilgileri aktarmıştır.⁵¹⁰

Kamil Kepecioğlu'nun “İkinci Beyazıt'ın Karılarının Bursa'da Geçirdikleri Acı Hayatları” yazısında ise, Fatih'in en büyük oğlu Afyon müptelâsı A. Bayezid'in, eşlerinin Bursa'daki yaşamlarını konu alan taht kavgaları, entrikalar, idamlarla hayatları zehir olan Gülruh Hatun, Şirin Hatun, Bülbül Hatun ve Muhtereme Hatunun'un kısa öyküleri anlatılmıştı. Bu yazı Osmanlı hanedanında dönen dolapları anlatması bakımından ibret vericidir.⁵¹¹

Yine Fatih'in oğullarından Cem Sultan ve Sultan Ahmet arasındaki taht kavgasının yol açtığı savaşlar Bursa'da geçmiş, Cem Sultan 18 gün padişahlıktan sonra Bursa'yı terk etmiş ve yaban ellerde hayatını söndürmüştü. Bu olayın özet hikâyesi de dergiye yansımıştı.⁵¹²

Fahri Dalsar, Bursa'nın 16 ıncı asırdaki durumu üzerine yazdığı yazıda bugünün birçok ihtiyaçları arasında yeniden kurulmuş olan kurumların genellikle memlekete yeni olarak girdiğinin zannedildiğini bunlardan birinde İş kanun ve iş büroları olduğu, Avrupa ve Amerikada' da bile liberalist ekonomi sisteminin ortaya

⁵⁰⁹ Dağlıoğlu, “Bursa Tarihine Ait Bazı Vesikalar” *Uludağ*, S:31 (1941), 18-23.

⁵¹⁰ Dağlıoğlu, “Geçmiş Zamanlarda Bursa”, *Uludağ*, S: 20 (1938), 91-95

⁵¹¹ Kepecioğlu, “İkinci Beyazıt'ın Karılarının Bursa'da Geçirdikleri Acı Hayatları”, *Uludağ*, S: 74 (1946), s.6-8.

⁵¹² Cem Salah Bodez, “Şehzade Cem'in Bursa'da 18 günlük imparatorluğu” *Uludağ* S: 77 (1946), s.20-22.

çıkmasından sonra ortaya çıkan işçiler meselesinin, Bursa'nın oldukça eski zamanlarından beri var olduğu, özellikle dokumacılık işlerinde çalışanların çok sağlam esaslarla bir takım kurallara bağlandıklarının mevcut sicillerin incelenmesinde görüldüğü belirtilmiştir. Bu konunun en önemli tarafının tamamen işin bünyesineden doğmuş olmasıydı. Hiçbir hükümet otoritesi bunu bilerek ve vatandaşların hukukunu düzenlemek amacıyla ortaya çıkarmamıştı. Bu kuruluşlar kişilerin arzu ve iradesinden doğmakla birlikte yaşatılabilmesi için hükümetin iradesiyle yerleştirilmişti. Bu şekilde kural ve düzenlemeler tam anlamıyla ihtiyaca cevap vermişti. “ehli hibreleri” (iş bürolarını) idare edenler tamamen işin içeriğini bilen kişilerdi. Bu bürolarda çalışanlarında çalışma esasları vardı. Bu büro ne işçinin ne de iş sahibinin sanatında ehliyetsiz olmasına izin vermeyerek memlekette üretilen malların değerinin uzun zaman yaşaması bakımından en önemli görevi yapmıştı.⁵¹³

Bursanın 17 inci asıra ait on belge ile ilgili yazı yine Hikmet Turhan Dağlıoğlu tarafından hazırlanmıştır. Bu belgelerden biri, Bursa'nın Karaağaç mahallesindeki ermeni kilisesinin yıkılmasının istenmesi üzerine bu isteğin uygun görülmediğine dair emirdi. Bir diğeri, Bursa'da sırma ve gümüş işlenmesinin men edilmesine ilişkindi. Bir başkası da Edirne'ye giden IV.Mehmedin kendi nefsi için Bursa'dan has un istemesi ve her şeyin bir yana bırakılarak bir an önce Edirne'ye gönderilmesi emriydi.⁵¹⁴

17 inci asırda Bursa'nın durumunu gösteren bir başka yazı da şer'i mahkeme sicillerine dayanarak Nazım Yücelt'in tarafından kaleme alınmıştı. Bu yazıda daha çok devletin aldığı önlemler ve koyduğu yasaklara değinilmiş, Bursa'da tütün meselesi, vergi, altın ve kuruş kıymeti, Bursa darphanesi, Bursa yöresindeki gümüş madeni, altın ve gümüş sırmalar, kumaşı dokuması, İstanbul ve sarayın zahiresi, et narhı, dirhemlerin muayenesi ve eczacıların şeyhi konularındaki saray emirleri konu edilmiştir.⁵¹⁵

Kazım Kepecioğlu'da Bursa'nın eski devrine ait kayıt defterlerini incelenmiş ve bu defterlerdeki bilgiler ve defterlerin durumu hakkında bilgiler vermiştir. Bu defterlere şehir veya köylerin adları, kaç ev olduğu, evlerin sahipleri ismen kaydediliyor, eve sahip oluş şekli, köyün nüfusu, medeni durumları, mal varlıkları, hayvanları, silah ve mühimmatları, köylülerin uğraşları (bahçe, çiftlik) varlıkları,

⁵¹³ Dalsar, “ 16 ıncı Asırda Bursada İşçiler Bürosu”, **Uludağ**, S:42-43 (1941-1942), s.12-13.

⁵¹⁴ Dağlıoğlu, “17 inci Asırda Bursa Hayatı”, **Uludağ**, 47-48 (1942), s.3-5.

⁵¹⁵ Yücelt, “ Tarihte Bursa”, **Uludağ**, S: 68-69-70 (1945), s.1-4.

gelirleri, vergileri, koruyucu imam ve müezzin gibi memurların maaşları bu deftere yazılıyordu. 937 kayıtlarına göre Bursa şehrinde 8 imaret, 22 medrese, 18 camii, 130 mescit, 10 zaviye, 11 hamam, 10 büyük han, 147 mahalle, 270 oda, 3 cemaat, 5 değirmen, 1 bezestan, 6067' si evli ve 1827"si bekâr ve 233 imam ve müezzin hanesi olmak üzere 8127 ev mevcuttu. Bursa'nın devlete verdiği senelik geliri 2.776,662 akçe ile çeşitli kesimlerden aldığı 2.785,996 akçenin toplamı olan 5.562,658 akçe hâsılatı vardı. Defterlerin bir özelliği de mürekkep ya da kalem değişikliği yapılmadan, silinti kazıntı olmadan düzenlenmesi ve defteri yazan kişinin adıyla anılmasıydı. Örneğin, Bursa'ya ait ilk defterler Çakır Ağa tarafından yazılmış ve defterin adı "Çakır ağa defteri" olarak tarihe geçmişti.⁵¹⁶ Çakır Ağa Bursa'nın yetiştirdiği kahramanlardandı. İstanbul kuşatmasında kumandanlık ve Bursa Subaşılığı (Emniyet Müdürü) görevlerinde bulunmuştu.⁵¹⁷

Bursa tarihi hakkındaki yazılardan biri de R.Yalın'ın "1888 Yılında Bursa Vilayeti" başlıklı yazıdır. Bursa'nın o dönemdeki kültür hayatı üzerinde durulmuştur. Bursa'nın Valisi Nazif Paşa, Belediye Reisi müderrislerden (öğretmen) Nasuh Efendidir. Belediyenin on üyesinin beşi Hıristiyan Türklerden oluşuyordu. O yıl Bursa'da 263 ev, 55 dükkân, 3 han, 3 hamam, 9 fabrika, 2 değirmen, 7 kahve, 83 tane yeniden çeşme yapılması için izin verilmiş ve 415 ev, 156 dükkân, 11 han, 1 değirmen, 8 kahve ve 103 çeşme tamir ettirmek suriyle o günkü ihtiyacı karşılamıştı. 1888 yılında iki askeri lise vardı. Bu okulların 4 yıllık eğitim verdikleri, Askeri İdadisinde toplam 4 sınıfta 96 öğrenci eğitim gördüğü ve müdür hariç 11 öğretmen ve 2 dâhiliye zabiti; Askeri Rüşdiye'de ise 150 öğrenci ve 5 öğretmen ve 1 dâhiliye zabiti; aynı yıl Bursa'da açılan sivil okulun 147 öğrencisi ve 13 öğretmeni vardı. İlkokullar, Gemlik Hıristiyan okulları ve Orhangazi okulları bu sayının dışındaydı.. O yıl Bursa'da ilk defa Darülmualimini İptidaiye (Öğretmen Meslek Okulu) açılmış 4 sınıf ve 236 öğrencisi olan bu okul eğitimini rüştiye mektebi (askeri okul) da yapmış, ilk dönemde 11 mezun öğretmen vererek yeni usul çalışmaya rehber olmuştu. O tarihlerde başöğretmen olan Nefise Memduha Hanım 35 kız öğrencinin öğretmenliğini tek başına yapıyordu. Yalın bu durumu, Türk kadınının kültür itibarıyla insafsız bir şekilde geri plana atıldığının kanıtı olarak değerlendirmişti.⁵¹⁸

⁵¹⁶ Kepecioğlu, "Bursa'nın Eski Devirlere Ait Kayıt Defteri", **Türkün**, S:7 (1936), s.42-45

⁵¹⁷ Kepecioğlu, "Çakır Ağa", **Uludağ**, S:12-13 (1937), s.7-8.

⁵¹⁸ R.Yalın "1888 Yılında Bursa Vilayeti" **Uludağ**, S:34 (1941), 46-49.

Müze müdürü Mahmut tarafından müzeleri tanıtmaya amaçlı yazılar yazılmıştır. Eski Yunanca bir kelime olan ve Yunan harflerinde “Linus-Ay” in oğlu hayali şair Müze'nin adı olarak anılırdı. En eski müze Atina'dadır. Eski tarihte şimdiki anlamda müzeler yoktu. Kiliseler eski eserleri ve yeni değerleri toplamak yarışına girmişler ve eski heykeller, tablolar İsa'nın Meryem'in menkıbeleri yanında kilisede sergilerlerdi. Rönesansla birlikte müze konusunda kalkınma başlamış Vatikan, De Studoi, Prodo bu galerilerden doğmuştu. İlk önceleri amatör ve sanatçılar tarafından serbestçe kurulan müzeler daha sonra devlet malı olmuştu. 1793 ten sonra müzeler genel ve millet malı olmakla birlikte bunlarla uğraşan bilim adamları ve uzmanlar arkeolojisi eski eser bilimini bağımsız bir bilim olarak meydana getirmişlerdi. Müzeler tarih biliminin gelişmesine yardımcı olmuş, hatta tarih kitaplarındaki hatalı ve yanlış bilgiler buralarada tespit edilerek düzeltilmiştir.⁵¹⁹

Nazım Yücelt tarafından Bursa Kütüphanelerinde yapılan araştırmada tıp alanında çok sayıda el yazması kitaplara rastlandığı, bunlardan birinin “Nüzhe-tül Ebdan ti tercemei gaye-tül itkan” olduğu, Ulucami Kütüphanesininin tababet kısmında bulunduğu 334 varaktan oluştuğu, IV.Murat zamanında Salih bin Nasrullah tarafından yazıldığı, kütüphanedeki kitabın muhtemelen kopya olduğu bundan başka Bursa kütüphanelerinde onlarca eser bulunduğu⁵²⁰ ayrıca Osmanlı Tarihinin ilk tıp fakültesinin 12 Mayıs 1400 tarihinde Yıldırım Beyazıt tarafından Bursa'da inşaa edildiğini ve birçok tıp bilgini yetiştirildiğini belirtmiştir.⁵²¹

Tarih araştırmaları sonucunda Bursa Sicillerine dayanılarak Bursa kütüğü oluşturulmuş ve Uludağ Dergisinde 91 inci sayısından itibaren bir yazı dizisi olarak yayınlanmasına başlamıştı. 98-99.sayısında halen “A” harfli isimler devam ederken yarım kaldığı anlaşılmaktadır.⁵²²

B- Uludağ Adının Tarihçesi

Uludağ Dergisi incelendiğinde, Eski adı “Keşiş Dağı” olarak bilinen dağın adının “Uludağ” olarak değiştirilmesine dair birden fazla anlatım ve görüş olduğu anlaşılmaktadır. Uludağ adı Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinde, birçok kısımda

⁵¹⁹ Mahmut, “Müze”, **Uludağ**, S: 2 (1935), s. 19-20. / S:3 (1935), s.20-21./ S: 4 (1935), s.26-27.

⁵²⁰ Yücelt, “Bursa Kütüphanelerindeki yazma (Tıp) Kitaplar”, **Uludağ**, S:21 (1939), s.31-34.

⁵²¹ Yücelt, “Bursa'nın Türk Tababetindeki Yeri”, **Uludağ**, S:20 (1939), s.42-46.

⁵²² “Bursa Kütüğü”, **Uludağ**, S: 91 (1948), s.Ek 16 sayfa./ S:93 (1949), s.33-48./ S:94 (1949), s.33-64./ S:95 (1949), s.65-80./ S:96 (1949), s.33-99./ S:98-99 (1949-1950), s.33-107.

“Keşiş Dağı” olarak ifade edilmekle birlikte Bursa’nın kuruluşuna dair aktardığı bir efsanede “Ruhban Dağı” olarak geçmektedir.⁵²³

Uludağ’ın sadece kayak yapıp eğlenilecek bir yer olmadığını, spor eğitimi alanında da değerlendirilebileceğini anlattığı “*Pedagojik Bakımdan Uludağ*” başlıklı yazısında Hayati Tolun; “Uludağ” adı üzerinde de durmuş, bu adın nasıl ortaya çıktığı üzerine bilgi vermişti. Anlatılana göre; 1925 yılında Bursa Öğretmen Okulu direktörü (müdürü) Hakkı Baha Pars’ın düzenlediği İstanbul’daki okullardan gelen öğrencilerinde katılımıyla büyük bir okul kafesi Uludağ’a (Keşiş Dağı) çıkmıştı. Bu geziden sonra Pars’ın da isteklendirmesiyle Bursa Öğretmen Okulu öğrencileri tarafından Keşiş Dağı’nın adı “Uludağ” olarak değiştirildi.⁵²⁴

Uludağ ismi Sağdıç’ın “*Uludağ Adı Hakkında*” başlıklı yazısının da konusu olmuştur. Haydar Tolun’un yazısına da cevap olan bu yazıda; İstiklal Savaşı yıllarında Bursa’yı kurtaran alayın komutanı Yarbay Tevfik, “Keşiş”e “Hocadağı” dedirtmek için uğraştığı ancak o dönemde alayın başhekimisi olan Dr.Osman Şevki karşı çıktığını, 1935 yılında Bursa gazetelerinde çıkan bir habere göre Bursa’da kurulan bir coğrafya encümeninin (alt kurul) Hakkı Baha Pars’ın başkanlığında Keşiş Dağına bir gezi düzenlediği yazıldığını Dr.Osman Şevki (o zaman Erkânı Harbiye Umumiye Coğrafya Encümeninde tarih, nüfus ve sıhhiye ve içtamiyat şubelerinin müdürüdür) ile onunla birlikte çalışan encümen üyelerinde bu geziye katıldığını, Osman Şevki’nin Bozburun’dan geçerken Keşiş Dağına bakım “Ne ulu dağ!” dediğini ve isim değişikliği fikrinin bu sözler üzerine ortaya çıktığını belirtilmiştir. Dr.Osman Şevki bu gezi sırasındaki izlenimlerini kurşun kalemle yazdığı ve “Uludağ” ismini verdiği bir gazete hazırladığı, böylece “Uludağ” kelimesinin ilk kez bu gazetenin üzerinde yer aldığına dikkat çekilmiştir. Dr.Osman Şevki’nin⁵²⁵ Ankara’daki merkeze gönderilecek gezi hakkındaki raporu hazırlarken isim değişikliği ile ilgili bir madde eklediği, Erkânı Harbiye Umumiye Reisi imzasıyla gelen cevapta da isim değişikliğinin kabul edildiğinin bildirildiği vurgulanmıştır.⁵²⁶

⁵²³ Evliya Çelebi’de (Bursa), **Uludağ**, S: 14 (1938), s.12./ S:15 (1938), s.17-18.

⁵²⁴ Tolun, “Pedagoji Bakımından Uludağ”, **Uludağ** S:4 (1935), s.28-30

⁵²⁵ Dr.Osman Şevki “Uludağ” soyadını almıştır.

⁵²⁶ Sağdıç, “Uludağ Adı Hakkında”, **Uludağ**, S:5 (1936), s.36-38

C- Tarihte Bursa Sanatları

Bursa doğunun en kalabalık ve en önemli sanat ve ticaret beldesiydi. Türkler Osmanlı İmparatorluğunu kurarken sanat ve ticareti ihmal etmemiş, askerlik gibi ticaret ve sanayide en mükemmel şekilde organize edilmişti. Bu organizasyonun içinde sanatkârların yetiştirilmeside vardı. Çıraklık, kalfalık ve ustalık belli kurallara bağlanmıştı. Bütün esnaf sıkı bir disiplin altında çalışır, ustabaşına gösterilmeyen mallar satışa çıkarılamazdı.⁵²⁷

Özellikle 16 ıncı asırda sanat dünyasına en çok Türkler hizmet etmiştir. Bu asırda Osmanlı medeniyeti Mimar Sinan'ı kazandırmıştır. Kurduğu okul ise Mimari Sanat tarihine yeni bir yön vermiş, mimaride eşine rastlanmayacak güzel örnekler vermesiyle sanat dünyasının başköşesine oturmuştu. Yine bu dönemde diğer devletlerin prenseslerinin çeyizinde kullanılmak üzere kumaş alımı için Bursa'ya heyetler geliyor, dünyaca meşhur kumaş, kadife, ipekliler prensesleri adına satın alıyorlardı. Osmanlı saraylarında giyilen bütün elbiselerin kumaşları Bursa'da dokunuyor, Altın ve gümüş sırmalarda yine Bursa simkeşhanelerinde çekiliyordu. İznik ve Kütahya'da yapılan çiniler renk ve işçilikleri ile devrinin üzerinde değer kazanmıştı.⁵²⁸

Türklerde çiniciliğin en güzel örneklerinin verildiği yerlerden biride Bursa'dır. Çelebi Mehmet Bursa'da yaptığı binalar için gerekli çinileri yaptırmak üzere İran'dan ustalar getirtirmiş ve bir imalathane açmıştı. O zaman yapılan çiniler mavi, yeşil, beyaz, sarı, mor ve altın yaldızlıydı. Kırmızı yoktu ve en çok yeşil renkli çiniler tercih edilmekteydi. Türk çiniciliğinin ilk devrini oluşturan bu çinilere Bursa'daki Çekirge Camii, Yeşil Camii, Yeşil Türbe ve İznik'te Çinili Camii örnek verilebilir.⁵²⁹

Bursa'da ticaretin gelişmesi çeşitli sanat dallarının da doğramasının zemin hazırlamıştı. Bunun sonucu olarak Esnaf ve Sanat Teşkilatı kurulmuş, bu teşkilata bağlı olan sanat dallarından bazıları, İpek ve ipekçilik, kumaş ve dokumacılık, boyacılık, silahçılık ve bıçakçılık, mumculuk, kağıt- kalem-mürekkep, camcılık, toprak işleri, deri işleri, mutafçılık (keçi kılı dokumacılığı), gülcülük-gülyağı ve itriyat, darphane, simkeşler ve gümüş işleri olarak sayılabilir.⁵³⁰

⁵²⁷ Eğilmez, "Tarihte Bursa Sanatları", **Uludağ**, S:21 1939 s.35-43.

⁵²⁸ Hüseyin Kocabaş, "Sanat Tarihinde 16 ıncı Yüz Yılın Önemi", **Uludağ**, S:87 (1948), s.17-19

⁵²⁹ Cemal Yener, "Türklerde Çinicilik", **Uludağ**, S:42-43 (1941-1942), s.24-26

⁵³⁰ Eğilmez, a.y., S:21 (1939), s.35-43/ S:22 (1939), s.62-74.

D- Tarihte Bursa Yolları

Bursa'nın en eski yolunun milattan önce üçüncü asrın sonlarına doğru yapıldığı sanılmaktadır. Bursa'nın ilk dönemlerine ait yol şebekeleri bilinmemekle birlikte Anadolu'nun kuzey-güney yol şebekesine bir şose ile bağlandığı biliniyordu. Bu İzmit-İznik-Darile-Amuryum-Konya-Külek Boğazı-Tarsus yoluydu. Bursa İznik'e bağlanarak bu yola katılıyordu. Anadolu yollarının iki önemli sebebi asker sevkiyatı ve ticaretti. On birinci asırda Selçuklular zamanında Bursa bu ülke sınırları dışında kaldığından yollarda pek bir gelişme ve değişiklik olmamıştı. Osmanlı İmparatorluğu zamanında Bursa ve dolayısıyla yolları önem kazanmış, Bursa-Mudanya-İstanbul yolu gibi, Bursa-Kütahya-Akşehir-Konya-Ereğli-Külek Boğazı-Silifke-Tarsus yolu da vardı. Devletin büyümesiyle Bursa yolları da artmıştır. Şarl Teksiye 1830'da yaptığı seyahatte Bursa-Gemlik yolunun işlek ve düzenli olduğunu eserinde yazmıştı.⁵³¹

Yol denince kağıt tekerleğinin izi veya bir patikadan başka bir şeyin görülmediği, Osmanlıdan devralınan, devlet çapında bir gereksinim olan yollar Cumhuriyetin genç kuşaklarınca dert edinilmişti. Halkın her derdinde yanı başında olmak isteyen halkevleri bu konuyu da irdeliyor ve eski yolların ıslahı, gerekli görülen yerlere yol açılması için de resmi girişimlerde bulunuyordu. Bursa Halkevi çalışanlarından bazıları, görevleri gereği dolaştıkları ilçe ve köyleri tasvir ederek anlatıyor aynı zamanda yol, ulaşım ve kavşaklarını, ayrıca nerelere yeni yollar açılırsa ulaşımın daha kolay olacağını inceliyorlardı. Yol hakkındaki düşüncelerini de mahalli inceleme olarak yayınlıyorlardı.⁵³²

E- Bursa'daki Tarihi Eserler

Türk Tarih Kurumu tarihi eserlerin çıkartılıp korunması ile ilgili olarak Halkevlerine bir yazı göndermiş Bursa Halkevi de bu yazıyı Uludağ'da yayınlamıştı. Bu duyuruda, Türk toprağının üstü ve altının değerli antikalarla, anıtlarla ve tarihi eserlerle dolu olduğu, bu eserlerin korunmasıyla "Türk Tarihi"nin korunmuş olacağı,

⁵³¹ Yücelt, "Tarihte Bursa Yolları", **Türkün**, S:6 (1936), s.36-37.

⁵³² Hayrettin Ziya Talay, "Bursa Kazalarında Gezi: Yollar", **Uludağ**, .S: 58 (1943) s.5 / S: 59 (1943), s.7. / S: 61(1943), s.31. / S: 63 (1944) s.39.

ülkenin öz malı olan bu eserlerin yıkılmaktan, yabancı illere ve ellere geçmekten korunması gerektiği ve bunun her Türk için Ulusal bir görev olduğu hatırlıyordu.⁵³³

Benzer bir çağrı da Namdar Karatay tarafından “*Eski Bursanın Kayboluşu*” başlıklı yazısı ile yapılıyordu. Bursa’nın hızlı gelişimi ve değişimine kısaca değinmiş, bu değişimlerin elbette gerekli olduğunu ancak mutlaka kayıt altına alınması gerekliliği belirtilmiştir. Bursa’nın eski durumunu gösterecek her türlü eserlerin, Bursa’nın mazisinden kalan, bir taş parçasının, bir parşömenin, bir vazunun, belki bir mintanın, şalvarın, dokumanın, bıçağın, kapı tokmağının, köprü kemerinin ne varsa hepsinin toplanması, mezarlarda ne kadar yazılı taş varsa hepsinin tarih sırasıyla defterlerinin tutulması gerektiğini yazıyor ve tarih severleri bu yolda göreve davet ediyordu.⁵³⁴

Murat Alp Atamalaca, Bursa’nın her yanının tarihi eserler ve anıtlarla dolu olduğunu, bunların incelenmesinde ve tanıtılmasında sadece muhteşem, çok güzel gibi ifadelerle anlatmanın eksik olduğunu çünkü bir plan içerisinde bu anıtların ne amaçla yapıldığının incelenmesi ve programlı bir çalışma gerektirdiğini vurguluyor ve örnek olarak incelemesini yaptığı Hüdavendigâr Cami’sini tanıtıyordu. Ayrıca Eski Eserleri Sevenler Kurumundan, Bursa’daki camii, medrese, lahit, kümbet ve türbeler için ayrı birer fiş hazırlanmasını ve bunların küçük çerçeveler içinde okunabilecek yükseklikte birer yerine asılmasını istiyordu. Bu fişlerde niçin yapıldığı kim tarafından yapıldığı, tarihi ve sanat değerinin kısaca yazılmasının önemini vurguluyordu⁵³⁵

Bursa’daki abideler hakkında Memduh Turgut Koyunluoğlu tarafından hazırlanan “*Bursa Gezintilerinden: Abideler*” yazı dizisi Uludağ Dergisinde yayınlanmıştır. Bu araştırmaya Çekirge mevkiinden başlanmış ve şer’i Mahkeme sicillerinden yararlanılmıştır. Araştırmanın tamamında özellikle camiler, kümbetler, türbeler, medreseler, kaplıcaların tarihçeleri konu edilmiş ve hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca bazı türbelerde yatanların adlarının yanlış olduğu ortaya çıkarılmış ve düzeltilmesi sağlanmıştır. Fatih Sultan Mehmet’in karısı, Mustafa’nın annesi 892’de ölen Gülşah Hatun’a ait olan kümbetin bu araştırmalardan önce, II. Murat’ın karısı Prenses Mara’ya ait olduğu sanılıyordu. Oysa Prenses Maya’nın

⁵³³ “Yurttaş”, **Uludağ**, S:5 (1936), s.39

⁵³⁴ Karatay, “Eski Bursa’nın Kayboluşu”, **Uludağ**, S:42-43 (1941-1942), s.1-2.

⁵³⁵ Atamalaca, “Bursa Camii ve Anıtlar Nasıl İncelenmeli”, **Uludağ**, S: 83 (1947), s.12-16.

Fatih Sultan Mehmet hükümdar olur olmaz üvey annesi olan Sırlı prensesin memleketine geri gönderildiği bu sicillerden anlaşılmaktaydı.⁵³⁶

Başvekâlet Tarihi Evrak Tasnif Heyeti üyelerinden Kamil, “*Muradiye Türbeleri*” başlıklı yazısında, Muradiye Türbelerinin de resmi kayıtlarda şimdiye kadar yanlış bilindiğini Bursa Halkevi Dil Tarih Komitesinin bu işi derinleştirerek araştırıp bu yanlışlıkları düzelttiğini belirtmiş, Muradiye’deki türbelerin doğru bilgilerini göstermişti. Buna göre Muradiye’de; Sultan Ahmet, II.Murat ve Alaattin Beyler, Mustafayı Cedid, Gülşah Hatun, Mükrim Hatun, Sultan Mahmut, Gülrüh Hatun, Şirin Hatun ve Mustafayı Atik’ türbeleri bulunmaktaydı.⁵³⁷

Müze müdürü Anadolu’da çokça görülen höyükler hakkında düşüncelerini yazmış, höyüklerin bize eski uygarlıkların hediyesi olduğunu her şart altında korunması gerektiğini ifade etmişti. Bu Höyükler yurdumuzu diğer milletlere “Ata” ediyordu. Korunmaları için Bursa Halkı bilgilendiriliyordu.⁵³⁸

Araştırmalardan birinde, mahalli sıcak su ve banyolarıyla ünlü Çekirge’nin tarihçesi ve “Pitinya” sözcüğü incelenmiştir. Bu bölgede İyon’ların yaşadığı, Pitinya’nın aslında Apollon’un adı olduğu belirtilmiştir. Ancak mitolojik hikayede pitinya denen kızları tapınaklara yakın mağaralarda tutup, korkutarak çıkarttıkları acı çığlıkları gayipten sesler olarak gösterip, tapınağa gelen dilek sahiplerini kandırdıklarından bahsediliyor ve konu kaplıcaların tarihi seyrine bağlanıyordu.⁵³⁹

II- Cumhuriyet Öncesi ve Cumhuriyet Döneminde Bursa Üzerine Yazılanlar

A- Cumhuriyet Öncesi Bursa

“Uludağ” ın 1942 yılında yayınlanan 53-54 üncü sayısında, Mümtüz Şükrü Eğilmez’in Yirmibeş sene önceki Bursa notlarından “*Şehirde Hayat*” başlıklı makalesinde o günlerin Bursa’sı şöyle anlatılıyordu. O zamanlar Bursa’nın nüfusu kesin olarak bilinmiyordu. İnsanlar devletin acizliği karşısında çaresiz kalınmış, askerlerin, nakillerin, göçmenlerin kısaca Bursa’da yaşayanların kayıtları

⁵³⁶ Koyunluoğlu, “Bursa Gezintilerinden-Abideler”, **Uludağ**, S:2 (1935), s.30-31./ S:3 (1935), s.14-15./ S:4 (1935), s.22-24./ S:5 (1936), s.9-11./ **Türkün**, S:6 (1936), s.23-27./ S:7 (1936), s.27-30./ S:8 (1936), s.26-30.

⁵³⁷ Kamil, “Muradiye Türbeleri”, **Uludağ**, S:3 (1935), s.37-40./ S:4 (1935), s.42-46.

⁵³⁸ Yalgın, “Höyükler nedir”, **Uludağ**, S: 33 (1941), 46-50.

⁵³⁹ “Çekirgenin Tarihçesi”, **Uludağ**, S: 3 (1935), s. 21-22.

tutulmamıştı. Kaplıca mevsimleri dışında şehirde hemen hiç yabancıya rastlanmıyordu. Birinci Dünya Savaşı sırasında tesadüfen kolayca kazanılmış paraları çalgınca savuran üç beş harp zengininden hariç bütün şehir sefalet içindeydi. Herkes savaşın açtığı yaraları sarmaya yuvasını yeniden kurtarmaya çalışıyordu.⁵⁴⁰

Yaşayış, giyiniş, görüş ve düşünceler bugünkünden çok farklıydı. Yarı askeri karışık kıyafetler, kalıpsız feslere sarılmış çeşitli sarıklar, yazmalar, kalpaklar, cüppeler ve şaşırmış perişan bir gençlikten ibaretti. İşsizlik kol geziyor, gece yarısından sona bütün şehir karanlığa gömülüyordu. Şehirde harpten kalma kırık dökük bir iki otomobil vardı ancak lüks ve zenginlerin emrindeydi. Yollar kışın çamur, yazın toz toprak içindeydi. Güvenlik sistemi bozuk, hükümet ve zabıta kudretsiz, gençlerin çoğu bıçaklı ve silahlıydı. Kısacası hiçbir şey Cumhuriyet yönetimindeki gibi değildi.⁵⁴¹

B- Milli Mücadele ve Cumhuriyet Döneminde Bursa

Milli mücadele yıllarında Anzavur isyanı (Biga, Manyas, Mustafakemalpaşa v.b.) Bursa çevresinde çıkmıştır. Adapazarı, Gebze, İzmit, Geyve, güney batısında ise Ayvalık diğer mücadele bölgeleriydi. Bursa, İstanbul ile bu bölgeler arasında bulunduğundan doğal olarak Milli mücadele sürecinden hem etkilemiş hem de bu mücadeleye katkıda bulunmuştur.⁵⁴²

İşgal gününü, o günlerin tanığı olan Erturan Uğuralp “8 Temmuzdan 11 Eylül” başlıklı yazısında şöyle anlatıyordu. Mondoros Antlaşmasının imzalanmasından sonra işgal kuvvetleri Türk yurdunu istila etmeye başlamış ve halkın direncini kırmak için türlü yollara başvuruyordu. Osmanlı Hükümeti bu milli kuvveti kırmak için Aznavur Ahmet’i Bandırma’ya göndermişti. Bu kuvvetler Karacabey ve Kirmastıya kadar ilerlemiş ancak yöre halkının baskısı sonucunda geri çekilmek zorunda kalmıştır. Bunun üzerine Yunan ordusuna Kuvayi Milliye’yi vurmak için Marmara sahillerinden ilerlemesi emri verilmişti. Bursa halkı işgalden bir gün öncesine kadar nasıl bir felaketle karşı karşıya olduğunu bilmiyordu. Anzavur’un yakınlarda olduğunu bilen Bursa’lılar gelenlerin Aznavur ve adamlarının olduğunu zannetmişlerdi. İngilizlerin Mudanya’yı işgal ettiğini, Fransızların Gemlik

⁵⁴⁰ Eğilmez, “Şehirde Hayat”, **Uludağ**, S:53-54 (1942), s.19.

⁵⁴¹ A.y., s.20-21

⁵⁴² Yücelt “Mücadele Yıllarında Bursa” **Uludağ**, S: 16 (1938), 17-19.

taraflarından yürümekte olduğuda söylentiler arasındaydı. Birkaç gün önce ise Yunanlıların Susurluk üzerinden Bursa'ya doğru yürüdüklerinin haberi yayılmıştı. Memleket işgal edilmeye başlamıştı ve Kuvayi Milliye kuvvetleri Dimboz yolu ile Eskişehir'e doğru çekiliyordu.⁵⁴³

8 Temmuz 1920 Perşembe günü Bursa Yunan ordusu tarafından işgal edilmişti. Bursa'lı aydınlar Rum ve Ermeni vatandaşların istihbaratıyla yakalanıp hapsedilmişti. Yunanlılar buraları işgal için değil halifenin emri ve ricasıyla Anadolu'yu eşkiyadan temizlemek için geldiklerini ileri sürüyorlardı. Memleketinize girdik ama hükümetinizi tanıyoruz siz yine kendi kendinizi idare edeceksiniz şeklinde propaganda yapıyorlardı. Ancak bir yandan da Rum ve ermeni çetelerinin adam öldürmelerine ses çıkarmıyorlar, Türk ve Müslüman halka türlü işkenceler yapılıyordu. 10 Eylül 1922 ye kadar geçen süre içinde Bursa'da yapılanlar anlatılacak gibi değildi. Türk yurdunu parçalamak, Türk benliğini kırmak için düşünülebilecek her şey yapılmıştı.⁵⁴⁴

Başkumandanlık savaşı sırasında işgalciler Balıkpazarı Kilisesinde toplanarak, geri çekilme kararı alınmış ancak giderken Bursa'nın ateşe verilmesi planlanmıştı. Rum ve Ermeni vatandaşlar göç etmeye hazırlanmış, Yunan orduları ile birlik olup köyleri yakıp yıkarak insanları öldürerek, yağmalayarak kaçırmaya başlamışlardı. Türk Ordusunun zamanında yetişmesiyle⁵⁴⁵ Bursa kül olmaktan kurtulmuştu.⁵⁴⁶

İşgal gününü anlatan bir başka yazı da Turgut Karatal tarafından kaleme alınmıştır. Bu yazı 8 Temmuz 1943 tarihinde Halkevi hoparlörü ile Bursalılara yapılan söylevin metnidir. İşgal günü Beşevler civarında yirmi dört saat süreyle silah sayısı 150 yi geçmeyen bir grup Türk askerinin iki yönden gelen bir tümene yakın düşmanın kuvvetiyle çarpıştığı, eldeki silahların köreldiği ve bir kısım askerinin şehit olduğu veya yaralandığı, buna rağmen uzun süre direndikleri ancak sonunda çekilmek zorunda kaldıkları belirtiliyordu. Bu olayın Büyük Millet Meclisinde de yankı bulunduğu, birçok konuşmacının yeşil yurdun düşman elinde geçişini üzüntüyle

⁵⁴³ Uğuralp, "8 Temmuzdan 11 Eylül'e", **Uludağ**, S:23 (1938), s.6-7

⁵⁴⁴ A.y., s.7

⁵⁴⁵ Yazıda bazı gazetelerin Bursa'yı Uludağ'da barınan bir çetenin kurtardığının iddia edildiği, hatta o çete reisinin iki gün Bursa'yı idare ettiği yolundaki haberlere cevaben o günleri bizzat yaşayanlara karşı pek gülünç olacağı belirtilerek, bu haberlerin asılsızlığı anlatılıyordu. (Bkz.: Dipnot 543)

⁵⁴⁶ A.y., s.7

anarken Bursa Mebusu Muhittin Baha Pars'ın eşsiz bir konuşma yaptığı ve Namık Kemal'in;

“Vatan bağına düşman dayamış hançerini
Yokmudur kurtaracak bahtı kara maderini (annesini)”

mısralarını okuduğu, bunun karşılığını Atatürk'ün, gök gürültüsünü andıran sesiyle;

“Vatan bağına düşman dayasın hançerini
Bulunur kurtaracak bahtı kara maderini”

şeklinde verdiği anlatılmıştır.⁵⁴⁷

Bu zor günler geçip Cumhuriyet Dönemi başladıktan sonra tüm yurttaki olduğu gibi Bursa da yenilenmeye yeniden yapılanmaya başlamıştır. M.Şükrü Eğilmez, Kurtuluş günlerinde gazetesi için Bursa'yı ziyaret etmiş eski bir dostundan aldığı mektuba cevap olarak hazırladığı mektubu “Uludağ”ın 1941 yılında 41. sayısında yayımlanmıştı. Cumhuriyet yönetimiyle birlikte yaşanan değişim ve gelişimi göstermesi bakımından bu mektubun önemi oldukça büyüktür.

Aldığı mektupta dostu, o günlerdeki Bursa'yı anarak gezdikleri, gördükleri yerlerin hala durup durmadığını soruyor ve Eğilmez'de hem bu mektuba cevap yazıyor hem de Cumhuriyetin Bursa'ya kazandırdıklarını anlatmış oluyordu. Eğilmez yazdığı cevapta, Setbaşı köprüsünün değiştiğini, genişleyip parkelendiğini, o zamanlar en işlek cadde olan Saray yolunun artık bir yan sokak gibi kaldığını, Setbaşı köprüsünden Ulucamiye doğru açılan 35 metrelik caddenin silindiğini, o harebelerin yerinde artık Vilayet, Adliye, Maliye konatları ile Halkevi sarayının yapıldığını, Cumhuriyet meydanı ve onun tam ortasında Atatürk'ün muhteşem heykelinin bulunduğunu belirtmiştir. Ayrıca Muradiye istasyonundaki havuzlu bahçenin ve onun tozlu yollarının hiç birinin kalmadığı, yolların asfaltlandığı, her iki yanında stadyum, İpekiş, Merinos, Elektrik Fabrikalarının yapıldığını yazıyor, Çekirge'nin de değiştiğini ahşap köprüsünün kaldırıldığını, apartmanlar kurulduğunu eski otellerin yerine yeni ve daha büyüklerinin yapıldığını bildiriyordu.⁵⁴⁸

Günde güne gelişen Bursa'da 1947 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Güzel Sanatlar Akademisi açılması gündeme gelmiştir. Şahin Özgür bu konuyla ilgili olarak “*Bursa Bir San'at Şehrimidir?*” başlıklı bir yazı yazısında Bursa'nın sanat şehri oluşunun kanıtının Güzel Sanatlar Akademisi açma kararı olduğunu

⁵⁴⁷ Karatal, “8 Temmuzda Halkevi Hoparlörüyle Yapılan Hitabe”, *Uludağ*, S: 60 (1943), s.34-35

⁵⁴⁸ Eğilmez, “Bir Mektup”, *Uludağ*, S: 41 (1941), s. 30-31.

belirtmiş bununla birlikte, Bursa'nın sadece bir sanat şehri olmadığını aynı zamanda bir tarih, kültür, endüstri ve turistik bir şehir olduğuna dikkat çekmiştir. Sanatsal bakımdan da çok değerli bir yere sahip olan Bursa'da Akademiden sonra sıranın bir şehir tiyatrosu ile bir konservatuvara geldiğini vurgulamıştır.⁵⁴⁹

B- Bursa Folkloru

Bursa Halkevi folklor araştırmaları konusunda titizlikle çalışmış efsaneler, hikâyeler, halk dansları ve türküler, nişan ve düğün adetleri araştırma ve derleme sonuçları Uludağ Dergisinde yayınlamaktaydı.

Enver Behnan Şapolyo, “*Karagöz Efsanesi*” başlıklı yazında bu efsane ile ilgili yapmış olduğu araştırma sonuçlarını yazmıştır. Bursa ile özdeşleşmiş olan Türk temaşa tarihinde önemli yeri olan “Karagöz Oyunu”nun dünyanın en eski hayal oyunlarından ve en orijinal olanlarından biri olduğunu, Karagöz tiplerinin kıyafetlerinin Avşar Höyüklerinde çıkan Eti kabartmalarındaki kıyafet tasviriyle bire bir aynı olduğunun tespit edildiğini, bunun da Karagöz oyununun Türklere has bir temaşa olduğunu ispatladığını vurgulamış ve birkaç anlatımı olan efsanenin en çok kabul görene yazısında yer vermiştir.⁵⁵⁰

Orhan Şaik Gökyay'da “*Türklerde Karagöz*” başlıklı yazısında Alman müteşriki (Doğu Bilimci) Profesör Jakob'un “Gölge Tiyatro Tarihi” adındaki eserinin Türklere ait kısmının çevirisine yer vermiştir. Bu çeviride gölge oyununun Osmanlı Hükümetinin ilk yıllarında Paytaht olan Bursa'da yeni yeni başladığından ve Şeyh Küşteri'nin bu işteki rolünden bahsediyor ancak kökeninin uzak doğu olduğu belirtiliyordu.⁵⁵¹

Şapolyo, “*Şehy Küşteri Efsanesi*” başlıklı yazısında Karagöz efsanesi ile ilgili araştırmalarda Şeyh Küşteri adında bir şahıs hakkındaki bilgilere ulaşıldığını Karagöz oyununun kökeninde bu şahsın olduğu, karagözcülere sorulduğunda “Pirimiz üstadımız Şeyh Küşteri” dir dedikleri ve Karagöz oyununun icadını Şeyh Küştesi efsanesiyle anlattıkları yazıyordu. Efsaneye göre, Karagözün bir cami yapılıırken minaresinin dibinde idam edilmesi halkıda çok üzmüşü. Orhangazi'de bu mantıksız kararından vicdan azabı duymaya başlamış, halk tarafından çok sevilen bu

⁵⁴⁹ Özgür, “Bursa Bir Sanat Şehrimidir?”, *Uludağ*, S:81 (1947), s.12-15.

⁵⁵⁰ Şapolyo, “Karagöz Efsanesi”, *Uludağ*, S: 5 (1936), s.42-43./ *Türkün*, S: 6 (1936), s.30-31.

⁵⁵¹ Orhan Şaik Gökyay, “Türklerde Karagöz”, *Uludağ*, S: 15 (1938), s.64-68.

iki kişiyi merak etmiş, Karagözün arkadaşı Hacivat'ı arattırmaya başlamış ancak bulduramamıştı. Hacivad boynunun vurulacağından korkarak hacca gitmeye çalışmış Hac yolunda arap eşkiyaları tarafından kesilmiş eşyalar da Şam'da satmıştı. Sihirli bir köpek bu katilleri yakalatmış, katiller Mestaniye çarşısında idam edilmişler ve sihirli köpekte idam olunanların yanında can vermişti. Bu olay Orhangazinin canını sıkmış ve korkutmuştu. Nedimelerinden biri “Şeyh Küşteri” adında bir kişinin Karagöz ve Hacivatla dost olduklarını söylemesi üzerine Küşteri'yi huzuruna çağırtmış, onlar hakkında bilgi almaya çalışmıştı.⁵⁵²

Şehy Küşteri, Orhangazi'ye; “Müsaade edin ben size onların hayallerini bir ata oyunuyla canlandırayım!” demiş ve isteği üzerine getirtilen bir çanakta kül ile zeytin yağını karıştırıp bir meşale yapmış, bir tülbenti perde olarak, çarıklarından birini Karagöz diğerini de Hacivat olarak kullanmış, eski bir ata türküsü okuduktan sonra Karagöz oyununu başlatmıştır. Şapolyo, bu olayın gerçek olup olmadığını incelemenin doğru olmayacağını, bir efsane diye kabul etmek ve folklor malzemesi olarak almanın daha doğru olacağını altını çizmiştir.⁵⁵³

“Uludağ” da Orhan Şaik Gökyay'ın kaleminden Türk Destanları arasında önemli yeri olan Dede Korkut hikayelerinden “*Hânım İç Oguza Dış Oğuz asi olup Beyrek öldüğü boyunu beyan eder*” hikayesi öz Türkçe olarak yayınlanmıştır.⁵⁵⁴

Hüsnü Ortaç tarafından hazırlanan “*Bursa Halk Rakısları*” başlıklı yazıda, Bursa ve yöresindeki halk türkü ve rakıslarını (dansları) derlemek, bunları halka tanıtmak amacıyla Bursa Halkevi Ar Komitesine bağlı bir “Halk sazı ve rakısları” kolu oluşturulduğu, edinilen bilgilerin Uludağ'da yayınlanacağı bildiriliyordu. Bu kolun yaptığı çalışmalar sonunda Bursa'nın şehir ve köylerinde; Güvende, Sekme, Çiftetelli, Köroğlu, Artvin Horonları ve Rumeli Horonları'na rastladıklarını belirtiyor, Güvende ve Sekmenin Bursa'ya has yerli rakıslar olduğu, Çiftetellinin İstanbul'da, Köroğlunun da Anadolu'nun bir çok yerinde oynanan bir oyun olduğu oralardan Bursa'ya gelmiş olabilecekleri, Artvin Horonlarının ise Artvin'den ve Batum'dan gelerek Bursa köylerine yerleşmiş yurttaşlar, Rumeli Haronlarının da Bursa'ya göç eden Makedonya'lılar tarafından oynandığını belirterek, bu rakıslarda hangi çalgıların kullanıldığı, ritim özellikleri ile güfte ve notalarına yer verilmiştir.⁵⁵⁵

⁵⁵² Şapolyo, “Şeyh Küştesi Efsanesi”, **Türkün**, S: 7 (1936), s.34-36.

⁵⁵³ A.y.

⁵⁵⁴ Gökyay, “Dede Korkut Hikayelerinden”, **Uludağ**, S:14 (1938), s.39-43.

⁵⁵⁵ Hüsnü Ortaç, “Bursa Halk Rakısları”, **Uludağ**, S:39-40 (1941), s.53-57/ S: 45-46 (1942), s.26-31

“*Bursa ve Çevresindeki Halk Türküleri*” başlıklı yazıda R.R.Yücer; her ne kadar bazı türküler bazı yörelere mal edilsede beste veya güftelerindeki ufak değişikliklerle birden çok yörede söylendiğini örneklerle açıklamış, “Halk Türküleri” kavramını kullanmanın doğru olacağını belirtmiştir. Örneğin Bursa yöresinde söylenen “Kasap Mehmet” türküsü, Erzurum’da da söyleniyordu. Ağız ve ezgi farkı kaldırıldığında güftedeki kelimeler birbirinin aynısıydı. Bir diğeri Bursa’da söylenen “Sarı Mustafa Türküsü”ydü. Bursa’nın Kuzgunluk mahallesinde tütün kaçakçılığı eden sarı Mustafa adlı delikanlı, kolculara teslim olmamış, mahallesinde öldürülmüş ve türkü bu olay üzerine ortaya çıkmıştı. Ancak bir çok yörede bu türküye rastlamak mümkündü. Bu nedenle türkülerini öz bir yörenin malı olarak görmenin imkanı yoktu. Yazar, Bursa yöresinin “yerli malı” diye söylenen türkülerini derlemeye çalışırken bu durumu göz önünde bulundurdıklarını ancak yinede kesin bir sonuca varamadıkları için duyduklarını aslı ve esası ne olursa olsun Bursa ve yöresinde söylenen türküler olarak kabul etmeye mecbur kaldıklarını belirterek, Saniye, Efe, Sarı Mustafa, Setbaşı, Kasap Mehmet, Bursanın Işıkları, Yemeni, Düğün Havası, Dividi Var, Aşalım, Melek, Harman, Dağ, Hacı Arif, Keklik, Turna, Mendilim, Puhu ve Şekerim türkülerini “Uludağ” sayfalarında yayınlamıştır.⁵⁵⁶

Türkü araştırmalarında, Balıkesir türküleride yer verilmiş bu konuda araştırma yapan Kemal Özer, Yürük (Yörük) ve Çetmi türkülerini toplarken, Türklüğün soyluluğunu taşıyan birçok Yörük ve çetmiyle ve bunların içinde yaşamış köylülerle konuştuğunu, çalınan söylenen türkülerin içinden bazılarının halk edebiyatının çok kıymetli örnekleri olduğunu belirtmiş ve türkülerin halk oluşumuzun temel taşı olduğunu, türküler aracılığıyla tarihini bilmediğimiz birçok kanlı olayın ve yanık sevdaların, hazin ve elim hikâyelerini milli duygularını kederlerini, neşelerini beslediklerini vurgulamış, bu türkülerin özellikleri hakkında bilgi ve örnekler vermiştir.⁵⁵⁷

Bursa’nın düğün adetleri üzerine Nazım Yücelt bir araştırma yapmıştı. “*Geçmişte Bursada Düğün Adetleri*” başlığıyla “Uludağ” da yayınlanan araştırmada bu adetler; görücü, söz kesme, nişan merasimi, nikah, çeyiz, kına gecesi, düğün günü, zıfaj gecesi, düğünden sonra, kısmeti çıkmayan kızlar, kırk karışma ve loğusa

⁵⁵⁶ Yücer, “Bursa ve Çevresindeki Halk Türküleri”, **Uludağ**, S: 28 (1940), s.25-37

⁵⁵⁷ Kemal Özer, “Balıkesirde Yürük ve Çetmi Türküleri”, **Uludağ**, S:27 (1940), s.25-38./S: 28 (1940), s.21-24.

(loğusa) alt başlıkları halinde anlatılmış, sosyal yaşamın merkezini oluşturan ailenin kurulmasına ilişkin geleneklerin unutulmaması için okuyuculara aktarılmıştır.⁵⁵⁸

Nişan adetlerine örnek olarak Müze Komitesi Başkanı Naci Kum'un bir bayram tatilini köylerden birinde geçirmek istemesi üzerine kızı ve eşiyle birlikte konuk oldukları Misi Köy'ünde denk geldikleri bir nişanlanma ve anlaşıma törenini "Misi Köyünde Nişanlanma Töreni" başlıklı yazısıyla "Uludağ" okurları ile paylaşmıştı. Nişan ve anlaşıma törenine köylü bekar gençlerden başka erkekler (yabancı ve köyün evli erkekleri) katılmadığı için kızı tarafından edinilen izlenimleri Kum, şöyle anlatmıştır. Köyün bayram meydanında en güzel giysilerini giymiş genç kızlar toplanıyor. Meydanı gören bir evde toplanan bekar erkeklere kendini beğendirmek için birer birer oyuna kalkıyorlar. İçinde genç kızın ve genç erkeğin ismi geçen türküler söyleniyor. Genç çağrıya olumlu karşılık olarak havaya üç el tabanca atarak belirtiyor. Kum, bu durumu gençlerin daha önce aralarında gizlice anlaştıklarını ve bu törenin de resmiyet kazandırdığı şeklinde açıklıyordu.⁵⁵⁹

Naci Özgiliz ve Mehmet Akyüz tarafından derlenerek, Uludağ dergisinde yayımlanan düğün adetlerine Yenişehir⁵⁶⁰ ve Orhangazi kazalarının (ilçelerinin) düğünlerini örnek olarak verebiliriz. Anadolu'nun bir çok yöresinde aynı ve benzer şekilde gerçekleşen, görücü gitme, kız isteme, söz kesme, karşılıklı hediyeleşme ve düğün merasimleri anlatılmıştır. Orhangazi köylerinde düğünlerin Cumartesi günü başlayıp bir hafta sürdüğü, asıl hareketliliğin Çarşamba günü çevre köylerden davetlilerin gelmesiyle başladığı, çengi, davul, zurna ile karşılandıkları, misafirlere yemek ikramından sonra gündüz güreş, cirit, at koşusu, yumurta nisanı gibi oyunlar oynandığı, gece gelin ve güveyi evlerinde şenlikler yapıldığı, Perşembe günü; dürü (misafirlerin getirdiği hediyelerinin teşhiri), güveyi suya basma, güveyi hamamı, güvey giydirme, gelin alma, güvey koyma törenleri yapıldığı belirtilmiştir.⁵⁶¹

D- Bursa'nın Coğrafi, Jeolojik, Arkeolojik İncelemeleri ve Siyasi Konumu

Bursa Kalesi hakkında Uludağ dergisinde yazısı yayımlanan İ.Özbeý kale tarihine geçmeden önce Bursa'nın, coğrafi, jeolojik ve siyasi konumu hakkında bilgi

⁵⁵⁸ Yücelt, "Geçmişte Bursada Düğün Adetleri", **Uludağ**, S:93 (1949), s.4-11

⁵⁵⁹ Naci Kum, "Misi Köyünde Nişanlanma Töreni", **Uludağ**, S:26 (1940), s.26-29.

⁵⁶⁰ "Kazada Düğün Âdetleri", **Uludağ**, S: 60 (1943), s.56-57.

⁵⁶¹ M.Enver Beşe, "Orhangazi Köylerinde Düğün", **Uludağ**, S:74 (1945), s.1-3.

vermiştir. Bu bilgilere göre; Kadim Bitinya denilen Bursa ilinin büyük Anadolu yaylasının Marmara'ya bakan kısmında ve sahil havzasında olduğu, ikliminin ılıman olması ve yükseltilerin arasında oluşan ovaların çok verimli olduğu, sahile paralel konumunun bitki gelişimi için gerekli yağmur ve nemi temin etmesi yönünden Anadolu'nun en kalabalık nüfusuna sahip yerlerinden biridir. Jeolojik bakımdan ise üçüncü ve dördüncü zamanlarda Bursa'nın geçirdiği Jeolojik değişimler üzerinde durulmuştur. Siyasi konumu bakımından incelendiğinde de Asya'dan ya da Avrupa'dan gelerek Anadolu'ya geçen istila ordularının yol güzergahı üzerinde olmaması Bursa'yı her zaman emniyetli bir yer olmasını sağlamış, Bitinya hükümeti zamanında payitaht birkaç kez İzmit'e taşınmışsa da karşısına çıkan büyük askeri ve siyasi tehlikeler yüzünden tekrar Bursa merkezine taşındığı anlaşılmaktadır.⁵⁶²

Coğrafi ve jeolojik bakımdan İznik ve çevre yörelerin inceleme sonuçları Memduh Utku tarafından yazılarak dizi halinde 33, 34 ve 35 inci sayılarında "Uludağ"da yayınlanmıştır. Çalışmalara Gemlik'ten başlandığı, bölgenin yeri ve sınırlarının belirlendiği sonra ana hatlarının ortaya konduğu belirtilmiştir. Bu tespitlerden bazıları şöyledir. Garsak deresinin açmış olduğu İltisak boğazında yapılan incelemelerde sert mermerleşmiş kalkerlere rastlandığı, bununda eski bir jeolojik yaşı gösterdiği, bu mermerlerle beraber Genlik-Bursa yolu üzerinde kırmızı kalkerlerin, Gemlikte de sıcak su kaynağının bulunduğu, Yenişehir-İznik hattında ise toprağın daha çok kum, çakıl şeklinde olduğunun tespit edildiği bildirilmiştir. Bunlardan başka Orhangazi civarlarında bazı faylara rastlandığı, bunların üçüncü zamanın sonlarında andezitli (Ankara Taşı) lavalarla doldurulmuş olduğu, Kaynarca bölgesinde de bir sıcak su kaynağının bulunduğu belirtilmiştir. İznik Gölü çevresinin coğrafi ve jeolojik durumunu gösteren harita da dergide yayınlanmıştır.⁵⁶³

Bursa Halkevi tarafından ilçe ve köylere yapılan tetkik gezilerinde, gidilen yerlere ait bilgiler toplanıyor daha sonra bir kısmı "Uludağ" da yayınlanıyordu. Bu geziler sırasında gördükleri arkeolojik değer taşıyan eserler de araştırma konusu oluyor ve köylerde bulunan, kaleler ve mezar taşı kitabeleri hakkında da ilginç saptamalar görülüyordu. Yenişehir'e yapılan gezide, Süleyman Paşa Türbesi, Baba Sultan Zaviyesi, Kavaklı köyünde bir evinde çıkan çelik zırh, Kemerdere köyünde bir büst, okul bahçesindeki mezarlıkta bulunmuş alt tarafı kırık 8 satır Yunanca

⁵⁶² Özbey, "(Bursa Kalesi) Hakkında Tarihi Tetkikler", **Türkün**, S:7 (1936), s.52.

⁵⁶³ Memduh Utku, "İznik-Bursa Jeolojik ve Coğrafi Tetkik", **Uludağ**, S:33 (1941), s. 32-38/ S:34 1941 26-32.

yazılmış yazıya, Gemlik gezisinde de topraktan çıkarılmış kitabeler, kulplu testi ve bakır paraya rastlandığı ve taşınabilir olanların müzeye verilmek üzere Halkevi görevlilerince teslim alındığı belirtiliyordu.⁵⁶⁴

Bursa'yı yöneten valilere, her sayıda birini tanıttak şekilde yer vermişti. Valilerin kendi dönemlerinde Bursa'nın gelişmesi için yaptıkları katkılar, mimari eserler, yollar, türbe ve su şebekeleri ile esnafın ticari düzeni ve tarım ile ilgili tutumları Uludağ sayfalarına yansiyordu. Bazı valiler için ise anekdotlar şeklinde övgülere rastlanıyordu. Bursa'da ölen ve devredilenlerin nerelerde meftun buldukları açıklanıyordu. Bu yazılarda bazı özel bilgilerin yanında valilerin görev süresinin başlangıç ve bitiş yılları da belirtiliyordu. Uludağ Dergisinde tanıtılan valiler sırasıyla, Ahmet Vefik Paşa, Hüsnü Hüseyin Paşa, Süreyya Mustafa Paşa, İzzet Paşa, Ahmet Cevdet Paşa, Ali Rıza Paşa, Hamdi Mahmut Paşa, Abdullah Galip Paşa, Saffet Paşa, İzzet Mehmet Paşa, Hüseyin Avni Paşa, Veliyüddin Paşa, Ahmet Paşa, Sait Paşa, Ahmet Vefik Paşa, M.Nazif Paşa, Ahmet Zühtü Paşa, Hakkı Paşa, Hüseyin Rıza Paşa, Mahmut Celalettin Paşa, Münir Ahmet Paşa ve Haşim İşcan'dır.⁵⁶⁵

Bu Valilerden ön plana çıkanlar arasında bulunan, Tanzimat devri devlet adamlarından olan Ahmet Vefik Paşa, çeşitli ülkelerdeki sefirlik ve bazı illerdeki valilik görevinin ardından 1878-1882 tarihleri arasında Bursa Valiliği görevini yapmıştır. Hem siyaset hem de bilim adamı olarak tanınan Paşa, Abdurrahman Servet Bey tarafından aktarılan şu sözlerle tanıtılıyordu. "Vefik Paşa, binek taşı büyüklüğünde bir pırlanta gibidir. Ne taşınır ne de kullanılır". Türkçülüğe çok önem veren Ahmet Vefik Paşa, "Osmanlıcadan başka Türkçe olmadığını" yazan gazete sahibi Filib'e Babıalide meydan dayağı attığı yolunda söylentiler bulunmaktaydı.⁵⁶⁶

Bursa'da asil ve vekil olarak görev yapan valilerin sayısı 64 tü. 65 inci Vali olarak Haşim İşcan görev yapmaktaydı. Bursa'ya en çok emeği geçen ve bir çok eser bırakan valiler arasında, Ahmet Vefik Paşa, Mahmut Celalettin Paşa, Ahmet Minür

⁵⁶⁴ Kum, "Bursa Kaza ve Köylerinde Arkeoloji Eserleri", **Uludağ**, S: 25 (1940), s.45-48./ S: 26 (1940), s. 51-60 / S: 27 (1940), s. 48-56.

⁵⁶⁵ Aksop, "Bursa'da Görev Yapan Valiler". **Uludağ**, S: 33 (1941), s.25 / S.34 (1941), s 55. / S: 35 (1941), s.27. / S: 38 (1941), s.31. / S: 39-40 (1941), s.52. / S: 41 (1941), s.52. / S: 42-43 (1941-1942), s.27. / S: 45-46 (1942), s. 25. / S: 47-48 (1942), s.32. / S: 49-50 (1942), s.34. / S: 51-52 (1942), s.38. / S: 53-54 (1942), s.22. / S: 55 (1943), s.28. / S: 56-57 (1943), s.17. / S: 58 (1943), s.34. / S.59 (1943), s.21. / S: 60 (1943), s.53. / S: 61 (1943), s.43. / S: 64-67 (1944), s. 40.

⁵⁶⁶ Yücelt, "Tanzimat Devri Ricalinden Ahmet Vefik Paşa", **Uludağ**, S:24 (1939), s.11-16./ Aksop, a.y., S: 56-57 (1943), s.17.

Paşa, Reşit Mümtaz Paşa, Kemal Gelgeç, Fatin Güvendiren, Şefik Soyer, Haşim İşcan'ın bulunduğu belirtilmiştir. Reşit Mümtaz Paşa zamanında, 20' den fazla, Fatin Güvendiren zamanında 7'den fazla, okul, yol, camii, çeşmeler, saat kuleleri, hükümet binaları, müzeler, Pazar yerleri gibi bir çok eserler yapıldığı, Haşim İşcan zamanında ise asfalt ve bol ışıklı caddeler, havuzlu ve şelaleli Kırkmerdiven, Vali Konağı, İlkokul, Çekirge-Uludağ yolu, Setbaşı Mali Şubesi, Yapı-Kredi Bankası yapılmış; Atatürk Stadyumu, yeni su tesisatı, Uludağ Otel ve senatoryumu, Çelikpalas'ın ikinci kısmı, Halkevinin ikinci kısmı halen yapılmakta olduğu, Uludağ hava hattı, Çocuk Bakımevi, İş Bankası, Emlak Bankası evleri, Gazi Demirtaş mezarı ve parklarında yapılacak işler arasında olduğu Necip Aksop tarafından yazılmıştır.⁵⁶⁷

E- Bursa Köyleri

Hulusi Köymen, "*İdeal Köy ve Köylü Tipi*" yazısında Bursa köylerinde yapılması gerekenleri anlatırken, köylünün tamamen Devrim köylüsü olması ve köylerin de sağlık, tarımsal ve sosyal şartlarının onlara layık olması çalışmaların esas prensip olmalıdır. Bu uğurda bugün ki idare ve hukuki statülerin izin verdiği bütün işlerin tamamlandığı haberinin alındığı gün, ülküye ulaşılmış olacaktır diyordu.⁵⁶⁸

Bursa çok eski bir yerleşim yeri ve çeşitli medeniyetlerin hâkimiyetinde kalmış bir merkez olduğundan, çok eskiden kalma isimler daha sonraki medeniyetlerin şive ve ifade tarzına göre söylenebilen birçok köy ve bölge ismine sahiptir. Osmanlı döneminde de bu durum devam etmiş, yüzyıllarca Türk hâkimiyetinde kalmış olan bölgede, o dönemde yaşanan bir olay, ünlü bir kişi, aşiret ya da mitolojik bir kahraman Bursa'da, yer isimleri olarak yaşatılmaktaydı. Hem halkevlerine bu bölge insanının dikkat ve ilgisini çekmek hem de köyde bu isimlerin kökenini herkesin bilgisine sunmak için yapılan araştırmaların sonuçları Uludağ da yayımlanıyordu. Bu araştırma sonucunda isim kökenleri yayınlanan köy sayısı 80 kadardır. Bu köylere Aybalont, Ketsel, Misi, Demirtaş, Soğukpınar, Kite, Mürseller, Ahvat, Gözede, Narlıdere, Badırğa, Hacivat Çiftliği, İsabey, İhsaniye, Karaislah, Kızılköy ve Soğanlı örnek verilebilir. Bazılarının isim kökeni ise şöyledir. Gözede Köyünün adı Tarikat Pirlinde Göz Dede'nin bu köyde gömülü olduğu, bu ismin

⁵⁶⁷ Aksop, "Bursa ve Haşim İşcan", **Uludağ**, S:90 (1948), s.16-19.

⁵⁶⁸ Köymen, "İdeal Köy ve Köylü Tipi", **Türkün**, S:6 (1936), s.28-29.

halk dilinde söylene söylene kısalarak Gözede arını aldığı bildirilmiştir. İsabey Köyü ise ismini Çelebi Sultan Mehmet'in vezirlerinden İsa Beyin adından almıştır.⁵⁶⁹

Uludağ Dergisi, bu köylerden bazılarını başka yazılara konu ederek tanıtmıştır. Köylerin, fiziki koşullarını, ekonomisini, kültürünü araştırmacıların kalemlerinden yayınlıyordu. Osmanlının son yılları esasında ağır savaş yıllarıydı. O tarihlerin üzerinden daha çok zaman geçmediğinden şehitleri köylerde tanıyan çoktu. Hatta kimilerinin eş ve çocukları, ana babaları bile sağ olduğundan bu yayınlar çok derinden etki yapıyor ve izler bırakıyordu. Bu köylere, Ketsel,⁵⁷⁰ Hamitler Köyü,⁵⁷¹ İrfaniye⁵⁷² Mürseller⁵⁷³ ve İsabey örnek verilebilir. Bu köylerden Hamitler Köyü hayvancılığı ile ünlüydü. Merinos koyunları en çok burada yetiştiriliyordu. Mürseller köyü ise “köpeksiz köy” olarak biliniyor çünkü hemen hemen hiç köpek beslenmiyordu.

III- Bursa Ekonomisi Üzerine Yazılanlar

Bursa tarihi yerleşimi çok eski olan ve çeşitli yolların kesiştiği bir noktada bulunan coğrafi yapı olarak hem dağlık ve ormanlık hem verimli ovalarıyla insan yaşamının gerektirdiği her türlü ihtiyaca cevap verecek bir iklim ve toprak yapısına sahip, yeterli su kaynakları da bulunan bir ilimizdir. Osmanlı Devletinin sanayileşme yarışına girmemiş olması ve I.Dünya Savaşında yıkılmasıyla kurulan yeni Türk Devletinin heyecanla atağa geçmiş olması, çağdaş sanayici toplumların düzeylerine bir anda ulaşmayı amaçlaması tüm toplumu heyecanlandırmıştı.

A-Tarımsal Ekonomik Kaynaklar

1-Bursa Kestanesi

Uludağ dergisinin tarım ürünlerine yer verdiği yayınlarından Bursa'ya has bir ürün olduğu ileri sürülen kestanenin eskiden beri Bursa'da yetiştiği ve mitolojik bir hikâyesinin bulunduğunu belirtilmiştir.⁵⁷⁴ Bursa'nın “yeşil” ünvanını anılmasında kestanenin rolü vardı. Kestane yetiştiricilerinin geliri ve memleketin zenginliği idi.

⁵⁶⁹ Alpaslan, “Bursa Köy Adlarının Tarihi Menşei”, **Uludağ**, S: 68-69-70 (1945), s.5-9 / S: 74 (1945), s.26-30 / S: 77 (1946), s.23-27 / S: 79 (1946), s.17-21/ S:83 (1949), s.9-11.

⁵⁷⁰ Ortaç, “Ketsel Köyü”, **Uludağ**, S: 75 (1946), s.48-66.

⁵⁷¹ “Hamitler Köyü”, **Uludağ**, S:76 (1946), s.18-27.

⁵⁷² Ortaç, “İrfaniye Köyü”, **Uludağ**, S:73 (1945), s.31-32.

⁵⁷³ Karal, “Bursa Köylerinden: Mürseller”, **Uludağ**, S:74 (1945), s.13.

⁵⁷⁴ Karaesmen, “Bursa Kestanesi”, **Uludağ**, S: 3 (1935), s.45-47.

Anlatıma göre, işgal yıllarında Bursa birçok zarar görmüş, kestaneliklerde bu zarardan yapını almıştı. Kestane çok geç yetişen bir üründü. İşgal yıllarının verdiği zarardan sonra, kestane ağaçlarının, Bursa iline bağlı köylerdeki sayısı 60.000, İnegöl ve köylerindeki sayısı 10.000, Gemlik ve köylerindeki sayısı 3.500, Orhangazi ve Orhanlı bölgesindeki sayısı da 1.200, bunların dışındaki köylerde de azar miktardaki sayılarda katılırsa yaklaşık olarak 75.000'i bulmaktaydı. Ağaçlar daha çok Uludağ eteklerinde yoğunlaşmıştı. Bursa ve çevre köylerinden elde edilen yıllık kestane miktarı iki milyon kiloya, il genelinde ise iki buçuk milyon kiloya ulaşıyordu. Bu miktarın, işgal yıllarından önce dört milyon kiloya çıktığı olurdu. İşgal yılları birçok ağacın kesilmesine yol açmıştı. Yeni dikilen kestane ağaçlarından ürün almak için uzun zaman geçmesi gerekiyordu. Kestanenin çeşitleri vardı. Bu çeşitler farklı adlarda anılıyordu. Bunlar bilimsel kaidelerle tasnif edilmeliydi. Ticari mala dönüşmüştü. Romanya, Mısır, Suriye ve Yunanistan'a satılıyordu.⁵⁷⁵

Bursa kestanenin önemli özelliği ise şerbeti fazla emdiği halde dağılmaması sebebiyle kestane şekeri yapmaya elverişli olmasıydı. Bursa'da bu nedenle kestane şekerciliği sanatı doğmuş ve gelişmişti. Kestanenin kerestesi kıymetli mobilya yapımında da kullanıldığından aranan bir ağaç türüydü. Boyu 10–30 metre arasında değişip ülkenin başka yerlerinde de yetişmekteydi.⁵⁷⁶

Bursa'da 1937 yılındaki Kestane ağacı sayısı 77.250 elde edilen ürün 2.201 ton, 1938'de, ağaç sayısı 77.725 ürün 2.396 ton iken 1939 yılında ağaç sayısı 82.909 ürün ise 2.449 ton olmuştur. Kestane yurt içinde tüketildiği kadar ihracat malları arasına da girmişti. Başta Mısır olmak üzere İtalya, İspanya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Arnavutluk, İngiltere, Portekiz ve Japonya'ya ihraç ediliyordu.⁵⁷⁷

2-Bursa Şeftalisi

Bursalılara göre, şeftali deyince akla hemen Bursa gelir şeftalinin adı “Bursa Şeftalisi” olurdu. Çünkü en lezzetli şeftali Bursa'da yetişirdi. Bunun sebebi toprağın özelliği, havanın nemi, su ve iklim koşullarıydı. Bursa'da yetişen şeftali türleri on beşi geçiyordu fakat son yıllarda dışarıdan getirilen türlerle bu sayı daha da artmıştı. Şeftalinin bolluğu, lezzeti ve çeşidinin fazlalığı yanında birde kusuru vardı. O da

⁵⁷⁵ Karaesmen, , a.y., s.45-47.

⁵⁷⁶ A.y., s.47.

⁵⁷⁷ Alpaslan, “Bursa'nın Karakteristik Meyvelerinden Mühim Zirai Gelirlerinden Kestane” **Uludağ**, S: 62 (1943), s.15.

ağacın uzun ömürlü olmaması yanında meyvesi hiç de uzun zaman saklanmaya elverişli olmamasıydı. Kış için saklanamıyor ancak bir mevsim meyvesi olarak değerlendiriliyordu.⁵⁷⁸

Şeftali türleri özelliklerine göre şöyle isimlendirilmişlerdi. Mayflouwer, Viktor, Amsden, Sabanca, Hacı Ömeroğlu, Uzunoğlu, Tüysüz, Memişoğlu, Yeşiltürbe, Isfahan, Hülü (Aylamak Hülü, Kara Alyanak Hülü, Sarı Hülü, Yarma Hülü,) Sarı Papa v.b.⁵⁷⁹

Adı Bursa ile birlikte anılan Şeftali, yörede destanlara da konu olmuştur. Yukarıda isimleri yazılan şeftali türlerini birer kıta ile destansı bir dille anlatan Naci Kum'un 25.09.1939'da yazdığı "*Şeftali Destanı*" Uludağ Dergisinde yayımlanmıştır.⁵⁸⁰

B- Hayvansal Ekonomik Kaynaklar

Fikri Karaesmen'in hayvancılık üzerine yazdığı yazıya göre; Bursa'nın coğrafi durumu, iklim şartları her türlü ürünün yetiştirilmesine olanak sağlamaktaydı. Bursa Hayvancılık bakımından zengin iller arasındaydı. İstatistiklere göre Bursa'da her türlü çiftlik hayvanı vardı ancak en önemli yeri yerli koyunlar tutuyordu. Bu koyun cinsleri kıvırcık, kama, dalgıç ve merinostu. Bursa'nın en meşhur hayvansal kaynağı olarak Merinos koyuncululuğu ve İpek böcekçiliği gösterilebilir.⁵⁸¹

1- Merinos Koyuncululuğu

Osmanlı döneminde daha çok Asker giyiminin çuha kısmı Selanik'ten getirtiliyordu. Ayrıca, dönemin esnafı, kadınları, ulemanın dış giysisi de çuhadan yapılıyordu. Bursa'da çuha dokuma atölyeleri kurma girişimi devletçe desteklenmiş, İstanbul'da bir feshane ve Bursa'da fes imalathaneleri yaptırılmış olduğundan, bunlara yapağı yetiştirmek zorunluluğu ortaya çıkmıştı.⁵⁸²

İspanya'dan alınan merinos koyunları Hayrabolu'ya getirilmiş, beslemek isteyenlere vergi istisnası tanınmış, üreme ve çiftleşme hakkındaki teknik bilgiler ilgili bölgelere bildirilmişti. 1845 yılında İstinye fabrikasının toplam 12.350 koyunu

⁵⁷⁸ Adnan Mete, "Bursa'da Şeftali Nevileri", *Türkün*, S: 7 (1936), s.48.

⁵⁷⁹ Mete, a.g.e., s.48.

⁵⁸⁰ Kum, "Şeftali Destanı", *Uludağ*, S: 25 (1940), s.30-31.

⁵⁸¹ Karaesmen, "Bursa İlinde Hayvancılık", *Uludağ*, S:5 (1936), s.29-32.

⁵⁸² Kepecioğlu, "Türkiye'de Merinos Koyunları", *Uludağ*, S: 16 (1938), s.6-9.

vardı. Ancak domuza benzetilmesi, fazla ot ve yem yemesi gibi nedenlerle, Türkiye’de çoğalmasına olanak verilmemişti. Osmanlı hükümetinin yıllarca uğraşarak başaramadığı işi Cumhuriyet Hükümeti başarmış, Merinos koyunları 1927 yılında ülkeye getirilmiş ve Bursa’da üretilmeye başlanmıştı. Yapılan gözlem ve incelemeler bu bölgede üretimin verimli olacağını göstermişti.⁵⁸³

Merinos koyunlarının yünü ince olduğundan bu yünlerden yapılan kumaşlar kırılmadığı ve ütüsü bozulmadığı için aranan, tercih edilen kumaşlar oluyordu. Merinos koyunları her ne kadar İspanya’dan getirilmiş ise de ana vatanlarının Anadolu (Milas) olduğu ileri sürülüyordu.⁵⁸⁴

Dünya’da yünlü dokuma sanayinin esası merinos yünü üzerine kurulmuştu. Sanayide tercih edilen incelikteki kumaşın Bursa’da üretilbileceği araştırmalar sonucunda anlaşılmıştı. Yerli koyunlar içinde yapağısı en ince, saydam ve yumuşak olanlar ile merinos türünün koçlarının çiftleştirilmeleriyle meydana gelecek yavrularından elde edilecek yapağuların, dokumaya daha elverişli, ince ve kaliteli olacağı belirlenmişti.⁵⁸⁵

Celâl Bayar’ın Merinos Fabrikası’nın açılışında yaptığı konuşmada Merinos Fabrikası’nın hükümetin birinci beş yıllık endüstri planında önemle yer almış bir kurum olduğunu, fabrikanın üç buçuk milyona mal olduğunu belirtiyor fabrika ve hammadde konularında bilgiler veriyordu. Kullanılacak ham madde toplamı 2.750.000 kiloydu. 150.000 kilo da tiftik kullanılacaktı. Ham madde içinde yer alan merinos yünü 2.000.000 kiloydu. Fabrikada üç vardiyada toplam 1650 işçi çalışacaktı. Bayar’a göre, kaliteli mal kaliteli ham maddeden yapılırdı. Bu fabrikanın Türk tekstil sahasında önemli bir açığı kapatacağını, ham madde alımı için de devletin yardımcı olacağını belirtiyordu. Yeterli üretimin sağlanması için Çanakkale ve Balıkesir bölgeleri de üretim sahası olarak seçilmişti ve veterinerlerde göreve çağrılıyordu.⁵⁸⁶

Bayar, yerli merinosun yeterli seviyede üretilmesi halinde iki milyon servetin memlekete kalmış olacağını açıklamıştı. İlgililerin yapacakları çalışmanın vatana daha iyi hizmet edilmiş olacağını belirtmişti.⁵⁸⁷

⁵⁸³ Kepecioğlu, a.y., s.6-9.

⁵⁸⁴ Karaesmen, “Merinos Koyuncululuğu ve Bursa Vilayeti”, **Uludağ**, S: 1 (1935), s.36-38.

⁵⁸⁵ A.y.

⁵⁸⁶ “Celal Bayar’ın Nutku”, **Uludağ**, S: 15 (1938), s.6-9.

⁵⁸⁷ “Celal Bayar’ın ...”, s.6-9.

Merinos fabrikasına devlet çapında büyük önem verilmiş, fabrikanın adını Atatürk koyduğu gibi açılışına da bizzat katılmıştı. Atatürk “Sümerbank Merinos Fabrikası, çok kıymetli bir eser olarak milli sevinci artıracaktır. Bu eser yurdun, husus ile Bursa bölgesinin endüstri inkişafına ve büyük milli ihtiyacın giderilmesine yardım edecektir...” demişti. Bu fabrika devrimci atılımın azametli bir örneği olarak değerlendirilmiş, hesap edilmeyen devrimci gelişimin halk tarafından kavrandığını ve kısa zamanda benimsendiğine gösterge sayılmıştı. İlk beş yıllık sanayi plânı çerçevesinde kurulan fabrikalar birer müstahkem mevki (askeri üs gibi) sayılıyor, Cumhuriyetin kurduğu olağanüstü iktisadi kaide olarak değerlendiriliyordu. Fabrika da ithal malzeme kullanılmadan yerli malzemedен inşa edilmiş ve üretime başlamıştı.⁵⁸⁸

2- İpek Böcekçiliği

Bursa, İpek böcekçiliği ile de ünlüydü. Hatta bu uğraş Bursalılar için bir kültürdü. Böcek bakmak bebek bakmak gibi itina gerektiren bir uğraş alanıydı. Bu işin tarihi çok eski olup, böcekçilik kültürü folklorik alana da girmiş türkü ve masallara konu olmuştur.⁵⁸⁹

Bursa için bilinen bir ürün olmanın yanında ekonomik bir değer de ifade eden İpekçilik, Uludağ dergisinde Tahir Yetmen tarafından potansiyel üretim artışları hakkında beklentiler yayınlanmıştı. Verilen bilgilere göre dünya ipek üretiminin %85’ ini Japonya gerçekleştiriyordu. Çin, Rusya, Özbekistan, Kore, Bulgaristan; Fransa, Macaristan, Yunanistan, Yugoslavya, İspanya, Romanya ve İran gibi ülkeler de ipek üretimi yapıyorlardı. Yıllara göre dünya ürün rekoltesi rakamları incelendiğinde 1929 dünya ekonomik bunalımı ve II. Dünya Savaşı yıllarında normal zamanlara göre üretimin azaldığı görülmüştü⁵⁹⁰. Zamanın teknisyenlerinin anlayışına göre, “Ziraatta hâkim olan kuvvet tabiattı” ve tabiata uymak standart için bir kuraldı. Sanayide standardizasyona insan kuvveti hâkimdi. Durum böyle olunca ziraatta zaman ve tecrübe mevcut şartlara göre insan unsuru standardizasyonu gerçekleştirebilirdi.⁵⁹¹

⁵⁸⁸ Kurul, “Bursa Merinos Fabrikası”, **Uludağ**, S: 17 (1938), s.48-49.

⁵⁸⁹ Yalgın, “Bursa Folklorunda Bir Yaprak (İpekçilik)”, **Uludağ**, S: 64-67 (1944), s.3-7.

⁵⁹⁰ Yetmen, “Cihan Böcekçilik Vaziyeti”, **Uludağ**, S: 33 (1941) s.12-17.

⁵⁹¹ Yetmen, “İpekli Kumaş Standardı”, **Uludağ**, S: 17 (1938), s.6-9.

Bursa’da dokumacılık eski çağlardan biri yapılmaktaydı. Fakat ipek böcekçiliğinin gelişmesi Osmanlıların Bursa’yı başkent yaptığı döneme rastlamaktadır. Bursa da üretilen ipekliler sadece Osmanlı İmparatorluğu’nun saraylarını donatmakla kalmamış, yabancı ülkelerin prenseslerine çeyiz olmuş, saraylarına giysilerine ihtişam katmıştır.⁵⁹²

Dokumacılığın gelişmiş olması giyim dışındaki alanlarda kullanılan dokuma türü ürünlerin ve kumaş boyacılığının gelişmesini de sağlamıştı. Bu durum padişah, şehzade, sultan ve diğer saray mensupları ile devlet ricalini de Bursa dokuma ürünlerinin müşterisi yapmıştı. Sonraki yıllarda çeşitli sebeplerle gerileyen dokumacılık, Cumhuriyetle birlikte Bursa’da yine yükselişe geçmiş, Türkiye’nin en büyük tekstil üretim ve ihracat merkezlerinden biri olmuştur. Aslında ipekçilik, bir Türk sanatı olup, tarih içinde başka milletlere mal edilmiştir.⁵⁹³

İpekçiliğinin başlangıcına dair efsanelere Uludağ Dergisinde de yer verilmiştir. Bir efsaneye göre ipekçilik ilk kez Çin’de ortaya çıkmıştı. Dut ağacının altında oturan genç kızın kulağına bir kelebeğin ipeğin nasıl oluştuğunu fısıldamıştı. Genç kız da ipekli bir kumaş örüp, diktiği elbiseyi giyerek nişanlısını beklemeye başlamış ancak nişanlısı gelmemişti. Çok üzülen kız mabede giderek nişanlısının sadakati için dua etmeye bir yandan da ağlamaya başlamıştı. Gözyaşlarının ipek elbiseyi tutuşturmuş hem mabed hem de genç kız kül olmuştu. O günden sonra Çinliler bu kumaşa “alev kumaşı” diyorlardı.⁵⁹⁴

C- Bursa’nın Doğal Ekonomik Kaynakları

1-Bursa Kaplıcaları

Bursa’nın fizikî coğrafyasını değerlendiren Memduh Utku, Uludağ dergisinde özellikle jeolojik oluşum ile ilgili bilimsel tespitleri yayınlamıştı. Bu bilimsel açıklamalarda Bursa ve çevresinden geçen fay hatlarını (kırıklarını) saydıktan sonra buralarda bulunan hangi doğal maddelerin (mineral) bulunduğunu hangi doğal kıvrımdan sonra sulara kavuşarak yeryüzüne çıktığını ve kaynayan sıcak sulara (kaplıca) hangi minerallerin bulunduğunu Lâtince isimleriyle birlikte açıklamıştı. Yeryüzüne çıkan sıcak sulardaki bazı maddelerin uçtuğunu (buharlaşarak

⁵⁹² Cemal Yener, “Bursa Kadifeleri”, **Uludağ**, S: 75 (1946), s. 5-6.

⁵⁹³ Çavdarlı, “Bursa ve İpekçiliği Tarihi”, **Uludağ**, S: 37 (1941), s.16-19.

⁵⁹⁴ Tahir Ertuğrul, “İpek, Dünya Ekonomisindeki Yeri ve Biz”, **Uludağ**, S:2 (1935), s.36-37

kaybolunca) kalan kısmının da bitkilere geçtiğini bunun en doğal halde besinleri zenginleştirdiği anlaşıyordu.⁵⁹⁵

Bölgedeki kaplıca, göl, şelâle dere yatağı ve dağlar ile ovaların oluşumu, bilimsel olarak değerlendiriliyordu.⁵⁹⁶

2- Bursa Suları

Uludağ dergisi, Bursa suları hakkında Belediye Su Fen Memuru İhsan Uzer'in yaptığı bir araştırmayı seri halinde yayınlamıştı. 1941 yılında yayınlanan bu araştırmada, Bursa'nın nehirleri, dereleri, bunların kolları, kuruyan akarsular, pınarlar, bunlardan nasıl yararlandığı, yıllık su miktarı, kanallar, sulanan bölge ve şehirlerde, köylerde, evlerde sulamada ne kadar kullanıldığı, kolların devamında kaç defa kollara ayrıldıkları, bitiştikleri şehir şebekesindeki tüm hatlar ve istifada şekilleri detayıyla açıklanıyordu. Bursa'da kişi başına düşen su miktarı yaklaşık olarak 175 litre olduğu ve suları o günlerde bölgenin ihtiyacının karşılanmakta olduğu belirtiliyordu.⁵⁹⁷

1944 yılında yayınlanan Turgut Karatal'ın "*Bursa'nın İçme Suyu Durumu*" yazısında ise, kişi başına düşen su miktarının yeterli olduğu ancak, suların dağıtılış şekli ve kullanılış tarzının iyi olmaması nedeniyle sıkıntıya düşüldüğü, dağıtımın ve kullanımın düzgün olması halinde bu sorunların yaşanmayacağı, mutlaka bilimsel olarak değerlendirilip, çözülmesi gerektiğini belirtmiş ve bunun yollarını anlatmıştır.⁵⁹⁸

3- Bursa Dağları ve Turizm

Günümüzde bacasız sanayi denilen turizm kavramına, Osmanlının ne devlet katında ne de halk arasında rastlamak mümkün değildi. Çağdaş Uygarlığın ötesine geçmek iddiasındaki Cumhuriyet yönetimi, bütün kurumları ve kaynaklarıyla çağdaşlaşmayı amaçlıyor, incelemelerden çıkardığı bilimsel ve faydalı sonuçları uygulamaya koyuyordu. Ülkeye topyekün hizmet iddiasıyla yola çıkan

⁵⁹⁵ Utku, "Bursa ve İmtinadı Ovalarla, Sıcak Su Membalarının Sureti Teşekkülü", **Uludağ**, S: 38 (1943) s.18-21.

⁵⁹⁶ Utku, "Bursa Ovası ve Kaplıcaları", **Uludağ**, S: 41 (1941) s.33-36.

⁵⁹⁷ İhsan Uzer, "Bugünkü Bursa Suları", **Uludağ**, S: 38 (1941) s.38. / S: 39-40 (1941), s.60. / S: 41 (1941), s.42. / S: 42-43 (1941-1942), s.34. / S: 45-46 (1942), s.40. / S: 47-48 (1942), s.40. / S: 49-50 (1942), s.44. / S: 51-52 (1942), s.39. / S: 53-54 (1942), s.39. / S: 56-57 (1943), s.34. / S: 58 (1943),s.38.

⁵⁹⁸ Karatal, "Bursanın İçme Suyu Durumu", **Uludağ**, S: 64-67 (1944), s.10-12.

kavramlardan biri olan turizm konusunda üzerinde en çok durulan konulardan biri olmuştur. Bir turizm merkezi olarak görülen Bursa'nın gerek coğrafi konumu orman, dağ, göl, ova ve kaynak suları gibi oluşumları, gerekse yetiştirdiği ürünler ile çeşitli sektörlere uygun üretim, yatırım ve işletme seçenekleri değerlendiriliyor, özellikle turizm konusundaki atılımları dikkat çekiyordu.⁵⁹⁹

Bir yandan dağ havasının, dirilten, temiz, serin olduğu, insan ruhunun yücelttiği, dağın doruk veya etek olmadığı bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiği böyle bir bakışla, “Dağ birliğin doğurduğu, kalabalık tepelerin kucaklaşarak sarılarak yarattığı bir yükselişti”. Bu yükselişten uluslar çok şey öğrenebileceklerdi. Korku ve ıssızlık hissini doğurmuşlardı. Hayali geniş olanlar rüyalarında ve hayallerinde duygularına göre, varlıklar ve olaylar yaratabilirlerdi. Eskiden eşkıya ve kaçak yatağı olan dağlar çok defa türkölere, hikâyelere ve masallara konu olmuştu.

Köroğlu,

“Ben bir köroğluyum dağda gezerim.

Esen rüzgârlardan hiyle sezerim.” demiş ve dağda yaşarken her hileye karşı hep uyanık olmak gerektiğini ifade etmişti. Dağ edebiyatı çeşitli yönlerden incelendiğinde eşkıya özgürlüğü getirendi, Dağ özgürlüğü verendi, aşık esenliği onda bulurdu. Kaçak nefesini orda dinlerdi, onda yaşayan özgür olandı. Ozan; “Ben ağlasam yârim ağlar, mesken oldu bize dağlar” demişti.

Eskiden Çobanlar dağların bekçisiydi, dağlarda korku, sevgi ve heyecan aynı anda yaşanırdı. Bu duygular ozanların dilinde dalga dalga halkın duyguları olarak yayılırdı.⁶⁰⁰

“Senin yazın kışa benzer
Bir sevdalı başa benzer
Çok içmiş sarhoşa benzer
Dumanı eksilmeyen dağlar.
A dağlar, ah ulu dağlar.
Eşinden ayrılan ağlar.

Selsiye benzer meşesi
Deli olup aşka düşesi
Top top olmuş menekşesi

⁵⁹⁹ Uygur, “Dağ”, **Uludağ**, S: 3 (1935), s.1-4.

⁶⁰⁰ Uygur, a.y., s.2-3.

Burcu burcu kokan dağlar
A dağlar, ah ulu Dağlar
Eşinden ayrılan ağlar.

Mor menekşe boyun eğmiş
Yabanlığı suya değmiş
Yazın yeşil kemha geymiş
Kışın sade giysem dağlar
A dağlar, ah ulu dağlar
Eşinden ayrılan ağlar.

Ben bu dağdan geldim geçtim.
Boz bulanık suyun içtim
Ben yârimden ayrı düştüm
Gördünüz mü bakan dağlar
Eşinden ayrılan ağlar.

Yükseklerde yurdun mu var
Şahinlerin kurdun mu var
Bencileğin derdi mi var
Gözyaşları akan dağlar
A dağlar, ah ulu dağlar
Eşinden ayrılan ağlar.

Âşık HASAN”

Bu yazıların yayınlandığı 1935 yılında, Türkiye’de dağcılık hareketleri de başlamıştı. Uludağ’da bir otel kurulmuştu. Ulaşım için açılacak yeni yollar kaplıca alanlarından geçirilecek ve ışıklandırılacaktı. Dağ turizmi öncelikle kentlilere hizmet vermek için plânlanıyor ve iç turizm işletmeciliği hedefleniyordu. Hem çevrenin korunması sağlanacak hem de çevredeki köylülere istihdam sağlamayacaktı. Ama bunun gerçekleşmesi için “dağ edebiyatı” yani insanların duygularına hitap eden düşünsel bir ihtiyaç uyandıran dağ, dağcılık, kayak v.b. konuları işleyen edebi yayınların geliştirilmesini isteniyordu. Olay bir program içinde düşünülerek örgütlenmezse dağ turizmi ve dağcılık geliştirilemezdi. Bazı okullar öğrencilerini zaman zaman dağa çıkarıyor günü birlik geziler yapıyorlardı.⁶⁰¹

⁶⁰¹ Tolun, ”Pedagoji Bakımından Uludağ”, **Uludağ**, S: 4 (1935), s.28-30.

1928 yılında Konya sayılavı(milletvekili) Dr. Osman Şevki Uludağ'ın, dağda herhangi bir faaliyet yokken, Uludağ'ı tanıtan bir yazı yazmış, o günün iletişim şartlarında dar bir çevreye ulaşan bu yazı, on yıl sonra aynı konuda bir yazı hazırlamakta olan Musa Ataş'ın eline geçmişti.⁶⁰²

Dr. Osman Şevki Uludağ'ın, yazısında verilen bilgilerle, Uludağ'ın 1938 yılındaki durumunu karşılaştıran Ataş, 1928'de dağda dokuz ay kar yağıyor, otel, yol, elektrik, telefon, işaret direği bulunmuyor, kar ve sis tehlike oluşturuyordu. Fakat on yıl içinde gerekli olan bu tesislerin hepsi yapılmıştı. Hem de birden çok otel yapılmıştı. Jandarma güvenlik tedbirlerini almış, karakolları gerekli yerlere kurmuştu.⁶⁰³

Ülkedeki seyahat canlılığı Cumhuriyet öncesindeki kapalı toplum yapısını yırtmaya, insanlar gezip görme veya başka yerlerde değişik işlerde çalışma arzusu göstermeye başlamışlardı. Genç, fakat fakir Cumhuriyet uygarlık yarışı heyecanını sürdürüyordu. Doğanın imkânlarından fayda sağlanacaktı. -28 derecede kayak yapılmaya başlanmış turizm yoluna çıkılmıştı. Turizmi geliştirmek için Demiryolları ve dağ yollarında indirim yapılmıştı. Hem dağ hem deniz, hem kaplıca ve orman turizmi Bursa'nın kalkınmasını hızlandırabilirdi.Eski uygarlıkların kalıntısı, cami, türbe, kilise, İznik'teki Hıristiyan Konsül Toplantısı alanları ve harabeler, damak tadı aranan besin maddeleri aranan özellikteydi. Bursa'da Devlet desteğiyle yapılan Çelik Palas Oteli ve diğer Çekirge Otelleri kaplıca özelliği olan konforlu tesisler olarak faaliyete başlamıştı. Yok saydıkları bir milletin önünde diz çöken ülkelerin devlet yöneticileri Atatürk'ü ve Türkiye'yi ziyaret için kuyruğa girmiş. Türk Ulusunun özelliklerini anlamaya çalışmanın yanında turistik amaçlı seyahatlere de başlamışlardı.⁶⁰⁴

D- Diğer Yazılar

1- Kadın Konusunda

Uludağ Dergisi incelendiğinde kadını konu alan yazıların azlığı dikkat çekmektedir. Tarih incelemelerinde elde edinilen belgelerdeki bilgiler doğrultusunda Nazım Yücelt'in yazdığı "*16 ıncı Asırda İstanbul'da Kadın Hakkındaki Bağınlar*"

⁶⁰² Musa Ataş, "Cumhuriyet Yıllarında Zaman ve Vesilenin Rolü" **Uludağ**, S: 20 (1938), s.84-88.

⁶⁰³ Ataş, a.y.

⁶⁰⁴ A.y.

başlıklı yazıda o dönemde, İstanbul mahallelerinde güvenliğin çok sıkı olduğu, ahlaksızlık yapan kadınların yakalanıp sorguya çekildikleri, suçlu olanların evlerini sattırıp mahalleyi terke zorlandıkları belirtiliyordu. Bu iş mahalle imamı ve müezzini verilmişti. Bu kadınlarla evlenenler İstanbul’da yaşayamıyordu.⁶⁰⁵

İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencileri Bursa’yı ziyarete geldiklerinde düzenledikleri toplantıda bu öğrencilerden Radiye Turanlı “Kadın” konulu bir konuşma yapmış, Uludağ Dergisi de bu konuşmayı 78. sayısında başyazı olarak yayınlamıştır. Konuşmada, kadının toplumdaki, ailedeki yeri belirtilmiş, Kadınlara gösterilen ilgi milletlerin sosyal hayatındaki yükselişlerin ölçüsü olduğu, Türklerde kadına hürmet ve saygı gösterilmesinin milli ve doğal bir adet iken, Osmanlı İmparatorluğu döneminde bir çok işlerde olduğu gibi kadının şahsiyet ve hürriyeti de ayaklar altına alarak esir derecesine düşürülmüş kadına sadece dışı muamelesi yapılmıştı.⁶⁰⁶

Kadının ailenin temeli olduğu kadar ekonominin de bir organı olduğu, şehirdeki kadının her türlü sanatlarda, ekonomik işlerde, fikir ve siyaset hayatında görülebildiğini, böylece Türk kadınının bedenen olduğu kadar zeka işlerinde de üstünlüğünü gösterdiği anlatılmıştır. Turanlı, Türk kadınıni şöyle tarif etmiştir. Türk kadını; Türk medeniyetinin anasıdır. Türk yurdunun koruyucusudur, Türk neslinin terbiyecisidir.⁶⁰⁷

Uludağ Dergisinde yayınlanan “*Kadının Harpteki Rolü ve Mevkii*” hakkındaki yazıda ise özellikle savaş yıllarında Türk kadınının büyük emek ve fedakarlıklar gösterdiği, barış zamanlarında ise Türk Devrimlerinin sayesinde kendini sosyal hayatta da ispatladığı, her alanda başarılı olmaya devam ettiği okullarda okuyan kız öğrenci sayısının yüksekliğinin gurur duyulacak bir olay olduğu, çünkü yüksekokullarda okuyan kız öğrenci sayısının o günlerde Avrupa devletlerinin okullarında okuyan kız öğrenci sayılarından fazla olduğuna dikkat çekilmiştir.⁶⁰⁸

İsmet Bozdağ tarafından yazılan ve Uludağ’da başyazı olarak yayınlanan “*Veriniz*” başlıklı yazı yardım derneğine ilişkindir. Her şeyi devletten beklemenin hürriyet terbiyesi ile bağdaşmayacağı mesajı veriliyordu. “Yardım Seven Bayanlar

⁶⁰⁵ Yücelt, “16 ıncı Asırda İstanbul’da Kadın Hakkındaki Bağınlar”, **Türkün**, S:7 (1936), s.23-24.

⁶⁰⁶ Radiye Turanlı, “Kadın”, **Uludağ**, S: 78 (1946), s.1-8.

⁶⁰⁷ A.y.

⁶⁰⁸ “Kadının Harpteki Rolü ve Mevkii”, **Uludağ**, S:82 (1947) s.18-21.

Cemiyeti” nin yeni kurulduğu, henüz programı belli olmamasına ve tüzüğünün merkezden yeni gelmesine rağmen, dernek çalışmalarına çoktan başlamış, yardıma muhtaç olanlar kaydedilmiş, umut ve ilgi dağıtılmıştı. Vefakâr ve cefakâr Türk kadınının görevi başındaydı. Türk anasının bir bayrak kadar güvenilir olduğu, Mevkide İnönü’nün himayesinde kurulan bu derneğe herkesin elinden geldiğince düşünmeden bağlıta bulunması isteniyordu çünkü saadet yalnız mesut insanların arasında ve iyi bir iş yaptığından emin insanlar için mümkündür.⁶⁰⁹

2- Kutlama, Yarışma ve Ölüm Duyuruları

Bursa Halkevi Uludağ Dergisinde, Halkevlilerin başarısını, sevincini, üzüntüsünü de makale ve duyurular yayınlayarak paylaşıyordu.

1941 yılında 72 yaşına giren Bursa’nın eğitim hayatında çok önemli bir yere sahip emekli öğretmen Hilmi Tüzmen için yapılmıştır. “*Bahtiyar Bir Öğretmenin Jubilesi*” olarak duyurulmuş, Bursa’ya bir çok okul kazandırmış olan Tüzmen’in, öğretmenlik, okul müdürlüğü, müfettişlik gibi görevlerde bulunduğu, 1936 yılında emekli olduğu ancak Bursa öğretmenleri arasından ayrılmadığı, Halkevinin Müze ve Tarih Kolunda bütün enerjisiyle çalıştığı belirtiliyor ve içtenlikle kutlanıyordu. Dergi ayrıca Hilmi Tüzmen ve eşinin bulunduğu bir fotoğrafı da yayınlamıştır.⁶¹⁰

Uludağ Dergisinde bir doğum ilanında yer verilmiştir. “Uludağ”ın Yazı İşleri Müdürü Felsefe öğretmeni Namdar Karatay ve eşi Süeda Karatay’ın bir erkek bebek sahibi oldukları ve adını “Başak” koydukları belirtiliyor, “Uludağ” çifti tebrik ediliyor ve Başak’a bereketli saadet ve ömür diliyordu.⁶¹¹

Halkevleri Merkez Bürosu tarafından düzenlendiği anlaşılan Tiyatro Eseri Yarışması, “Uludağ” ın Ağustos 1941 tarihinde yayınlanan 38 inci sayısında, “*Piyas Müsabakası*” başlığıyla duyurulmuştur.

“ Ulusal Ekonomi ve artırma kurumu 12 inci Tasarruf ve yerli malı haftası münasebetile Halkevlerinde verilecek müsamerelerde temsil olunacak piyes için bir büsabaka tertip olunmuştur.

Propaganda, kokusu tayımadan kurumumuzun israfla mücadele, tasarrulu yaşama gayelerini üç perdelik bir piyes halinde en iyi canlandıran muharrire 150 lisa telif hakkı ödenecektir.

⁶⁰⁹ İsmet Bozbay, “Veriniz”, **Uludağ**, S: 36 (1941), s.1-2.

⁶¹⁰ “Bahtiyar Bir Öğretmenin Jubilesi”, **Uludağ**, S:39-40 (1941), s.50-51.

⁶¹¹ “Bir Doğum”, **Uludağ**, S:37 (1941), s.48.

Pyes (Piyes) bir komedi veya dram olabilir.

Kadın eşhas açığa geçmemelidir.

Eserler müstear (takma) isimlerle kabul edilecektir.

Gönderilecek eserler, ilkteşrin ayının on beşine kadar Ulusal Ekonomi ve artırma kurumunun -Ankara- adresine teslim edilmiş olmalıdır.”⁶¹²

Müzik öğretmeni Mustafa Rahmi Otman’ın ölümü nedeniyle Mahmut R.Kösemihal tarafından merhumun hayatını ve başarılı meslek hayatını anlatan bir yazı hazırlanmış “*Kaybettiğimiz Bir Musiki Öğretmeni*” başlığıyla Uludağ’da yayınlanmıştı.⁶¹³

Kemal Ergenekon’un ölümü; okul arkadaşı Namdar Karatay tarafından bir çok yabancı dil bilen yazar ve şair, aynı zamanda trajediler, operetler ve operalar meydana getirmiş, bitmez tükenmez öğrenme aşkıyla dolu olduğunu yazdığı “*Kemal Ergenekon’u Kaybettik*” başlığıyla Uludağ Dergisi’nde duyurulmuştu.⁶¹⁴ Ayrıca, Mümtaz Ergin “Kemal Ergenekon Ölmüş”⁶¹⁵, Sabahattin Özolcay “Kemal Ergenekon İçin”⁶¹⁶ yazıları bu sayıda yer almış bunda başka Emin Ülgener’in Kemal Ergenekon’a hitafen “Bir Mersiye” sine yer verilmişti.⁶¹⁷

3- Çeşitli Yörelere Hakkındaki Yazılar

25-26 Aralık 1939 gecesi meydana gelen Erzincan depremiyle ilgili bir yazıya baş sayfada yer verilmiştir. Depremin büyüklüğü ve duyulan acı kelimelere dökülüyordu. Erzincan’dan Tokat yönüne doğru uzayan ve Karadeniz kıyılarından Anadolu yaylalarına kadar geniş bir bölgede meydana gelen büyük yer sarsıntısının açtığı büyük yaranın kanamakta olduğu şehir ve köylerde taş üstünde taş kalmadığı, insanların kışın ortasında yaşadığı dram anlatılıyordu. Hem bu olay karşısında duyulan acının anlatılışındaki duygu hem de Türk milletinin birlik ve beraberliğini pekiştirmek, devrimlerin önemini vurgulamak yönünden bu yazı büyük önem taşımaktadır.

⁶¹² “Piyes Müsabakası”, *Uludağ*, S:38 (1941), s.29.

⁶¹³ “Kaybettiğimiz Bir Musiki Öğretmeni”, *Uludağ*, S: 41 (1941) s.37-41.

⁶¹⁴ Karatay, “Kemal Ergenekon’u Kaybettik”, *Uludağ*, S:15 (1938), s.44-46.

⁶¹⁵ Ergin, “Kemal Ergenekon Ölmüş”, *Uludağ*, S:15 (1938), s.47-48.

⁶¹⁶ Sabahattin Özolcay, “Kemal Ergenekon İçin”, *Uludağ*, S:15 (1938), s.50-51.

⁶¹⁷ Ülgener, “Bir Mersiye”, *Uludağ*, S:15 (1938), s.49.

1940 yılına böyle eşsiz bir felaketle girmiş olmanın dehşetini azaltmak için milletçe yardıma koşulduğu, bunun Cumhuriyet Türkiye'si'nin kurduğu milli birliğin ne kadar şuurlu ve sağlam esaslar üzerinde durduğunu gösteriyordu. Devletin yıllardan beridir milyonlar dökerek döşediği raylar, yaptığı yollarla, seyyar hastanelerle ve ilk yardım gereçleriyle en hızlı şekilde olay yerine gitmiş, bir yandan da Türkiye Büyük Millet Meclisi "Milli Yardım Komitesi" ni kurmuş ve kara gün dostu "Kızılay" ile birlikte depremzedelerin imdadına yetişmişti. Yazıda ayrıca Türk milletinin birlik ve beraberliğine olan inanç şu cümlelerle dile getiliyordu. "Çökmüş bir saltanatın harap arsası üzerinde zinde bir Cumhuriyet kuran Türk milleti ve imkansızlıkları başaran Atatürk ve Cumhuriyet nesli, yarın bu viraneler üzerinde de yeni mamureler kuracaktır. Türk milleti; ölmezliğini, yaşama kudretini, son ağır ve çetin imtihanından da muzaffer çıkarak, bir daha göstermiş oluyor."⁶¹⁸

Aynı yazıda belirtildiğine göre, Bursa da aynı günlerde bir sel felaketi yaşamış ve Mustafa Kemal Paşa kasabası yakın köyleri sular altında kalmıştı. Kasabanın yüksek köyleri göl haline gelmiş olan ovanın üzerinde adacıklar gibi görünüyordu. Bursa halkı yardım elini uzatmış sel felaketinin yaralarının sarılmasına başlanmıştı. Dönemin Bursa Valisi felaket bölgesine gitmiş orada tanık olduğu bir olaya yer verilmiştir. Karacabey merkezine Kaymakam'ın odasında otururken Akhisarlı bir köylünün geldiğini, köylerini su bastığını halkın damlara çıkarak afetin geçmesini beklediklerini herhangi bir can kaybı olmadığını belirttikten sonra elindeki ufak çıkını masanın üzerine koyup, " Bunun içinde seksen lira var; Zelzele için toplamıştık. Daha erken getirmeye sel mani oldu. Daha da topluyoruz. İnşallah geç kalmamışsındır." dediğini anlatmış ve zelzele felaketi karşısında kendi felaketini unutacak kadar fedakar olan Türk köylüsü toplanan parayı Karacabey merkezine bir an evvel ulaştırmak için saatlerce su içinde yürümüş ve koca bir çamur deryasını aşmış olduğunu vurgulamıştır.⁶¹⁹

"*İmralı Adasının Tarihi Durumu*" başlıklı yazıda Kazım Alpaslan,İmralı Adasının tarihine dair bir değerlendirme yapılmış, Eski adının Bizbiküs olan adanın Titinya memleketlerinden olduğu, Roma imparatorluğunun ikiye ayrılmasından sonra Bizanslıların eline geçtiği, Osmanlılar tarafından alınmasına ilişkin çeşitli rivayetlerin olduğu ancak, Orhan Gazi zamanında alındığı, fatihinin ise Emir Ali

⁶¹⁸ Yücer, "Zelzele Faciası ve Sel Baskını", **Uludağ**, S:25 (1940), s.1-4.

⁶¹⁹ A.y., s.4-5.

lakaplı Ali Baba olduğu, bu nedenle adanın isminin Emir Ali'den halk dilinde İmralı'ya döndüğü anlatılmıştır.⁶²⁰

“*Tarih Hazineslerimiz*” başlıklı yazıda Cemal Yaner, İstanbul'un tarihi mekânların haklarında bilgiler vermiştir. Topkapı Sarayı, Ayasofya, Üçüncü Ahmet Çeşmesi, Sultanahmet Camii, Dikilitaş, Burmataş, Divan yolu, Beyazıt Camii, eski medreseden bozma İnkılâp Müzesi (şimdiki Beyazıt Devlet Kütüphanesi), Süleymaniye Camii, Mimar Sinan Türbesi, Şehzade Camii, Fatih Camii, Dolmabahçe Sarayı ve Beylerbeyi Sarayı'na kadar adeta adım adım gezercesine anlatan Yaner, görülenlerin içinde en mütevazı, en anlamlı fakat en muhteşeminin önünde hayranlıkla durulup hürmet edileninin, Cumhuriyet Abidesi olduğunu, çünkü sadece İstanbul' un ve İstanbullunun değil bütün bir milletin en güzel hazinesi olduğunu vurgulamıştır.⁶²¹

⁶²⁰ Alpaslan, “İmralı Adasının Tarihi Durumu”, **Uludağ**, S: 56-57 (1943), s.32-33.

⁶²¹ Cemal Yaner, “Tarihi Hazineslerimiz”, **Uludağ**, S:71 (1945), s.5-6.

SONUÇ

Atatürk'ün önderliğinde kazanılan ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasına zemin hazırlayan zaferlerin ardından hayata geçirilen Türk Devriminin bir parçası olarak değerlendirebileceğimiz Halkevlerinin kuruluşu kuşkusuz, Türk Ulusunun en büyük kazanımlarından biridir.

Türk Devrimini anlatma, özümsetme, yayma, Türk halkına “ulus” ve “halk” olma bilincini aşılama girişiminde etkin rol oynayan Halkevleri, Devletin elinin uzanamadığı yerlerde bir anlamda O'nu temsil ederek, kültürde, eğitimde ve sosyal yaşamda Türk halkını en yüksek seviyeye taşıma görevini üstlenmiştir. Bunu yaparken Türk tarihinden kopmayarak imparatorluktan “ulus devleti”ne uzanan süreci iyi değerlendirmiş, Türk Devrimini ölümsüzleştirmek için çaba harcamıştır.

İlk aşamada kurulan Halkevlerinin sayısı 14'ken kapatıldığı (11 Ağustos 1951) tarihte Londra'da (19 Şubat 1942) açılan şubeyle birlikte 478'e ulaşmıştır. İlk olarak 1940 yılında açılan Halkodalarının sayısı da kapatılış tarihinde 4322'yi bulmuştur. Bu denli yaygın örgütlenmenin arkasında azim, kararlılık ve CHP'nin gücü olduğu açıktır.

Bursa Halkevi ilk açılan 14 Halkevinden biridir. Halkevlerinin faaliyetlerine son verilinceye kadar geçen süreçte, Parti Merkez Teşkilatından gelen direktifler doğrultusunda verimli ve etkili çalışmalar yapmıştır. Bursa Halkevi, Devrim tarihi, tarih, kültür, folklor ve sanat alanlarındaki araştırma ve çalışmalarını Bursa yöresi ile sınırlandırmamış, tüm yurdu ve tüm ulusu hedeflemiştir.

Ocak 1935'te yayımlanan ilk sayısında; “Uludağ”ın Atatürk Devrimine inananların kültür dergisi olduğu, bunun için her dizisinde bu inançtan ışıklar, Milli iradeden alevler bulunacağı, Büyük Türk devriminin heyecanı ile her Türk'ün, bu dergide kendisini bulacağı ve isterse bu derginin yapraklarına bilgisinden ışıklar serpebileceğinin belirtilmesi bu hedefin kanıtı niteliğindedir.

Bursa Halkevi'nin halka açılan penceresi olarak nitelendirilebileceğimiz Uludağ Dergisine yansıyan bilgilerden anlaşıldığı kadarıyla, Bursa Halkevi'nin bütün

komiteleri bütün güçleriyle çalışmışlar, ancak içlerinde en etkilileri, Dil Tarih Edebiyat, Kütüphane ve Neşriyat, Köycülük ile Sosyal Yardım Komiteleri olmuştur.

Dil Tarih Edebiyat Komitesi; Kurtuluş savaşı ve Türk Devrimlerini konu alanlar başta olmak üzere çeşitli konularda yazılar yazmış, konferanslar düzenlemiş, tarih çalışmaları kapsamında Şer'i Mahkeme Sicillerini araştırmıştır. Bursa Gazetelerine Türk Devrimiyle ilgili yazılar hazırlamış, öz Türkçe olarak özellikle köylüler için “erkinlik dersleri” vermiş, hemen hemen diğer tüm Komiteler ile işbirliği içinde çalışmıştır. Ayrıca, komite tarafından hitabet, şiir ve hikâye yarışmaları, münazaralar düzenlenmiştir. Bu Komite, edebiyat, felsefe, hukuk ve tıp terimlerinin öz Türkçe karşılıklarını bulmak için, uzun seneler emek harcamış, Edebiyat Öğretmeni Ali Ulvi Elöve ve Dr. Şefik İbrahim İşçil tarafından 12160 tıp teriminin öz Türkçe karşılıkları bulunarak Türk Dil Kurumuna gönderilmiştir. Yabancı terimleri dilimizden temizleme amacıyla yapılan bu çalışma sonucunda ortaya çıkan yeni terimlerin birçoğu günümüze kadar gelememişse de dilde özleşme sürecinin başlangıcı olması bakımından önem taşımaktadır.

Dil Devriminin (1 Kasım 1928) ardından başlatılan dilde özleşme çalışmalarının başarıya ulaşmış olmasına Uludağ Dergisi güzel bir örnektir. Tarihi belgelerden aktarılan bilgileri saymazsak, tüm yazıların temiz bir Türkçe'yle ve az sayıda yabancı terim kullanılmaya çalışılarak yazılmış olması dikkat çekicidir.

Osmanlı İmparatorluğu dâhil birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Bursa, tarih buna bağlı olarak tarihi eserler ve kültür bakımından çok zengindir. Dergide yer alan tarih araştırmalarının kaynağı genellikle, Şer'i Mahkeme Sicilleri, Mühime Defterleri, Hazine Evrakları, el yazması kitaplardır. Her yapılan araştırma sonucu, başka bir araştırma konusunu ortaya çıkarmış, böylece Türk Tarihi'nin derinliği daha iyi anlaşılmıştır.

Uludağ Dergisi'nde yayımlanan tarih konulu araştırmalarda, aynı konunun bazen birden fazla yazar tarafından işlenmiş olması, elde ettikleri belgeleri içtenlikle paylaşmaları, halka en doğru bilgiyi ulaştırma gayreti ile araştırmacıların arasında tatlı bir rekabet ortamı doğduğunu göstermektedir.

Kütüphane ve Neşriyat Komitesi; Bursa'da bulunan dağınık şekildeki kütüphaneleri derleyip toplamış, buralardan çıkan eserleri düzenleyip, tamir etmiş ve incelemiştir. 1942 ye kadar olan dönemde kütüphanedeki eser sayısı 4004'e ulaşmıştı. Bunların %95'i yıpranmaya karşı korumak amacıyla ciltlenmiştir.

Kütüphaneye açılışından Şubat 1942 ayına kadar 57.366 okuyucu gelmiştir. Ayrıca Bursa Gazetesine yazı hazırlamakla da görevli olan Komite Haziran 1939 tarihine kadar Uludağ Dergisi'nin yayımını da üstlenmiş, bu tarihten sonra ise Neşriyat işi Dil Tarih Edebiyat Komitesi tarafından yürütülmüştür.

Köycülük Komitesi; Köy çalışmaları bütün Halkevlerinin olduğu gibi Bursa Halkevi'nin de temel çalışma alanlarından biridir. Bursa Halkevi'nin çok önem verdiği, Köycülük Komitesi yapılan çalışmalara ilişkin raporlardan anlaşıldığına göre; köylere geziler düzenlenmiş, bayındırlık, esenlik, ekonomi, kültür yönünden kalkınmaları için çalışılmıştır. Bu amaçla toplantılar yapılmış, sağlık, ziraat, hayvancılık ve ağaç dikme konularında köylüler bilgilendirilmiştir. Soyadı çalışmalarını da yürüten komite zaman zaman Köyler arasında ürün yarışmaları tertiplemiştir. Köy gezilerinde köylerin ihtiyaçları tespit edilmiş ve giderilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda bazı köylere çalışma, okuma odaları açılmış, bayındırlık işleri çözümlenmeye çalışılmış, badana ve temizlik işleri bir düzene oturtulmuştur. Uludağ Dergisi'nde de köy ve köylü üzerine eğitici yazılara özenle yer verilmiştir.

Köy gezilerinde aynı zamanda, folklor ve tarihle ilgili veriler de toplanmış, taşınabilir nitelikte olan tarihi eserler müzelere teslim edilmek üzere köylerden teslim alınmıştır.

Sosyal Yardım Komitesi; fakir yardıma muhtaç kimseleri tespit etmiş çalışabilecek durumda olanlara öncelikle iş bularak emekleriyle geçinmelerini sağlanmaları yoluna gitmiştir. Çalışan annelerin çocuklarının bakımı için Çocuk Esirgeme Kurumu ile işbirliği yapılarak kreşler açılması ve komite aracılığıyla bakımlarının sağlanması aynı zamanda Bursa Halkevi'nin çalışana ve üretime verdiği önemi göstermektedir. Fakir öğrencilere, muhtaçlara ve kimsesizlere para, giysi, sağlık hizmeti sunmuştur. Sosyal Yardım Komitesi faaliyetlerini dört ana esasa göre planlamıştı. Bunlar; İşsizlere İş Bulma Servisi, Sıhhi Yardım Servisi, Muhtelif Yardımlar ve Gelir Sağlama faaliyetleriydi. Komite; balo, temsil, konser ve piyango çekilişi gibi etkinlikler yapmış, elde edilen gelirler ile yapılan bağışları değerlendirerek Halkevinde bir klinik açmıştı.

Komiteler tarafından düzenlenerek Bursa Halkevi'nde verilen konferanslar ve anma geceleri de etkinlikler arasında önemli yere sahiptir. Bu etkinliklerin amacını; milli ve birleştirici bir kuvvet oluşturmak, devrim hareketlerini anlatmak, yapılan fedakârlıkların ve hizmetlerin unutulmamasını sağlamak, yaşananlardan dersler

alınmasıyla sağlıklı düşünen çağdaş bir toplum oluşturmak olarak nitelendirmek mümkündür.

Uludağ Dergisi, yayımlandığı süreçte en iyi 22 Halkevi Dergisi arasında olma başarısını da göstermiş, eğitilmiş, konularında uzman, bilgili ve güçlü yazar kadrosuyla dikkat çekmiştir. Uludağ Dergisinde yayımlanan şiirlerin çokluğu ise yöre halkının birçoğunun duygusal ve şair ruhlu olduğunu göstermekte, özellikle Atatürk'ün ölümü konusuna ayrılan 19. sayıda yer alan şiirlerin büyük bir bölümünün yöre halkının (öğrenci, çiftçi, esnaf v.b) kaleminden çıkmış olması bu düşüncemizi pekiştirmektedir.

Bursa Halkevi yayın konusuna da çok önem vermiş 35'in üzerinde yayına (kitap-broşür) imza atmıştır. Uludağ Dergisi incelendiğinde, bu yayınların yapılan araştırmaların sonucunda elde edilen bilgilerden oluştuğu anlaşılmaktadır. Yazıların çoğunun kitap veya broşür halinde basılmadan önce bir kısmının ya da tamamının araştırma ve inceleme yazıları olarak Uludağ Dergisi'nde yayımlanmış olması, bu düşüncenin oluşmasında etkili olmuştur.

Tüm bu çalışmalar göstermektedir ki, Bursa Halkevi ve yayın organı Uludağ Dergisi gerek Genel Merkezce verilen görevleri, gerekse kendi çalışma alanlarındaki görevleri, özenle ve özveriyle yerine getirmeye çalışmış, çok büyük bir bölümünde de hedeflerine ulaşmıştır. Bunun en büyük kanıtı, özellikle Uludağ Dergisi ve sanat (müzik, resim, fotoğraf) etkinlikleri, folklor ve tarih araştırmaları, spor (kılıç kalkan çalışmaları) faaliyetlerindeki başarısıyla C.H.P. Merkez Teşkilatının dikkatini çekmiş ve takdirlerini kazanmış olmasıdır.

“Uludağ”ın özellikle 1935–1946 yılları arasında yayımlanan sayılarında Cumhuriyet ve Türk Devrimlerini anlatmaya, yerleştirmeye yönelik yazılara yer verilirken, 1946 yılından itibaren Türkiye'nin çok partili sisteme geçmesiyle birlikte bu işlevin daha çok milli bayramlar ve anma günlerinde yayımlanan yazılarla sürdürüldüğü görülmektedir. Özellikle 1948 yılı itibarıyla yayımlanan yazılarda Halkevlerinin devrim prensipleri doğrultusunda yalnız kültürel çalışmalara tahsis edildiği ve hiçbir siyasi düşünceye hizmet etmediği yolundaki cümlelere yer verilmesi, çok partili hayata geçilmesinden sonra özellikle muhalefetin Halkevlerini C.H.P.'nin bir yan kuruluşu, siyasi organı olarak görmesine ve bu yoldaki suçlamalarına, bir cevap olarak yayımlandığı da düşünülebilir.

Çok partili sisteme geçiş sürecinde rejimin yumuşamasıyla birlikte, Atatürk'e ve eserlerine karşı güçlerin sesleri yükselmiş, Halkevleri aleyhindeki söylenti ve suçlamalar dozunu artırarak 1950 yılına kadar devam etmiştir. Bu durum Uludağ Dergisi'nde yayımlanan yazılara da yansımış ve Halkevlerinin gerekliliği, yaptığı önemli çalışmalara dergide daha sık yer vermeye başlamış, ayrıca milli bayramlar ve anma günlerinde de Türk Devrimleri, hürriyet fikri, halkı bilinçlendirme ve bilgilendirme konularındaki yazılara ağırlık verilmiştir.

1950 seçimlerinde D.P.'nin iktidara gelmesiyle Halkevlerinin kaderi daha çok tartışılmaya başlanmıştır. Bu süreçte karşıt görüşlü kesimin tavrı nedeniyle halkevleri büyük ekonomik sorunlarla yüz yüze gelmiş, Devlet bütçesinden Halkevlerine ödenek ayrılmaması bazı bölgelerde belediye yönetimini C.H.P. kaybetmesi sonucu yönetime gelenler yapılan yardımları kesmiş, kaynaklar kesilince, Halkevleri işlevlerini yapamaz hale gelmiştir.

Bursa Halkevi yayın organı Uludağ Dergisi de bu durumdan etkilenmiş, Bursa'nın tarihsel, kültürel, sosyal, ekonomik hayatında ve Türk Devriminin yaygınlaşması ve benimsenmesi sürecinde önemli katkılarda bulunan dergi, Mayıs-Haziran 1950 tarihinde yayınlanan 102 inci sayısından sonra yayım hayatından çekilmiştir.

11 Ağustos 1951 tarihinde kabul edilen 5830 sayılı yasa ile Halkevleri kapatılmış, malvarlığı hazineye devri için bir aylık süre verilmiştir. Ancak bu sürenin dolması beklenmeden tüm mal varlığına el konulmuştur.

Halkevlerinin çalışmalarına son verilmesiyle, on sekiz yıllık deneyimiyle, Yurt çapında başarılı hizmetler yapmış, binlerce idealisti toplamış, yetiştirmiş olan Halkevlerinin, dolayısıyla Bursa Halkevi'nin kapıları mühürlenmiş, Türk halkı bu seçkin kültür kurumlarından yoksun bırakılmıştır. Başka bir deyişle kendi evinin kapıları Türk halkına kapatılmıştır.

KAYNAKÇA

- Akyay, Süavi: “Bir Uluslaşma Projesinin Aracı Olarak Halkevleri”, Köprü,(Güz 1999), S.68.
- Akkuş, Mine: “Bursa Halkevi ve Uludağ Dergisi”, (Basılmamış Doktora Tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, 2004.
- CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi**, Ankara, 1940.
- C.H.P.Halkevleri ve Halkodaları 1943**, Ankara, 1944.
- C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının Yurd İçinde Dağılımları**, Ankara, Doğu Matbaası, 1945.
- C.H.P. Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi**, Ankara, Zerbamat Basımevi, 1940.
- C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi**, Ankara, Hâkimiyeti Milliye Matbaası,1932.
- C.H.P. XVI. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları**, Ankara, Ulus Basımevi, 1948.
- C.H.P. İstanbul İl Gençlik Kolu Yayını:4, **Halkevleri**, İstanbul,Şevket Ünal Matbaası, 1963
- Çakan, Işıl: **Konuşunuz Konuşturunuz Tek Parti Döneminde Propagandanın Etkin Silahı Söz**, İstanbul, Otopsi Yayınları, Kasım 2004.
- Çeçen, Anıl: **Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri**, Cumhuriyet Kitap Kulübü, 2000.
- Doğan, D.Mehmet: **Büyük Türkçe Sözlük**, 11.Baskı İz Yayıncılık, 1999.
- Ekinci, Necdet: **Türkiye’de Çok Partili Düzene Geçişte Dış Etkenler**, İstanbul, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, 1997.
- Eroğlu, Hazma: **Türk İnkılap Tarihi**, Ankara, Savaş Yayınları, 1990.
- Falay, Muammer: **Halkodalarımıza Türk Halkını Çağrı**, Ankara, Kanaat Basımevi, 1946.

- Freire, Paulo: **Ezilenlerin Pedagojisi**, 2.Baskı, İstanbul 1995.
- Günver, Güneş “Mustafa Kemal Atatürk’ün Aydın Seyahatleri”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Cilt: XX1, Sayı 61, Mart 2005.
- Güz, Nurettin: **Tek Parti İdeolojisinin Yayın Organları Halkevleri Dergileri (1932-1950)**, Ankara, Kariyer Matbaacılık, 1995.
- Katoğlu, Murat: **Çağdaş Türkiye 1908-1980**, İstanbul,Cem Yayınevi,1990.
- Kili, Suna: **Atatürk Devrimi Bir Çağdaşlaşma Modeli**, Ankara 1981.
- Kunter, Halim Baki: **Kuruluşlarının 32.Yıldönümünde Halkevleri**, Ankara, 1964.
- Nutuk** (Söylev).C.II (1920-1927), Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara, 1984.
- Or, Melda: “Zonguldak Halkevinden İzlenimler: Karaelmas Dergisi”, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, 2002.
- Ölçen, Ali Nejat: **Halkevleri**, Ankara, Özkan Matbaacılık, 2001.
- Özacun, Orhan: **C.H.P. Halkevleri Yayınları Bibliyografyası 1932-1951**, İstanbul, Kitap Matbaacılık, 2001.
- Özel, Sabahattin: **Büyük Milletın Evladı ve Hizmetkârı Atatürk ve Atatürkçülük**, İstanbul,Derin Yayınları, 2006.
- Sökmen,Tayfur: **Hatay’ın Kurtuluşu İçin Harcanan Çabalar**, Ankara, TTK Yayınları, 1978.
- Şapolyo, Enver Behnan: **Atatürk ve Halkevleri, Atatürk ve Halkevleri, Atatürkçü Düşünce ÜzerineDenemeler**, nkar, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1974.
- Şimşek, Sefa: **Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi Halkevleri 1932-1951**, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2002.

- Temiz, Ömer: **Gaziantep Halkevi Dergisi Başpınar**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, 2006.
- Turan, Şerafettin : **Türk Devrim Tarihi Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye (10 Kasım 1938-14 Mayıs 1950)** 4.Kitap Ankara, Bilgi Yayınevi, 1999
- Türk, Yemliha: “1951–1955 Dönemi Türk Basınında Laiklik Karşıtı Hareketler ve Tepkileri” (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, 2001.
- Yetkin, Çetin: **Karşı Devrim**, 2.Baskı, İstanbul, Otopsi Yayınları,2003

(çevrimiçi) <http://www.dunyadinleri.com/mazdaizm.html>, [t.y]

ULUDAĞ DERGİSİ YAZI DİZİNİ

Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
1	2 inci Kânun 1935	Önsöz	...	1
1	2 inci Kânun 1935	Avrupa Rönesansında Türk Tefekkürünün Rolü	Haydar Tolun	2
1	2 inci Kânun 1935	Çanakkale İçin (Şiir)	Tahsin Nahid Uygur	13
1	2 inci Kânun 1935	"Osmanlılık" Nedir?	Namdar Karatay	19
1	2 inci Kânun 1935	Dumlupınar Türküleri (Şiir)	İshak Refet İşıtman	21
1	2 inci Kânun 1935	Divan-ı Lügat üt Türk'teki Halk Şiirleri (Mersiyeler)	Ali Ulvi Elöve	24
1	2 inci Kânun 1935	Nilüfer Efsanesi (Şiir)	M.Kemal	34
1	2 inci Kânun 1935	Merinos Koyuncululuğu ve Bursa Vilayeti	Fikri Karaesmen	36
1	2 inci Kânun 1935	Uludağ (Şiir)	Işık	39
1	2 inci Kânun 1935	Kurtuluş Şafakta (Şiir)	M.Kemal	41
1	2 inci Kânun 1935	Hükümet Otoritesine Saygı	Murat Alp	46
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
2	Nis.35	Bursa Duyguları	Tahsin Uygur	1
2	Nis.35	Divan-ı Lügat üt Türk'teki Halk Şiirleri (Destanlar)	Ali Ulvi Elöve	4
2	Nis.35	Türk Tarihi -İslamlık	21
2	Nis.35	Kılıç Arslan İznik'te (Şiir)	Rıza Yücer	26
2	Nis.35	Köylümüzün Ülküsü	Hulusi Köymen	28
2	Nis.35	Bursa Gezintilerinden-Abideler (Çekirge)	M.Turgut Koyunluoğlu	30
2	Nis.35	İnkılap Karşısında Türk Münevverlerin Borcu	Fahir Rüştü	32
2	Nis.35	Çocuklarıma (Şiir)	Tahsin Uygur	34
2	Nis.35	İpek, Dünya İktisadiyatındaki Mevki'i ve Biz	Dr.Tahir Ertuğrul	36
2	Nis.35	Etiler Nasıl Yaşıyorlardı	Nazım	38
2	Nis.35	Türkler'de Spor	Kamil Kepecioğlu	41

2	Nis.35	Keymbric Mektupları	Orhan Buriyan	45
2	Nis.35	Tagore'den Şiirler	Orhan Buriyan	
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
3	Tem.35	Dağ!	Tahsin Uygur	1
3	Tem.35	Divan-ı Lügat üt Türk'teki Halk Şiirleri	Ali Ulvi Elöve	5
3	Tem.35	Kızıl ayın Aydını (Şiir)	İshak Refet İştman	12
3	Tem.35	Bursa Gezintilerinden: Abideler 2	M.Turgut Koyunluoğlu	14
3	Tem.35	Türkler'de Spor	Kamil	16
3	Tem.35	Atatürk (Şiir)	M.Nedim Güntel	18
3	Tem.35	Bizim Dilimiz (Şiir)	M.Nedim Güntel	18
3	Tem.35	Müze	Mahmut	19
3	Tem.35	Ana, Baba ve Çocuk	Nazım Yücelt	21
3	Tem.35	Çekirge (Pitiya) 'nin Tarihçesi	Dil-Tarih Komitesi	23
3	Tem.35	Etiler Nasıl Yaşıyordu	Nazım	25
3	Tem.35	Mimar Sinan Nerelidir?	Enver Behnan Şapolyo	27
3	Tem.35	Folklor Araştırmaları-Katibi	N.R.Karatay	30
3	Tem.35	Avrupa Rönesansında Türk Tefekkürünün Rölü -2	Haydar Tolun	32
3	Tem.35	Muradiye Türbeleri	Kamil	37
3	Tem.35	"Işık" Kelimesi Etrafında Ufak Bir Araştırma	Agah Kalcioğlu	41
3	Tem.35	Bursa Kestanesi	Fahri Karaesmen	45
3	Tem.35	Konservatuar Öğretmenleri Bursa'da	Haydar Tolun	48
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
4	İlkteşrin 1935	Cumhuriyet İçin	T.Nahit Uygur	1
4	İlkteşrin 1935	Divan-ı Lügat üt Türk'teki Halk Şiirleri	Ali Ulvi Elöve	3
4	İlkteşrin 1935	Bizim Cumhuriyetimiz (Şiir)	M.Nedim Güntel	11

4	İlkteşrin 1935	Cumhuriyet Nesline Türk Destanı	M.Turgut Koyunluoğlu	12
4	İlkteşrin 1935	Türkler'de Spor	Kamil	18
4	İlkteşrin 1935	İstanbul'da Onaltıncı Asırda Tecim ve Sanat	Nazım Yücelt	20
4	İlkteşrin 1935	Bursa Gezintilerinden: Abideler-3	M.Turgut Koyunluoğlu	22
4	İlkteşrin 1935	Dağlar (Şiir)	M.Nedim Güntel	25
4	İlkteşrin 1935	Müzeler-2	Mahmut	26
4	İlkteşrin 1935	Pedagojik Bakımdan Uludağ	Haydar Tolun	28
4	İlkteşrin 1935	Bursa Köylerinde	Hulusi Köymen	31
4	İlkteşrin 1935	Ana, Baba ve Çocuk	Nazım Yücelt	35
4	İlkteşrin 1935	İpek, Dünya İktisadiyatındaki Mevki'i ve Biz-2	Dr.Tahir Ertuğrul	37
4	İlkteşrin 1935	Tabiat ve Yaşama Yolları	Fahri Dalsar	39
4	İlkteşrin 1935	Muradiye Türbeleri	Kamil	42
4	İlkteşrin 1935	Tagore'den Şiirler	Tagore	45
4	İlkteşrin 1935	Osmanın Adı Otmandır	Enver Behnan Şapolyo	47
4	İlkteşrin 1935	Mudanya Mütarekesi	Bahadır Celal	52
4	İlkteşrin 1935	Kaynak Başında (Tenkid)	Mümtaz Ergin	56
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
5	İkinci kanun 1936	Hadiseler Karşısında Onun Sesi	Tahsin Uygur	1
5	İkinci kanun 1936	Evimize Gidelim	Mümtaz Ergin	6
5	İkinci kanun 1936	Atilla ? Atya?	Dr.Tevfik Edebey	7
5	İkinci kanun 1936	Bursa Gezintilerinden: Abideler-4	M.Turgut Koyunluoğlu	9
5	İkinci kanun 1936	Kar'ın Dili	İlyas	12
5	İkinci kanun 1936	Büyük Birlik Halk Eğitmeni: Ahmet Vefik Paşa	Haydar Tolun	13
5	İkinci kanun 1936	İstanbul'da On Altıncı Asırda Tecim ve Sanat -2	Nazım Yücelt	15
5	İkinci kanun 1936	Türkler'de Spor	Kamil Kepecioğlu	16

5	İkinci kanun 1936	Göl (Şiir)	M.Nedim Güntel	21
5	İkinci kanun 1936	Tabi İpek; Dünya Ekonomisindeki Yeri ve Biz	Dr.Tahir Ertuğrul	22
5	İkinci kanun 1936	Bursa Köylerinde	Hulusi Köymen	24
5	İkinci kanun 1936	Folklor Araştırmaları-Katibi	N.R.Karatay	26
5	İkinci kanun 1936	Bursa İlinde Haycancılık-1	Fikri Karaesmen	29
5	İkinci kanun 1936	Etiler Nasıl Yaşardı-3	Nazım Yücelt	33
5	İkinci kanun 1936	Uludağ Adı Hakkında	Sağdıç	36
5	İkinci kanun 1936	Yurddaş!	Türk Tarih Kurumu	39
5	İkinci kanun 1936	"Halkevi" Can Evimiz (şiir)	Ziya Vehbi Altürk	40
5	İkinci kanun 1936	Folklorik Araştırmalar: Karagöz Efsanesi	Enver Behnan Şapolyo	42
5	İkinci kanun 1936	Bursa ve Yaşayan Anıtlar	Bülent Toygar	44
5	İkinci kanun 1936	Divan-ı Lügat üt Türk'teki Halk Şiirleri	Ali Ulvi Elöve	46
5	İkinci kanun 1936	Cevaba Cevap	Ali Ulvi Elöve	51
5	İkinci kanun 1936	Şer'i Mahkeme Sicilleri	57
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
6	Nis.36	Okurlarımıza Dergimizin Adını Niçin Değiştirdik	Bursa Halkevi	1
6	Nis.36	Hadiseler Karşısında	Tahsin Uygur	3
6	Nis.36	En Kolay İş	Mümtaz Ergin	8
6	Nis.36	"Kızıl Elma" ya Dair bir Vesika	N.R.Karatay	10
6	Nis.36	Türkler'de Spor	Kamil Kepecioğlu	13
6	Nis.36	İstanbulda On Altıncı Asırda Tecim ve Sanat	Nazım Yücelt	17
6	Nis.36	Tabi'i İpek; Dünya Ekonomisindeki Yeri ve Biz-4	Dr.Tahir Ertuğrul	20
6	Nis.36	Bursa Gezintilerinden: Abideler-5	M.Turgut Koyunluoğlu	23
6	Nis.36	İdeal Köy ve Köylü Tipi	Hulusi Köymen	28
6	Nis.36	Folklor Araştırmaları: Karagöz Efsanesi	Enver Behnan Şapolyo	30

6	Nis.36	Analfabetizm İle Savaş ve Halkevleri	Haydar Tolun	32
6	Nis.36	Tarihte Bursa Yolları	Nazım Yücelt	36
6	Nis.36	Folklor Araştırmaları-Katibi	N.R.Karatay	38
6	Nis.36	Mudanya Mütarekesi	Bahadır Alkım	41
6	Nis.36	Çocuk Mahkemeleri	Haydar Tolun	45
6	Nis.36	Devrim ve Bu Günkü Ülküsü	Fahir Komman	49
6	Nis.36	Halkevindeki Resim Sergisi	Rıza Yücer	52
6	Nis.36	Divan-ı Lügat üt Türk'teki Halk Şiirleri	Ali Ulvi Elöve	54
6	Nis.36	Tahsin Uygurun Yeni Kitabı: Bitikçi Ali Rıza	Mümtaz Ergin	60
6	Nis.36	Bursada Çıkan Kitaplar	62
6	Nis.36	Şer'i Mahkeme Sicilleri		Ek
6	Nis.36	Halkevinin 1935 yılı İçindeki Faaliyetleri		Ek
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
7	Tem.36	Hadiseler Karşısında	Tahsin Uygur	1
7	Tem.36	Folklor Araştırmaları:Katibi	N.R.Karatay	10
7	Tem.36	Türkler'de Spor	Kamil Kepecioğlu	13
7	Tem.36	Mehmed Hakkı Paşa	Ali Ulvi Elöve	16
7	Tem.36	Avrupa Türk İnkılabını Nasıl Görüyor? Başka Bir Tabirle, Avrupa Türk İnkılabı Hakkında Ne Düşünüyor?	Enver Ziya Karal	19
7	Tem.36	Onaltıncı Asırda İstanbulda Kadınlar Hakkındaki Bağınlar	Nazım Yücelt	23
7	Tem.36	Tabi'i İpek; Dünya Ekonomisindeki Yeri ve Biz-5	Dr.Tahir Ertuğrul	25
7	Tem.36	Bursa Gezintilerinden: Abideler	M.Turgut Koyunluoğlu	27
7	Tem.36	Köylerimiz ve Köycülerimiz	Mümtaz Ergin	31
7	Tem.36	Folklor Araştırmaları: Şeyh Küşteri Efsanesi	Enver Behnan Şapolyo	34

7	Tem.36	Büyük Bir Halk Kültürçüsü "Ahmet Mithat Efendi"	Haydar Tolun	37
7	Tem.36	Ankara	Nazım Yücelt	39
7	Tem.36	Bursanın Eski Devirlere Ait Kayıt Defterleri	Kamil Kepecioğlu	42
7	Tem.36	Sosyal Çalışmalarda Sistemin Önemi	Hulusi Köymen	46
7	Tem.36	Bursada Şeftali Nevileri	Adnan Mete	48
7	Tem.36	(Bursa Kalesi) Hakkında Tarihi Tetkikler	Mimar İ.Özbey	52
7	Tem.36	Mudanya Mütarekesi	Bahadır Alkım	55
7	Tem.36	Resimde Mizah ve Mizahın Tarihi Değeri	Cemal Nadir Güler	57
7	Tem.36	Cemal Nadir ve Sergisi	R.R.Yücer	63
7	Tem.36	Divan-ı Lügat üt Türk'teki Halk Şiirleri	Ali Ulvi Elöve	65
7	Tem.36	Şer'i Mahkeme Sicilleri		Ek
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
8	Birinci Teşrin 1936	Hadiseler Karşısında	Tahsin Uygur	1
8	Birinci Teşrin 1936	Türkler'de Spor	Kamil Kepecioğlu	5
8	Birinci Teşrin 1936	Bursa Suları	Tahsin Uygur	9
8	Birinci Teşrin 1936	Onaltıncı Asırda Genel Hayat ve Zabıta Vak'aları	Nazım Yücelt	13
8	Birinci Teşrin 1936	Avrupa Türk İnkılabını Nasıl Görüyor? Başka Bir Tabirle, Avrupa Türk İnkılabı Hakkında Ne Düşünüyor?	Enver Ziya Karal	17
8	Birinci Teşrin 1936	Folklor Araştırmaları: Katibi	N.R.Karatay	20
8	Birinci Teşrin 1936	Dil Bayramı	Hikmet Turhan Dağlıoğlu	23
8	Birinci Teşrin 1936	Bursa Gezintilerinden: Abideler	M.Turgut Koyunluoğlu	26
8	Birinci Teşrin 1936	Alman Edebiyatında Türk Tesirleri	Haydar Tolun	31
8	Birinci Teşrin 1936	Tabi'i İpek; Dünya Ekonomisindeki Yeri ve Biz	Dr.Tahir Yetmen	34
8	Birinci Teşrin 1936	On Altıncı Asırda İstanbul'da Gayri Müslimler (1)	Nazım Yücelt	36
8	Birinci Teşrin 1936	Resimde Mizah ve Mizahın Tarihi Değeri	Cemal Nadir Güler	41

8	Birinci Teşrin 1936	(Bursa Kalesi) Hakkında Tarihi Tetkikler-2	Mimar İ.Özbey	45
8	Birinci Teşrin 1936	Bursanın Orhan Bey Tarafından Zaptı Balabancık Kalesi	Dr. Tefvik Edebey	48
8	Birinci Teşrin 1936	Mudanya Mütarekesi	Bahadır Alkım	52
8	Birinci Teşrin 1936	Divan-ı Lügat üt Türk'teki Halk Şiirleri	Ali Ulvi Elöve	57
8	Birinci Teşrin 1936	Şer'i Mahkeme Sicilleri		Ek
8	Birinci Teşrin 1936	(Prens Esterhazi) nin Arşivlerinden Çıkarılmış Bazı Yazılar	Bursa Halkevi Dil- Tarih Komitesi	Ek
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
9	İkinci Kanun 1937	Şehid Kız (Şiir)	Tahsin Uygur	1
9	İkinci Kanun 1937	Türkler'de Spor	Kamil Kepecioğlu	3
9	İkinci Kanun 1937	Bursa Suları	Hikmet Turhan Dağlıoğlu	5
9	İkinci Kanun 1937	Folklor Araştırmaları-Katibi	N.R.Karatay	12
9	İkinci Kanun 1937	Kurtuluş Savaşı (Şiir)	Tahsin Uygur	16
9	İkinci Kanun 1937	On Altıncı Asırda İstanbulda Ticaret İşleri	Nazım Yücelt	18
9	İkinci Kanun 1937	Tab'i İpek	Dr.Tahir Yetmen	24
9	İkinci Kanun 1937	Güzel Antakya	Nuriye Siliöz	26
9	İkinci Kanun 1937	Alman Edebiyatında Türk Tesirleri	Haydar Tolun	29
9	İkinci Kanun 1937	Bursa Efsanesi(Şiir)	Kemal Ergenekon	35
9	İkinci Kanun 1937	M.Şemsettin Ulusoy	R.R.Yücer	38
9	İkinci Kanun 1937	Koşma	Eski Halk Şiirlerinden	42
9	İkinci Kanun 1937	Divan-ı Lügat üt Türk'teki Halk Şiirleri	Ali Ulvi Elöve	
9	İkinci Kanun 1937	Şer'i Mahkeme Sicilleri		Ek
9	İkinci Kanun 1937	Prens Esterhazi'nin Arşivlerinden Çıkarılmış Bazı Yazılar	Bursa Halkevi Dil- Tarih Komitesi	Ek

Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
10	Mar.37	Türk Tipinin Ana Hatları	Hakkı Baha Pars	3
10	Mar.37	Kadın Ruhiyatından Bir Parça	Hulusi Köymen	6
10	Mar.37	İbni Sina ve Tecrübi Metodun Doğuşu	Haydar Tolun	8
10	Mar.37	Türkler'de Spor	Kamil Kepecioğlu	12
10	Mar.37	Tabiatın İlk Uçma Makinası	Fahri Dalsar	14
10	Mar.37	Otuz Yıl Önce Bursada Kültür Hayatı	Nazım Yücelt	19
10	Mar.37	Ülküsüz Yaşıyanlara	Hakkı Baha Pars	23
10	Mar.37	Kendine İnat	Vedide Baha	24
10	Mar.37	Işık Çocukları	Kemal Ergenekon	27
10	Mar.37	Halkevleri ve Bedii Terbiye	M.Rami Karul	31
10	Mar.37	Divan-ı Lügat üt Türk'teki Halk Şiirleri	Ali Ulvi Elöve	32
10	Mar.37	Tarihçiler İçin Röjist Nedir	Enver Behnan Şapolyo	41
10	Mar.37	Uzun Firdevsi "Firdevsî-i Rumî"	Hikmet Turhan Dağlıoğlu	44
10	Mar.37	Bibliyografya
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
11	Haz.37	Dağcılık	Uludağ	1
11	Haz.37	Bitinya ve Bitinya Mezarları	Nazım Yücelt	5
11	Haz.37	Türkler'de Spor	Kamil Kepecioğlu	7
11	Haz.37	Tabiat İnsanları Doğdukları Yere Nasıl Bağlar	Fahri Dalsar	11
11	Haz.37	Bursa, Onuncu Hicret Asrında	Hikmet Turhan Dağlıoğlu	17
11	Haz.37	Ar Duygusu	Reşat Sümerman	22
11	Haz.37	Shakespear	Rami Karol	25
11	Haz.37	Divan-ı Lügat üt Türk'teki Halk Şiirleri	Ali Ulvi Elöve	29
11	Haz.37	Bursa Halkevinin İki Aylık Çalışması	Agah Ulu Engin	39

Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
12-13	1 inci Teşrin 1937	İyi Günler	Uludağ	1
12-13	1 inci Teşrin 1937	Propaganda Nedir	Fahri Dalsar	3
12-13	1 inci Teşrin 1937	Çakır Ağa	Kamil Kepecioğlu	7
12-13	1 inci Teşrin 1937	Ekonomide Disiplin	Erdal	9
12-13	1 inci Teşrin 1937	On Dokuzuncu Asırda (İstanbul)	Nazım Yücelt	12
12-13	1 inci Teşrin 1937	Uludağ-Olimpler	S.Altıok	16
12-13	1 inci Teşrin 1937	Shakespear	Rami Karol	22
12-13	1 inci Teşrin 1937	Alfabe ve Alfabemiz	Haydar Tolun	26
12-13	1 inci Teşrin 1937	Tuyuğ Hakkında	Ali Ulvi Elöve	30
12-13	1 inci Teşrin 1937	İznikte Araştırmalar	Hikmet Turhan Dağlıoğlu	34
12-13	1 inci Teşrin 1937	Bursada Yetişenler	Z.Pınar	38
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
14	İkinci Kanun 1938	Kahramanlık Edebiyatı	Orhan Şaik Gökyay	1
14	İkinci Kanun 1938	Tuyuğ-Rubaî Etrafında	Ali Ulvi Elöve	6
14	İkinci Kanun 1938	Bursa Araştırmaları: Evliya Çelebi'de (Bursa)	...	9
14	İkinci Kanun 1938	19. Asırda İstanbul Takvimi Vakaiye Göre	Nazım Yücelt	15
14	İkinci Kanun 1938	Halk Edebiyatı: Katibi	N.R.Karatay	21
14	İkinci Kanun 1938	Evliya Çelebi'nin Hayatı	Leman Canatay	24
14	İkinci Kanun 1938	Rüzgarın Elinden (Şiir)	Mustafa Seyyit Sütüven	33
14	İkinci Kanun 1938	George Romney	M.Rami Karul	34
14	İkinci Kanun 1938	Dede Korkut Hikayelerinden	Orhan Şaik Gökyay	39
14	İkinci Kanun 1938	Baldırzade: Şeyh Mehmet Egendi İbni Mustafa Efendi	Zeki Pınar	44

Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
15	Mar.38	Merinos Fabrikasının Açılış Günü söylenen Nutuk	Celal Bayar	1
15	Mar.38	Musahabelerin Kıymeti	Orhan Şaik Gökyay	5
15	Mar.38	Tuyuk'tan Rübai'ye	Ali Ulvi Elöve	9
15	Mar.38	Bursa Araştırmaları: Evliya Çelebi'de (Bursa)	Halkevi	17
15	Mar.38	Bursa Araştırmaları:Dokuzuncu Hicret Asrında Bursa	Hikmet Turhan Dağlıoğlu	22
15	Mar.38	Hatıralar: Önsöz	Zehra Budunç	27
15	Mar.38	Kutup Yollarında (Şiir)	Mustafa Seyyit Sütüven	31
15	Mar.38	Bibliyografya: Evliya Çelebinin Hayatı	Leman Canatay	33
15	Mar.38	Uzak Hatıralar (Şiir)	Celal Silay	39
15	Mar.38	Gitmek (Şiir)	İsmet Bozdağ	39
15	Mar.38	On Dokuzuncu Asırda (İstanbul)	Nazım Yücelt	40
15	Mar.38	Kemal Ergenekon'u Kaybettik	N.R.Karatay	44
15	Mar.38	Kemal Ergenekon Ölmüş	Mümtaz Ergin	47
15	Mar.38	Bir Mersiye: Kemal Ergenekon için (Şiir)	Emin Ülgener	49
15	Mar.38	Kemal Ergenekon İçin	Sabahattin Özolcay	50
15	Mar.38	Shakespear	M.Rami Karul	52
15	Mar.38	Ana Dilinin Tedrisi	Haydar Tolun	58
15	Mar.38	Dağlar ve Akar Sular (Şiir)	Celal Sıtkı Gürler	60
15	Mar.38	Türklerde Karagöz	Orhan Şaik Gökyay	62
15	Mar.38	Halkevleri Haberleri	...	69
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
16	May.38	Tanrı Bir Ulus Yarattı	Saim Altıok	1
16	May.38	Türkiyede Merinos Koyunları	Kamil Kepecioğlu	6

16	May.38	Evliya Çelebinin Hayatı	Leman Canatay	10
16	May.38	Teprence (Şiir)	Ali Ulvi Elöve	15
16	May.38	Mücadele Yıllarında Bursa	Nazım Yücelt	17
16	May.38	Uludağ	Musa Ataş	20
16	May.38	Tuyuk'tan Rübai'ye	Ali Ulvi Elöve	22
16	May.38	Gönlümden Sesler (Şiir)	M.Kemal Tezel	33
16	May.38	Viyanada Kültür Hayatı	Haydar Tolun	34
16	May.38	Çocuk Hayatında Devlet Rejiminin Tesirleri	Fahri Dalsar	39
16	May.38	Kültür ve Halkevleri	Baha Kargın	43
16	May.38	Bursa Halkevi Haberleri	46
16	May.38	Şer'i Mahkeme Sicilleri		Ek
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
17	Tem.38	Devlet ve İstatistik	Namdar Rahmi Karatay	1
17	Tem.38	İpekli Kumaş Standardı	Dr.Tahir Yetmen	6
17	Tem.38	Pedagoji: Ana Okulları	Haydar Tolun	10
17	Tem.38	Shakespear	M.Rami Karul	14
17	Tem.38	Tuyuk'tan Rübai'ye	Ali Ulvi Elöve	17
17	Tem.38	17.Asırda Kumaş ve Kumaşçılık	Nazım Yücelt	31
17	Tem.38	Aklın Terbiyesi	Haydar Tolun	35
17	Tem.38	Bir İnleyen Var (Şiir)	Emin Ülgener	38
17	Tem.38	Fransa-Mısır-Osmanlı İmparatorluğu	Doç.Ziya Karal	39
17	Tem.38	Altı Ay içindeki Halkevi toplantı Sayısı	...	
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
18	Birinci Teşin 1938	Cumhuriyet ve Atatürk	Namdar Rahmi Karatay	1

18	Birinci Teşin 1938	Mustafa Kemal Selanik Rüşdii Askeri Mektebi Son Sınıf Talebesi İken	Ali Ulvi Elöve	6
18	Birinci Teşin 1938	Halk Kültürü Bakımından Cumhuriyet	Murat Alpalaca	13
18	Birinci Teşin 1938	Cumhuriyet Devrinde Köyde Kültür	Haydar Tolun	17
18	Birinci Teşin 1938	Cumhuriyet Devrinde Dil	Mümtaz Ergin	20
18	Birinci Teşin 1938	Okuma ve Okutma	Muzaffer Alper	23
18	Birinci Teşin 1938	Cumhuriyette Halkevi	Hulusi Köymen	25
18	Birinci Teşin 1938	Kendimizi Nasıl Tanıdık	Saim Altıok	28
18	Birinci Teşin 1938	Cumhuriyette İdari ve Adli İnkılab	Ahmet Tevfik Aycan	32
18	Birinci Teşin 1938	İnkılabımızda İç ve Dış Değişimi	R.R.Yücer	37
18	Birinci Teşin 1938	Tarih Oluşları ve Ekonomi	Fahri Dalsar	39
18	Birinci Teşin 1938	Yeni Rejimde Çocuğun Ehemmiyet ve Kıymeti	Dr. Şemsettin Dora	45
18	Birinci Teşin 1938	Bursa Merinos Fabrikası	Naci Kurul	48
18	Birinci Teşin 1938	Cumhuriyet Bekçileri (Şiir)	Hatice Engin	50
18	Birinci Teşin 1938	Dağlar (Şiir)	Emin Ülgener	52
18	Birinci Teşin 1938	Bayram (Hikaye)	Celal Sıtkı Gürler	54
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
19	Birinci Kanun 1938	Atatürk'ün Ölümü nedeniyle Ey Asırların Getireceği Türk Nesillerine Sesleniş	...	1
19	Birinci Kanun 1938	Atatürk'ün Ölüm Raporu	...	2
19	Birinci Kanun 1938	Hükümetin Resmi Tebliği	...	3
19	Birinci Kanun 1938	Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi	...	4-5
19	Birinci Kanun 1938	İsmet İnönü'nün Beyanata		6

19	Birinci Kanun 1938	Celal Bayar'ın Beyanâtı		7
19	Birinci Kanun 1938	And	...	8
19	Birinci Kanun 1938	Meclisin Beş Dakikası	Hasan Ali Yücel	9
19	Birinci Kanun 1938	Atamıza Tavaf (Şiir)	İbrahim Alaeddin	10
19	Birinci Kanun 1938	Ankaralı Aşık Ömer'in Ağıdı (Şiir)	Aşık Ömer	12
19	Birinci Kanun 1938	Ağla Yurdum Ağla (Şiir)	Garip Mustafa	16
19	Birinci Kanun 1938	Türk Tarihinin En Acı Yası	F.R.Atay	19
19	Birinci Kanun 1938	Güneş Battı	Hasan Ali Yücel	21
19	Birinci Kanun 1938	Facia	...	25
19	Birinci Kanun 1938	Biz İnsanlığın En Büyük Harikasını Gördük	Namdar Rahmi Karatay	28
19	Birinci Kanun 1938	Milletleşen Adam	Dr. Şemsettin Dora	32
19	Birinci Kanun 1938	Ondan Sakladığım Hatıralar	Ahmet Tevfik Aycan	35
19	Birinci Kanun 1938	Ağladık, Ağlıyoruz, Ağlayacağız	Mümtaz Ergin	41
19	Birinci Kanun 1938	Ebedi Şefi İlk ve Son Görüşlerim	Fahir Komman	45
19	Birinci Kanun 1938	Atamızı Ne İçin Seviyoruz	Murat Alpalaca	49
19	Birinci Kanun 1938	Onu Nasıl Tanıdılar	Nazım Yücelt	54
19	Birinci Kanun 1938	Atatürk Çocukları	Rüştü Ünal	56
19	Birinci Kanun 1938	Öldün Mü Atam	Enver Behnan Şapolyo	59
19	Birinci Kanun 1938	Atam (Şiir)	Dr. Şemsettin Dora	61
19	Birinci Kanun 1938	Yan Yüreğim, Yan! (Şiir)	Ali Ulvi Elöve	63
19	Birinci Kanun 1938	Atam Gel Görün! (Şiir)	Haydar Tolun	65
19	Birinci Kanun 1938	Ardından (Şiir)	M.Niyazi Akıncioğlu	66
19	Birinci Kanun 1938	Atama (Şiir)	Süheyla Sonumut	68
19	Birinci Kanun 1938	Atam İçin (Şiir)	E.Sarandöl	70

19	Birinci Kanun 1938	Atam (Şiir)	Emin Ülgener	72
19	Birinci Kanun 1938	Atam (Şiir)	Muzaffer Alper	74
19	Birinci Kanun 1938	Atatürk ve İstikbali Görme Dehası	Fahri Dalsar	75
19	Birinci Kanun 1938	Atam! (Şiir)	Hidayet Berke	81
19	Birinci Kanun 1938	Ölmez Türkün Ölmez Eseri	Rıza Yücer	85
19	Birinci Kanun 1938	Onun Yolu	Rıza Yücer	87
19	Birinci Kanun 1938	Büyük Şef ve İnsanlık	Rıza Yücer	89
19	Birinci Kanun 1938	Atatürk (Şiir)	Emin Ülgener	91
19	Birinci Kanun 1938	O Ölmedi; gönlümüz Yıkıldı	Köylü	92
19	Birinci Kanun 1938	Onun Sesi	Sağdıç	94
19	Birinci Kanun 1938	Altı Meşale	Sağdıç	96
19	Birinci Kanun 1938	Milli Yas	M.Ataş	98
19	Birinci Kanun 1938	Cumhuriyet Ebedidir	Köylü	100
19	Birinci Kanun 1938	İhtiram Geçidi!	Sağdıç	102
19	Birinci Kanun 1938	Atamı Alana (Şiir)	Refik Gürel	104
19	Birinci Kanun 1938	Ona! (Şiir)	Haluk Seren	106
19	Birinci Kanun 1938	Atatürk ve Gençlik	M.Ataş	108
19	Birinci Kanun 1938	Ağlamak Saadeti	Sağdıç	110
19	Birinci Kanun 1938	Cihanı Hayrette Bırakan Şef	M.Ataş	112
19	Birinci Kanun 1938	İstanbuldan İki Ayrılış	Rıza Yücer	114
19	Birinci Kanun 1938	Büyük Şefimiz ve Büyük Saygımız	M.Ataş	116
19	Birinci Kanun 1938	En Büyük Tesellimiz Onun Çizdiği Yoldan Şaşmamak	M.Ataş	118
19	Birinci Kanun 1938	Onun Yeri Türk Toprağı	R.R.Yücer	120
19	Birinci Kanun 1938	Ölmez (Şiir)	Rıza Ruşen	122

19	Birinci Kanun 1938	Yaşayan Ölünün Huzurunda (Şiir)	Ahmet Naci Yeşim	124
19	Birinci Kanun 1938	Atam İçin (Şiir)	Kemal Özkan	126
19	Birinci Kanun 1938	Ne Yüksek Tecelli	M.Ataş	128
19	Birinci Kanun 1938	Bütün Millet Onun Manevi Huzurundan	M.Ataş	130
19	Birinci Kanun 1938	Ulu Atam İçin (Şiir)	K.Yurdal	132
19	Birinci Kanun 1938	Atam İçin (Şiir)	Selma	134
19	Birinci Kanun 1938	Köylünün Yası (Şiir)	A.C.Akdemir	136
19	Birinci Kanun 1938	Atam (Şiir)	Selma	138
19	Birinci Kanun 1938	Cihan Sana Ağlıyor (Şiir)	Veysel Mete	140
19	Birinci Kanun 1938	Arzu (Şiir)	Nevzat Tekay	143
19	Birinci Kanun 1938	Perçinlenmiş Bir Ateş (Şiir)	Cevdet Gönül	144
19	Birinci Kanun 1938	Atama (Şiir)	Adil Tekfidan	146
19	Birinci Kanun 1938	Kara Gün (Şiir)	Silahattin Karakayan	148
19	Birinci Kanun 1938	Bay Sadık Tahsinin Hitabesi	Sami Argüden	150
19	Birinci Kanun 1938	Ata (Şiir)	Celal Sıtkı Gürler	152
19	Birinci Kanun 1938	Bay Sami Argüdenin Hitabesi	...	153
19	Birinci Kanun 1938	Basü Badelmeyt	Nizami Nefesli Armağan	157
19	Birinci Kanun 1938	Dört Yaşındaki	Sağdıç	158
19	Birinci Kanun 1938	Atama (Şiir)	Celal Sıtkı Gürler	160
19	Birinci Kanun 1938	Müziksiz Türkiye	Sağdıç	162
19	Birinci Kanun 1938	Atam (Şiir)	Talat	164
19	Birinci Kanun 1938	Teessür Fıkralarımız	Sağdıç	166
19	Birinci Kanun 1938	Atatürk Gençliği	Fikret Yücer	168
19	Birinci Kanun 1938	O Varken	Sağdıç	170

19	Birinci Kanun 1938	Gençlerin Hitabeleri	Hüsrev	173
19	Birinci Kanun 1938	Ey Güneşlerin Güneşi Atam	Saadettin Yıldız	175
19	Birinci Kanun 1938	Atam, Ölümün Bu Ulusa Sonsuz Bir Acı Olsun	M.Adalan	177
19	Birinci Kanun 1938	Atam (Şiir)	Şemsi Aksu	180
19	Birinci Kanun 1938	Atam; Sen Peygamberlik İddasile Yaşamadın, Fakat	Adsız	181
19	Birinci Kanun 1938	Atatürk ve Dünya Matbuatı	...	183
19	Birinci Kanun 1938	Büyük Atanın Son Günlerinde Neşrolan Raporlar	...	188
19	Birinci Kanun 1938	Yas Günlerinde	...	192
19	Birinci Kanun 1938	Cenaze Töreni Programı	...	195
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
20	Şub.39	Cumhurreisimiz İsmet İnönü'nün Nutku	...	1
20	Şub.39	Cumhurreisimiz İsmet İnönü'nün Millete Beyannameşi	...	4
20	Şub.39	Cumhurreisimiz İsmet İnönü'nün Orduya Taziyesi	...	7
20	Şub.39	Dünya Matbuat Mümesilleri Heyeti	...	9
20	Şub.39	İsmet İnönü'nün Gözyaşları	Abidin Daver	11
20	Şub.39	Orhan Hitabelerinden	Ali Ulvi Elöve	14
20	Şub.39	İnkılapçılık	Namdar Rahmi Karatay	26
20	Şub.39	Dil Meselesine Dair Birkaç Söz	Dr. Şemsettin Dora	29
20	Şub.39	Halkevleri -19 Şubat Münasebetiyle	Fahir Komman	37
20	Şub.39	İstek (Şiir)	Emin Ülgener	41
20	Şub.39	Tarihte Bursa: Bursanın, Türk Tababetinde Yeri	Nazım Yücelt	42
20	Şub.39	Resim	Kemal Özbel	47
20	Şub.39	Abolyont Akşamları (Şiir)	Nizami Nefesli Armağan	51
20	Şub.39	İpek Böcekçiliği	Dr.Tahir Yetmen	52

20	Şub.39	Türk ve Fransız Cumhuriyetleri	Nazım Yücelt	57
20	Şub.39	Bahar Sultan'la Kış Şehriyarı Şitâ Uludağda Savaş	Lamii Çelebi Çv: Mümtüz Şükrü	64
20	Şub.39	Cumhuriyet Yıllarında Zaman ve Vasıtanın Rölü-Turizm	Musa Ataş	84
20	Şub.39	Atletizm	Haydar Tolun	89
20	Şub.39	Geçmiş Zamanlarda Bursa	Hikmet Turhan Dağlıoğlu	91
20	Şub.39	Şer'i Mahkeme Sicilleri	...	92
20	Şub.39	Halkevleri Çalışmaları	...	119
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
21	Nis.39	Bursa Halkevi Güzel Bir Binaya Kavuşuyor	Şefik Refik Soyar	1
21	Nis.39	Yedinci Yıldönümümüz	Halkevi Başk.B.Tevfik Aycan'ın Nutku	5
21	Nis.39	Konuşma ve Yazma Dili Hakkında Birkaç Söz	Dr. Şemsettin Dora	8
21	Nis.39	Cihan Edebiyatından Sayfalar	Ali Ulvi Elöve	13
21	Nis.39	Göl (Şiir)	Meditations, VIII.	16
21	Nis.39	Koşma (Şiir)	Nizami Nefesli Armağan	19
21	Nis.39	İki Büyük Pedagog : Agazzi	Haydar Tolun	21
21	Nis.39	Saadet ve Öğretmen	John Lubbock Çv. M.Gülbahar	24
21	Nis.39	Tarih Tetkiki: Kara Ali-Emir Ali	İ.A.T. ve H.T.	27
21	Nis.39	Bursa Kütüphanelerindeki Yazma (Tıp) Kitaplar	Nazım Yücelt	31
21	Nis.39	Tarihte Bursa Sanatları	Mümtaz Şükrü Eğilmez	35
21	Nis.39	Bahar Sultan'la Kış Şehriyarı Şitâ Uludağda Savaş	Lamii Çelebi Çv: Mümtüz Şükrü	44
21	Nis.39	Uludağda Akşam (Şiir)	Celal Sıtkı Gürler	56
21	Nis.39	Ayrılık (Şiir)	Mümtaz Alper	58
21	Nis.39	Tuyuk'tan Rübai'ye	Ali Ulvi Elöve	59
21	Nis.39	Şer'i Mahkeme Sicilleri	...	74

21	Nis.39	Bursa Halkevi Hareketleri	...	89
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
22	Haz.39	Milli Şef İnönünün Nutku	...	1
22	Haz.39	Türk Demokrasisinin ve Laikliğin Gelişmesi	Namdar Rahmi Karatay	8
22	Haz.39	19 Mayıs ve Atatürk	Sabri Hazar	14
22	Haz.39	Nilüferde Akşam (Şiir)	Celal Sıtkı Gürler	18
22	Haz.39	2.Tuyuk	Ali Ulvi Elöve	19
22	Haz.39	Çocuk Antropometrisi	Haydar Tolun	36
22	Haz.39	Dünyada En Mühim Şey İnsanın Kendi Varlığıdır	Gasson'dan Çeviren: M.Gülbahar	42
22	Haz.39	Renklerin Tesiri	Kenan Özbel	45
22	Haz.39	Sentetik Yün Endüstrisi Lanital	Dr.Tahir Yetmen	49
22	Haz.39	Çocuklarım (Hikaye)	Celal Sıtkı Gürler	54
22	Haz.39	Müftü Suyu	Mümtaz Şükrü Eğilmez	57
22	Haz.39	Tarihte Bursa Sanatları	Mümtaz Şükrü Eğilmez	62
22	Haz.39	Bursa Tarihine Aid birkaç Vesika	Hikmet Turhan Dağlıoğlu	75
22	Haz.39	"Kara Ali-Emir Ali" Makalesi Münasebetiyle	Nazım Yücelt	83
22	Haz.39	Halkevi Çalışmaları	...	90
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
23	Eyl.39	Bursa Nasıl İşgal Edildi ve Nasıl Kurtuldu	Nazım Yücelt	1
23	Eyl.39	8 Temmuzdan 11 Eylülle	Erturan Uğuralp	6
23	Eyl.39	Halkevi Şehitlerine (Şiir)	Tahsin Uygur	8
23	Eyl.39	Büyük Bir Emeğin Neticeleri Üstünde	Peyami Safa	11
23	Eyl.39	Peyami Safa'ya Verilen Cevap	Şefik İbrahim İşçil	13
23	Eyl.39	İstihal Davası	Peyami Safa	19
23	Eyl.39	Dünya Yapısı	Doç.Nüzhet Gökdoğan	25

23	Eyl.39	23 Temmuz 1939 Hatay Bayramı Münasebetiyle Yapılan Söylev	Sami Argüden	31
23	Eyl.39	Lozan Muahedesi Nasıl İmzalandı	Nazım Yücelt	33
23	Eyl.39	Şer'i Mahkeme Sicilleri	...	42
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
24	2 inci Teşrin 1939	Cumhuriyet İdeolojisi	Namdar Rahmi Karatay	1
24	2 inci Teşrin 1939	Cumhuriyette Vatandaşlık	Murat Alpalaca	7
24	2 inci Teşrin 1939	Tanzimat Devri Ricalinden Ahmet Vefik Paşa	Nazım Yücelt	11
24	2 inci Teşrin 1939	Barbaroslar	Erturan Uğuralp	17
24	2 inci Teşrin 1939	Tanzimat Zihniyeti	Nevzat Ayas	24
24	2 inci Teşrin 1939	Tanzimat Devrinde Bursa	Naci Kum	31
24	2 inci Teşrin 1939	Bursa Askeri Lisesinin Açılışı Hakkında Bir Vesika	Raşit Gökdemir	37
24	2 inci Teşrin 1939	Türk Dili Hakkında	Dr.Şemsettin Dora	41
24	2 inci Teşrin 1939	Üç Mani	Ali Ulvi Elöve	52
24	2 inci Teşrin 1939	Bursada Medfun Olan Osman Padişah ve Şehzadeleri	Hikmet Turhan Dağlıoğlu	58
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
25	2 inci Kânun 1940	Zelzele Faciası ve Sel Baskını	R.R.Yücer	1
25	2 inci Kânun 1940	Mustafa Reşit Paşa ve Tanzimat	Nazım Yücelt	6
25	2 inci Kânun 1940	Tanzimat Fermanı	...	12
25	2 inci Kânun 1940	Çocuklarımızı Nasıl Yetiştirelim	Ali Boysan	17
25	2 inci Kânun 1940	Barış	Jhon Calhoun, Çv. M.Gülbahar	22
25	2 inci Kânun 1940	Edebiyat Tarihi-Mani	Ali Ulvi Elöve	24
25	2 inci Kânun 1940	Ne Kaldı (Şiir)	Emin Ülgener	29
25	2 inci Kânun 1940	Şeftali Destanı (Şiir)	Naci Kum	30
25	2 inci Kânun 1940	Sümer Medeniyeti	İ.Hamdi Danişmend	32

25	2 inci Kânun 1940	Milli Gelir ve Ziraat	Fadıl Keyder	40
25	2 inci Kânun 1940	Bir Tetkik Gezisi: Bursa Kara ve Köylerinde Arkeoloji Eserleri-1	Naci Kum	45
25	2 inci Kânun 1940	Bursa Halkevi Çalışmaları	...	49
25	2 inci Kânun 1940	Şer'i Mahkeme Sicilleri	...	52
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
26	Mar.40	Halkevlerinin Sekizinci YıldönümüBaşvekilimizin Nutku	...	1
26	Mar.40	Bursada Sekizinci Yıldönümü	...	6
26	Mar.40	Atatürk'ün Bursa'ya Son Ziyareti	...	11
26	Mar.40	Yirmi Seneye Bir Bakış	S.Salih Arsal	15
26	Mar.40	Çocuk Terbiyesi: Çocuklarımızı Nasıl Yetiştirelim?	Ali Boysan	17
26	Mar.40	IV.Mehmedin Bursa'ya Gelişi	Nazım Yücelt	24
26	Mar.40	Misi Köyünde Nişanlanma	Naci Kum	26
26	Mar.40	Edebiyat Tarihi 4.Kıt'a	Ali Ulvi Elöve	30
26	Mar.40	Mihalıçlı Derviş	R.R.Yücer	41
26	Mar.40	Nura Doğru:Halkevi (Şiir)	Emin Ülgener	48
26	Mar.40	Yıldönümümüz İçin (Şiir)	Naci Kum	49
26	Mar.40	O Zaman (Şiir)	M.Alper	50
26	Mar.40	Bir Tetkik Gezisi:Bursa Kaza ve Köylerinde Arkeoloji Eserleri-2	Naci Kum	51
26	Mar.40	Osman Gazi'ye Dair Mühim Bir Vesika: Aspurça Hatun Vakfiyesi	İhsan Uludağ	61
26	Mar.40	Manisa Tarihi	...	69
26	Mar.40	Halkevi Çalışmaları	...	71
26	Mar.40	Şer'i Mahkeme Sicilleri	...	73

Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
27	May.40	Devrim Dialektiği	Namdar Rahmi Karatay	1
27	May.40	Çocuklarımızı Nasıl Yetiştirelim	Ali Boysan	4
27	May.40	Fen ve Yeni İlerlemeler	Ivor B.Hart, Çv:M.Gülbahar	9
27	May.40	Tuyug ve Rubai	Ali Ulvi Elöve	12
27	May.40	Yarım Bırakılmış Cümleler	İsmet Kür	18
27	May.40	Sil Anam Göz Yaşını (Şiir)	Ali Hadi Okan	19
27	May.40	Gelmedi (Şiir)	N.Nefesli	19
27	May.40	Düşünce (Şiir)	E.Ülgener	20
27	May.40	Tanrım Ne Yapar (Şiir)	M.Niyazi Akıncıoğlu	21
27	May.40	Sen Şarkı Söylediğin Zaman (Şiir)	İsmet Bozdağ	23
27	May.40	Sabah(Şiir)	Serdaroğlu	23
27	May.40	Kıskanç(Şiir)	F.Taşkıran	24
27	May.40	1840'da İstanbul	N.Yücelt	25
27	May.40	Eski Bursa: Asker Toplama Zorluğu	R.R.Yücer	27
27	May.40	Ayas Bey Vakfiyesi	Naci Kum	32
27	May.40	Folklor: Balıkesirde Yürük ve Çetmi Türküleri	Kemal Özer	35
27	May.40	Hicri Tarihleri Miladi Tarihe Çevirme Klavuzu	R.	39
27	May.40	Çocuk Nasıl Esirgenir	M.Argüden	41
27	May.40	Bir Tetkik Gezisi: Bursa Kaza ve Köylerinde Arkeoloji Eserleri	Naci Kum	48
27	May.40	Halkevi Çalışmaları	...	57
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
28	Tem.40	Devrim Dialektiği	Namdar Rahmi Karatay	1
28	Tem.40	Tuyuğ ve Rübai	Ali Ulvi Elöve	4

28	Tem.40	Çocuklarımızı Nasıl Yetiştirelim: Beden Terbiyesi	Ali Boysan	10
28	Tem.40	1789 da Türkiye	Nazım Yücelt	17
28	Tem.40	Folklor: Balıkesirde Yürük ve Çetmi Türküleri	Kemal Özer	21
28	Tem.40	Bursa ve Çevresindeki Halk Türküleri	R.R.Yücer	25
28	Tem.40	Bozahane, Meyhane ve Kahvehane Yasakları	R.R.Yücer	38
28	Tem.40	Tevekkül (Şiir)	E.Ülgener	44
28	Tem.40	Suna Boylum (Şiir)	N.Nefesli	44
28	Tem.40	Yağmur Duası (Şiir)	M.N.A.	45
28	Tem.40	Başkalaşan Yol (Şiir)	Refik Gürel	45
28	Tem.40	Nöbetçi (Şiir)	Serdaroğlu	46
28	Tem.40	Kitaplar ve Tenkitler	E.Ülgener	47
28	Tem.40	Şer'i Mahkeme Sicilleri	...	51
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
29-30	Eylül-2. Teşrin 1940	Cumhuriyet Bayramı Münasebetile	Uludağ	1
29-30	Eylül-2. Teşrin 1940	Devrim Diyalektiği	Namdar Rahmi Karatay	2
29-30	Eylül-2. Teşrin 1940	Aspurça Hatun Vakfiyesi'nin Sonu	İhsan Uludağ	5
29-30	Eylül-2. Teşrin 1940	Dar Gömlek(Şiir)	Ali Hadi Okan	7
29-30	Eylül-2. Teşrin 1940	Yaprak Dökümü (Şiir)	Emin Ülgener	11
29-30	Eylül-2. Teşrin 1940	Bahar (Şiir)	Orhon Murat Arıburnu	15
29-30	Eylül-2. Teşrin 1940	Üzüntü (Şiir)	Muzaffer Alper	18
29-30	Eylül-2. Teşrin 1940	Yeni Bir Şair	Selim Refik	19
29-30	Eylül-2. Teşrin 1940	Nal Sesleri (Şiir)	M.N.A.	20
29-30	Eylül-2. Teşrin 1940	Güzellik	J.M.Scatt, Çv: M.Rami Karul	21
29-30	Eylül-2. Teşrin 1940	Onun Aşkı (Şiir)	N.Seriman	22

29-30	Eylül-2. Teşrin 1940	Çocuklarımızı Nasıl Yetiştirelim	Ali Boysan	23
29-30	Eylül-2. Teşrin 1940	Her Şey Gibi (Şiir)	İsmet Kür	24
29-30	Eylül-2. Teşrin 1940	Yaşanmış Saadet(Şiir)	İsmet Bozdağ	27
29-30	Eylül-2. Teşrin 1940	Bursa	İsmet Bozdağ	30
29-30	Eylül-2. Teşrin 1940	Ben (Şiir)	Refik Gürel	31
29-30	Eylül-2. Teşrin 1940	Bursanın Son Asır Bektaşi Şairlerinden İki Kardeş Mustafa Rakım-Ali Nafiz	Naci Kum	32
29-30	Eylül-2. Teşrin 1940	Gemide (Şiir)	Serdaroğlu	37
29-30	Eylül-2. Teşrin 1940	Havvasız Dünya	İsmet Bozdağ	38
29-30	Eylül-2. Teşrin 1940	Beyaz Lale	Raif Necmi Şarsu	42
29-30	Eylül-2. Teşrin 1940	Anlamıyormusun (Şiir)	Faruk Taşkıran	48
29-30	Eylül-2. Teşrin 1940	Palet	Kenan Özbel	49
29-30	Eylül-2. Teşrin 1940	Gönlümün Eski Sırrı	Orhan Tuğsavul	50
29-30	Eylül-2. Teşrin 1940	Türk Çocuğu (Şiir)	Melahat Erguy	56
29-30	Eylül-2. Teşrin 1940	Zafer (Şiir)	M.Kemal Keskinel	56
29-30	Eylül-2. Teşrin 1940	Türk İşlemeleri	Kemal Özbel	57
29-30	Eylül-2. Teşrin 1940	Türkçe'de Yabancı Terimler Hakkında Bir Münakaşaya Cevap	Ali Ulvi Elöve ve Dr.Şefik İbrahim İşçil	63
29-30	Eylül-2. Teşrin 1940	T.D.K.Değerli Azasından Sayın Besim Atalay'a	Ali Ulvi Elöve	78
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
31	2 ci Kânun 1941	Devrim Diyalektiği	Namdar Rahmi Karatay	1
31	2 ci Kânun 1941	En Büyük Eser(Şiir)	İsmet Kür	6
31	2 ci Kânun 1941	Estetik Terbiye Hakkında	Haydar Tolun	7
31	2 ci Kânun 1941	Hürriyet (Şiir)	Tomos Moor'dan çeviren Rami Karul- İsmet Bozdağ	10

31	2 ci Kânun 1941	Ferdi Ruhîyat	Adler'den Çev: Rami Karul	11
31	2 ci Kânun 1941	Daimi Bekleyiş (Şiir)	N.Seriman	14
31	2 ci Kânun 1941	Artık Güleminiyorum (Şiir)	Emin Ülgener	15
31	2 ci Kânun 1941	Mukayeseli Bir Tahlil Lüzumu	İsmet Bozdağ	16
31	2 ci Kânun 1941	Yörük Obasında	M.Erdem	19
31	2 ci Kânun 1941	Palet	Kenan Özbel	21
31	2 ci Kânun 1941	Sana Aşıkım (Şiir)	İsmet Bozdağ	22
31	2 ci Kânun 1941	Bopstil Edebiyat	N.Tum	23
31	2 ci Kânun 1941	Bir Müsamere	Uludağ	27
31	2 ci Kânun 1941	Eğer	Rudyard Kipling	29
31	2 ci Kânun 1941	Etnoğrafya İncelemeleri: İptidai İğdişcilik	Rıza Yalçın	30
31	2 ci Kânun 1941	N.Konsonantı	M.Adalan	33
31	2 ci Kânun 1941	Değişen Adam	Celal Sıtkı Gürler	35
31	2 ci Kânun 1941	Geceler (Şiir)	Işık	38
31	2 ci Kânun 1941	Gecelere Özlem (Şiir)	Işık	38
31	2 ci Kânun 1941	Altı Aylık Halkevi Komite Faaliyetleri	...	39
31	2 ci Kânun 1941	Ey Genç (Şiir)	İ.Ziya Uğur	45
31	2 ci Kânun 1941	Uzakta (Şiir)	M.K.Keskinel	45
31	2 ci Kânun 1941	Şer'i Mahkeme Sicilleri	...	46
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
32	Şub.41	Önsöz	Uludağ	1
32	Şub.41	Namık Kemal'in Hayatı İçin birkaç Söz	Mümtaz Ergin	2
32	Şub.41	Zalim Efendi	Ali Ekrem(Namık Kemal)	5
32	Şub.41	Namık Kemal'in İdealizmi	N.Karatay	6

32	Şub.41	Namık Kemale (Şiir)	Y.Ziya Uğur	30
32	Şub.41	Namık Kemal ve Gençlik	S.R.Refiöğlü	31
32	Şub.41	Namık Kemalın Edebi Şahsiyeti	İsmet Bozdağ	33
32	Şub.41	Namık Kemal'ın Magosadan Bir Mektubu	Namık Kemal	46
32	Şub.41	Şıkar	Ali Ekrem (Namık Kemal)	47
32	Şub.41	Namık Kemale Ait Düşünceler	Bahir Çelpeş	48
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
33	Mar.41	Halkevlerinin 9 uncu Yıl Dönümü Münasebetile	Mümtaz Ergin	1
33	Mar.41	Halkevi (Şiir)	Y.Ziya Uğur	2
33	Mar.41	Devrim Diyalektiği	Namdar Rahmi Karatay	3
33	Mar.41	Sanatın Bir Vazifesi	Rahmi Karul	6
33	Mar.41	Beklediğim Gemiler (Şiir)	İsmet Bozdağ	8
33	Mar.41	Estetik Terbiye Hakkında	Kenan Özbel	10
33	Mar.41	Uyku (Şiir)	Fikret Elpe	11
33	Mar.41	Cihan Böcekçilik Vaziyeti	Tahir Yetmen	12
33	Mar.41	Çaresizlik (Şiir)	İsmet Kür	14
33	Mar.41	Bu Gece (Şiir)	Muzaffer Alper	15
33	Mar.41	Gölgesine Çevrilen Baş (Şiir)	Emin Ülgener	16
33	Mar.41	Ahlak Terbiyesinde Tedailer	M.Adalan	18
33	Mar.41	Oradaki Bahardan (Şiir)	Nizami Nefesli Armağan	20
33	Mar.41	XIV ve XV inci Asırlarda Spor	Remzi Selen	21
33	Mar.41	Çiftçi (Şiir)	Serdaroğlu	24
33	Mar.41	Hüsnü Hüseyin Paşa	Necip Aksop	25
33	Mar.41	Zeka Tetkik ve Araştırma Usullerinden Testler	Mithat Özgüç	26
33	Mar.41	Davet	İsmet Bozdağ	31

33	Mar.41	İzmit Bursa Jeolojik ve Coğrafi Tetkik	Memduh Utku	32
33	Mar.41	Kovan (Şiir Mecmuası incelemesi)	Uludağ	39
33	Mar.41	Ayın İçinde	Uludağ	42
33	Mar.41	Köy Gecesi (Şiir)	Selma Binyüce	46
33	Mar.41	Höyükler Nedir?	R. Yalçın	46
33	Mar.41	Bu Günkü Bursa Suları	İhsan Uzer	51
33	Mar.41	Nobran Bakkal (Hikaye)	Orhan Tuğsavul	59
33	Mar.41	Halkevi Çalışmaları	...	63
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
34	Nis.41	Göze Görünmeyen İnsan	Namdar Rahmi Karatay	1
34	Nis.41	İlanı Aşk (Şiir)	Orhon Murat Arıburnu	2
34	Nis.41	Zeka Tetkik ve Araştırma Usullerinden Testler	Mithat Özgüç	3
34	Nis.41	Hasad (Şiir)	Emin Ülgener	7
34	Nis.41	Eski Resimlerin Düşündürdükleri	Rami Karul	8
34	Nis.41	Empresionizm	Fikret Elpe	11
34	Nis.41	Esir (Şiir)	Macit Aray	13
34	Nis.41	Hudut (Şiir)	İsmet Bozdağ	14
34	Nis.41	Estetik Terbiye Hakkında	Haydar Tolun	16
34	Nis.41	Bursa Tarihine Ait birkaç Vesikalar	Hikmet Turhan Dağlıoğlu	18
34	Nis.41	Niylüfer (Şiir)	Ahmet Kutsi Tecer	24
34	Nis.41	Kaplıcada İhtiyar Aslan (Şiir)	Ahmet Kutsi Tecer	24
34	Nis.41	Bursada Hülya Saatleri (Şiir)	Ahmet Hamdi Tanpınar	25
34	Nis.41	İzmit-Bursa Jeolojik ve Coğrafi Tetkik	Memduh Utku	26
34	Nis.41	Bursa Suları	Mümtaz Şükrü Eğilmez	33
34	Nis.41	Akrostiş (Şiir)	Halide Nusret Zorlutuna	35

34	Nis.41	Bursa müvarrihlerinden Mehmet Şemseddin'in Hayatı ve Eseri	Ziyaettin Fahri	36
34	Nis.41	1888 Yılında Bursa Vilayeti	R.Yalçın	46
34	Nis.41	Sürek Avı	Sami İnaz	50
34	Nis.41	Bir Zaman (Şiir)	Faruk Taşkıran	53
34	Nis.41	Bursalı Müellifler ve Şairler: Osman Gazi	Necip Aksop	54
34	Nis.41	Süreyya Mustafa Paşa	Necip Aksop	55
34	Nis.41	Akşamlar (Şiir)	Yusuf Ziya Uğur	58
34	Nis.41	Bursalı İffet Divanı	Namdar Karatay	59
34	Nis.41	Anne (Şiir)	Hayrünisa Çiğdem	61
34	Nis.41	Bugünkü Bursa Suları	İlhan Uzer	62
34	Nis.41	Yakubun Ölümü	İsmet Bozdağ	70
34	Nis.41	Halkevi Çalışmaları	Uludağ	73
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
35	May.41	Devrim Dialektiği	Namdar Rahmi Karatay	1
35	May.41	Estetik Terbiye Hakkında	Haydar Tolun	4
35	May.41	Çocukların Comportement ve Elemanter Zeka Tezahürleri	Mithat Özgüç	6
35	May.41	Ayrılık (Şiir)	Macit Aray	10
35	May.41	Folklor: Halk Edebiyatı Örnekleri	Namdar Karatay	11
35	May.41	Bursada Lodos (Şiir)	Namdar Karatay	14
35	May.41	Bursa Omurbey Vakıfnamesi ve Yeni Bulunan Mühim Bir Vesika	Namdar Karatay	15
35	May.41	İnönü'den Notlar	Muzaffer Alper	21
35	May.41	Seyahat (Şiir)	Emin Ülgener	26
35	May.41	İzzet Paşa	Necip Aksop	27
35	May.41	Büyük Ümit (Şiir)	İsmet Bozdağ	28

35	May.41	Bursada Mevlevilik Tarihine Ait Notlar	Zeki Pınar	30
35	May.41	Bursalı Müellifler ve Şairler: Osman Gazi	Necip Aksop	32
35	May.41	Bursa Suları	Hüseyin Kocabaş	33
35	May.41	Acı (Şiir)	Nezihe Ülgen	37
35	May.41	Dasitan-ı Cibal (Şiir)	M.Niyazi Akıncioğlu	38
35	May.41	İzmit Bursa Jeolojik ve Coğrafi Tetkik	Memduh Utku	39
35	May.41	Tayyare Şehitleri Töreninde Okunan Şiir ve Söylenen Nutuk	Behçet Necati Çağlar	43
35	May.41	Bugünkü Bursa Suları	İhsan Uzer	46
35	May.41	Bursalı Müellifler ve Şairler: Küşteri	Necip Aksop	54
35	May.41	Bursalı Müellifler ve Şairler: Mevlüdi Süleyman Çelebi	Necip Aksop	54
35	May.41	Manevi Huzur (Hikaye)	R.Necmi Şarsu	55
35	May.41	Halkevi Çalışmaları	...	58
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
36	Haz.41	Veriniz	İsmet Bozdağ	1
36	Haz.41	Harp (Şiir)	Emin Ülgener	2
36	Haz.41	Şiire Dair	Rami Karul	3
36	Haz.41	İrkım (Şiir)	Refet Balta	7
36	Haz.41	Gecelere Böyle Geçiyor (Şiir)	İsmet Bozdağ	8
36	Haz.41	Estetik Terbiye Hakkında	Haydar Tolun	9
36	Haz.41	Sümer Türklerinde "İnsan Yaradılışına Ait İlahi"	...	12
36	Haz.41	Bir Tahviz	R.Yalgın	14
36	Haz.41	Tomurcuk (Şiir)	Orhon Murat Arıburnu	18
36	Haz.41	Bahar (Şiir)	Faruk Taşkıran	19
36	Haz.41	Muhtelif Yaşlarda Çocukların Compotemant ve Elemanter Zeka Tezahürlerine Ait Test	Mithat Özgüç	20

36	Haz.41	Tehassürler	Necla N.	26
36	Haz.41	İtibarın Devam Ehemmiyeti	Celal Ahmet	27
36	Haz.41	Türk Mimari Tarihimize Bursa Eserleri	Sedat Çetintaş	29
36	Haz.41	Bugünkü Bursa Suları	İhsan Uzer	34
36	Haz.41	Topal	Emin Ülgener	42
36	Haz.41	Türk Orduları (Şiir)	Yusuf Ziya Uğur	46
36	Haz.41	Halkevi Çalışmaları	...	47
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
37	Tem.41	Milletçe Verilmiş Karar	Uludağ	1
37	Tem.41	Hikaye Olarak Şiir	M.Rami Karul	2
37	Tem.41	Dua (Şiir)	Emin Ülgener	8
37	Tem.41	Canan (Şiir)	İsmet Bozdağ	9
37	Tem.41	Muhtelif Yaşlarda Çocukların Compotemant ve Elemanter Zeka Tezahürlerine Ait Test	Mithat Özgüç	10
37	Tem.41	Hayat Bir Hatıradır (Şiir)	Suat Salih Arsal	14
37	Tem.41	Nöbet Günü (Şiir)	Suat Salih Arsal	14
37	Tem.41	Bilmece (Şiir)	Suat Salih Arsal	14
37	Tem.41	Sükün Devri (Şiir)	Suat Salih Arsal	15
37	Tem.41	Miras (Şiir)	Suat Salih Arsal	15
37	Tem.41	Bursa ve İpekçiliği Tarihi	Rıza Çavdarlı	16
37	Tem.41	İç Dünya	İsmet Bozdağ	20
37	Tem.41	Lozan Destanı (Şiir)	Yusuf Ziya Uğur	21
37	Tem.41	Türk Mimari Tarihimize Bursa Eserleri	S.Çetintaş	22
37	Tem.41	Bekleyiş (Şiir)	A.Saim Güngör	25
37	Tem.41	Onun İçin (Şiir)	Faruk Taşkıran	31

37	Tem.41	Bir Tavzihe Cevap	Necip Aksop	32
37	Tem.41	Elhac Ahmet Aziz Paşa	Rıza Yalın	33
37	Tem.41	Sanat Tarihi	Uludağ	38
37	Tem.41	Hasret (Şiir)	Necmettin Köroğlu	39
37	Tem.41	Bugünkü Bursa Suları	İhsan Uzer	40
37	Tem.41	Şimdi Karımı Seviyorum	İsmet Bozdağ	46
37	Tem.41	Halkevi Çalışmaları		
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
38	Ağu.41	30 Ağustos	Uludağ	1
38	Ağu.41	Şefaât (Şiir)	Emin Ülgener	2
38	Ağu.41	Hürriyet ve Esaret	Namdar Karatay	3
38	Ağu.41	Edebiyata Dair	Rami Karul	6
38	Ağu.41	Nilüfer (Şiir)	Yusuf Ziya Uğur	8
38	Ağu.41	Fecri Kazıp Masalı (Şiir)	İsmet Bozdağ	9
38	Ağu.41	Bir Küheylan Geliyor (Şiir)	Nevzat Tekay	10
38	Ağu.41	Felsefenin Menşei ve Yayılış Tarihi	Rıza Çavdarlı	11
38	Ağu.41	3 Damla	İsmet Bozdağ	17
38	Ağu.41	Bursa ve İmtidadı Ovalarla, Sıcak Su Menbalarının Sureti Teşekkülü	Memduh Utku	18
38	Ağu.41	Sam Yeli (Şiir)	Serdaroğlu	21
38	Ağu.41	Benim Lügatimde (Şiir)	Halide Nusret Zorlutuna	22
38	Ağu.41	Gaflet (Şiir)	İsmet Kür	23
38	Ağu.41	Sen (Şiir)	Havva	23
38	Ağu.41	Ali Ulvi Elöve Çocuk Edebiyatımız Ve Türk Dilinin Grameri	Haydar Tolun	24
38	Ağu.41	Piyas Müsabakası	Halkevi	29

38	Ağu.41	Deniz Şarkılarımız (Şiir)	M.Kemal Ergenekon	30
38	Ağu.41	Ahmet Cevdet Paşa	Necip Aksop	31
38	Ağu.41	Namık Kemal ve İdeoloji	Dr.N.L.	33
38	Ağu.41	Bir Tenkide Cevap	Uludağ	35
38	Ağu.41	Bu Günkü Bursa Suları	İhsan Uzer	38
38	Ağu.41	Deli (Hikaye)	Emin Ülgener	46
38	Ağu.41	Halkevi Çalışmaları	...	52
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
39-40	Eylül-1.Teşrin 1941	Cumhurreisimizin Bursa Halkına Hitabeleri	...	1
39-40	Eylül-1.Teşrin 1941	Sulh Peygamberi	Vali Refik Koraltan	2
39-40	Eylül-1.Teşrin 1941	İsmet İnönü'nün Bursa'da Geçirdiği Üç Gün	...	3
39-40	Eylül-1.Teşrin 1941	O Geldi	İsmet Bozdağ	9
39-40	Eylül-1.Teşrin 1941	Unutulmak (Şiir)	İsmet Kür	14
39-40	Eylül-1.Teşrin 1941	Milli Bir Kültür Meselesi	Celal Sılay	15
39-40	Eylül-1.Teşrin 1941	Bursa (Şiir)	Emin Ülgener	16
39-40	Eylül-1.Teşrin 1941	Agnosticisim ve Şiir	M.Rami Karul	17
39-40	Eylül-1.Teşrin 1941	Üç Büyük Pedagog	Ellen Key, Çv.Haydar Tolun	19
39-40	Eylül-1.Teşrin 1941	Gazi Mihal Beyin Hüviyeti Münasebetile Münevver Bursa Gençliğinden bir Rica	Mahmut R.Köseihal	22
39-40	Eylül-1.Teşrin 1941	Yeni Edebi Cereyanlar	İsmet Bozdağ	25
39-40	Eylül-1.Teşrin 1941	Sigara(Şiir)	A.Saim Güngör	30
39-40	Eylül-1.Teşrin 1941	Öğretmen	M.Nedim Güntel	31
39-40	Eylül-1.Teşrin 1941	Kıskançlığın Zulmeti(Şiir)	İsmet Bozdağ	32
39-40	Eylül-1.Teşrin 1941	Cumhuriyet Bayramı Münasebetile	Kemal Ermat	34
39-40	Eylül-1.Teşrin 1941	Sabahla Beraber (Şiir)	Hamza	37

39-40	Eylül-1. Teşrin 1941	Mutlakiyet ve Cumhuriyet	Namdar Rahmi Karatay	38
39-40	Eylül-1. Teşrin 1941	Hasret (Şiir)	Halide Nusret Zorlutuna	41
39-40	Eylül-1. Teşrin 1941	On Sekiz Yılın Destanı (Şiir)	Ali Rıza Özkut	42
39-40	Eylül-1. Teşrin 1941	Bursada Sabah (Şiir)	Yusuf Ziya Uğur	45
39-40	Eylül-1. Teşrin 1941	Arzu ve Sanat	Namdar Karatay	46
39-40	Eylül-1. Teşrin 1941	Vuslat (Şiir)	Edip Ayel	49
39-40	Eylül-1. Teşrin 1941	Zaman (Şiir)	Orhan Tuğsavul	49
39-40	Eylül-1. Teşrin 1941	Bir Bahtiyar Öğretmenin Jubilesi	Uludağ	50
39-40	Eylül-1. Teşrin 1941	Ali Rıza Paşa	Necip Aksop	52
39-40	Eylül-1. Teşrin 1941	Folklor: Bursa Halk Rakısları	Hüsnü Ortaç	53
39-40	Eylül-1. Teşrin 1941	Yeni Kitaplar	Namdar Karatay	58
39-40	Eylül-1. Teşrin 1941	Bu Günkü Bursa Suları	İhsan Uzer	60
39-40	Eylül-1. Teşrin 1941	Halkevi Çalışmaları	...	68
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
41	2. Teşrin 1941	İsmet İnönünün Türk Milletine Mesajı	...	1
41	2. Teşrin 1941	Atatürk'ün Ölümü Ne Demektir	Namdar Karatay	3
41	2. Teşrin 1941	Bir Hatıra	Hulusi Köymen	5
41	2. Teşrin 1941	10 İkinciteşkin 938 9 u 5 Geçiyor (Şiir)	İsmet Bozdağ	6
41	2. Teşrin 1941	Büyük Yas ve Dünya Matbuatı	...	8
41	2. Teşrin 1941	Üçüncü Ölüm Yılında Atatürk	Hulusi Köymen	9
41	2. Teşrin 1941	Bahçemden Sesler (Şiir)	A.Saim Güngör	13
41	2. Teşrin 1941	O Var (Şiir)	Şadi Usal	14
41	2. Teşrin 1941	Atatürk	Suat Salih Arsal	15
41	2. Teşrin 1941	Hamdi Mahmut Paşa	Necip Aksop	16

41	2.Teşrin 1941	Çalışma Tasarrufu	Mithat Özgüç	17
41	2.Teşrin 1941	Felsefenin Menşei ve Yayılış Tarihi	Rıza Çavdarlı	19
41	2.Teşrin 1941	Ahmet Paşa	Zeki Pınar	23
41	2.Teşrin 1941	Kadın (Şiir)	Necla N.	28
41	2.Teşrin 1941	Bir Mektup	M.Şükrü Eğilmez	30
41	2.Teşrin 1941	Gazeli Sait Efendi-i Bursevi (Şiir)	N.K.	32
41	2.Teşrin 1941	Bursa Ovası ve Kaplıcaları	Memduh Utku	33
41	2.Teşrin 1941	Kaybettiğimiz Bir Musiki Öğretmeni	Mahmut R.Köseihal	37
41	2.Teşrin 1941	Ölü Tabiat (Şiir)	Emin Ülgener	41
41	2.Teşrin 1941	Bu Günkü Bursa Suları	İhsan Uzer	42
41	2.Teşrin 1941	Halamız (Hikaye)	Dam Bergam'dan Çv.: Bülent Ergin	47
41	2.Teşrin 1941	Halkevi Çalışmaları	...	50
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
42-43	1.ve 2. Kanun 1941-1942	Eski Bursanın Kayboluşu	Namdar Karatay	1
42-43	1.ve 2. Kanun 1941-1942	San'at Tabiatı Kopye Eder Mi?	Celal Uzmen	4
42-43	1.ve 2. Kanun 1941-1942	Çeki Köyü	Rıza Yalgın	8
42-43	1.ve 2. Kanun 1941-1942	16 ıncı Asırda Bursada İşçiler Bürosu	Fahri Dalsar	12
42-43	1.ve 2. Kanun 1941-1942	Yeni Şiir Ceryanları	İsmet Bozdağ	16
42-43	1.ve 2. Kanun 1941-1942	Sana Ahtım (Şiir)	İsmet Bozdağ	22
42-43	1.ve 2. Kanun 1941-1942	Türklerde Çinicilik	Cemal Yener	24
42-43	1.ve 2. Kanun 1941-1942	Abdullah Galip Paşa	Necip Aksop	27
42-43	1.ve 2. Kanun 1941-1942	Felsefenin Menşei ve Yayılış Tarihi	Rıza Çavdarlı	28
42-43	1.ve 2. Kanun 1941-1942	Bursa Suları	İhsan Uzer	34
42-43	1.ve 2. Kanun 1941-1942	İlham	Hakkı Baha Pars	40

42-43	1.ve 2. Kanun 1941-1942	Fikirlerde, Heyecanlarda, Hareketlerde İştirak	Hakkı Baha Pars	41
42-43	1.ve 2. Kanun 1941-1942	Hakkı Baha Pars Faniler Arasından Çekildi	Namdar Karatay	43
42-43	1.ve 2. Kanun 1941-1942	Hakkı Baha Pars	Halide Edip	44
42-43	1.ve 2. Kanun 1941-1942	Tahattür (Şiir)	Faruk Taşkıran	47
42-43	1.ve 2. Kanun 1941-1942	Halkevi Çalışmaları	...	48
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
44	Şub.42	Halkevi	Fazlı Güleç	1
44	Şub.42	Halkevlerinin Onuncu Yıldönümü	Refik Koraltan	4
44	Şub.42	Halkevleri Halkın Aydınlik Şuur Ocağıdır	Namdar Karatay	6
44	Şub.42	Halkevleri	Suat Salih Arsal	8
44	Şub.42	Halkevinin Manası	Nazım Yücelt	10
44	Şub.42	Cumhurreisimizin Bursa Halkına Hitabeleri	...	12
44	Şub.42	Güzel San'atlarda Resim	Celal Uzmen	13
44	Şub.42	Ar Şubemizin Tarihçesi Hakkında	Hüsnü Ortaç	15
44	Şub.42	Halkevi Fotoğraf Faaliyetleri	Esat Bilenoğlu	19
44	Şub.42	Dil-Edebiyat Kolunun On Senelik Faaliyeti	...	21
44	Şub.42	Spor Komitesinin 10 Yılına Bir Bakış	Turgut Karatal	22
44	Şub.42	Evimizin On Yıllık Temsil Çalışmaları	Turgut Simer	24
44	Şub.42	Sosyal Yardım	Fahir Komman	31
44	Şub.42	Halk Dershaneleri Faaliyeti	...	37
44	Şub.42	Bursa Halkevinin On Yıllık Tarihine Bir Bakış	Halkevi	39
44	Şub.42	Halkevi (Şiir)	İsmet Bozdağ	40
44	Şub.42	Halkevi (Şiir)	Emin Ülgener	41
44	Şub.42	Halkevi (Şiir)	Hikmet Ulusman	44

44	Şub.42	Halkevleri (Şiir)	İhsan Noyan	45
44	Şub.42	Köy Sağlığı İçin	Cevat Tahsin Peksun	46
44	Şub.42	On Yılda Halkevi	...	49
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
45-46	Mart-Nisan 1942	Süleyman Çelebi	Fazlı Güleç	1
45-46	Mart-Nisan 1942	Türkün Sanat Kudreti	Mümtaz Ergin	3
45-46	Mart-Nisan 1942	Eski Edebiyatımızda Musiki	M.R.Köseihal	5
45-46	Mart-Nisan 1942	Başımız (Şiir)	M.Nedim Güntel	9
45-46	Mart-Nisan 1942	Doğlubaba	M. Şükrü Eğilmez	10
45-46	Mart-Nisan 1942	Tuncada Akşam (Şiir)	Hüseyin Ulaş	12
45-46	Mart-Nisan 1942	Yeşil Boyunlu Güvercin (Şiir)	Emin Ülgener	13
45-46	Mart-Nisan 1942	İnegöllü İshak Paşa	Kamil Kepecioğlu	14
45-46	Mart-Nisan 1942	Felsefenin Menşei ve Yayılış Tarihi	Rıza Çavdarlı	19
45-46	Mart-Nisan 1942	23 Nisan Bayramı ve Çocuk Haftası	...	23
45-46	Mart-Nisan 1942	Saffet Paşa	Necip Aksop	25
45-46	Mart-Nisan 1942	Uludağda Halk Raksları	Hüsnu Ortaç	28
45-46	Mart-Nisan 1942	Günahlarım	İsmet Bozdağ	33
45-46	Mart-Nisan 1942	Temenni (Şiir)	A.Saim Güngör	36
45-46	Mart-Nisan 1942	Evimize Ait Muhtelif Haberler	...	37
45-46	Mart-Nisan 1942	Bu Günkü Bursa Suları	İhsan Uzer	40
45-46	Mart-Nisan 1942	Halkevi Çalışmaları	...	48
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
47-48	Mayıs-Haziran 1942	Ülkü İhtiyacı	Mümtaz Ergin	1

47-48	Mayıs-Haziran 1942	17. Asırda Bursa Hayatı	Hikmet Turhan Dağlıoğlu	3
47-48	Mayıs-Haziran 1942	Şehrengiz-i Bursa	M.Şükrü Eğilmez	14
47-48	Mayıs-Haziran 1942	Bursa (Şiir)	M.Halit Yarıcı	17
47-48	Mayıs-Haziran 1942	Anormal Çocuklar	Haydar Tolun	18
47-48	Mayıs-Haziran 1942	16.Asırdaki Bir Sünnet Düğünü	Celal Yener	22
47-48	Mayıs-Haziran 1942	Zaik Efendi	Doğan Avcıoğlu	27
47-48	Mayıs-Haziran 1942	Günün Parolası (Şiir)	Işık	31
47-48	Mayıs-Haziran 1942	İzzet Mehmet Paşa	Necip Aksop	32
47-48	Mayıs-Haziran 1942	Keman Öğretmeni Necati Akışlar	Hüsni Ortaç	33
47-48	Mayıs-Haziran 1942	Felsefenin Menşei ve Yayılış Tarihi	Rıza Çavdarlı	36
47-48	Mayıs-Haziran 1942	Bu Günkü Bursa Suları	İhsan Uzer	40
47-48	Mayıs-Haziran 1942	Halkevi Çalışmaları	...	48
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
49-50	Tem.-Ağu. 1942	30 Ağustos	Suat Salih Arsal	1
49-50	Tem.-Ağu. 1942	Dil Davamız	Emin Ülgener	4
49-50	Tem.-Ağu. 1942	Sembolizm ve Sembolist Ahmet Haşim	Suat Salih Arsal	8
49-50	Tem.-Ağu. 1942	Fransız Sembolistlerinden Birkaç Parça: Görünüş	Stephane Mallarme	14
49-50	Tem.-Ağu. 1942	Tasvir	Gustave Kahn	15
49-50	Tem.-Ağu. 1942	Vadide Uyuyan	Arthur Rimbaud	16
49-50	Tem.-Ağu. 1942	İsmet Hakkı Bursavi	Cemal Yener	19
49-50	Tem.-Ağu. 1942	Beyaz Ay (Şiir)	Paula Verlaine	17
49-50	Tem.-Ağu. 1942	Sonbahar Şarkı	Paula Verlaine	18
49-50	Tem.-Ağu. 1942	Perestiş (Şiir)	Suat Salih Arsal	24
49-50	Tem.-Ağu. 1942	Geceler (Şiir)	Suat Salih Arsal	25

49-50	Tem.-Ağu. 1942	Küçük Aristodem (Şiir)	Suat Salih Arsal	26
49-50	Tem.-Ağu. 1942	Tablolar Arasında (Şiir)	Suat Salih Arsal	27
49-50	Tem.-Ağu. 1942	Çelebi Mehmet (Şiir)	Emin Ülgener	28
49-50	Tem.-Ağu. 1942	Yoklama (Şiir)	Emin Ülgener	29
49-50	Tem.-Ağu. 1942	Rabbin Ölülere Nur (Şiir)	Emin Ülgener	30
49-50	Tem.-Ağu. 1942	Çocuk ve Ağaç (Şiir)	Emin Ülgener	31
49-50	Tem.-Ağu. 1942	Masala Benzeseydi Ömür (Şiir)	İsmet Bozdağ	32
49-50	Tem.-Ağu. 1942	Dua (Şiir)	Faruk Taşkıran	33
49-50	Tem.-Ağu. 1942	Hüseyin Avni Paşa	Necip Aksop	34
49-50	Tem.-Ağu. 1942	Felsefenin Menşei ve Yayılış Tarihi	Rıza Çavdarlı	36
49-50	Tem.-Ağu. 1942	Altın Ece	İsmail Tekbacak	40
49-50	Tem.-Ağu. 1942	Bu Günkü Bursa Suları	İhsan Uzer	44
49-50	Tem.-Ağu. 1942	Korgeneral Kurt Cebenin Cumhuriyet Söylevi	Kurt Cebe	52
49-50	Tem.-Ağu. 1942	Halkevi Çalışmaları	...	54
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
51-52	Eylül- 1.Teşrin 1942	Cumhuriyetimiz 19 Yaşına Basarken	T.Aycan	1
51-52	Eylül- 1.Teşrin 1942	Bir Sorguya Karşılık	Şefik İbrahim İşçil	3
51-52	Eylül- 1.Teşrin 1942	Tarih-Müze Komitesinden	H.Tüzmen	9
51-52	Eylül- 1.Teşrin 1942	Timurtaş Paşalar	Kamil Kepecioğlu	10
51-52	Eylül- 1.Teşrin 1942	Sembolizm ve Sembolist Ahmet Haşim	Suat Salih Arsal	19
51-52	Eylül- 1.Teşrin 1942	Avcılık	K.Alparslan	27
51-52	Eylül- 1.Teşrin 1942	Yirmi Yılda(Şiir)	Haşim Nezihi Okay	33
51-52	Eylül- 1.Teşrin 1942	Yirminci Yıla Girerken(Şiir)	Haşim Nezihi Okay	34
51-52	Eylül- 1.Teşrin 1942	Zaman Nokta Nokta(Şiir)	Emin Ülgener	35

51-52	Eylül- 1.Teşrin 1942	Kara Yazı(Şiir)	Emin Ülgener	36
51-52	Eylül- 1.Teşrin 1942	Çiftçi (Şiir)	Serdaroğlu	37
51-52	Eylül- 1.Teşrin 1942	Veliyüddin Paşa	Necip Aksop	38
51-52	Eylül- 1.Teşrin 1942	Bu Günkü Bursa Suları	İhsan Uzer	39
51-52	Eylül- 1.Teşrin 1942	Halkevi Haberleri	...	47
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
53-54	2.Teşrin- 1.Kanun 1942	1938-1942 2.Teşkin Saat 9.05	Mümtaz Ergin	1
53-54	2.Teşrin- 1.Kanun 1942	Atatürk'ün Ölüm Yıldönümünde yapılan Söylev	Ömer Sıtkı Erdi	3
53-54	2.Teşrin- 1.Kanun 1942	Atatürk'ün Ölüm Yıldönümünde yapılan Söylev	Nazım Yücelt	7
53-54	2.Teşrin- 1.Kanun 1942	Dördüncü Yıl (Şiir)	Yusuf Ziya Uğur	10
53-54	2.Teşrin- 1.Kanun 1942	Seçme Sözler	...	11
53-54	2.Teşrin- 1.Kanun 1942	Atatürk'ün Ölüm Yıldönümü Nedeniyle Hatibe	Naci Kurul	13
53-54	2.Teşrin- 1.Kanun 1942	Geçit Resmi Şarkısı (Şiir)	H.Nezihi Okay	15
53-54	2.Teşrin- 1.Kanun 1942	Özlü Sözler	İbni Sina	18
53-54	2.Teşrin- 1.Kanun 1942	Bir Şarkı İstiyorum (Şiir)	Hüseyin Ulaş	18
53-54	2.Teşrin- 1.Kanun 1942	Şehirde Hayat	M.Şükrü Eğilmez	19
53-54	2.Teşrin- 1.Kanun 1942	Ahmet Paşa	Necip Aksop	22
53-54	2.Teşrin- 1.Kanun 1942	Bursa Mezarları	Hikmet Turhan Dağlıoğlu	23
53-54	2.Teşrin- 1.Kanun 1942	Felsefenin Menşei ve Yayılış Tarihi	Rıza Çavdarlı	27
53-54	2.Teşrin- 1.Kanun 1942	Avcılık	Kazım Alparslan	30
53-54	2.Teşrin- 1.Kanun 1942	Sarı Hüseyin Efe (Hikaye)	C.Sıtkı Gürler	34
53-54	2.Teşrin- 1.Kanun 1942	Bu Günkü Bursa Suları	İhsan Uzer	39
53-54	2.Teşrin- 1.Kanun 1942	Halkevi Haberleri	...	47

Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
55	2.Kanun 1943	Milli Şefin Bursalılara Hitabı	Uludağ	1
55	2.Kanun 1943	Halkevlerinin Yaptığı Büyük Hizmetler	Mümtaz Ergin	2
55	2.Kanun 1943	Okcu Baba	Kamil Kepecioğlu	5
55	2.Kanun 1943	Bir Cevap	Dr.Tevfik Edebey	10
55	2.Kanun 1943	Sadii Şireziden Parçalar	...	11
55	2.Kanun 1943	Alaca Karanlıkta (Şiir)	Serdaroğlu	12
55	2.Kanun 1943	Geceler (Şiir)	Yusuf Ziya Uğur	12
55	2.Kanun 1943	Fatma Nine Konuşuyor	M.Adalan	13
55	2.Kanun 1943	Kutadgu Bilig	Ali Ulvi Elöve	17
55	2.Kanun 1943	Sivil Bandolar	M.R.Kösemişal	20
55	2.Kanun 1943	Nuri Sami ve Eserleri	Hüsnu Ortaç	24
55	2.Kanun 1943	Sait Paşa	Necip Aksop	28
55	2.Kanun 1943	Sarı Hüseyin Efe (Hikaye)	C.Sıtkı Gürler	31
55	2.Kanun 1943	Şarkı (Şiir)	Kadioğlu	37
55	2.Kanun 1943	Halkevi Haberleri	...	41
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
56-57	Şubat-Mart 1943	Halkevimiz 11 Yaşında	Mümtaz Ergin	1
56-57	Şubat-Mart 1943	Halkevleri 11 Yaşında	Haşim Nezihi Okay	4
56-57	Şubat-Mart 1943	Yalnızlık(Şiir)	Hüseyin Ulaş	5
56-57	Şubat-Mart 1943	Kutadgu Bilig	Ali Ulvi Elöve	6
56-57	Şubat-Mart 1943	Fatma Nine Konuşuyor	Malik Adalan	9
56-57	Şubat-Mart 1943	Sivil Bandolar Şeflik Okulu Meselesi	M.R.Kösemişal	11
56-57	Şubat-Mart 1943	Mecalisi Erbabı Medaris ve Şeyh Taceddin Konağı	Mümtaz Şükrü Eğilmez	15
56-57	Şubat-Mart 1943	Ahmet Vefik Paşa	Necip Aksop	17

56-57	Şubat-Mart 1943	Nevruz	Kazım Alparslan	37
56-57	Şubat-Mart 1943	Türk Gençliğinin Marşı (Şiir)	Haşım Nezihi Okay	29
56-57	Şubat-Mart 1943	Uyu Çocuğum (Şiir)	Hüseyin Ulaş	30
56-57	Şubat-Mart 1943	Kış Sporları	Evliya Çelebi	31
56-57	Şubat-Mart 1943	İmralı Adasının Tarihi Durumu	Kazım Alparslan	32
56-57	Şubat-Mart 1943	Bu Günkü Bursa Suları	İhsan Uzer	34
56-57	Şubat-Mart 1943	Halkevi Haberleri	...	38
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
58	Nis.43	23 Nisan Bayramı Yeni Bir Devrin Açılması	Mümtaz Ergin	1
58	Nis.43	Öğretmenlerimize Mektup	C.Esirgeme Kurumu	3
58	Nis.43	Bursa Kazalarında Gezi-Yollar	Hayretten Taluy	5
58	Nis.43	Kutadgu Bilig	Ali Ulvi Elöve	13
58	Nis.43	Basınç Çarpması	Şefik İbrahim İşçil	16
58	Nis.43	Cumhuriyet Gençliğine (Şiir)	Namdar Rahmi Karatay	24
58	Nis.43	Bir Halkevinin Vasıfları	Nazım Yücelt	26
58	Nis.43	Her Şeye Veda (Şiir)	Hüseyin Ulaş	29
58	Nis.43	Sivil Bandolar Şeflik Okulu Meselesi	M.R.Gazi Mihal	30
58	Nis.43	Fatma Nine Konuşuyor	Malik Adalan	32
58	Nis.43	M.Nazif Paşa	Necip Aksop	34
58	Nis.43	Sanat'kar	Kemal Özdeş	36
58	Nis.43	Bu Günkü Bursa Suları	İhsan Uzer	38
58	Nis.43	Halkevleri	...	42
58	Nis.43	Düzeltilme	...	43

Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
59	May.43	Köyümüz ve Köylümüz	Mümtaz Ergin	1
59	May.43	Köylü Kardeşlere Hitabe	Rüştü Akerman	3
59	May.43	İnönü Şehitliğinde Hitabe	Dr.Şemsettin Dora	5
59	May.43	Bursa Kazalarında Gezi-Yollar	Hayrettin Ziya Taluy	7
59	May.43	Fatma Nine Konuşuyor	Malik Adalan	13
59	May.43	Seneler (Şiir)	Emin Ülgener	17
59	May.43	Acele Kitap Neşretmek Hevesi	Yusuf Ziya Uğur	18
59	May.43	Ceylanım (Şiir)	Emin Ülgener	20
59	May.43	Ahmet Zühtü Paşa ve Hakkı Paşalar	Necip Aksop	21
59	May.43	Fecrin Şu Saatları (Şiir)	Hüseyin Ulaş	22
59	May.43	Ondokuzuncu Asırda Türkiye Tersaneleri ve Top Fabrikası	Nazım Yücelt	24
59	May.43	Halkevi Haberleri	..	27
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
60	Haz.-Ağus. 943	Lozan	Hayri Gürmen	1
60	Haz.-Ağus. 943	Montrö	Hayri Gürmen	10
60	Haz.-Ağus. 943	8 Temmuz	Turgut Karatal	34
60	Haz.-Ağus. 943	Bir Telgraf	Osman Nuri	35
60	Haz.-Ağus. 943	Bursa Kazalarında Gezi:Yollar (Bursa-Orhaneli)	Hayrettin Ziya Taluy	36
60	Haz.-Ağus. 943	Mikroplar Dünyasını İlk Gören Adam	M.Rami Karul	40
60	Haz.-Ağus. 943	1918 Setbaşı	M.Şükrü Eğilmez	45
60	Haz.-Ağus. 943	Masal (Şiir)	Emin Ülgener	48
60	Haz.-Ağus. 943	Fatma Nine Konuşuyor	Malik Adalan	49
60	Haz.-Ağus. 943	Hüseyin Rıza Paşa	Necip Aksop	53
60	Haz.-Ağus. 943	En Büyük Gün	Muzaffer Alper	54

60	Haz.-Ağus. 943	Yenişehirde Folklor: Kazada Düğün Adetleri	N.Özfiliz, M.Akyüz	56
60	Haz.-Ağus. 943	Halkeve Haberleri	...	57
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
61	Eylül-1.Teşrin 1943	Zafer Bayramı	Hayri Gürmen	1
61	Eylül-1.Teşrin 1943	Bursa Kazalarında Gezi:Yollar (Bursa-Karacabey)	Hayrettin Ziya Taluy	31
61	Eylül-1.Teşrin 1943	Cevahirülmeani	Mümtaz Şükrü Eğilmez	37
61	Eylül-1.Teşrin 1943	Fatma Nine Konuşuyor	M.Adalan	40
61	Eylül-1.Teşrin 1943	Eminem (Şiir)	Burhan İnelbağgil	42
61	Eylül-1.Teşrin 1943	Mahmut Celalettin Paşa	Necip Aksop	43
61	Eylül-1.Teşrin 1943	Halkevi Haberleri	...	46
61	Eylül-1.Teşrin 1943	Vekayii Baba Paşa Fittarihden Bir Bazı Parçalar	Nazım Yücelt	Ek
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
62	2.Teşrin- 1.Kanun 1943	Halkevimize Musiki Hareketleri	Mümtaz Ergin	1
62	2.Teşrin- 1.Kanun 1943	Frederic-François Chopin	Niran Yetmen	3
62	2.Teşrin- 1.Kanun 1943	Jean Amos Comenius	Haydar Tolun	8
62	2.Teşrin- 1.Kanun 1943	Bursanın Karakteristik Meyvelerinden ve Mühim Zirai Gelirlerinden Kestane	Kazım Alparslan	13
62	2.Teşrin- 1.Kanun 1943	18.Asırda İstanbulun Ekmeği ve Eti	Nazım Yücelt	17
62	2.Teşrin- 1.Kanun 1943	Dünkü Bursanın Tesbiti	M.Şükrü Eğilmez	19
62	2.Teşrin- 1.Kanun 1943	Fatma Nine Konuşuyor	Malik Adalan	22
62	2.Teşrin- 1.Kanun 1943	Orhaneli-Çınarcık Köyü	Mehmet Erdem	25
62	2.Teşrin- 1.Kanun 1943	Çağrı (Şiir)	Cemal Bağa	28
62	2.Teşrin- 1.Kanun 1943	Büyük Muztaripler	Niran T.Yetmen	29
62	2.Teşrin- 1.Kanun 1943	Halkevi Haberleri	...	31
62	2.Teşrin- 1.Kanun 1943	Vekayii Baba Paşa Fittarih	Nazım Yücelt	Ek

Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
63	2.Kanun-Şubat 1944	Halkevlerinin Yıldönümü Dolayısıyla	Nazım Yücelt	3
63	2.Kanun-Şubat 1944	Işıklar Lisesi	Hayri Gürmen	5
63	2.Kanun-Şubat 1944	Bursa Halkevinin Tahtakıran Sistemi Kılıç-Kalkan Cenk Oyunu Hakkında Birkaç Söz	Turgut Karatal	9
63	2.Kanun-Şubat 1944	Mendelssohn	Niran Yetmen	18
63	2.Kanun-Şubat 1944	Bursa Şairleri	Haşim Nezihi Okay	23
63	2.Kanun-Şubat 1944	Fatma Nine Konuşuyor	Malik Adalan	30
63	2.Kanun-Şubat 1944	Uçalım (Şiir)	Cemal Bağa	33
63	2.Kanun-Şubat 1944	Bursada Zaman (Şiir)	Ahmet Hamdi Tanpınar	35
63	2.Kanun-Şubat 1944	Vatan (Şiir)	Işık	37
63	2.Kanun-Şubat 1944	Rüya (Şiir)	Abdurrahman Konuk	37
63	2.Kanun-Şubat 1944	Uludağ (Şiir)	Gazali Saltık	38
63	2.Kanun-Şubat 1944	Bursa Kazalarında Gezi:Yollar (Karacabey Harası)	Hayrettin Ziya Taluy	39
63	2.Kanun-Şubat 1944	Basınç Çarpması	Şefik İbrahim İşçil	47
63	2.Kanun-Şubat 1944	Halkevimizde Musiki Hareketleri	...	55
63	2.Kanun-Şubat 1944	Vekayii Baba Fittarih	Nazım Yücelt	Ek
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
64-67	Mart-İlkteşrin 1944	Bursada Avcılık	Hayri Gürmen	1
64-67	Mart-İlkteşrin 1944	Bursa Folkloründen Bir Yaprak (İpekçilik)	Ali Rıza Yalgın	3
64-67	Mart-İlkteşrin 1944	Dil Devriminin Tamamlanması Yolda	Malik Adalan	8
64-67	Mart-İlkteşrin 1944	Bursanın İçme Suyu Durumu	Turgut Karatal	10
64-67	Mart-İlkteşrin 1944	Edebiyat Gecesi Notlarından: İlhami	Haşim Nezihi Okay	13
64-67	Mart-İlkteşrin 1944	Klasik Türk Müziği Üzerinde Avrupadaki Çalışmalarım	Halil Bedi Yönetken	23
64-67	Mart-İlkteşrin 1944	Robert Schumann	Niran Yetmen	28

64-67	Mart-İlkteşrin 1944	Fatihin Hayatından Yapraklar ve Bursa	Kamil Kepecioğlu	36
64-67	Mart-İlkteşrin 1944	Münir Ahmet Paşa	Necip Aksop	40
64-67	Mart-İlkteşrin 1944	Fatma Nine Konuşuyor	Malik Adalan	44
64-67	Mart-İlkteşrin 1944	İktibas Sayfası : Bursada Akşam (Şiir)	Ömer Bedrettin Uşaklı	48
64-67	Mart-İlkteşrin 1944	Dosta ve Düşmana (Şiir)	Muhittin Baha Pars	49
64-67	Mart-İlkteşrin 1944	Günahkar Adam (Şiir)	Abdurrahman Konuk	50
64-67	Mart-İlkteşrin 1944	Hayal (Şiir)	Emin Ülgener	50
64-67	Mart-İlkteşrin 1944	Halk Edebiyatı Sayfası	Uludağ	51
64-67	Mart-İlkteşrin 1944	Koşma(Şiir)	Dumanoğlu	52
64-67	Mart-İlkteşrin 1944	Tanır İdim Yunus Gibi(Şiir)	Cemal Bağa	53
64-67	Mart-İlkteşrin 1944	Koşma(Şiir)	Sururi	54
64-67	Mart-İlkteşrin 1944	Hocam 8 (Şiir)	Huzuri	54
64-67	Mart-İlkteşrin 1944	Gençlik Sayfası: Bursa(Şiir)	İlhan Geçer	57
64-67	Mart-İlkteşrin 1944	Vurulan Ceylan(Şiir)	Halide Düzdağ	58
64-67	Mart-İlkteşrin 1944	Çegirgede Gün Doğuşu	Bedia Kızılay	59
64-67	Mart-İlkteşrin 1944	Çiçekler Konuşuyor	Halide Düzdağ	61
64-67	Mart-İlkteşrin 1944	İş Pedagojisi	Uludağ	64
64-67	Mart-İlkteşrin 1944	Halkevi Haberleri	...	65
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
68- 69-70	Kas- Ara,Ock- Şub, Mrt-Nis.1945	Tarihte Bursa	Nazım Yücelt	1
68- 69-70	Kas- Ara,Ock- Şub, Mrt-Nis.1945	Bursa Köy Adlarının Tarihi Menşei	Kazım Alparslan	5
68- 69-70	Kas- Ara,Ock- Şub, Mrt-Nis.1945	Köy Odaları	Zeki Akpınar	10

68-69-70	Kas- Ara,Ock-Şub, Mrt-Nis.1945	Misi Köyü	...	13
68-69-70	Kas- Ara,Ock-Şub, Mrt-Nis.1945	Yurt Gezisinden Dönen Gençlerin Gördükleri	Fahri Kınav	14
68-69-70	Kas- Ara,Ock-Şub, Mrt-Nis.1945	Dil Devriminin Tamamlanması Yolunda	M.Adalan	17
68-69-70	Kas- Ara,Ock-Şub, Mrt-Nis.1945	Bursada Akşam (Şiir)	H.Fahri Ozansoy	19
68-69-70	Kas- Ara,Ock-Şub, Mrt-Nis.1945	Şüphe (Şiir)	İbrahim Dekak	20
68-69-70	Kas- Ara,Ock-Şub, Mrt-Nis.1945	Burda (Şiir)	Gazali Saltık	21
68-69-70	Kas- Ara,Ock-Şub, Mrt-Nis.1945	Gidiş (Şiir)	Hamdi Işıklı	21
68-69-70	Kas- Ara,Ock-Şub, Mrt-Nis.1945	Sular(Şiir)	Zeki Akpınar	22
68-69-70	Kas- Ara,Ock-Şub, Mrt-Nis.1945	Halk Şairi İlhamiden: Koşmalar	İlhami	23
68-69-70	Kas- Ara,Ock-Şub, Mrt-Nis.1945	Ankaralı Aşık Ömer'e Sesleniş (Şiir)	Dumanoğlu	25
68-69-70	Kas- Ara,Ock-Şub, Mrt-Nis.1945	Küçük Bir Tablo (Şiir)	Halide Düzdağ	26
68-69-70	Kas- Ara,Ock-Şub, Mrt-Nis.1945	Genç Tayyareciye	M.Alp Atamalaca	27
68-69-70	Kas- Ara,Ock-Şub, Mrt-Nis.1945	Iztırap Yolcusu	Halide Düzdağ	29
68-69-70	Kas- Ara,Ock-Şub, Mrt-Nis.1945	Edirne Şiirleri	Hüseyin Ulaş	30
68-69-70	Kas- Ara,Ock-Şub, Mrt-Nis.1945	Halkevi Haberleri	...	32

Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
71	Mayıs-Haziran 1945	Kahraman Şükrü Çavuş Kimdir	Bedia Kızılay	1
71	Mayıs-Haziran 1945	Gorlu Fahrettin Mubarek Şah ve Eserleri	Zeki Akpınar	4
71	Mayıs-Haziran 1945	Tarihi Hazineslerimiz	Cemal Yener	5
71	Mayıs-Haziran 1945	Fatma Nine Konuşuyor	Malik Adalan	7
71	Mayıs-Haziran 1945	Hatıralar (Şiir)	İlhan Geçer	12
71	Mayıs-Haziran 1945	Boğaziçi (Şiir)	İlhan Geçer	12
71	Mayıs-Haziran 1945	Kıyılar, Akşam ve Biz (Şiir)	Haşim Nezihi Okay	13
71	Mayıs-Haziran 1945	Adımlar (Şiir)	S.Ülkü	13
71	Mayıs-Haziran 1945	İlhamiden Koşmalar (Şiir)	...	14
71	Mayıs-Haziran 1945	Güzel Sanatlarda Kadın Vücudu	Esat Bilenoğlu	15
71	Mayıs-Haziran 1945	Uludağ Akşamları (Şiir)	Şüküfe Nihal Başar	18
71	Mayıs-Haziran 1945	Türk Şiir Sanatında Beş Şahsiyet	Suat Mesut	19
71	Mayıs-Haziran 1945	Bahar Serenadı (Şiir)	İsmail Gerçeksöz	25
71	Mayıs-Haziran 1945	Her Gelişimde (Şiir)	İsmail Gerçeksöz	26
71	Mayıs-Haziran 1945	Anneme Mektup (Şiir)	Fevzi Akgören	26
71	Mayıs-Haziran 1945	Bursa, Bir Bahar Sabahında (Şiir)	Halide Düzdağ	27
71	Mayıs-Haziran 1945	Atatürk'e (Şiir)	Hayrettin Doyuran	28
71	Mayıs-Haziran 1945	Yolumuzdaki Engeller	Sabiha Gönençer	29
71	Mayıs-Haziran 1945	Halkevi Çalışmaları	...	31
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
72-73	Tem-Ags, Eyl- Ekim 1945	Harmankaya Nerededir?	Mahmut Ragıp	1
72-73	Tem-Ags, Eyl- Ekim 1945	Bursalı Şairler: Lamii Çelebi	Gazali Saltık	5
72-73	Tem-Ags, Eyl- Ekim 1945	Mudanya ve Arnavut Köyü	Bedia Kızılay	9

72-73	Tem-Ags, Eyl- Ekim 1945	Üç Koşma (Şiir)	İlhami	12
72-73	Tem-Ags, Eyl- Ekim 1945	Bursalı Beş Genç Şair	Suat Mesut	14
72-73	Tem-Ags, Eyl- Ekim 1945	Acaba (Şiir)	Celal Sılay	14
72-73	Tem-Ags, Eyl- Ekim 1945	Seni Zamansız Yaşamak (Şiir)	İsmet Bozdağ	15
72-73	Tem-Ags, Eyl- Ekim 1945	Ağlamak Arzusu (Şiir)	Emin Ülgener	16
72-73	Tem-Ags, Eyl- Ekim 1945	Tasviri Hal (Şiir)	Faruk Taşkıran	17
72-73	Tem-Ags, Eyl- Ekim 1945	Ayna (Şiir)	Orhon Murat Arıburnu	18
72-73	Tem-Ags, Eyl- Ekim 1945	Peyzaj (Şiir)	Orhon Murat Arıburnu	18
72-73	Tem-Ags, Eyl- Ekim 1945	Uludağ (Şiir)	Halit Fahri Ozansoy	19
72-73	Tem-Ags, Eyl- Ekim 1945	Hiç	Mehmet Erdem	20
72-73	Tem-Ags, Eyl- Ekim 1945	Muhayyel Sevgiliye	S.R.Tagor Çv.Suat Mesut	21
72-73	Tem-Ags, Eyl- Ekim 1945	Yurt Koruyucularına (Şiir)	Bedia Kızılay	22
72-73	Tem-Ags, Eyl- Ekim 1945	Yolum (Şiir)	Lütfü Şelesen	22
72-73	Tem-Ags, Eyl- Ekim 1945	Bu Şehirden Portreler: Gülsüm Nine (Şiir)	İsmail Gerçeksöz	23
72-73	Tem-Ags, Eyl- Ekim 1945	Bu Şehirden Portreler: Musa Dayı (Şiir)	İsmail Gerçeksöz	23
72-73	Tem-Ags, Eyl- Ekim 1945	Bahardan İlhamlar (Şiir)	İlhan Geçer	24
72-73	Tem-Ags, Eyl- Ekim 1945	Hatıran (Şiir)	Basri İmece	25
72-73	Tem-Ags, Eyl- Ekim 1945	Üç Kitap ve Birkaç Not	Faruk Taşkıran	26
72-73	Tem-Ags, Eyl- Ekim 1945	Bir Lugat Kitabı Hakkında	Haşim Nezihi Okay	29
72-73	Tem-Ags, Eyl- Ekim 1945	Köy Tetkikleri: İrfaniye Köyü	Hüsnu Ortaç	31
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
74	Kas-Ara. 1945	Orhangazi Köylerinde Düğün	M.Enver Beşe	1
74	Kas-Ara. 1945	Şehrengizin Yazılmasındaki Sebep	Gazali Saltık	4
74	Kas-Ara. 1945	İkinci Beyazıt'ın Karılarının Bursadaki Acılı Hayatları	K.Kepecioğlu	6

74	Kas-Ara. 1945	Utunulan Gelenekler: Dedeler	Zeki Akpınar	9
74	Kas-Ara. 1945	Bursa Köylerinden: Mürseller	Turgut Karatal	13
74	Kas-Ara. 1945	İstemem (Şiir)	Bedia Kızılay	14
74	Kas-Ara. 1945	Bursa (Şiir)	Tahsin Sayfunışık	15
74	Kas-Ara. 1945	Tahayyül En Büyük Saadetmiş (Şiir)	Suat Mesut	16
74	Kas-Ara. 1945	Bu Şehirden Portreler: Diyarı Gurbet (Şiir)	İsmail Gerçeksöz	17
74	Kas-Ara. 1945	Bu Şehirden Portreler:Mektup (Şiir)	İsmail Gerçeksöz	17
74	Kas-Ara. 1945	Bu Şehirden Portreler:Sen (Şiir)	İlhan Geçer	18
74	Kas-Ara. 1945	İlhami'den Koşmalar (Şiir)	İlhami	19
74	Kas-Ara. 1945	Canım Dünya	İsmail Gerçeksöz	21
74	Kas-Ara. 1945	Köy Tetkikleri: İrfaniye Köyü	Hüsnu Ortaç	23
74	Kas-Ara. 1945	Köy Adlarının Tarihi Menşeleri	Kazım Alparslan	26
74	Kas-Ara. 1945	Hamamlarımız	Turgut Karatal	31
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
75	Ocak-Şubat 1946	Halkevlerimiz 14 Yaşında	Mümtaz Ergin	1
75	Ocak-Şubat 1946	Bir İniş ve Bir Çıkış	Abdurrahman Konuk	3
75	Ocak-Şubat 1946	Bursa Kadifeleri	Cemal Yener	5
75	Ocak-Şubat 1946	Şehrengiz-i Bursa	Gazali Saltık	7
75	Ocak-Şubat 1946	Asırlar Arasında Musiki	M.R.Gazimihal	10
75	Ocak-Şubat 1946	Harmancık-Harmankaya I	Mehmet Erdem	14
75	Ocak-Şubat 1946	Üç Nesil	Abdurrahman Konuk	17
75	Ocak-Şubat 1946	Meslek Ahlakını, Hakiki Meslek Teşkilatı Getirir	İsmail Ziya Bersis	19
75	Ocak-Şubat 1946	Bursanın Bayındırlığını Arttırırken	Turgut Karatal	22
75	Ocak-Şubat 1946	Bursa Yollarının Tarihçesi	Saffet Şarlı	24

75	Ocak-Şubat 1946	Ülkümüzün Evi	Muzaffer Alper	26
75	Ocak-Şubat 1946	Kocataş	Bedia Kızılay	28
75	Ocak-Şubat 1946	Özlediğim Şehir (Şiir)	İlhan Geçer	30
75	Ocak-Şubat 1946	Bursa (Şiir)	M.N.Akıncıoğlu	31
75	Ocak-Şubat 1946	Bursada Duyuşlar (Şiir)	V.Suat Vural	33
75	Ocak-Şubat 1946	Kalenderi (Şiir)	Necdet Atılğan	34
75	Ocak-Şubat 1946	Koşma (Şiir)	Necdet Atılğan	34
75	Ocak-Şubat 1946	Koşma (Şiir)	Necdet Atılğan	35
75	Ocak-Şubat 1946	1)Koşma	Huzuri	35
75	Ocak-Şubat 1946	2)Koşma	Huzuri	36
75	Ocak-Şubat 1946	3)Koşma	Huzuri	36
75	Ocak-Şubat 1946	Koşma (Şiir)	F.Lütfi Yelesen	37
75	Ocak-Şubat 1946	Bursa Köylerinden Notlar:Soğukpınar	Turgut Karatal	38
75	Ocak-Şubat 1946	"Vazgeçemediğim" Münasebetile	Suat Mesut	39
75	Ocak-Şubat 1946	Bursa Köylerinde Halkodaları		43
75	Ocak-Şubat 1946	Bursanın Kültür ve Sanat Hayatında Mutlu Bir Hafta	Hüsnü Ortaç	44
75	Ocak-Şubat 1946	Sessiz ve Verimli Çalışan İnsan Tiplerinden Bir Örnek	Hayri Gürmen	46
75	Ocak-Şubat 1946	Spor Sayfası		48
75	Ocak-Şubat 1946	Kestel Köyü	Hüsnü Ortaç	49
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
76	Mart-Nisan 1946	Harmankaya Nerededir II: Mihalgazi Nahiyesinden Derlemeler-1	Mahmut R. Gazimihal	1
76	Mart-Nisan 1946	Toprak Bayramı Nevruz	Kazım Alparslan	6
76	Mart-Nisan 1946	Hastahane Konusu Etrafında Bir Konuşma	Zehra Budunç	12

76	Mart-Nisan 1946	Yeni Şiirde Tesir	İsmail Gerçeksöz	14
76	Mart-Nisan 1946	Fatih'in Hocalarından Molla İyas ve Bursadaki Mezarı	Kazım Baykal	16
76	Mart-Nisan 1946	Hamitler Köyü	Hüsni Ortaç	18
76	Mart-Nisan 1946	Annelik ve Saadetin Çocukta Rolü	Bedia Kızılay	25
76	Mart-Nisan 1946	Gittiler(Şiir)	İsmail Gerçeksöz	28
76	Mart-Nisan 1946	Tren(Şiir)	İlhan Geçer	29
76	Mart-Nisan 1946	Bursa Hakkında Yapılan Etüdlere	Kazım Baykal	30
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
77	Mayıs-Haziran 1946	Harmankaya Nerededir III: Katibe, Türbe ve Rivayetler	M.R.Gazimihal	1
77	Mayıs-Haziran 1946	İsabey (Esebey) Köyü	Hüsni Ortaç	8
77	Mayıs-Haziran 1946	Cem'in 18 Günlük Saltanatı	Cem S.Bodaz	20
77	Mayıs-Haziran 1946	Köy Adlarının Tarihi Menşeleri	Kazım Alparslan	23
77	Mayıs-Haziran 1946	Veda (Şiir)	İsmail Gerçeksöz	28
77	Mayıs-Haziran 1946	Bursa Bibliyografyası: Bursa Tarihi İçin Kaynaklardan	Kazım Baykal	29
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
78	Tem-Ağus 1944	Kadın	Radiye Turanlı	1
78	Tem-Ağus 1945	Harmancık ve Mihaloğulları	M.R.Gazimihal	9
78	Tem-Ağus 1946	926 Doğumlular Askere Giderken	Bedia Kızılay	14
78	Tem-Ağus 1946	Sanat Hareketleri (Piyano Konseri)	Hüsni Ortaç	16
78	Tem-Ağus 1946	Yeni Şiire Dair	İlhan Geçer	20
78	Tem-Ağus 1946	Bahar (Şiir)	İlhan Geçer	22
78	Tem-Ağus 1946	Gecede Hatıralar (Şiir)	İsmail Gerçeksöz	23
78	Tem-Ağus 1946	Bursa İçin (Şiir)	Suat Mesut	24
78	Tem-Ağus 1946	Bursa Bibliyografyası: Bursa Tarihi İçin Kaynaklardan Gülzarı Suleha ve Vefiyatı Urefa	Kazım Baykal	25

Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
79	Eylül-Ekim 1946	Bugünkü Bayram(Dil Bayramının 14.Yılı)	M.Adalan	1
79	Eylül-Ekim 1946	Harmancık ve Mihaloğulları	Mahmut R. Gazimihal	4
79	Eylül-Ekim 1946	Şerengiz-i Bursa	Gazali Saltık	11
79	Eylül-Ekim 1946	Köy Adlarının Tarihi Menşeleri	Kazım Alparslan	17
79	Eylül-Ekim 1946	Bursaya Doğru (Destan)	Faruk Taşkıran	21
79	Eylül-Ekim 1946	Bibliyografya: Bursa Hakkında Yapılan Etüdler	K.Baykal	25
79	Eylül-Ekim 1946	Kitap V Yadigar-ı Şemsi	K.Baykal	32
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
80	Kasım-Aralık 1946	Atam İçin (Ölüm Yıl Dönümü)	Bedia Kızılay	1
80	Kasım-Aralık 1946	Atama(Şiir)	Bedia Kızılay	4
80	Kasım-Aralık 1946	Ne Mutlu Sana Atam	M.Adalan	5
80	Kasım-Aralık 1946	"Nilüfer Çayı" nı Tetkik	Gazali Saltık	7
80	Kasım-Aralık 1946	Bursalı Müellifler ve Şairler: Bursalı Tahir Bey	Necip Aksop	10
80	Kasım-Aralık 1946	Geçit Bekçisi (Hikaye)	İsmail Gerçeksöz	14
80	Kasım-Aralık 1946	Çankırı Akşamları (Şiir)	Burhan Cahit Çelikyay	17
80	Kasım-Aralık 1946	Bursaya Sesleniş (Şiir)	Basri Karakuş	18
80	Kasım-Aralık 1946	Ev Kadını (Şiir)	Ferit Ragıp	19
80	Kasım-Aralık 1946	Bibliyografya	Necip Aksop	20
80	Kasım-Aralık 1946	Bursa Esnafları Onaltıncı Yüzyılda	Neşet Köseoğlu	
80	Kasım-Aralık 1946	Bursa Hakkında Yapılan Etüdler: Yadigar-ı Şems	K.Baykal	25
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
81	Ocak-Şubat 1947	Halkevi Başkanlığına	Muhtar Şevket İsca	1
81	Ocak-Şubat 1947	Bursa Adının Kökü	Gazali Saltık	3

81	Ocak-Şubat 1947	Bursa Hakkında Etüdler	Kazım Baykal	5
81	Ocak-Şubat 1947	Bursa Bir Tarih Şehri Midir?	Şahin Özgür	12
81	Ocak-Şubat 1947	Ondördüncü Asırda Bursada Bir Av Eğlencesi	Raknettin Akbulut	16
81	Ocak-Şubat 1947	Bursa Ticaret Lisesi (Şiir)	Fevzi Sarımuratoğlu	19
81	Ocak-Şubat 1947	Dolubabada Akşam (Şiir)	İ.Albayrak	20
81	Ocak-Şubat 1947	Rumeli Mihaloğulları ve Harmankaya	Mahmut R. Gazimihal	21
81	Ocak-Şubat 1947	Çalgıcı (Âmâ İhsan)ın Ölümü Dolayısıyla	Bedia Kızılay	27
81	Ocak-Şubat 1947	Kese (Şiir)	Mustafa Aşan	30
81	Ocak-Şubat 1947	Her Vakit (Şiir)	İ.Albayrak	31
81	Ocak-Şubat 1947	Gurbette (Şiir)	Murat Ötgen	32
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
82	Mart-Nisan 1947	Ulu Cami Ortasında Niçin Şadırvan Yapılmış?	Gazali Saltık	1
82	Mart-Nisan 1947	Sultlan Yıldırım Beyazıt'ın İçkiye Tövbe Etmesi	Ruknettin Akbulut	2
82	Mart-Nisan 1947	Yüz Yaşında Fidyekızıklı Halil Onbaşı İle Bir Konuşma	Hüsnu Ortaç	4
82	Mart-Nisan 1947	Onaltıncı Asrın En Muhteşem Düğünü	Ruknettin Akbulut	8
82	Mart-Nisan 1947	Gavur Dağı (Şiir)	Mustafa Aşan	10
82	Mart-Nisan 1947	Durvardaki Portre (Şiir)	İsmail Gerçeksöz	11
82	Mart-Nisan 1947	Koşma(Şiir)	İlhami Yanar	12
82	Mart-Nisan 1947	Düşünce (Şiir)	Kemal Ersu	13
82	Mart-Nisan 1947	Molla Lütfinin Şairliği	Ruknettin Akbulut	14
82	Mart-Nisan 1947	Kadının Harptesesi Rolü ve Mevkii	...	18
82	Mart-Nisan 1947	Şair Babür	Ruknettin Akbulut	22
82	Mart-Nisan 1947	Bibliyografya: Bursa Hakkında Yapılan Etüdler	Kazım Baykal	29
82	Mart-Nisan 1947	Bursa Şehri veya Tarihi Anıtları Rehberi	Kazım Baykal	31

Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
83	Mayıs-Haziran 1947	Bursa'da İlk Yapılan Köprü ve Garip Bir Olay	Gazali Saltık	1
83	Mayıs-Haziran 1947	Ankara Mektubu	Samim Evrensel	4
83	Mayıs-Haziran 1947	Bursa'ya Bağlı Olan Köy Adlarının Kökenleri	Kazım Alparslan	9
83	Mayıs-Haziran 1947	Bursa Cami ve Anıtları Nasıl İncelenmeli	Murat Alp Atamalaca	12
83	Mayıs-Haziran 1947	1854 (1271) Zelzelesi ve Tahribatı	Kazım Baykal	17
83	Mayıs-Haziran 1947	Yeşil Bursa'ya (Şiir)	Mustafa Aşan	20
83	Mayıs-Haziran 1947	İkinci Yas (Şiir)	Mustafa Aşan	21
83	Mayıs-Haziran 1947	Kaç Yanacaksın(Şiir)	Mustafa Aşan	22
83	Mayıs-Haziran 1947	Gurbettin Mektup(Şiir)	Mustafa Aşan	23
83	Mayıs-Haziran 1947	Bibliyografya:Bursa Hakkında Yapılan Etütler	Kazım Baykal	25
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
84	Tem-Ağust 1947	Irgandı Köprüsü	Kazım Baykal	1
84	Tem-Ağust 1947	Osman Gazinin Oğlu Orhan'a Öğütleri (Şiir)	Gazali Saltık	3
84	Tem-Ağust 1947	Ebûl Âlâ El'Maariri	R.Akbulut	7
84	Tem-Ağust 1947	Bursa Tarihi Hakkında	Necip Aksop	10
84	Tem-Ağust 1947	Ebussuud Ahmet Efendi	R.Akbulut	12
84	Tem-Ağust 1947	Cici Baba (Hikaye)	Ali Rıdvan Bülbül	15
84	Tem-Ağust 1947	Konuşma (Şiir)	Kemal Ersu	17
84	Tem-Ağust 1947	Solan Ümit (Şiir)	Ali Rıdvan Bülbül	18
84	Tem-Ağust 1947	Hatırat	...	19
84	Tem-Ağust 1947	Nilüfer	Rafet Alp	22
84	Tem-Ağust 1947	İznik Nasıl Alınmıştır?	A.Türkan	24
84	Tem-Ağust 1947	Bibliyografya:Bursa Hakkında Yapılan Etütler	Kazım Baykal	26

Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
86	Kasım-Aralık 1947	Halkevlerini Kendimize Değil Kendimizi Halkevlerine Uydurmalıyız	M.Adalan	1
86	Kasım-Aralık 1947	Ulu Caminin Dış Yüzü Tezyinatı	K.Baykal	5
86	Kasım-Aralık 1947	Venüs	Haydar Tolun	8
86	Kasım-Aralık 1947	O Gece Odama Giren Rüzgar (Şiir)	İsmail Gerçeksöz	9
86	Kasım-Aralık 1947	Beddua (Şiir)	Faruk Taşkıran	11
86	Kasım-Aralık 1947	Aşk (Şiir)	O.Şevket Dünşen	12
86	Kasım-Aralık 1947	Üçotuz Para (Şiir)	Ayhan Hünalp	13
86	Kasım-Aralık 1947	Kenarın Dilberi (Şiir)	İlhan Geçer	14
86	Kasım-Aralık 1947	Yar'e Deyişler (Şiir)	İlhan Geçer	15
86	Kasım-Aralık 1947	Deniz Hasreti (Şiir)	İhsan Geçer	16
86	Kasım-Aralık 1947	Eski Kitapları Tanıyalım: Münşiatı Aziziye Fiasarı Osmaniye	R.Akbulut	17
86	Kasım-Aralık 1947	Bibliyografya:Bursa Tarihi Hakkında Yapılan Etütler	Kazım Baykal	21
86	Kasım-Aralık 1947	Şehrengiz'i Bursa (Lamii Çelebi)	Gazali Saltık	26
86	Kasım-Aralık 1947	Kıt'alar (Şiir)	Gazali Saltık	30
86	Kasım-Aralık 1947	Para (Şiir)	Gazali Saltık	31
86	Kasım-Aralık 1947	Zaman (Şiir)	Nuri Külhancı	32
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
87	Ocak-Şubat 1948	Halkevlerinin Açılışının 16.Yıl Münasebetile Halkeve Başkanının Söylevi	Fazıl Erman	1
87	Ocak-Şubat 1948	Halkevi Gençleriyiz (Şiir)	N.Atılğan	4
87	Ocak-Şubat 1948	Halk Dershaneleri ve Kurslar	Murat Atamalaca	5
87	Ocak-Şubat 1948	Halkevi	M.Adalan	9
87	Ocak-Şubat 1948	Halkevlerinin Kültür Sahasında Oynadığı Rol Büyüktür	Ruknettin Akbulut	11

87	Ocak-Şubat 1948	Beni Tanı (Şiir)	Gazali Saltık	13
87	Ocak-Şubat 1948	Ümit (Şiir)	İsmail Gerçeksöz	15
87	Ocak-Şubat 1948	Mudanya (Şiir)	Bedia Kızılay	16
87	Ocak-Şubat 1948	San'at Tarihinde 16.Yüzyılın Önemi	H.Kocabaş	17
87	Ocak-Şubat 1948	Bursanın Zaptı Meselesi	Ruknettin Akbulut	20
87	Ocak-Şubat 1948	Bursa'nın Eski Çeşmeleri	M. Atamalaca	22
87	Ocak-Şubat 1948	Nedim ve Lale	R.A.	27
87	Ocak-Şubat 1948	Türk Gençlerinin Amerikada Açmış Oldukları Resim Sergisi (Bursa Kız Öğr. Ok. Öğr.)	...	30
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
88	Mart-Nisan 1948	Cemal Nadir İçin	...	1
88	Mart-Nisan 1948	Cemal Nadir Karikatür Mesleğinin Bir Kutbu Olan Cemal Nadir'i Kaybettik	Ramiz Gökçe	2
88	Mart-Nisan 1948	Ölüm Yıldönümü Münasebetile Cemal Nadir Güler ve Sanatı	Faruk Taşkıran	6
88	Mart-Nisan 1948	Cemal Nadir'siz Geçen Bir Yılın Sonunda	E.N.Gökşen	13
88	Mart-Nisan 1948	Arkadaşlarının Kalemile İle :Cemal Nadir	Abidin Daver- B.Felek	14
88	Mart-Nisan 1948	Cemal Nadir'in Hayatından Birkaç Sayfa	Musa Ataş	17
88	Mart-Nisan 1948	Büyük Sanatkar	İhsan Çizakça	19
88	Mart-Nisan 1948	Türk San'at Dünyası Büyük Bir Boşluk İçindedir.	Şahin Özgür	20
88	Mart-Nisan 1948	Cemal Nadir Müzesi	Osman Nebi	27
88	Mart-Nisan 1948	Değerli Sanatçı Cemal Nadir	Saffettin Pınar	28
88	Mart-Nisan 1948	Mezar Taşına (Şiir)	Yusuf Mardin	30
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
89	Mayıs-Haziran 1948	Halkevlerinde Hasbihal	Dr.Suat Mesut Özbudak	1
89	Mayıs-Haziran 1948	Küçük Ağrıya Nasıl Çıktık	Sait Gürsoy	3

89	Mayıs-Haziran 1948	Haymana Beygiri (Şiir)	Ayhan Hünalp	9
89	Mayıs-Haziran 1948	Süleymaniye Karşısında (Şiir)	Mustafa Salkaya	10
89	Mayıs-Haziran 1948	Bir Başka Türlü Yaşamak Seni (Şiir)	Suat Mesut	11
89	Mayıs-Haziran 1948	Bir Varmış Bir Yokmuş (Şiir)	Türkan Akbulut	12
89	Mayıs-Haziran 1948	Zaman'a (Şiir)	İlhami Yanar	14
89	Mayıs-Haziran 1948	İthaf (Şiir)	Vahit Giray	15
89	Mayıs-Haziran 1948	Zalim (Şiir)	Halil Erdenk	16
89	Mayıs-Haziran 1948	Panayırırcılar	Ayhan Hünalp	17
89	Mayıs-Haziran 1948	Kadrini Bilemedik (Şiir)	İsmail Gerçeksöz	18
89	Mayıs-Haziran 1948	Ziya Gökalp	Gültekin Seren	19
89	Mayıs-Haziran 1948	Eski Eserlerden İktibaslar	Ruknettin Akbulut	24
89	Mayıs-Haziran 1948	Horoz Dövüşü (Hikaye)	R.Akbulut	27
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
90	Tem-Ağustos 1948	Hürriyet Fikri	Malik Adalan	1
90	Tem-Ağustos 1948	Bir San'atkar Tanıdım	Hüseyin Kocabaş	8
90	Tem-Ağustos 1948	Fırtınada "Fantezi"	S.Esler	11
90	Tem-Ağustos 1948	Engine Daldım (Şiir)	Bedia Kızılay	15
90	Tem-Ağustos 1948	Bursa ve Haşim İşcan	Necip Aksop	16
90	Tem-Ağustos 1948	Birkaç Satırda (Şiir)	Suat Mesut	20
90	Tem-Ağustos 1948	Bahar Üzüntüsü (Şiir)	İsmail Gerçeksöz	22
90	Tem-Ağustos 1948	Vatan Marşı (Şiir)	H.Fehmi Süerdem	23
90	Tem-Ağustos 1948	Kervan (Şiir)	Ayhan Hünalp	24
90	Tem-Ağustos 1948	Son Dilek (Şiir)	M.Kurtaran	25
90	Tem-Ağustos 1948	Bibliyografya:Bursa Hakkında Yapılan Etütler	K.Baykal	26

90	Tem-Ağustos 1948	Geceler (Şiir)	Vahit Giray	32
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
91	Eylül-Ekim 1948	Dil Bayramı	Dr.Arif Sözen	1
91	Eylül-Ekim 1948	Dil Bayramı Kimin Hakkıdır	Malik Adalan	6
91	Eylül-Ekim 1948	Gurbette Bülbül (Şiir)	Belkıs Tarman	10
91	Eylül-Ekim 1948	Dil Davamız ve Bir Tarihi Örnek	Ruknettin Akbulut	11
91	Eylül-Ekim 1948	Hürriyet Fikri	Malik Adalan	14
91	Eylül-Ekim 1948	Bir Yayla Kızına (Şiir)	Abdullah Gelgeç	20
91	Eylül-Ekim 1948	Türk Erinin Eli	Sait Gürsoy	21
91	Eylül-Ekim 1948	Güreşçilerimize Destan(Şiir)	Hasan Fehmi Süerdem	23
91	Eylül-Ekim 1948	Spor Marşı(Şiir)	Hasan Fehmi Süerdem	24
91	Eylül-Ekim 1948	Yayla Kızı(Şiir)	Ali Baytok	25
91	Eylül-Ekim 1948	Bursa'yı Görüş(Şiir)	Nevzat Ulucan	26
91	Eylül-Ekim 1948	İkimiz(Şiir)	T.Cemil Karacaoğlu	27
91	Eylül-Ekim 1948	Yıldırım İçin(Şiir)	Gazali Saltık	28
91	Eylül-Ekim 1948	Sultan Mahmut II nin Levhası Bursaya Nasıl Gelmiş	K.Baykal	29
91	Eylül-Ekim 1948	Bursa Kütüğü	...	Ek
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
92	Kasım-Aralık 1948	Halkevleri Vazifelerini Yapıyor	Ruknettin Akbulut	1
92	Kasım-Aralık 1948	Küçük Çamlıca'da Üstad Selim Sırrı Tarcan'la Nasıl Tanıştım?	Bedia Kızılay	4
92	Kasım-Aralık 1948	Tanburî "Dürri" yi Dinlerken	C.Akbulut	8
92	Kasım-Aralık 1948	Millet ve Gençlik	Memduh Akkaya	9
92	Kasım-Aralık 1948	Atanın Arkasından (Şiir)	Mazhar Kurtaran	11
92	Kasım-Aralık 1948	İstanbul (Şiir)	Hasan Fehmi Süerdem	12
92	Kasım-Aralık 1948	Benim Aşkım (Şiir)	Türkan Göray	13

92	Kasım-Aralık 1948	Oğluma (Şiir)	Gazali Saltık	14
92	Kasım-Aralık 1948	Cumhuriyetin 25.Yıl Dönümü (Şiir)	Şerif Çamlıbel	16
92	Kasım-Aralık 1948	Bursa Çevresi Tarihine Dair	Çeviren:B.Osman Okyar	18
92	Kasım-Aralık 1948	Ali Suavi Vak'ası Üzerine Verilmiş Olan Fetva	Hüseyin Kocabaş	26
92	Kasım-Aralık 1948	Bibliyografya: Bursa Hakkında Yapılan Etütler	K.Baykal	31
92	Kasım-Aralık 1948	Bayrak-Sancak Marşı	Hasan Fehmi Süerdem	32
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
93	Ocak-Şubat 1949	Halkevlerinin Yıldönümü Münasebetiyle Bursa Halkevi Başkanının Nutku	Dr.Arif Sözen	1
93	Ocak-Şubat 1949	Geçmişte Bursada Düğün Adetleri	Nazım Yücelt	4
93	Ocak-Şubat 1949	Bursalı Genç Şairleri Tanıtıyoruz:İsmail Gerçeksöz, Rizeli Ali	R.Akbulut	12
93	Ocak-Şubat 1949	Yalnız Adam (Hikaye)	Ercüment Uçarı	14
93	Ocak-Şubat 1949	Okullarda Reportajlar:Orman Okulunda	Kılıçaslan	17
93	Ocak-Şubat 1949	(Özlem)den Yapraklar Aradım (Şiir)	Niran T.Yetmen	19
93	Ocak-Şubat 1949	Sevkiyat Koşuşu(Şiir)	İsmail Gerçeksöz	19
93	Ocak-Şubat 1949	Kumrular (Şiir)	H.S. Terzibaşoğlu	20
93	Ocak-Şubat 1949	Anneme (Şiir)	Bedia Kızılay	20
93	Ocak-Şubat 1949	Ölmeyen Selim Türküsü	Orhon Murat Arıburnu	21
93	Ocak-Şubat 1949	Modern Musikimiz ve Kahramanları	Y.Baykal	22
93	Ocak-Şubat 1949	Bursa İçin	B.Kemal Çağlar	25
93	Ocak-Şubat 1949	Bursa Kütüğü	...	33
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
94	Mart-Nisan 1949	Halkevleri ve İnkılabımız	Derviş S.Taşman	1
94	Mart-Nisan 1949	Orman Dile Geldi	Faruk Üsküdari	2

94	Mart-Nisan 1949	Bir İşgal Akşamı (Şiir)	Faruk Taşkıran	5
94	Mart-Nisan 1949	Yıldırım Mahallesi ve Anıtlar	Ruknettin Akbulut	6
94	Mart-Nisan 1949	Sinan Baş Mimar Olduktan Sonra	Şahin Özgür	9
94	Mart-Nisan 1949	Meşe (Şiir)	M.Salkaya	15
94	Mart-Nisan 1949	Hasbıhal (Şiir)	Abdullah Gelgeç	16
94	Mart-Nisan 1949	Şaşılacak Şey (Şiir)	Abdullah Gelgeç	16
94	Mart-Nisan 1949	Çanakkale Zaferinin Yıldönümü	R.Akbulut	17
94	Mart-Nisan 1949	Vakayi-i Baba Paşa Hakkında	Nazım Yücelt	20
94	Mart-Nisan 1949	Muradiye (Şiir)	İsmail Gerçeksöz	24
94	Mart-Nisan 1949	Konuşan Gözler (Şiir)	Bedia Kızılay	25
94	Mart-Nisan 1949	Yaylada Akşam (Şiir)	Abdullah Gelgeç	25
94	Mart-Nisan 1949	İstemem (Şiir)	Neşecan Cansever	26
94	Mart-Nisan 1949	Değişme (Şiir)	Kemalettin Koç	26
94	Mart-Nisan 1949	Bibliyografya: Bursa Hakkında Yapılan Etütler	Kazım Baykal	27
94	Mart-Nisan 1949	İngilizce Ata Sözlüri ve Vecizeler	Çv: Mahmut Gülbahar	30
94	Mart-Nisan 1949	Bursa Kütüğü	...	33
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
95	Mayıs-Haziran 1949	Körpe Şiirleri	Sadık Şendil	1
95	Mayıs-Haziran 1949	Hatırlayış (Şiir)	Abdullah Gelgeç	3
95	Mayıs-Haziran 1949	İsim Veremediğim Şiir (Şiir)	Abdullah Gelgeç	3
95	Mayıs-Haziran 1949	Semada Döğüş (Şiir)	İlter Akat	4
95	Mayıs-Haziran 1949	Musiki Seven Bir Padişah	Ruknettin Akbulut	5
95	Mayıs-Haziran 1949	İstanbulda Üç Sergi	Şahin Özgür	9
95	Mayıs-Haziran 1949	Bursa Halkevimizin 1949 Yılı Çalışmaları	...	12

95	Mayıs-Haziran 1949	Kim Demiş (Şiir)	Aşık Figani	16
95	Mayıs-Haziran 1949	Gazel-i Gönül (Şiir)	Aşık Figani	16
95	Mayıs-Haziran 1949	Türk İnkılabı	Mehmet Başalan	17
95	Mayıs-Haziran 1949	Türk İnkılabı	Afife Emiroğlu	21
95	Mayıs-Haziran 1949	Vatan Marşı (Şiir)	Hasan Fehmi Süerdem	23
95	Mayıs-Haziran 1949	Sessiz Gecelerimden Biri (Şiir)	İsmail Gerçeksöz	24
95	Mayıs-Haziran 1949	Halkevi Çalışmaları	...	27
95	Mayıs-Haziran 1949	İstanbul'un Türkler Tarafından Zaptının 496.cı Yılına Girdik	R.Akbulut	28
95	Mayıs-Haziran 1949	Şunu Da (Şiir)	Halim Güzelson	31
95	Mayıs-Haziran 1949	Çocuğum (Şiir)	Faruk Taşkiran	64
95	Mayıs-Haziran 1949	Bursa Kütüğü	...	65
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
96	Tem-Ağustos 1949	Bursa ve Güzel Sanatlar	Arif Sözen	1
96	Tem-Ağustos 1949	30 Ağustos Zafer Bayramı ve Baş Komutanlık Muharebesi	R.Akbulut	3
96	Tem-Ağustos 1949	Dağcılar Marşı (şiir)	Şerif Çamlıbel	5
96	Tem-Ağustos 1949	Geçmişten Fıkralar	Toplayan: R.A.	6
96	Tem-Ağustos 1949	Son Yolculuk (Şiir)	Yılmaz Akkılıç	7
96	Tem-Ağustos 1949	Bayrak Destanı (Şiir)	Hüseyin Güven	8
96	Tem-Ağustos 1949	Lozan Nasıl Kazanıldı	Hayri Gürmen	9
96	Tem-Ağustos 1949	Ahmet Çelebinin Ölümü	...	17
96	Tem-Ağustos 1949	İngilizce Ata Sözlüğü ve Vecizeler	Mehmet Gülbahar	18
96	Tem-Ağustos 1949	Diş Ağrısı (Hikaye)	Nevzat Kızılcın	25
96	Tem-Ağustos 1949	Bibliyografya: Bursa Hakkında Yapılan Etütler	K.Baykal	28
96	Tem-Ağustos 1949	Bursa Kütüğü	...	33

Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
97	Eylül-Ekim 1949	Üzüm Bayramı Münasebetile Halkevi Başkanımızın Söylevi	...	I
97	Eylül-Ekim 1949	Üzüm Bayramından İntibalar	Kazım Baykal	IV
97	Eylül-Ekim 1949	Türkün Ana Dilini Benimsemeyen Yurtdaşlara	Şefik İbrahim İşçil	VIII
97	Eylül-Ekim 1949	Nazlı Bursanın Bugün Yasından Kurtuluşununun 27. Yıldır	Kılıçaslan	1
97	Eylül-Ekim 1949	Preveze Zaferinin 411.Yıldönümü		
97	Eylül-Ekim 1949	Silah Tutan Elin Dileği (Şiir)	Zeki Akdağ	8
97	Eylül-Ekim 1949	Bursa Müzesinde Bulunan Bir Kitabe-1	İsmet Ebcioğlu	9
97	Eylül-Ekim 1949	Ben Bir Casustum (Hikaye)	Nakleden: İlhan Tütüncüler	13
97	Eylül-Ekim 1949	Kültür	Malik Adalan	17
97	Eylül-Ekim 1949	Türk Milli Destanı Oğuzlama	...	20
97	Eylül-Ekim 1949	Sonbaharı Özleyiş(Şiir)	Bedia Kızılay	21
97	Eylül-Ekim 1949	Bir Zamanlar(Şiir)	Nuri Borazan	21
97	Eylül-Ekim 1949	Sıkıntı(Şiir)	Cihan Alpergun	22
97	Eylül-Ekim 1949	Geçmişten Fıkralar	R.A.	23
97	Eylül-Ekim 1949	12 Eylül (Şiir)	Lami Güray	23
97	Eylül-Ekim 1949	İlk Son Baharında Duyduklarım (Şiir)	Ekrem Karay	24
97	Eylül-Ekim 1949	Yeşil Bursa (Şiir)	Cemal Oğuz Öcal	25
97	Eylül-Ekim 1949	Deli (Hikaye)	Nevzat Kızılcın	28
97	Eylül-Ekim 1949	İngilizce Ata Sözlüri ve Vecizeler	Mehmet Gülbahar	31
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
98-99	Kas-Ara, Oca- Şub.	Halkevlerinin 18.Yıl Dönümü Münasebetile Halkevi Başkanımızın Söylevi	Dr.(Dt.) Fahir Komman	1
98-99	Kas-Ara, Oca- Şub.	Yıldönümleri Vesilesile Halkevleri Hakkında	Mümtaz Ergin	5

98-99	Kas-Ara, Oca-Şub.	Halkevi (Şiir)	İsmail Gerçeksöz	7
98-99	Kas-Ara, Oca-Şub.	Gelir (Şiir)	Abdullah Gelgeç	8
98-99	Kas-Ara, Oca-Şub.	Sır	Nejat İpekel	9
98-99	Kas-Ara, Oca-Şub.	Halkevleri	Malik Adalan	12
98-99	Kas-Ara, Oca-Şub.	Çanakkale Göklerinde Bir Parça Bulut (Şiir)	İsmail Gerçeksöz	14
98-99	Kas-Ara, Oca-Şub.	Büyük Bestekar Şevki Bey	Yılmaz Emiroğlu	16
98-99	Kas-Ara, Oca-Şub.	Ziya Gökalp'ın Dilciliği ve Dil Devrimimiz	Malik Adalan	17
98-99	Kas-Ara, Oca-Şub.	Fırtına (Şiir)	Bedia Kızılay	25
98-99	Kas-Ara, Oca-Şub.	İngilizce Güzel Sözler	Mehmet Gülbahar	26
98-99	Kas-Ara, Oca-Şub.	Yarıda Kalmış Şiir (Şiir)	Mehmet Zeki Akdağ	28
98-99	Kas-Ara, Oca-Şub.	Bu Gece (Şiir)	Haluk Tekmen	29
98-99	Kas-Ara, Oca-Şub.	Efendiliği Kaldırmayın Osman Efendi	Ruknettin Akbulut	31
98-99	Kas-Ara, Oca-Şub.	Bursa Kütüğü	...	33
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
100-1	Mart-Nisan 1950	Yeni Seriyeye Başlarken	Uludağ	1
100-1	Mart-Nisan 1950	Gelenekçi Sanat ve Gerçek Sanatçı	Muzaffer Gürses	3
100-1	Mart-Nisan 1950	Şaşkınlık(Şiir)	Kemal Özkan	5
100-1	Mart-Nisan 1950	Bugünkü Dünya Meseleleri Karşısında Edebiyatımız ve Şiirlerimiz	Haşim Nezihi Okay	6
100-1	Mart-Nisan 1950	Miss Betty'e Mektuplar(Şiir)	İsmail Gerçeksöz	7
100-1	Mart-Nisan 1950	UNESCO	Suat Mesut Özbudak	8
100-1	Mart-Nisan 1950	Bursalı Üç Karikatürist ve Karikatür Sanatımız	Faruk Taşkıran	10
100-1	Mart-Nisan 1950	Cemal Nadir'de Halk Sevgisi ve Ona Dair Bazı Hatıralarım	Selma Emiroğlu	13
100-1	Mart-Nisan 1950	Seyahatname (Şiir)	Suat Mesut	17
100-1	Mart-Nisan 1950	Şahit (Hikaye)	Sadrettin Çanka	20

100-1	Mart-Nisan 1950	Sıpa (Şiir)	Faruk Taşkıran	23
100-1	Mart-Nisan 1950	"Bizim Köy" Etrafında	...	24
100-1	Mart-Nisan 1950	Kendimi Dinlerken (Şiir)	Cemil İrşadi	27
100-1	Mart-Nisan 1950	UNESCO Genel Direktörünün Mesajıİnsanın Emniyeti	Selahattin Odabaş	28
100-1	Mart-Nisan 1950	Halkevinde Ayın Olayları	...	29
Sayı	Tarihi	Yazı Adı	Yazarı	Sayfa
101-2	Mayıs-Haziran 1950	Düşünce ve Düşünce Tarihi	Uludağ	1
101-2	Mayıs-Haziran 1950	Halkevleri Niçin Yaşmalıdır	Neşati Üster	4
101-2	Mayıs-Haziran 1950	Yeni Adam	Haşim Nezihi Okay	6
101-2	Mayıs-Haziran 1950	Yeni Şiire Dair	Muzaffer Gürses	7
101-2	Mayıs-Haziran 1950	Anne(Şiir)	Emin Ülgener	9
101-2	Mayıs-Haziran 1950	Karalamaca(Şiir)	İlhami Soysal	10
101-2	Mayıs-Haziran 1950	Sizik Harabelerinde Hüzün (Şiir)	Kemal Özkan	11
101-2	Mayıs-Haziran 1950	Köy Eğitimi	Selahattin Odabaş	13
101-2	Mayıs-Haziran 1950	Bursa'nın Destanından (Şiir)	İsmail Gerçeksöz	14
101-2	Mayıs-Haziran 1950	Mekanik Sanatların Önemi	S.Odabaş	18
101-2	Mayıs-Haziran 1950	Toprak Ana ve Dağlarca	Muzaffer Gürses	19
100-2	Mayıs-Haziran 1950	Kuka(Hikaye)	Işık Kesim	23
100-2	Mayıs-Haziran 1950	Akşam Düşüncesi (Şiir)	M.Yılmaz Akkılıç	25
100-2	Mayıs-Haziran 1950	"Bizim Köy" Etrafında	...	26
100-2	Mayıs-Haziran 1950	Gece Yarısı Şiirleri	Necdet Sözer	28
101-2	Mayıs-Haziran 1950	Kimbilir? (Şiir)	Sabri N.	30
101-2	Mayıs-Haziran 1950	Halkevinde		31
100-2	Mayıs-Haziran 1950	Kimbilir? (Şiir)	Sabri N.	30

EKLER

EK I- DERGİ KAPAĞI ÖRNEKLERİ

EK II- RESİMLER

EK III- CEMAL NADİR GÜLER KARİKATÜRLERİ

EK II - DERGİ KAPAĞI
ÖRNEKLERİ
Bursa
Halkevi Dergisi

TÜRKÜN

İÇİNDEKİLER

1 — Hâdiseler karşısında	Tahsin Uygur
2 — Türklerde spor	Kâmil Kepecioglu
3 — Bursa suları (Miyahiye)	
4 — On altıncı asırda genel hayat
ve zabıta vak'aları	} Nazım Yücelt
5 — Avrupa Türk inkılâbını nasıl görüyor	Enver Ziya Karal
6 — Kâtibi	N. R. Karatay
7 — Dil bayramı	H. Turhan Dağlıoğlu
8 — Âbideler	M. Turgut Koyunluoğlu
9 — Alman Edebiyatında Türk tesirleri	Haydar Tolun
10 — Tabii ipek, dünyadaki yeri ve biz	Dr. Tahir Yetmen
11 — On altıncı asırda İstanbulda
gayri müslimler	} Nazım Yücelt
12 — Resimde mizah ve mizahın
tarihî değeri	} Cemal Nadir, Güler
13 — Bursa kalesi hakkında tarihî tetkikler	Mimar İ. Özbey
14 — Balabancık kalesi	Dr. Tefik Edibey
15 — Mudanya müharekesi	Bahadır Alkım
16 — Divanı — Lügatüt — Türk	Ali Ulvi Elöve
17 — Şer'i mahkeme sicilleri	
18 — (Prens Esterhazi) nin arşivlerinden
çıkarılmış bazı yazılar	}

Sayı 8

Üç ayda bir çıkar

Türkün dergisi

ARTIK

TÜRK-ün kâğıdına basılıyor

*Eskiden Buğdayı bile
dışardan alırdık*

Şimdi "Dergimiz," bile

İzmit

Fabrikasının Kâğıdına basılıyor.

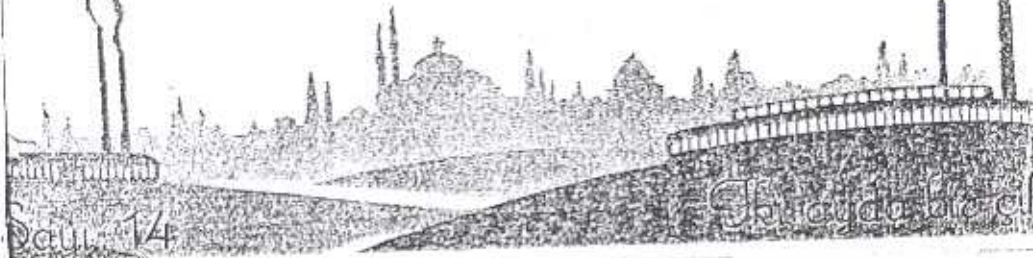
ULUDAĞ

Bursa Halkı - Dergi

İÇİNDEKİLER:

Kahramanlık edebiyatı	Orhan Şaik Gökyaz
Tuyuğ - Rubai' etrafında	A. Elöve
Evliya Çelebi'de Bursa	*
On dokuzuncu asırda İstanbul	N. Yücelt
Kâtibi	N. R. Karatay
Evliya Çelebinin Hayatı	Leman Canatay
Rüzgârın elinden	M. S. Sütüven
George Romney	M. Rami Karul
Dede Korkut Hikâyelerinden	Orhan Şaik Gökyay
Baldır zade	Zeki Pınar

ULUDAĞ

Bursa İktisadi Dergisi

112

Sayı : 19

ULUDAĞ

Bursa İbalkivi Dergisi

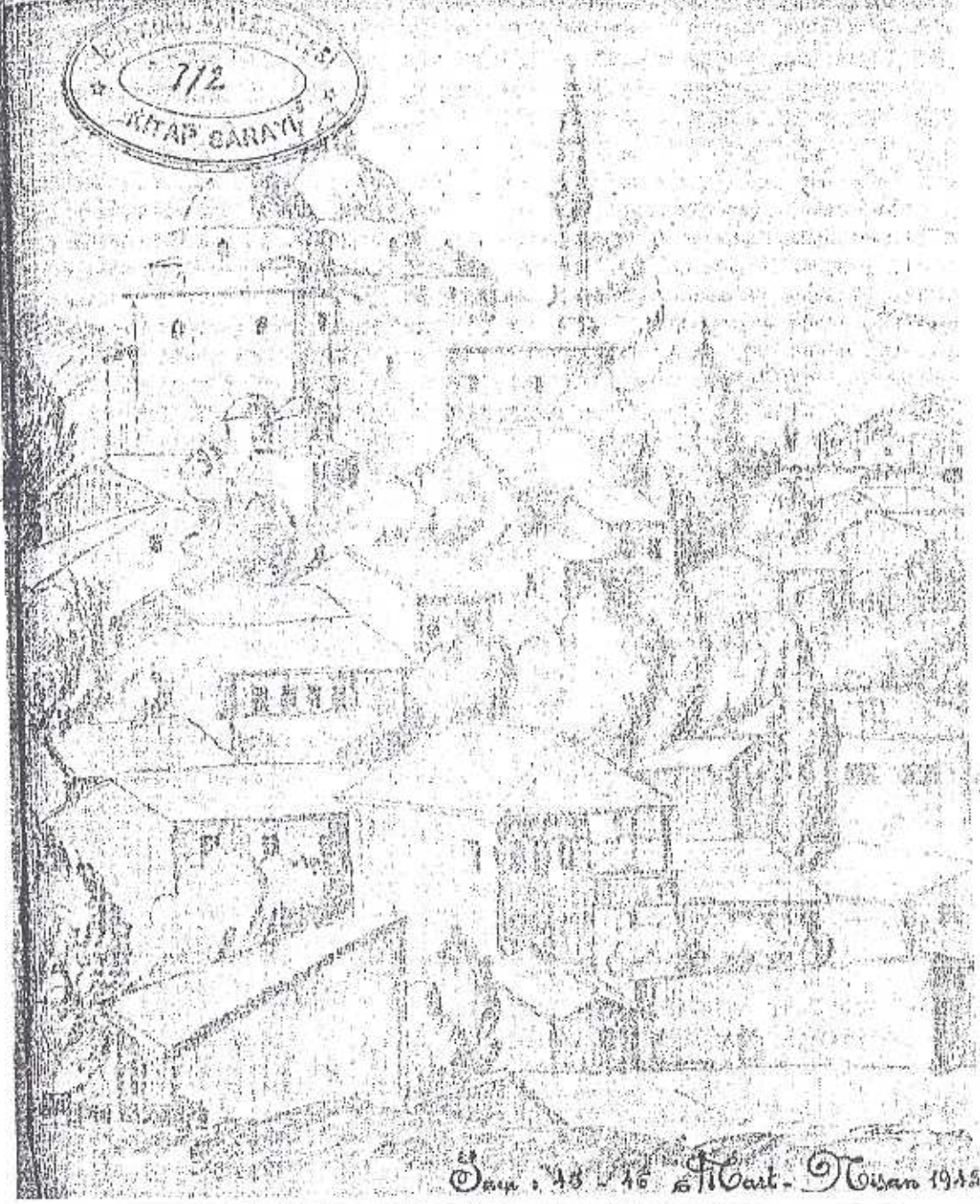

Day 52

Hamit Bey

ULUDAĞ

Bursa İhalkeri Dergisi

Şeyh: 43 / 46 N. Kart - Nisan 1948

ULUDAĞ

Bursa İbalkeri Dergi

Muhtar Şevket	ISCA
Gozâli	SALTIK
Kâzım	BAYKAL
Şahin	ÖZGÜR
Ruknettin	AKBULUT
Fevzi	SARIMURATOĞLU
İ.	ALBAYRAK
Mahmut R.	GAZİMİHÂL
Bedia	KIZILAY
Mustafa	AŞAN
İ.	ALBAYRAK
Murat	ÖTGEN

Sayı : 81
Ocak - Şube
1947

ULUDAĞ

Bursa Halkı Dergi

Cemâl Nadir Güler sayısı

Sene : 1948

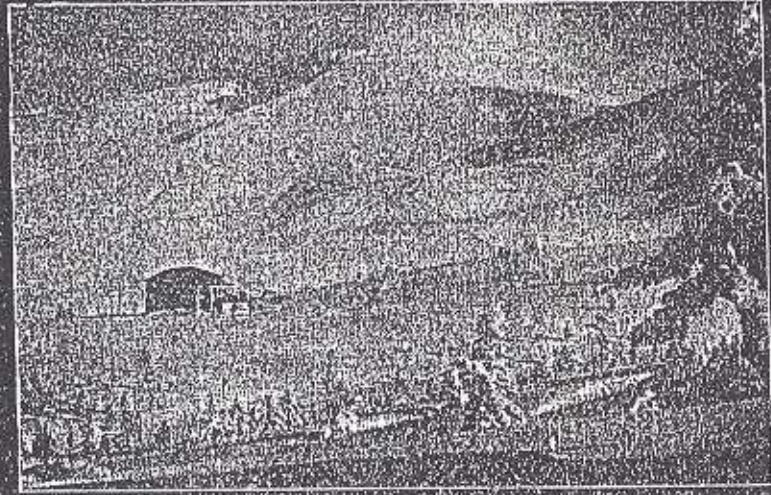
Mart — Nisan

Sayı : 88

ULUDAĞ

Bursa Halkevi Dergisi

3/2

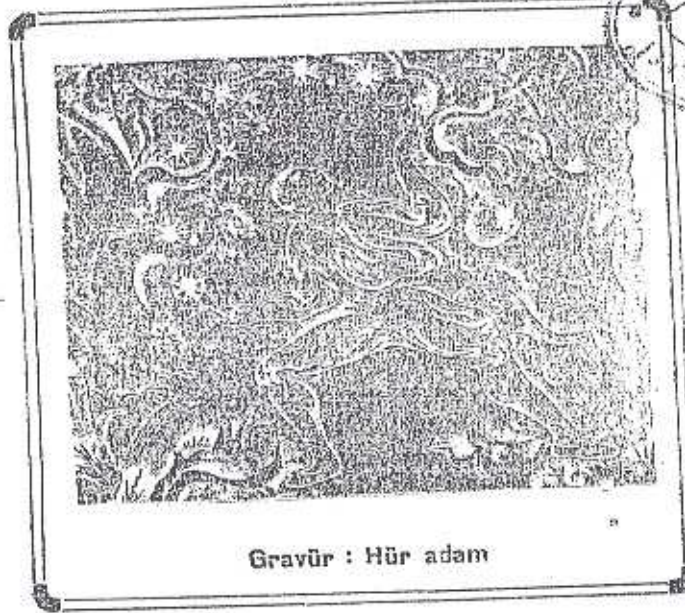
Bursada Uludağdan bir görünüş ve bir minik kayakeri

S a v i : 92

Kasım - Aralık

S e n e : 1948

BURSA HALKEVİ DERGİSİ

Gravür : Hür adam

İÇİNDEKİLER

Halkevlerin yıldönümü münasebetiyle
Bursa Halkevi başkanının nutku
Bursada Düğün adettleri
Bursalı genç şairleri tanıtıyoruz
Yalnız adam
Okullardan röportajlar
Ölmeyen Selim Türksü
Özlemden yapraklar
Sevkiyat koğuşu
Anneme
Kumrular
Modern musikimiz ve kahramanları
Bursa için

Dr. Arif Sözen
Nâzım Yücelt
R. Akbulut
E. Uçart
Kültcaslan
O. Murat Arıburna
Niran T. Yetmen
İsmail Gerçeksöz
Bedia Kızılay
H. S. Terzibaşoğlu
Y. Baykal
B. Kemâl Çağlar

2249

S a y ı : 93

Ocak - Şubat

S o n e : 1949

ULUDAĞ

Bursa Halkı Dergisi

Büyük Dahî ve 30 Ağustos Zaferinin
Eşsiz Komutanı
Kemâl Atatürk

Sayı: 96

Temmuz-Ağustos

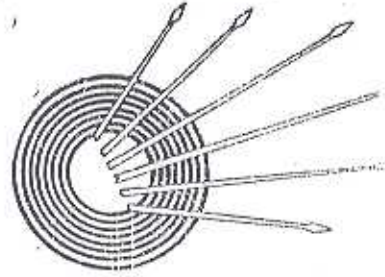
Senesi: 1949

DERGİMİZ:

YALNIZ

HALKEVİNDE

SATILIR.

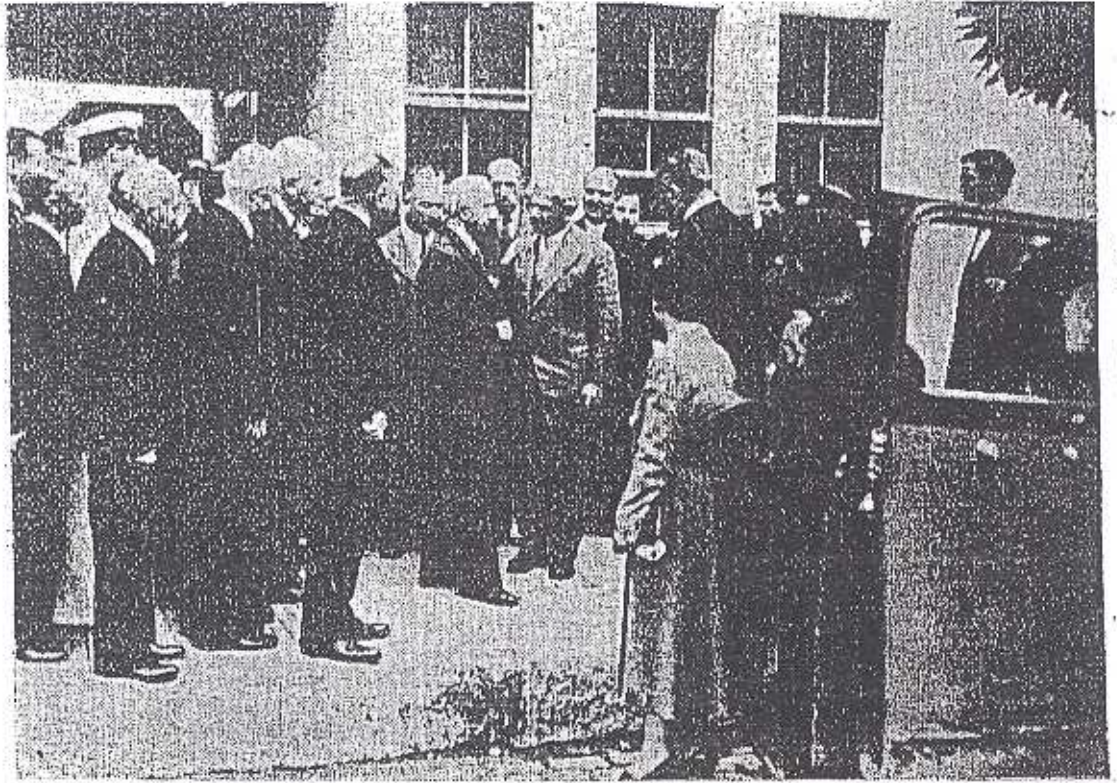

15 Kuruştur.
Bursa YENİ Basımevi

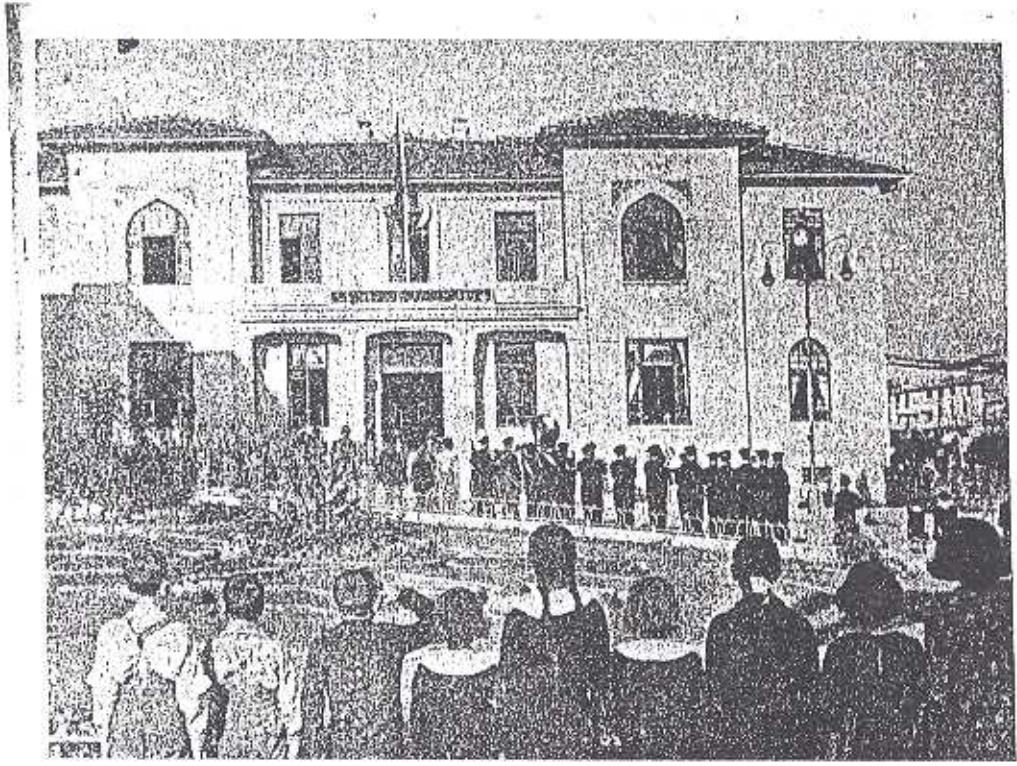
EK III - RESİMLER

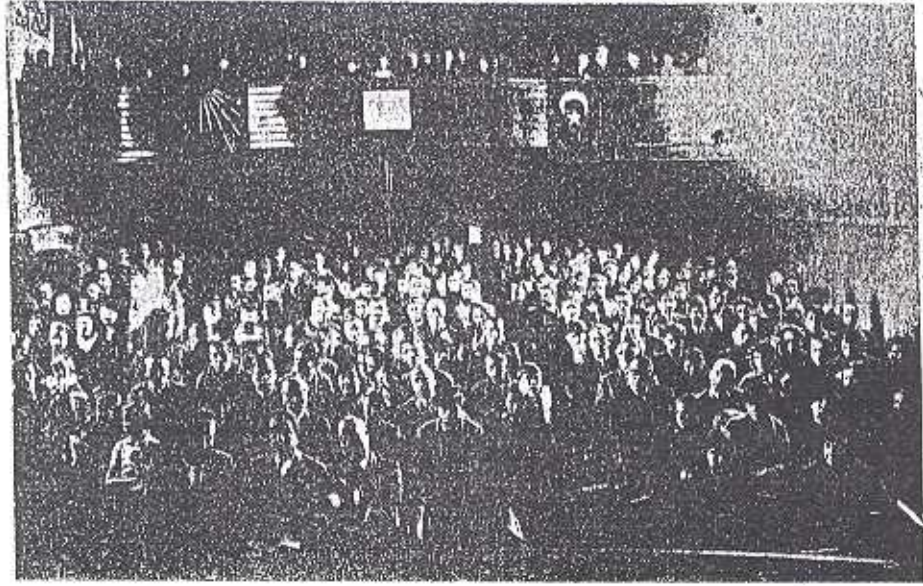
1 - Şubat - 1938 tarihinde
Ebedî Şef Atatürk'ün Bursamızı son ziyaretleri hatırası

5 - 9 - 1941 tarihinde
Millî Şefimizin Bursamızı son Ziyaretleri hatırası

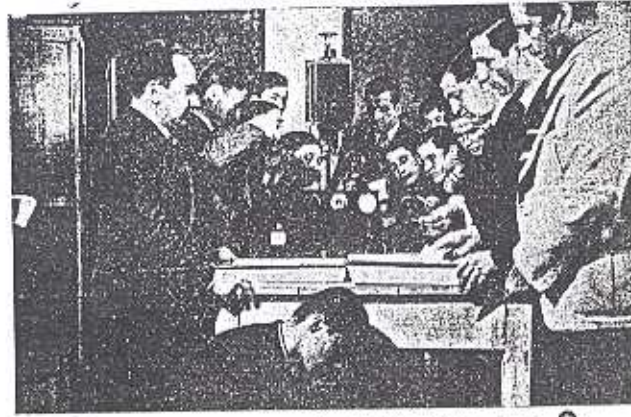
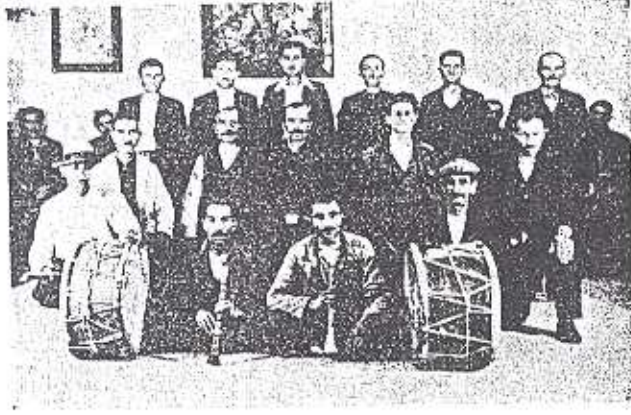

Bayrağa saygı töreni

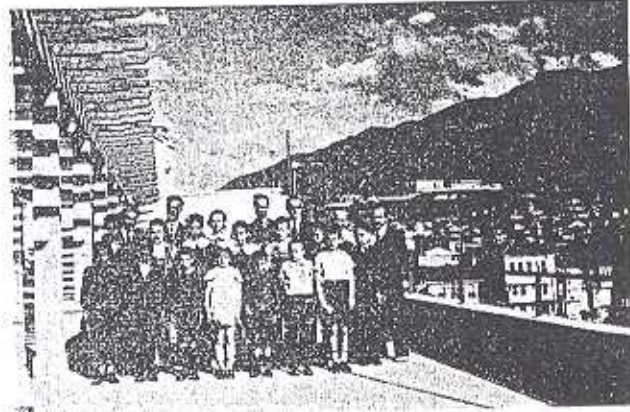
Halkevi Halkla beraber

Bir 19 Mayıs
intibai

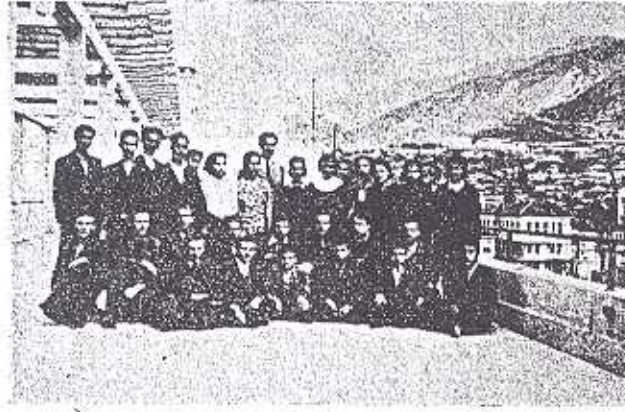
Fotoğraf atö-
yesinde kurs
talebeleri
faaliyet halinde

Evimizin açtığı
çocuk resimleri
sergisine iştirak
eden küçükler-
[den bir grup

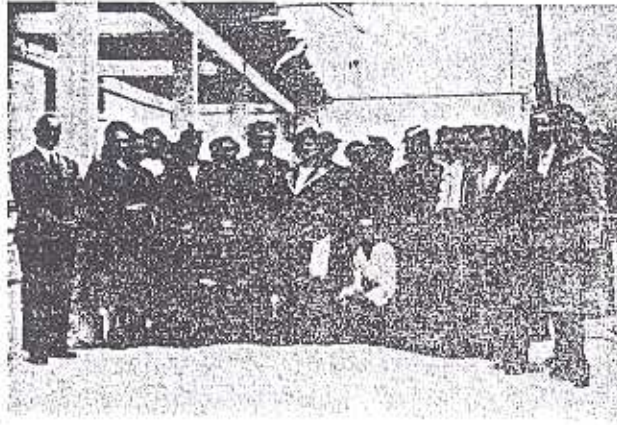

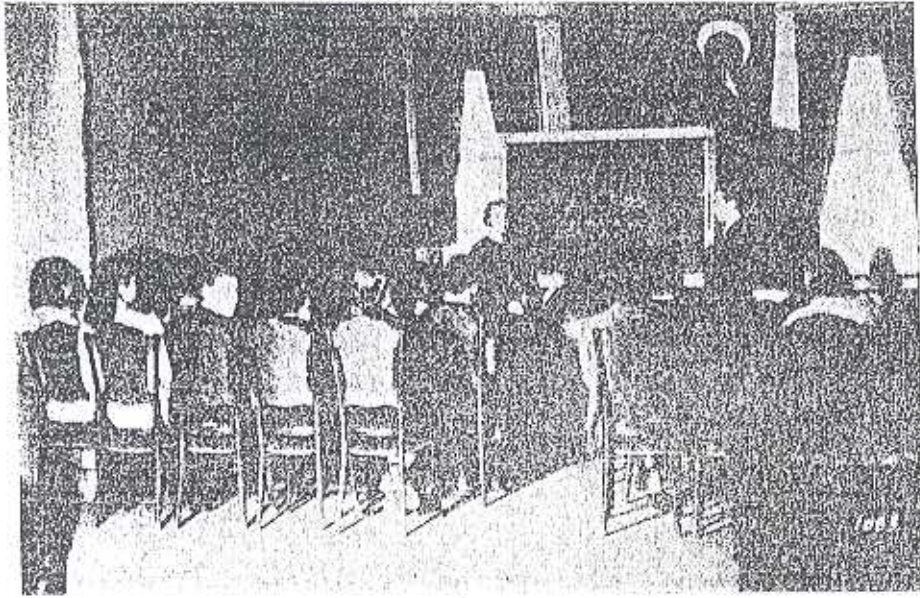
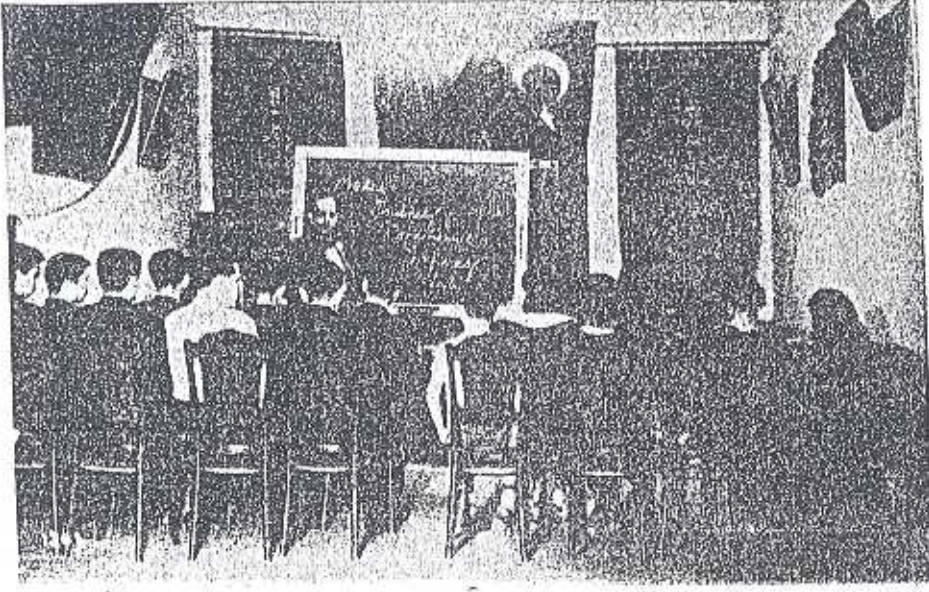
Şehir doktor-
larının 2 inci
Tıbbi toplantısı

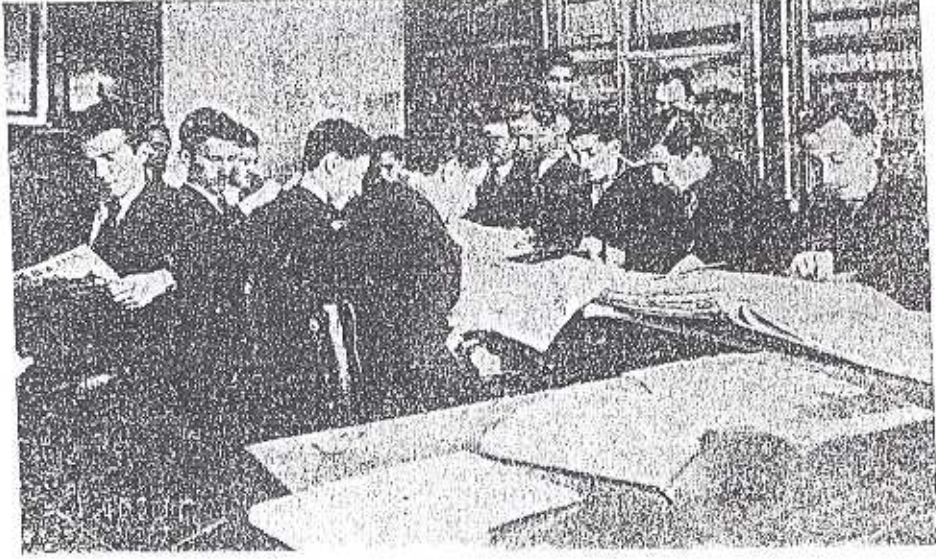
Almanca kursu
talebeleri Ho-
calarile birlikte

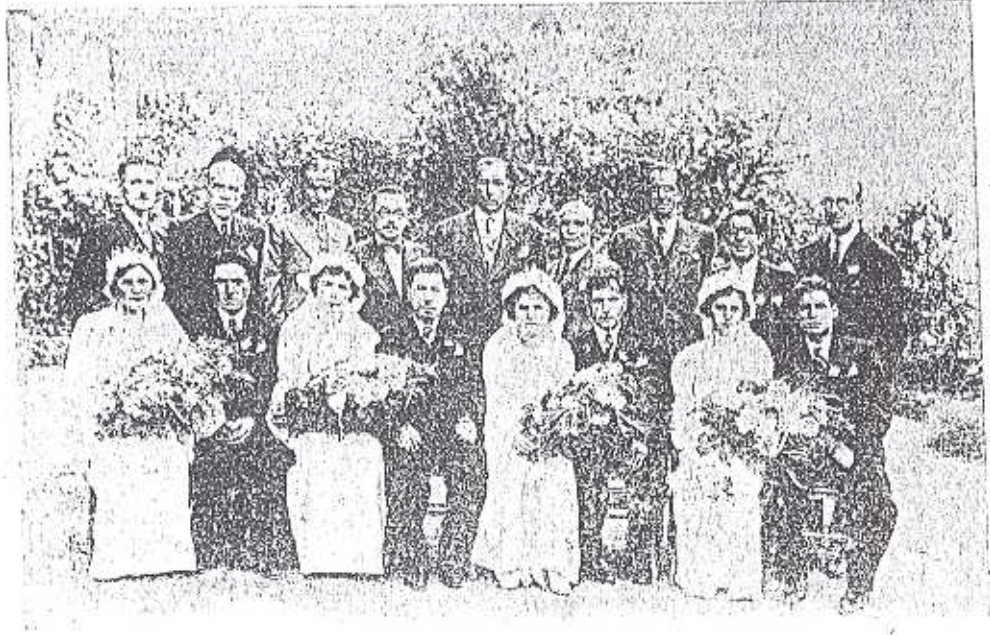
Yardım seven
bayanlar Ce-
miyeti Halkevi
Başkanile
beraber

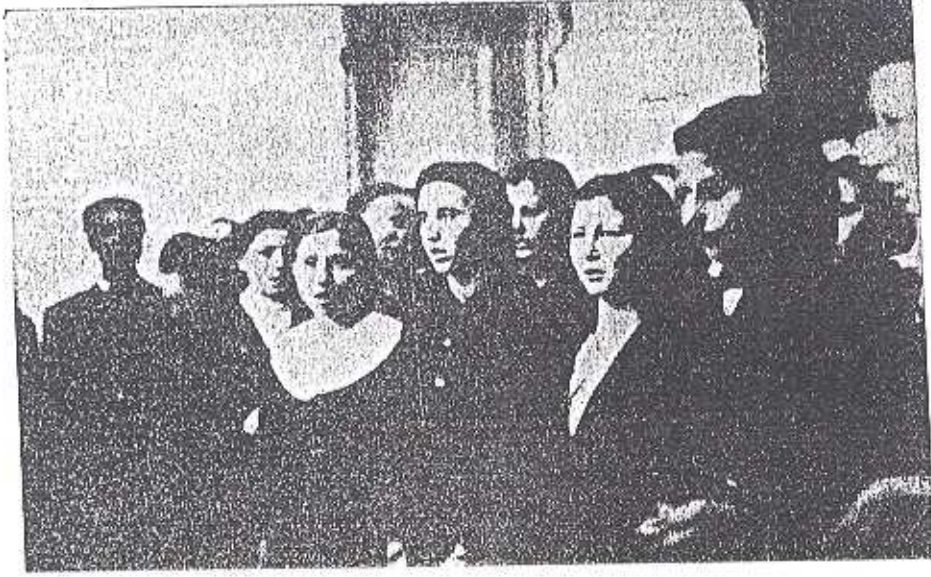
Dil kurslarından ikisi

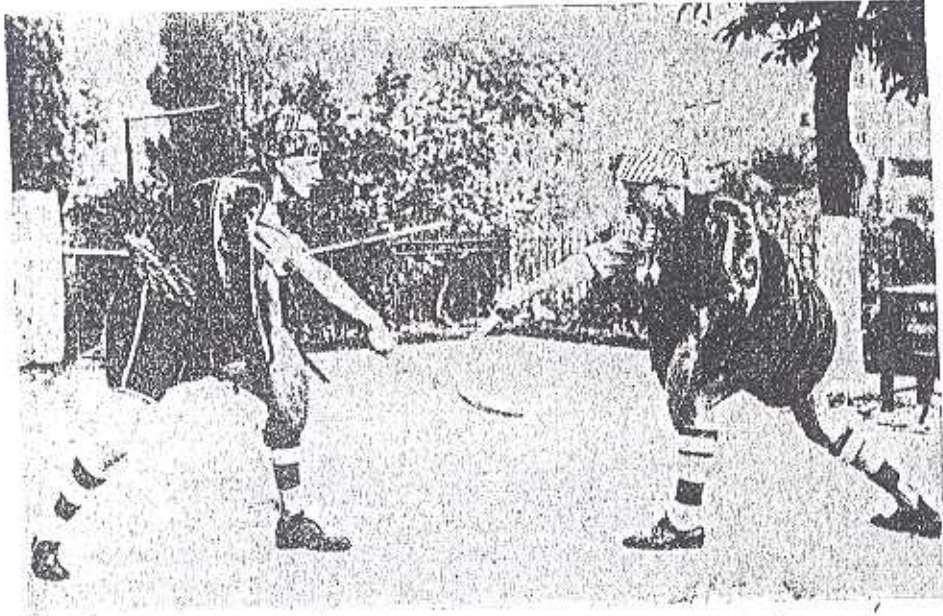
Kitapsarayda okuyanlar

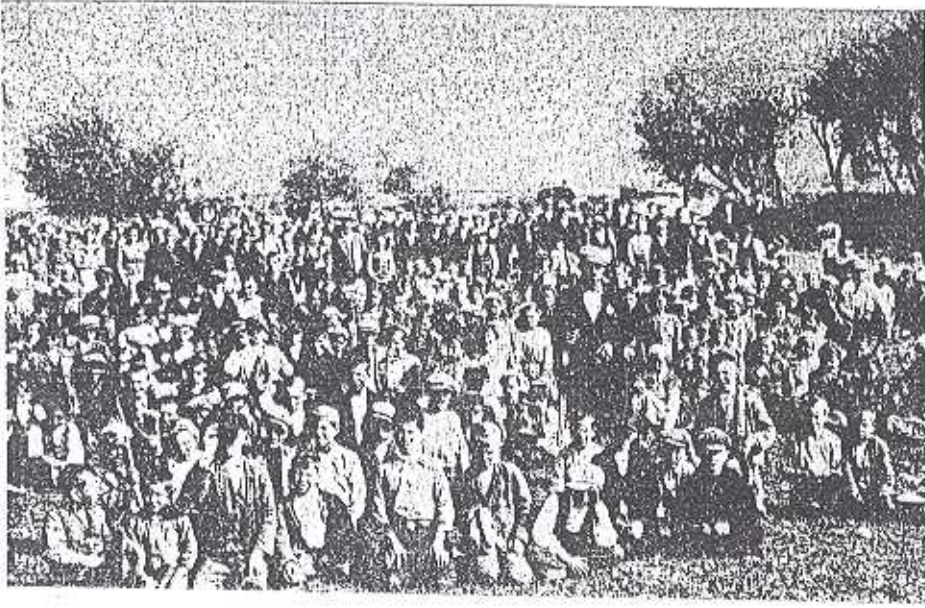
Halkevinin evlendirdiği çiftler

Şan dersi

Kalkan oyunu

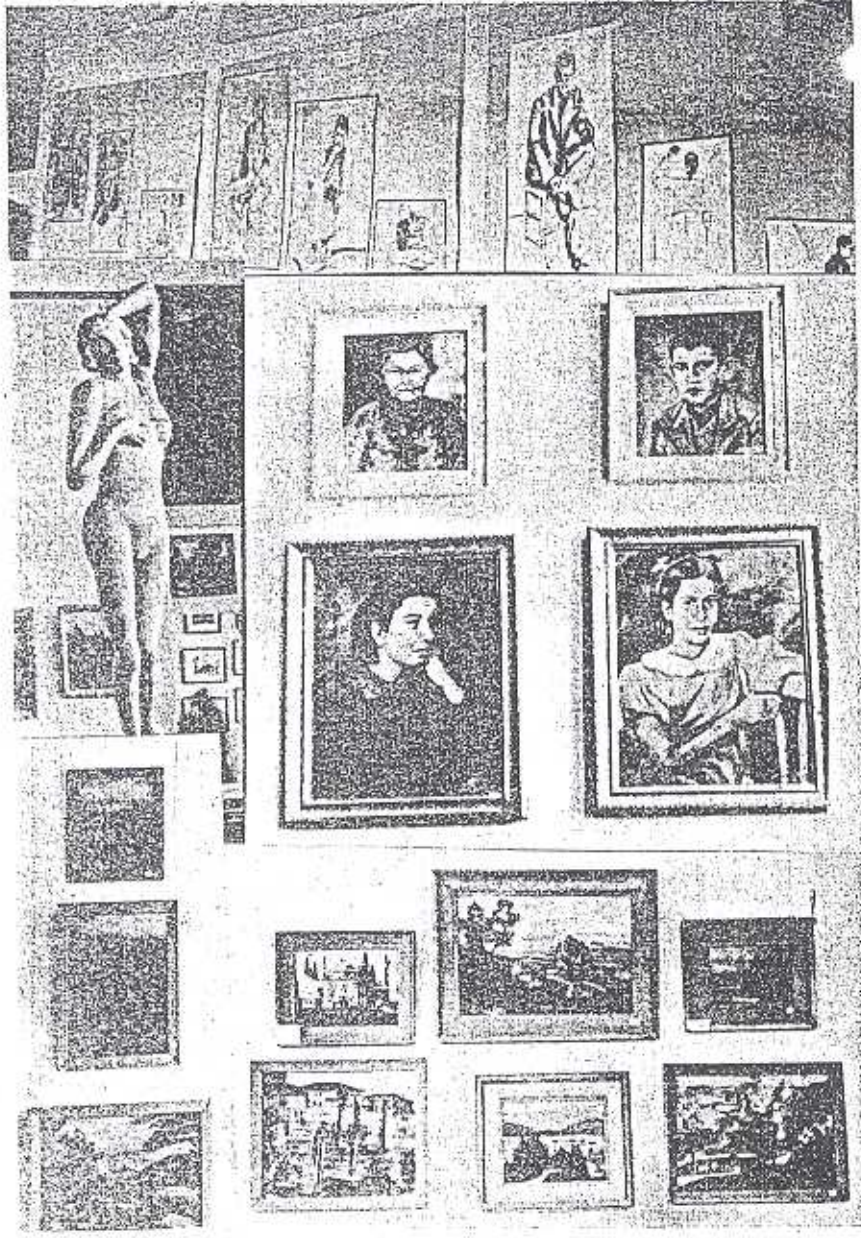
Köy gezileri

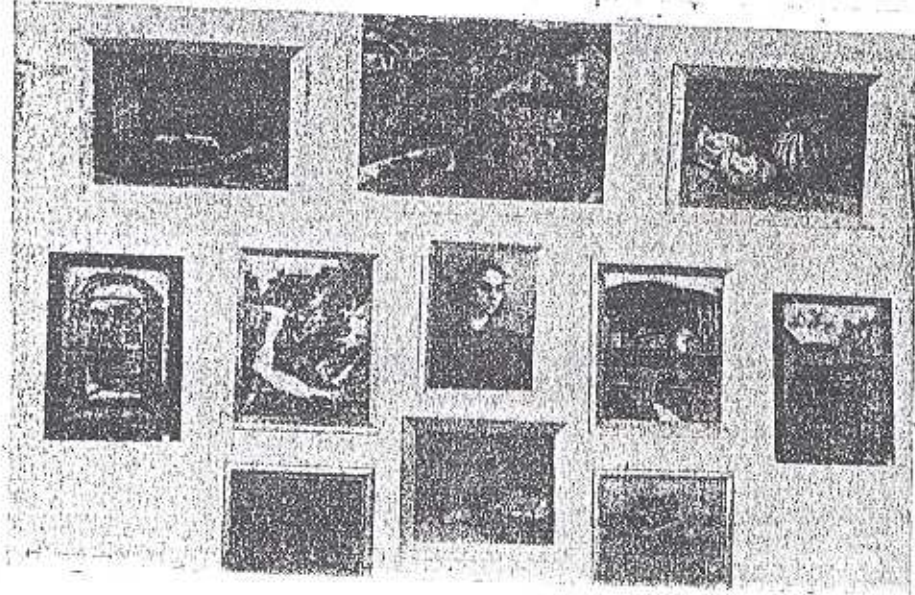
Köyde bayram

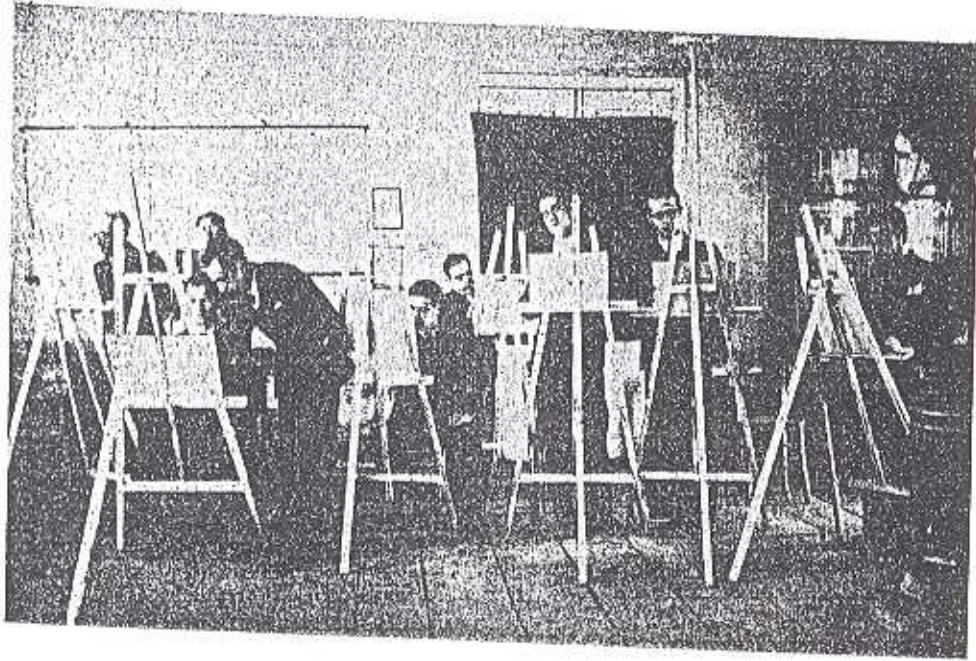
Resim sergisinde birinciliği « üstteki portre » ve ikinciliği « alttaki natürmort » kazanan eserler.

Resim sergisinden görünüŖler

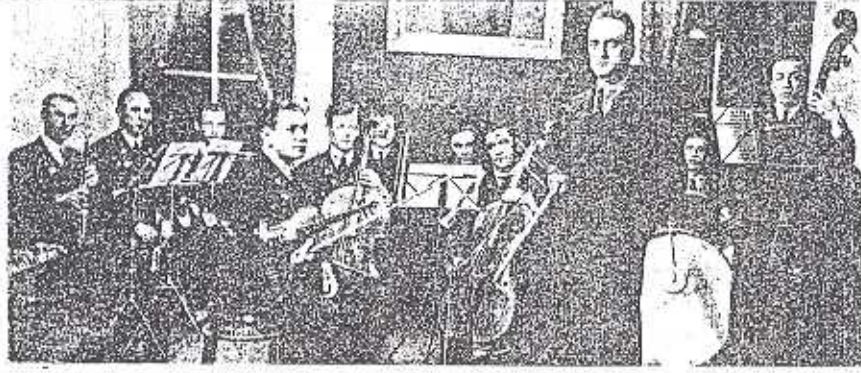
Resim sergisi

Resim atelyesi

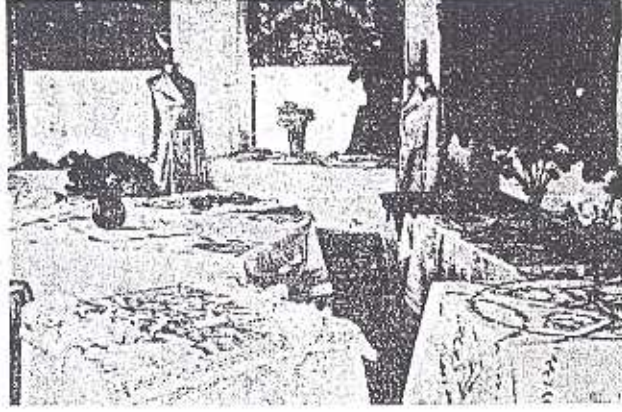
Gösterit faaliyeti : Zor nikâhtan bir kaç sahne

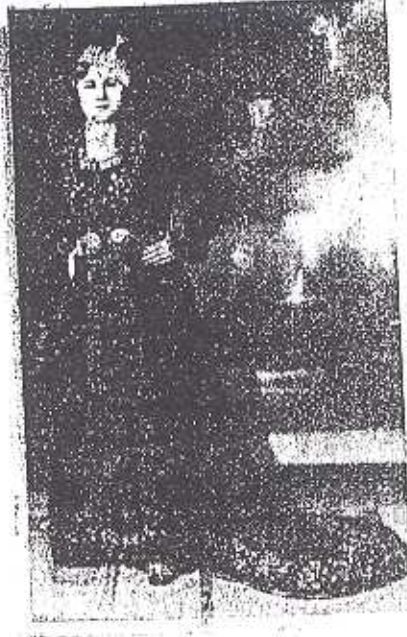
Aylık konserlerden birinde dinleyiciler ve orkestra

Gösterit kolunda çalışanlardan bir grup : Zor nikâh temsilinde

Biçki Dikiş Yurdu
Dikiş ve Çiçek Sergisinden iki intiba

Bursanın Yerli kıyafetleri

Bu fotoğraf, Müze müdürü Ali Rıza Yalğın 1941 yılı Ağustosunda Uludağ'a yaptığı tetkik seyahatinde mahallinde Müze için satın aldığı " Uludağ genç kız " kıyafetini göstermektedir.

Elbiseyi giyen Bayan Müze Müdürünün kızı Türkân Yalğındır.

Güvende

Bursa-oyun havası

Moderato

Oğ la n 2 dı
İs mi ne...
el du m ma ilr bur sa F iz li ver se...
na z mın 2 mın be yim 2 mın hem se va p tir hem, ha
(Nakar at)
yır 2h bir o yın dın beş te bu yan dan bir de gü bük yız la sın dan
Ke mer kay mış or ta sın dan ne hal f et sün sür ma u yar gın H. Örfi

Güvende oyun havası [*]

1	Oğlan adı İsmail İsmine oldum mail Bir şaftalı vorsa Hem sevaptır hem hayır	(Aman aman beyim aman) (" " ") Bir o yandan, beş bu yandan Öldüm yara yalvarmaktan Kemer kaymış ortasından Na	3	Öyledir yar, öyledir Aşkından beni söyletir Almış yarı dizine Bülbül gibi söyletir. Nakar at
2	Oğlan adı hem Bekir Çavreyi doldur getir İstanbul gidersen Çekirdeksiz nar gelir	(Aman aman, beyim aman) (" " ") Nakar at	4	Nazından yar, nazından Sürmesi gitmez gözünden Bursa dilber kızından Edasına nazına yandıgım

[*] Güvende oyun havasının nakarat kısmı aslında olmayıp sonradan ilâve edildiği iddia edilmektedir. Bursa halk türkülerine vukufu olan H. Kemal Uzunesmen ile emekli Gani Ergani bunu teyit etmektedirler.

Diğer taraftan Odeon markalı ($\frac{+ c 3029}{+ 4644}$) ve (Anadolu türküsü) adlı Haliz Ahmet bey tarafından okunduğu yazılı bir plâkta bu nakarat kısmı aynen mevcuttur. Bugün Bursa'nın her tarafında güvende nakarat kısmile birlikte çalınıp söylenmekte olduğundan notaya da o şekilde alınmıştır.

H. O.

Kız Havası
orhaneli oyun havası

me-nev-şe si
tu tam tu tam
arasında gül ler ka tam gel-i-ki-miz
bir ke-le nakarat ya tam sen gel me nev ge
ge lin ge lin ge lin al ge lin al yanağın
bal ge lin

KIZ HAVASI [*]

Menevşesi tutam tam
Arasına güller katam
Gel ikimiz (bir) bile yatam

Sen gel menevşeli gelin
Gelin gelin allı gelin
Al yanağı ballı gelin

2
Menevşe buldum derede
Sordum evleri nerede
Üç kız bir oğlan arada
Nakarat

3
Menevşesi boyun eğmiş
Yaprakları suya değmiş
Kız seni seve (oğlan) ölmüş
Nakarat

[*] Kına yakılırken " Menevşe " adındaki türkünün söylenmesi Söğütlü köyünde adettir..

Bu tülkü (Menevşe) söylenirken gelineğin ağlaması adettir..

" Uludağda Türkmen obaları " A. R. Yalçın

Açık ses grzatesi sayı 553, 15 - II - 1942

EKİV - CEMAL NADİR GÜLER KARİKATÜRLERİ

- Son moda otomobil markası nedir ?
- Dur bekle; şimdi makam otomobili geçer.

Müşteri — Sizde «Darıldın mı cicim bana ?
Hiç bakmıyorsun bu yana.
Darıldınsa barışalım,
Kumru gibi koklaşalım.»
plâğı var mı ?

Satıcı — Düne kadar vardı bayan, amma partiden gellep satın
aldılar kalmadı.

- Annemle babam Avrupa'ya gittiler .
- Ne kaçırdılar ?.

- Eksik olmasınlar eti beş on kuruş ucuzlattılar diye teşekkür-
kûre gidiyorum.
— Belediyeye mi? Kasaplara mı?
— Hayır! Uskumrularla İstavritlere .

— İle Uludağa çıkalım, diyor l.
— Vay kurt vay l.

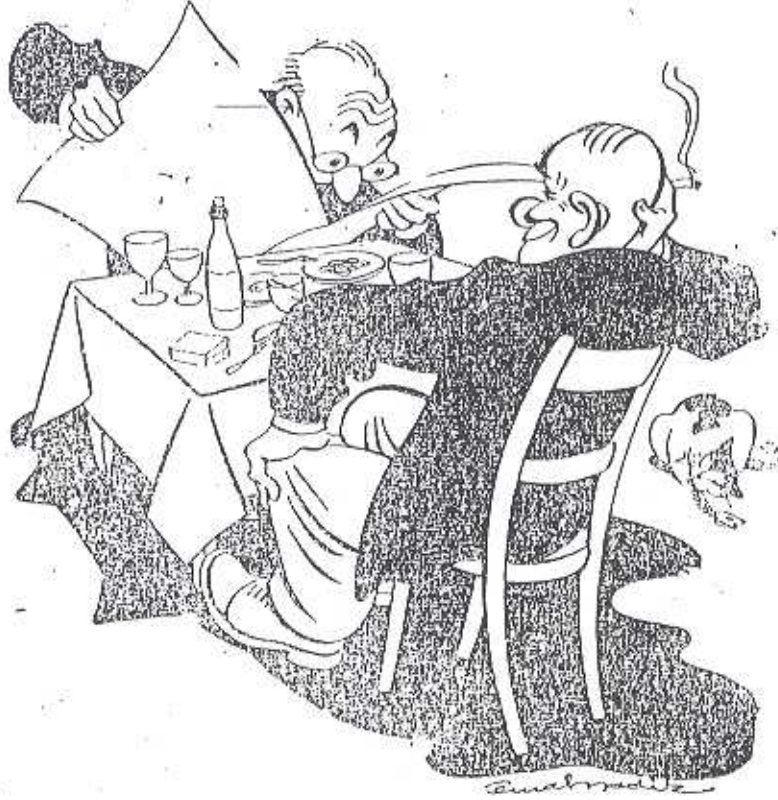
(Bursa mamulâtı İstanbul pazarlarında)
Alıcı — Bu kaşerlerin Hali ne kadar
yüksek ?
Satıcı — Elbet bayım l. Uludağda
yapılıyor l.

— Bizim gençliğimizde Uludağ eğlenceleri
kimsenin aklına gelmezdi l.
— Tabii l. O zaman serde " Keçi " ilk
vardı l.

— Bu vapurların yapılışında bir tek
hata var kaptan l.
— Amma yaptın ha l.
— Evet, kapıları sıra ile girip çıkma-
sını bilenlere göre yapıyoruz l.

- On beş onaltı yaşlarında dört çocuk Lokantada oturup kafayı çekmişler. Bu ne cür'et yahu ?!
- Ayıplama onlarda demokrasiyi böyle anlamış olacaklar.